

**TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME:
BELEDİYELERİN ETKİNLİĞİNE YÖNELİK
BİR ÇALIŞMA**

(Doktora Tezi)

Fatma ALKAN

Kütahya - 2020

T.C.
KÜTAHYA DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Maliye Anabilim Dalı

Doktora Tezi

**TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME:
BELEDİYELERİN ETKİNLİĞİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA**

Danışman:
Doç. Dr. Hatice DAYAR

Hazırlayan:
Fatma ALKAN

Kütahya - 2020

Kabul ve Onay

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından

Maliye Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA		
Prof. Dr. Tolga DEMİRBAŞ		
Doç. Dr. Hatice DAYAR (Danışman)		
Doç. Dr. Güner TUNCER		
Doç. Dr. Berna HIZARCI BEŞER		

Onay

Prof Dr. Şahmurat ARIK
Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Doktora tezi olarak hazırladığım “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Belediyelerin Etkinliğine Yönelik Bir Çalışma” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

..../.../2020

Fatma ALKAN

Özgeçmiş

1989 yılında Ankara’da doğdu. İlköğretim ve liseyi Ankara’da tamamladı. Lisans öğrenimine 2007 yılında Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü’nde başlayarak, 2011 yılında mezun oldu. 2015 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Maliye Anabilim Dalında Yüksek Lisans Eğitimini tamamladı. 2013 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü’nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Bu görevini halen sürdürmektedir.

ÖZET

TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME: BELEDİYELERİN ETKİNLİĞİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA

ALKAN, Fatma

Doktora Tezi, Maliye Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Hatice DAYAR

Aralık, 2020, 344 sayfa

Günümüzde demokrasi, adalet ve eşitlik için, siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel yaşama eşit katılımın sağlanmasının temel şartının toplumsal cinsiyet eşitliğinin görülmeye başlanması ile birlikte toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme daha önemli bir hale gelmiştir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, bireylere yakınlık, hizmet götürme ve toplumsal cinsiyete duyarlı plan ve politikalar yapma konusunda yerel yönetimler özellikle de belediyeler, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının ana aktörleri olarak görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, Türkiye’de yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi en iyi uygulayabilecek potansiyele sahip olan belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme etkinliğinin değerlendirilmesidir.

Çalışmada, öncelikle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kuramsal çerçevesi çizilerek, Dünyada ve Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik çalışmalar ve uygulamalar incelenmiştir. Sonrasında belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulanabilirliğinin ve etkinliğinin ölçülmesine yönelik Eskişehir ilinde gerçekleştirilen bir alan araştırmasına yer verilmiştir. Çalışma sonucunda Eskişehir’de ikamet eden vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe talebi 4,2224’lük ortalama ile “çok yüksek” düzeydedir. Buna karşın Eskişehir’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme belediyeler tarafından uygulanma düzeyinin 3,3849’luk ortalama ile “orta” düzeyde olduğu görülmektedir. Buna göre talep ile mevcut durum arasındaki fark ise 0,8375’tir. Bu değer 0-1 arasında yer alması genel olarak Eskişehir örneğinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe çalışmalarının talebi karşılayabilme anlamında etkin olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme, Belediyeler, Etkinlik

ABSTRACT

GENDER RESPONSIVE BUDGETING: A STUDY FOR THE EFFECTIVENESS OF MUNICIPALITIES

ALKAN, Fatma

PhD. Thesis, Department of Public Finance

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hatice DAYAR

December, 2020, 344 pages

Today, gender responsive budgeting has become more important with be seen gender equality as the basic condition of ensuring equal participation in political, socio-economic and cultural life for democracy, justice and equality.

Local administrations, especially municipalities, are seen as the main actors in the implementation of gender responsive budgeting in terms of providing services and making gender responsive plans and policies, due to ensuring gender equality, proximity to individuals and their service duties. In this direction the purpose of the study, at the local level in Turkey in municipalities that have the potential to best implement gender responsive budgeting is to evaluate the effectiveness of gender responsive budgeting.

In the study, firstly budgeting studies and practices for gender responsive in the world and Turkey are examined by drawing the theoretical framework of gender responsive budgeting. Afterwards, a field research was place given performed in Eskişehir province was included to measure the applicability and effectiveness of gender responsive budgeting in municipalities. As a result of the study, the gender responsive budget demand of citizens residing in Eskişehir is at a “very high” level with an average of 4.2224. However, it is seen that the implementation level of gender responsive budgeting by municipalities in Eskişehir is at a “medium” level with an average of 3.3849. Accordingly, the difference between the demand and the current situation is 0.8375. The fact that this value is between 0-1, generally indicates that the gender responsive budget studies is effective in meeting the demand in Eskişehir case.

Keywords: Gender, Gender Inequality, Gender Responsive Budgeting, Municipalities, Effectiveness

ÖNSÖZ

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, cinsiyet göz önünde bulundurularak kamu gelir ve giderlerinin yeniden düzenlenmesi bir diğer ifadeyle bir politika aracı olarak kullanılmasıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, bireylere yakınlık, hizmet götürme ve toplumsal cinsiyete duyarlı plan ve politikalar yapma konusunda yerel yönetimler özellikle de belediyeler, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının ana aktörleri olarak görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada, Türkiye’de yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi en iyi uygulayabilecek potansiyele sahip olan belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulananabilirliğinin ve etkinliğinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın konusunun belirlenmesi, hazırlanması ve yürütülmesi sırasında desteğini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Hatice DAYAR başta olmak üzere, doktora süreci boyunca başlangıcından sonuna kadar beni destekleyen ve yardımlarını esirgemeyen ve tez izleme jürimde yer alan Prof. Dr. Tolga DEMİRBAŞ ve Doç. Dr. Güner TUNCER ile tez savunma jürimde yer alarak bu unvanı bana layık gören Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA ve Doç. Dr. Berna HIZARCI BEŞER’e teşekkür ederim.

Son olarak, hayatım boyunca üzerimdeki emekleri, hem maddi ve manevi destekleri, hem de bana olan güvenleri nedeniyle her zaman yanımda olan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxi
KISALTMALAR	xxiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMENİN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. CİNSİYET, TOPLUMSAL CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KAVRAMI	11
1.2. TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME KAVRAMI	12
1.2.1. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Tanımı.....	12
1.2.2. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Tarihsel Gelişimi	17
1.2.3. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Amaçları	26
1.2.4. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Sağladığı Faydalar	29
1.3. TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME SÜRECİ	31
1.3.1. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Sürecinde Rol Oynayan Aktörler	34
1.3.2. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Araçları	37
1.3.2.1. Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Analizleri ve Buna İlişkin Belgeler	38
1.3.2.2. Kamu Harcama ve Gelir Araçları	41
1.3.3. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Aşamaları.....	43
1.4. TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMEYE OLAN İHTİYACIN BİR GÖSTERGESİ OLARAK ENDEKSLER	49
1.4.1. İnsani Gelişme Endeksi	49
1.4.2. Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi.....	52
1.4.3. Toplumsal Cinsiyet Gelişme Endeksi	53
1.4.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi	54
1.4.5. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi.....	56
1.4.6. Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi	57

İKİNCİ BÖLÜM TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMEYE YÖNELİK ÜLKE UYGULAMALARI

2.1. GELİŞMİŞ ÜLKELERDE TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME UYGULAMALARI	64
2.1.1. Almanya	64
2.1.1.1. Berlin	64
2.1.1.2. Stuttgart.....	66
2.1.1.3. Frankfurt	67
2.1.2. Amerika	67
2.1.3. Arjantin.....	69
2.1.3.1. Buenos Aires.....	69
2.1.3.2. Rosario	70
2.1.4. Avustralya	70
2.1.5. Avusturya	72
2.1.5.1. Viyana.....	72
2.1.5.2. Graz.....	73
2.1.6. Fransa	74
2.1.6.1. Rennes.....	74
2.1.6.2. Suresnes	75
2.1.7. Güney Kore	75
2.1.8. İspanya	76
2.1.9. İsviçre	79
2.1.10. İtalya.....	80
2.1.11. Kanada.....	81
 2.2. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME UYGULAMALARI.....	 82
2.2.1. Arnavutluk.....	82
2.2.1.1. Berat.....	83
2.2.1.2. Gramsh.....	84
2.2.1.3. Lushnjë.....	84
2.2.1.4. Elbasan.....	85
2.2.2. Bosna Hersek.....	86
2.2.3. Brezilya	87
2.2.3.1. Recife	88
2.2.3.2. Porto Alegre	89
2.2.4. Ekvador	89
2.2.4.1. Cuenca	89
2.2.4.2. Esmeraldas	90
2.2.4.3. Oña.....	90
2.2.5. Endonezya	91
2.2.6. Filipinler	92
2.2.7. Güney Afrika.....	93
2.2.8. Meksika	94

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BELEDİYELERDE TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMENİN ETKİNLİĞİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA: ESKİŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ

3.1. TÜRKİYE’DE TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMENİN GELİŞİMİ.....	96
3.1.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesine (CEDAW) Katılımın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun’un Çıkarılması.....	97
3.1.2. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün Kurulması	97
3.1.3. Şartlı Nakit Transferi Uygulamasının Başlatılması	100
3.1.4. Toplumsal Cinsiyet Eylem Planının (2008-2013) Hazırlanması	101
3.1.5. Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planları	103
3.1.6. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023).....	105
3.1.7. Çeşitli Kanunlarda Yapılan Düzenlemeler.....	107
3.1.8. Yerel Yönetim Düzeyindeki Gelişmeler	109
3.2. LİTERATÜR İNCELEMESİ.....	114
3.3. ARAŞTIRMANIN KONUSU	123
3.4. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	124
3.5. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	127
3.5.1. Araştırmanın Kapsamı.....	127
3.5.1.1. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	128
3.5.1.2. Odunpazarı Belediyesi	133
3.5.1.3. Tepebaşı Belediyesi	141
3.5.2. Araştırmanın Kuramsal Modeli.....	150
3.5.3. Araştırmanın Yöntemi: Karma Yöntem	151
3.5.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	154
3.5.5. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi.....	154
3.5.5.1. Nitel Yöntem İçin Görüşme Sorularının Belirlenmesi	155
3.5.5.2. Nicel Yöntem İçin Anket Sorularının Oluşturulması	156
3.6. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	157
3.6.1. Mülakatın Belediye Çalışanlarıyla Yapılması.....	157
3.6.1.1. Örneklem	157
3.6.1.2. Mülakata Katılan Belediye Çalışanlarına İlişkin Bilgiler.....	158
3.6.1.3. Görüşmelerin Yapılma Zamanı	158
3.6.1.4. Araştırma Etiği.....	159
3.6.1.5. Veri Analiz Yöntemi: Betimsel Analiz.....	159
3.6.2. Anketin Vatandaşlara Uygulanması	160
3.6.2.1. Evren ve Örneklem	160

3.6.2.2. Anket Katılımcılarına İlişkin Demografik İstatistikler	162
3.6.2.3. Anketin Uygulanma Zamanı.....	168
3.6.2.4. Araştırma Etiği.....	168
3.6.2.5. Veri Analiz Yöntemleri	168
3.6.2.5.1. Ön Test ve Güvenilirlik Analizleri.....	168
3.6.2.5.2. Açıklayıcı Faktör Analizi.....	169
3.6.2.5.3. Grup Farklılık Testi Analizi.....	170
3.7. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLAR	171
3.7.1. Belediye Çalışanlarına Yapılan Mülakata İlişkin Bulgular.....	171
3.7.1.1. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Tanımlanması.....	171
3.7.1.2. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasına Geçilme Sebebi	174
3.7.1.3. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Süreçleri	177
3.7.1.4. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Kapsamında Yapılan Faaliyetler	183
3.7.1.5. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasında Güçlü Yönler	188
3.7.1.6. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Sağladığı Faydalar	191
3.7.1.7. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar	193
3.7.1.8. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Yeterliliği.....	196
3.7.1.9. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Geleceği	199
3.7.2. Vatandaşlara Uygulanan Ankete İlişkin Bulgular.....	202
3.7.2.1. Vatandaşların TCDB Kavramına Karşı Genel Algısı.....	202
3.7.2.2. Vatandaşların TCDB Talebine İlişkin Bulgular	206
3.7.2.3. Vatandaşların Eskişehir'deki TCDB Uygulamasına İlişkin Algıları.....	210
3.8. BELEDİYELERDE TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMENİN ETKİNLİĞİNİN ÖLÇÜLMESİ	212
3.8.1. Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği ve Sosyo-Demografik Belirleyicileri	212
3.8.1.1. Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği ve Faktörleri	212
3.8.1.1.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Talebi	216
3.8.1.1.2. Belediyeden Hizmetlerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi.....	218
3.8.1.1.3. Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi.....	219
3.8.1.1.4. Belediyeden Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmesi Talebi.....	220
3.8.1.1.5. Belediyeden Harcamalarında Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi.....	222

3.8.1.1.6. Belediyeden Vergilerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi	224
3.8.1.1.7. Vatandaşın TCDB'den Fayda Beklentisi	225
3.8.1.2. Vatandaşların TCDB Talebinin Sosyo-Demografik Belirleyicileri	227
3.8.1.2.1. Cinsiyetin Talebe Etkisi	228
3.8.1.2.2. Yaşın Talebe Etkisi	229
3.8.1.2.3. Medeni Durumun Talebe Etkisi	230
3.8.1.2.4. Eğitim Düzeyinin Talebe Etkisi	231
3.8.1.2.5. Mesleğin Talebe Etkisi	232
3.8.1.2.6. Sektörün Talebe Etkisi	233
3.8.1.2.7. Gelir Düzeyinin Talebe Etkisi	234
3.8.1.2.8. İkamet Süresinin Talebe Etkisi	235
3.8.2. Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği ve Sosyo-Demografik Belirleyicileri	236
3.8.2.1. Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği ve Faktörleri	236
3.8.2.1.1. Eskişehir'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi	240
3.8.2.1.2. Eskişehir'de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyi	242
3.8.2.1.3. Eskişehir'de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği	243
3.8.2.1.4. Eskişehir'de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizması Yeterliliği	244
3.8.2.1.5. Eskişehir'de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılık Açısından Yeterliliği	245
3.8.2.1.6. Eskişehir'de Belediyenin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi	247
3.8.2.2. Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyinin Sosyo-Demografik Belirleyicileri	249
3.8.2.2.1. Cinsiyetin Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyine Etkisi	249
3.8.2.2.2. Yaşın Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyine Etkisi	250
3.8.2.2.3. Medeni Durumun Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyine Etkisi	252
3.8.2.2.4. Eğitim Durumunun Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyine Etkisi	254
3.8.2.2.5. Mesleğin Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyine Etkisi	255
3.8.2.2.6. Sektörün Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyine Etkisi	257
3.8.2.2.7. Gelir Düzeyinin Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyine Etkisi	258
3.8.2.2.8. İkamet Süresinin Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyine Etkisi	259
3.8.3. Eskişehir'de TCDB'nin Talebi Karşılama Düzeyi	260

3.9. TARTIŞMA	262
SONUÇ.....	283
EKLER.....	308
KAYNAKÇA	323
DİZİN	342

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi Uygulayan Ülkeler	22
Tablo 1.2: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi Bütçeye Entegre Etmek.....	44
Tablo 1.3: Harcamalar Açısından Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Tasarımı Örnekleri: t Yılı	47
Tablo 1.4: Gelirler Açısından Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Tasarımı Örnekleri: t Yılı	48
Tablo 1.5: Türkiye'nin İnsani Gelişme Endeksi Değeri (İGE) – 2018	51
Tablo 1.6: İnsani Gelişme Endeksi Değerleri (İGE)-2018.....	51
Tablo 1.7: Türkiye'nin Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi Değeri (EUIGE) – 2018.....	52
Tablo 1.8: Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi (EUIGE) – 2018	53
Tablo 1.9: Toplumsal Cinsiyet Gelişme Endeksi Değerleri (TCGE)-2018	54
Tablo 1.10: Türkiye'nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi (2007-2012)	55
Tablo 1.11: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi Değerleri (TCEE)-2018.....	57
Tablo 1.12: Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi-2020	59
Tablo 2.1: 2008/09 Yıllarında Berlin'de (Tempelhof-Schöneberg) İlçe Düzeyinde Gerçekleştirilen Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Çalışması Sonucu Elde Edilen Toplumsal Cinsiyet Verileri	66
Tablo 2.2: Avustralya 2010-2014 Dönemi İçin Kadın Bütçesi.....	72
Tablo 2.3: G + Ölçeği.....	78
Tablo 2.4: Endülüs Eyaleti Kişisel Gelir Vergisi Beyannamesi Dağılımı (2006-2009)	79
Tablo 2.5: Basel-Stadt Kantonu, Kişi Başına Ortalama Bütçe Harcamaları (İsviçre Frangı, 2000)	80
Tablo 2.6: Mexico City Kenti, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Ayrılan Kaynaklar (Peso, 2009).....	94
Tablo 3.1: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)	102
Tablo 3.2: Türkiye'nin Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri	125
Tablo 3.3: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin Çalışanlarının Cinsiyete Göre Dağılımları	130

Tablo 3.4: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Özel İhtiyaç Sahibi Gruplar Desteklenecek Performans Hedefine İlişkin Bilgiler	132
Tablo 3.5: Odunpazarı Belediyesi'nin Çalışanlarının Cinsiyete Göre Dağılımları	134
Tablo 3.6: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi Ek 1	136
Tablo 3.7: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi Ek 2	137
Tablo 3.8: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi Ek 3	138
Tablo 3.9: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi Ek 4	138
Tablo 3.10: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi Ek 5	139
Tablo 3.11: Odunpazarı Belediyesi 2019 yılı Bütçe Uygulama Sonuçları	140
Tablo 3.12: Odunpazarı Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü 2019 Yılı TCDB Harcama Raporu	140
Tablo 3.13: Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 2.2'ye İlişkin Bilgiler	144
Tablo 3.14: Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 2.5'e İlişkin Bilgiler	145
Tablo 3.15: Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 2.7'ye İlişkin Bilgiler	146
Tablo 3.16: Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 2.18'e İlişkin Bilgiler	147
Tablo 3.17: Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 5.6'ya İlişkin Bilgiler	149
Tablo 3.18: Görüşülen Belediye ve Personel Sayısı	158
Tablo 3.19: Çeşitli Güven Aralıklarında Ana Kütle ve Örneklem Hacimleri.....	161
Tablo 3.20: Eskişehir İli Merkez Nüfusu	162
Tablo 3.21: Ankete Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	162
Tablo 3.22: Ankete Katılanların Yaşlara Göre Dağılımı	163
Tablo 3.23: Ankete Katılanların Medeni Duruma Göre Dağılımı	163
Tablo 3.24: Ankete Katılanların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	164
Tablo 3.25: Ankete Katılanların Mesleklerine Göre Dağılımı.....	165
Tablo 3.26: Ankete Katılanların Çalıştıkları Sektörlerine Göre Dağılımı	166
Tablo 3.27: Ankete Katılanların Aylık Gelir Durumuna Göre Göre Dağılımı	166

Tablo 3.28: Ankete Katılanların Eskişehir’de İkamet Etme Sürelerine Göre Dağılımı.....	167
Tablo 3.29: 52 Kişiye Uygulanan Anket Verilerinin Güvenirlilik İstatistikleri	169
Tablo 3.30: Tüm Anket Verileri Güvenirlilik İstatistikleri	169
Tablo 3.31: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi Nasıl Tanımlarsınız? Bu Uygulamaya Sizce Neden İhtiyaç Vardır? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	172
Tablo 3.32: Katılımcıların Belediyenizin Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasına Geçiş Nasıl Gerçekleşmiştir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	175
Tablo 3.33: Katılımcıların Belediyenizdeki / Biriminizdeki Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Süreçleri Hakkında Bilgi Verebilir Misiniz? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	178
Tablo 3.34: Katılımcıların TCDB Kapsamında Yapılan Faaliyetlere İlişkin Verdikleri Yanıtlar.....	184
Tablo 3.35: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulaması Açısından Belediyenizin Güçlü Yönleri Nelerdir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	189
Tablo 3.36: Katılımcıların Belediyenizin Uyguladığı Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Sağladığı Faydalar Konusunda Bilgi Verebilir misiniz? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	191
Tablo 3.37: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Uygulaması Kapsamında Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar.....	193
Tablo 3.38: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi Bir Dağın Zirvesine Çıkmaya Benzetirsek Belediyeniz Bu Dağın Sizce Neresindedir? Bu Konuda Yapılan Çalışmalar Yeterli midir? Belediyenize Bununla İlgili Önerileriniz Neler Olabilir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	196
Tablo 3.39: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Geleceğini Nasıl Görüyorsunuz?/Bu Uygulama (Belediyelerde vb.) Tam Anlamıyla Uygulanabilir mi? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	199

Tablo 3.40: Vatandaşların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeye İlişkin Taleplerine Yönelik İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	207
Tablo 3.41: Eskişehir İlinde Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyini Ölçmeye Yönelik İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	210
Tablo 3.42: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği için KMO Değeri ve Barlett Küresellik Testi Sonuçları.....	213
Tablo 3.43: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği Ortak Varyans Tablosu	213
Tablo 3.44: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği Özdeğer İstatistiğine Bağlı Faktör Sayısı ve Açıklanan Toplam Varyans	214
Tablo 3.45: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği Döndürülmüş Faktör Analizi Sonuçları.....	215
Tablo 3.46: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler.....	217
Tablo 3.47: Belediyeden Hizmetlerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler	218
Tablo 3.48: Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler.....	219
Tablo 3.49: Belediyeden Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmesi Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler	221
Tablo 3.50: Belediyeden Harcamalarında Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler	222
Tablo 3.51: Belediyeden Vergilerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler	224
Tablo 3.52: Vatandaşın TCDB'den Fayda Beklentisi Faktörüne İlişkin Bilgiler	225
Tablo 3.53: TCDB Talebi Ölçeği Faktörlerinin Açıklayıcılığı ve Ortalamaları	226
Tablo 3.54: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği Normallik Testi	227
Tablo 3.55: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu.....	228
Tablo 3.56: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Cinsiyete Göre Aritmetik Ortalamaları.....	228
Tablo 3.57: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Yaşa Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu.....	229

Tablo 3.58: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Yaşa Göre Aritmetik Ortalamaları.....	229
Tablo 3.59: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Medeni Duruma Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu.....	230
Tablo 3.60: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinde Medeni Duruma Göre Farklılık.	230
Tablo 3.61: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Medeni Duruma Göre Aritmetik Ortalamaları.....	231
Tablo 3.62: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu.....	231
Tablo 3.63: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Eğitim Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları.....	232
Tablo 3.64: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Mesleklere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu.....	232
Tablo 3.65: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Meslek Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları.....	233
Tablo 3.66: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Sektöre Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu.....	233
Tablo 3.67: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Sektöre Göre Aritmetik Ortalamaları.....	234
Tablo 3.68: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Gelir Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu.....	234
Tablo 3.69: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Gelir Düzeyine Göre Aritmetik Ortalamaları.....	235
Tablo 3.70: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Eskişehir’de ikamet etme Süresine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu.....	235
Tablo 3.71: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin İkamet Sürelerine Göre Aritmetik Ortalamaları.....	236
Tablo 3.72: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği için KMO Değeri ve Barlett Küresellik Testi Sonuçları	236
Tablo 3.73: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Ortak Varyans Tablosu	237

Tablo 3.74: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Özdeğer İstatistiğine Bağlı Faktör Sayısı ve Açıklanan Toplam Varyans	238
Tablo 3.75: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Döndürülmüş Faktör Analizi Sonuçları.....	239
Tablo 3.76: Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi Faktörüne İlişkin Bilgiler.....	240
Tablo 3.77: Eskişehir’de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyi Faktörüne İlişkin Bilgiler.....	242
Tablo 3.78: Eskişehir’de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği Faktörüne İlişkin Bilgiler.....	243
Tablo 3.79: Eskişehir’de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizması Yeterliliği Faktörüne İlişkin Bilgiler	244
Tablo 3.80: Eskişehir’de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Yeterliliği Faktörüne İlişkin Bilgiler.....	246
Tablo 3.81: Eskişehir’de Belediyenin Cinsiyet Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi Faktörüne İlişkin Bilgiler	247
Tablo 3.82: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Faktörlerinin Açıklayıcılığı ve Ortalamaları	248
Tablo 3.83: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Normallik Testi	249
Tablo 3.84: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu	250
Tablo 3.85: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyinin Cinsiyete Göre Aritmetik Ortalamaları.....	250
Tablo 3.86: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Yaşa Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu.....	251
Tablo 3.87: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinde Yaş Grupları Arasında Farklılık.....	251
Tablo 3.88: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Yaşa Göre Aritmetik Ortalamaları	252
Tablo 3.89: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Medeni Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu.....	253

Tablo 3.90: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinde Medeni Duruma Göre Farklılık	253
Tablo 3.91: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Medeni Duruma Göre Aritmetik Ortalamaları	254
Tablo 3.92: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu	254
Tablo 3.93: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Eğitim Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları	255
Tablo 3.94: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Mesleklere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu	255
Tablo 3.95: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinde Mesleklere Göre Farklılık	256
Tablo 3.96: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Meslek Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları	257
Tablo 3.97: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Sektöre Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu	257
Tablo 3.98: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Sektöre Göre Aritmetik Ortalamaları	258
Tablo 3.99: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Gelir Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu	258
Tablo 3.100: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Gelir Düzeyine Göre Aritmetik Ortalamaları	259
Tablo 3.101: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Eskişehir’de İkamet Etme Süresine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu.....	259
Tablo 3.102: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinde İkamet Etme Sürelerine Göre Farklılık.....	260
Tablo 3.103: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin İkamet Sürelerine Göre Aritmetik Ortalamaları	260

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1: Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı Politika Eksenleri	106
Şekil 3.2: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Teşkilat Şeması	129
Şekil 3.3: Odunpazarı Belediyesi Teşkilat Şeması	134
Şekil 3.4: Tepebaşı Belediyesi Organizasyon Şeması.....	141
Şekil 3.5: Tepebaşı Belediyesi Çalışanlarının Mevcut Durumu (2019).....	142
Şekil 3.6: Tepebaşı Belediyesi Çalışanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (2019)	142
Şekil 3.7: Araştırmanın Kuramsal Modeli.....	150
Şekil 3.8: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları	162
Şekil 3.9: Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları	163
Şekil 3.10: Katılımcıların Medeni Duruma Göre Dağılımları.....	164
Şekil 3.11: Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları.....	164
Şekil 3.12: Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımları	165
Şekil 3.13: Katılımcıların Çalıştıkları Sektörlere Göre Dağılımları.....	166
Şekil 3.14: Katılımcıların Aylık Gelir Durumu Dağılımları	167
Şekil 3.15: Katılımcıların Eskişehir’de İkamet Etme Sürelerine Göre Dağılımları	168
Şekil 3.16: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kavramını Duyma Durumuna Göre Dağılımları.....	203
Şekil 3.17: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Kavramını Duyma Durumuna Göre Dağılımları.....	204
Şekil 3.18: Katılımcılara Göre Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Kapsamında Kadınlara Yönelik Ön Planda Olması Gereken Alanların Dağılımları	205
Şekil 3.19: Katılımcılara Göre Belediyenin TCDB’de Kadınlara Yönelik Olarak Kullanabileceği Araçlar	206
Şekil 3.20: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Talebi Faktörü	217
Şekil 3.21: Belediyeden Hizmetlerine Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörü.....	218
Şekil 3.22: Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörü	220
Şekil 3.23: Belediyeden Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmesi Talebi Faktörü ..	221
Şekil 3.24: Belediyeden Harcamalarında Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörü...	223
Şekil 3.25: Belediyeden Vergilerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörü	224
Şekil 3.26: Vatandaşın TCDB’den Fayda Beklentisi Faktörü.....	225

Şekil 3.27: Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi Faktörü	241
Şekil 3.28: Eskişehir’de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyi Faktörü	242
Şekil 3.29: Eskişehir’de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği Faktörü	243
Şekil 3.30: Eskişehir’de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizması Yeterliliği Faktörü	245
Şekil 3.31: Eskişehir’de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılık Açısından Yeterliliği Faktörü.....	246
Şekil 3.32: Eskişehir’de Belediyenin Cinsiyet Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi Faktörü	247
Şekil 3.33: Eskişehir’de TCDB’nin Beklentiyi Karşılama Durumu	261

KISALTMALAR

AÇSHB	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BMOP	Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi)
CSC	Citizen Score Card (Vatandaş Puan Kartı)
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EiG	Equity in Governance (Yönetişimde Eşitlik)
EUİGE	Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi
GAP	Gender Action Plan (Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı)
GSMH	Gayrisafi Milli Hasıla
GWG	Gender Working Group (Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu)
ILO	International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
İGE	İnsani Gelişme Endeksi
KAGİDER	Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
KDV	Katma Değer Vergisi
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
ÖTV	Özel Tüketim Vergisi
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)
SRAP	Sosyal Riski Azaltma Projesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDB	Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme
TCEE	Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi
TESEV	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
UNFPA	United Nations Population Fund (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu)
UNIFEM	United Nations Development Fund for Women (Birleşmiş Milletler Kadınlar İçin Kalkınma Fonu)

TEZ METNİ

GİRİŞ

*“Bir ülkenin nereye doğru gittiğini
görmek istiyorsanız, ülkenin bütçesine,
kaynaklarını, kadınlara ve çocuklara nasıl
ayırdığına bakın”*

*Afrikalı Kadın Parleментар
Pregs Govender*

Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle, toplumsal, idari, sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan devlet-birey ilişkisinde değişiklik görülmektedir. Devlet, toplumda yaşayan bireylerin ihtiyaçlarına ve isteklerine göre kamu hizmetlerini daha şeffaf, hesap verebilir, etkin ve verimli bir şekilde yerine getirip sunan bir yapıya dönüşmüştür.

Bir ülkenin öncelikleri hakkında kapsamlı bir açıklama sunduğundan, hükümetlerin ürettiği en önemli belgeleri bütçelerdir. Bununla birlikte bütçeler, cinsiyet açısından bakıldığında tarafsızdır (kördür). Bunun nedeni ekonomistlerin tüm bireylerin aynı ortak ihtiyaç ve çıkarlara sahip olduğunu varsaymalarıdır. Ekonomistler genellikle insanların rasyonel olduğunu ve ekonomik planlar veya politikalar belirleme konusunda bireylerin cinsiyet, sınıf, yaş, etnik köken veya diğer farklı özelliklere sahip olmadığını varsayarlar. Bu farklılıklar dikkate alınmadığından, ekonomik planlar ve politikalar genellikle zengin-yoksul, kentsel- kırsal alanlardaki kadın ve erkeklerin farklı rollerini ve ihtiyaçlarını görmezden gelebilir. Bunun bir çözümü olarak da toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, bütçeler farklılıkları hesaba katmalı ve buna göre planlamalıdır. Dolayısıyla, cinsiyetin ulusal planlama ve bütçeleme süreçlerine dahil edilmesine odaklanan cinsiyete ve performansa duyarlı bütçeler, sonuçta sosyo-ekonomik ve cinsiyet eşitsizliklerini azaltacaktır.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, bir ülkenin merkezi ve/veya yerel bütçesini toplumsal cinsiyet eşitsizliğini çözmek ve kalkınmayı teşvik etmek için bir araç olarak kullanmayı amaçlayan hükümetin maliye politikası yaklaşımıdır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme erkekler ve kadınlar için ayrı bütçeler oluşturmayı içermez. Bunun yerine toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha fazla eşitliği ve verimliliği teşvik etmek için yeni tahsisler ve gelir politikaları belirlemek için bir bütçenin erkekler ve kadınlar üzerindeki farklı etkilerini incelemeyi içerir. İdeal olarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, cinsiyetle ilgili taahhütleri belirlenmiş süreçler, kaynaklar ve kurumsal

mekanizmalar aracılığıyla mali taahhütlere dönüştüren bütçenin hem harcama hem de gelir taraflarını etkileyen bir mali politika ve yönetim yaklaşımıdır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin temel amacı, karar verme süreçlerini toplumsal cinsiyet açısından daha eşit bir hale getirmek ve hayatlarını şekillendiren kararlarda kadınlara ve erkeklere söz hakkı vermek için toplumsal cinsiyete duyarlı ekonomik yönetişimi savunmak ve desteklemektir.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kadınlar ve erkekler için ayrı bütçeyi ifade etmemekle birlikte, vergi gelirlerinin %50'sinin erkekler tarafından ve %50'sinin kadınlar tarafından ödenmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. Çünkü çoğu zaman erkeklerin ve kadınların gelirleri eşit değildir. Ayrıca, her program için yapılan harcamaların %50'sinin kadınlara, %50'sinin erkeklere tahsis edilmesi gerektiği anlamına da gelmez, çünkü kadınlar ve kızlar ile erkekler ve erkekler farklı programlarla ilgili gruplarda farklı oranlarda bulunurlar. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme her harcama ve gelir kalemini kapsamaması gerekmemekle birlikte, yalnızca sosyal sektörlerle sınırlı kalmamalıdır. En önemlisi, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yalnızca bir bütçeyi oluşturan satır öğeleriyle ilgili değildir. Bütçe kararlarının nasıl alındığı, bütçeyi bilgilendiren, kararları kimin vereceği, kararları kimin etkilediği ve karar verme süreçlerine kimin erişimi engellendiği varsayımları da dahil olmak üzere bütçe süreci ile ilgilidir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, sistemin kendisine hitap eder ve kapasitelerin oluşturulmasını, veri sistemlerinin geliştirilmesini ve hizmet kullanıcılarındaki eğilimler ve ortamdaki değişikliklerin farkındalığını içerir.

Devlet bütçesinde bir değişiklik çoğu toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin nihai hedefi olmakla birlikte, süreç boyunca başka pek çok kazanç da sağlanabilir. Özellikle, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeler halkın katılımını, bütçede şeffaflığı ve karar almayı sağladıkları için demokrasiyi geliştirmenin bir başka yoludur. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeler ayrıca devlet dairelerini, sivil toplum kuruluşlarını, araştırma enstitülerini ve diğer paydaşları daha iyi konuma getirerek; cinsiyet eşitliğinin sağlanması, yoksulluğun azaltılması ve kentsel sürdürülebilirlik gibi konularda uluslararası sözleşmelerin ve ulusal yasaların uygulanmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri yerel yönetimlere adil, verimli ve ilgili konularda hizmetler sunmak için güçlü araçlar sağlarlar.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasına yönelik tek bir model veya yaklaşım yoktur ve uygulamalar ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişmektedir. Bu kapsamda 1984 yılında pilot proje olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçelemeyi uygulayan ilk ülke Avustralya'dır. Yıllık bütçesi ile birlikte "Kadın Bütçe Beyanları" da sunulmaktadır. Genel olarak birçok ülke, dezavantajlı konumdaki grupların özellikle de kadınların günlük yaşamlarına daha fazla vurgu yaparak, eğitim, sağlık, şiddet, istihdam, çevre, güvenlik, siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel alanlarda faaliyetler gerçekleştirmektedirler. Bu kapsamda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi uygulamaya başlayan kamu kurumlarında öncelikle burada çalışan gerek personele gerekse üst düzey yöneticilere dışarıdan gelen bir toplumsal cinsiyet uzmanı tarafından eğitim verilmekte ve uygulamayı nasıl gerçekleştirecekleri hakkında yönlendirilmektedirler. Daha sonrasında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan hizmetlerden yararlananların üzerinde toplumsal cinsiyet analizleri yapılmakta ve buna göre toplumsal cinsiyete duyarlı hedefler belirlenerek kaynaklar ayrılmaktadır. Günümüzde birçok ülkede bu yönde çalışmalar yürütülmektedir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleminin gelişimi sürecinde Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen Dünya Kadın Konferansları etkili olmuştur. Ayrıca, İkinci Dünya Kadın Konferansı'ndan sonra Birleşmiş Milletlerin çıkartmış olduğu kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesine yönelik düzenlemeler içeren "*Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi (CEDAW)*" sözleşmesi de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme için temel dayanak olarak kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra 1995 yılında Pekin'de düzenlenen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda ise bütçesel kararlara toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil edilmesine ilişkin görüşler sunulmuştur. Dolayısıyla, hükümetlerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında, bütçeye toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik politikalarını yansıtmaya imkan tanınmıştır. Türkiye'de ise 1980'li yılların ortalarında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarına başlanılmış olup, 1987 yılında "Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu" kurulmuş ve bu alana yönelik faaliyetler artırılmıştır. Daha sonra Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü kurularak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda çeşitli faaliyetler yürüterek buna yönelik altyapı oluşturulmasını sağlamaktadır. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü'nün, toplumda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık oluşturmak ve bilgi ve deneyimlerini paylaşmak için uluslararası kuruluşlardan elde ettiği

kaynaklardan yararlanarak önemli projeler uyguladığı görülmüştür. Ülkemizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında uluslararası alanda atılan adımların yanı sıra ulusal mevzuatımızda son yıllarda kadın-erkek eşitliğine yönelik anayasa ve kanunlarda da düzenlemeler olmuş, kalkınma planları ve politika belgeleri hazırlanarak yer verilmiştir. Türkiye’de kamunun yanı sıra uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, kadın örgütleri, akademisyenler vb. kişiler ve gruplar tarafından toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye kapsamında bilgilendirme ve farkındalık oluşturulmasına yönelik çalışma ve uygulamalar gerçekleştirdikleri görülmektedir.

1990’lı yılların sonundan bu yana toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme literatürü; siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel yapı ve normlardaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini önlemek/gidermek için bütçeyi işaret etmiş ve hükümetlerin bütçeyi kullanarak toplumsal eşitsizlikleri gidererek, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacaklarını iddia etmiştir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve akademisyenler gibi çeşitli aktörlerin yanı sıra merkezi ve yerel yönetimler tarafından da farklı düzeylerde çalışmalar yapılmış ve ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin önemi kabul görmesine rağmen, bu kapsamda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik birçok farklı alanda çalışmaların yapılması, rapor ve belgelerin yayımlanmasına karşın, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, bireylere yakınlık ve hizmetsel açıdan görevleri sebebiyle, hizmet götürme ve toplumsal cinsiyete duyarlı plan ve politikalar yapma konusunda yerel yönetimler kritik öneme sahiptir. Dolayısıyla yerel yönetimler özellikle de belediyeler, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanmasında ana aktör olarak görülmekte ve bu misyon yüklenmektedir. Bu bağlamda çalışmada Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi en iyi uygulayabilecek potansiyele sahip olan belediyelerde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanabilirliğinin ve etkinliğinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çalışmada toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin kuramsal çerçevesi çizilerek, Dünyada ve Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin çalışmalar ve uygulamalar incelenmiştir. Son olarak da belediyelerde toplumsal cinsiyete

duyarlı bütçeleme'nin uygulanabilirliğinin ve etkinliğinin ölçölmesine yönelik Eskişehir ilinde gerçekteştirilen bir alan araştırmasına yer verilmiştir.

Bu çalışma¹ üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın “*Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme'nin Kuramsal Çerçevesi*” başlığını taşıyan birinci bölümünde, cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavramları açıklanarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme'nin tanımı yapılmıştır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme'nin amacı, yararları ve uygulama süreci ele alınarak gelişimine yer verilmiştir. Ayrıca, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye olan ihtiyacın bir göstergesi olarak endeksler incelenmiştir. Çalışmanın “*Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeye Yönelik Ülke Uygulamaları*” başlığını taşıyan ikinci bölümünde ise, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik çalışmaları incelenmiştir. Son olarak “*Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme'nin Etkinliğine Yönelik Bir Çalışma: Eskişehir İli Örneği*” başlıklı tezin üçüncü bölümünde ise, Eskişehir ilinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı gerek hizmet sunan idare (belediye) gerekse hizmetlerden yararlanan vatandaş açısından nitel ve nicel yöntemler (karma yöntem) kullanılarak incelenmiştir. Çalışmanın uygulama bölümünü oluşturan bu bölümünde öncelikle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme'nin Türkiye'deki gelişimi anlatılmakta ve sonrasında araştırmanın uygulama kısmı için yol gösterici olması amacıyla yerli-yabancı kaynak taramasına yer verilmiştir. İlerleyen kısımlarda araştırmanın konusu, amacı, önemi ve belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme'nin etkinliğinin ölçölmesine ilişkin metodolojik bilgiler ve ulaşılan bulgulara yer verilmekte ve elde edilen bulguların literatürle karşılaştırıldığı tartışma başlığı ile bu bölüm sonlanmaktadır.

Araştırmanın Konusu

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, cinsiyet göz önünde bulundurularak kamu gelir ve giderlerinin yeniden düzenlenmesi bir diğer deyişle bir politika aracı olarak kullanılmasıdır. Sağlık, istihdam, eğitim, ulaşım ve sosyal güvenlik sistemi vb. tüm alanlarda cinsiyetler arası eşitsizliklerin ortadan kaldırılması amacıyla bu bütçe hazırlanmaktadır. Dünyada toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili olarak birçok

¹ Bu çalışma Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından 2019-23 nolu *Bilimsel Araştırma Projesi* olarak desteklenmiştir.

ülke son derece meşru sebeplerle çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Ülkelerde izlenen kamu politikalarının erkekler ve kadınlar üzerinde etkilerinin değerlendirilmesi, dezavantajlı grup olan kadınların ya da erkeklerin yaşamlarını kolaylaştıran hizmetlere/politikalara öncelik verilmesi cinsiyet eşitliği açısından gereklidir. Ülke uygulamalarında görüldüğü gibi toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme (TCDB) konusunda yerel yönetimler oldukça önemli bir konuma sahiptirler. Türkiye’de belediyelerin yerel yönetimler arasında idari ve mali açıdan nispeten güçlü yetkilerle donatılmış olması ve az sayıda da olsa bazı belediyelerin TCDB alanında çalışmalar yapması hususları dikkate alınarak araştırma konusu *belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin etkinliğinin incelenmesi* olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Dünya genelinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarına önderlik etmede bir yerel yönetim türü olarak belediyelerin önemli bir yere sahip oldukları görülmektedir. Belediyelerin eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, ulaştırma gibi alanlarda cinsiyete duyarlı faaliyet gösterebilmeleri, bütçelerini hazırlarken cinsiyet eşitsizliklerini hesaba katmaları ve bunları yaparken aynı zamanda vatandaşlardan destek görmeleri mümkündür. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımının, belediyelere bu konuda eşsiz bir fırsat sunduğu söylenebilir. Bir zorunluluk getirilmemiş olmakla birlikte artık Türkiye’de de belediyelerin merkezi idare tarafından yapılan eylem planları ve belirlenen hedefler doğrultusunda cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları yapmalarının şart olduğu aşikardır. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı *Türkiye’de yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi en iyi uygulayabilecek potansiyele sahip olan belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin etkinliğinin² değerlendirilmesidir.*

Literatürde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik teorik ve kavramsal düzeyde çalışmalar olmasına rağmen, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleminin belediyelerde etkinliğini ölçen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla çalışma, bu alandaki eksikliğin giderilmesine katkı sağlamak açısından özgün bir değere sahiptir.

²Etkinlik, vatandaşların talep ve beklentileri ile taleplerinin ne ölçüde karşılandığının (mevcut durumun) karşılaştırılması şeklinde ele alınmıştır.

Literatür taramasında belirtildiği gibi ülkemizde de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin çalışmalar daha çok teorik düzeydedir. Belediyelerde TCDB etkinliğinin ölçülmesini amaçlayan bu çalışmada uygulayıcıların görüşlerini değerlendirmek üzere nitel araştırma yöntemi, vatandaşların algılarının değerlendirilmesi açısından da nicel araştırma yöntemi olmak üzere karma yöntemin kullanılması, tezin literatüre önemli bir katkı sağlama potansiyeli olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma, belediyelerdeki uygulayıcıların TCDB'nin olumlu yönleri, sorunları, çözüm önerileri ve geleceğe dair beklentilerinin ortaya konması ile diğer yerel yönetim türleri, yöneticiler ve karar vericiler için yararlı olabilecek fikir ve politika önerilerini içermektedir.

Araştırma, vatandaşların TCDB'yi yerel yönetimlerden ne ölçüde talep ettiklerini ve taleplerini belirleyen sosyo-demografik belirleyicileri analiz ederek politika yapıcılar ile uygulayıcılara yol göstermektedir. Ayrıca çalışmada TCDB'yi uygulayan belediyelerde vatandaşların bu uygulamaya ilişkin algıları incelenmekte ve uygulayıcı belediyeler açısından faydalı olabilecek bir ölçüm aracı geliştirilmektedir. Vatandaşların belediye hizmetlerini cinsiyete duyarlılık açısından tarafından değerlendirebildikleri ölçek, yerel yönetimler, yöneticiler ve karar alıcılar açısından yararlı bilgiler üretebilmektedir.

Bu araştırma ile belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanabilirliğinin anlaşılması, vatandaşların talep düzeyinin ortaya konması ve uygulama etkinliğinin ölçülmesi ile toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışının etkin uygulanabilmesi için öneriler geliştirilmesi ve Türkiye'de cinsiyet eşitsizliğini gidermek amacıyla üretilen politikalarla ışık tutulması hedeflenmektedir.

Araştırmanın Kapsamı

Araştırma, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında Eskişehir ilinde gerçekleştirilmiştir. Eskişehir, Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı'nın yerel düzeydeki aktörlerin bu zorluklara çözüm bulmasına destek olmak için 2012 yılından bu yana uygulandığı şehirlerdendir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi (Un WOMEN) ve Sabancı Üniversitesi koordinatörlüğünde, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar

Bakanlığı ve Türkiye Belediyeler Birliği gibi kurumların işbirliğiyle BM Ortak Programı'nın "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme" projesi kapsamında Eskişehir'in de içinde yer aldığı 11 pilot ilde (Çanakkale, Erzincan, Kayseri, Kastamonu, Gaziantep, Aydın, Kahramanmaraş, Ordu, Kocaeli ve Edirne) sivil toplum örgütleri, belediyeler ve üniversitelerin kadın çalışmaları merkezleri için faaliyetler düzenlenmiştir.

Araştırmanın nitel kısmı Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Odunpazarı Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesinde TCDB'nin uygulayıcılarıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel kısmı olan anketler ise Eskişehir ili sınırlarındaki vatandaşlara uygulanmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Eskişehir il merkezinde³ bulunan üç belediyede ve il merkezinde yaşayan bireyler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın uygulama kısmına yönelik olarak örneklem seçiminde hem zaman ve maliyet hem de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme'nin yeni bir uygulama olması unsurları gözetilmiştir. Anket ve mülakat uygulaması Temmuz 2019 – Ekim 2019 zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilmiş olup, uygulama kısmına katılan kişilerin samimi cevaplar verdiği kabul edilmiştir. Ayrıca anketten elde edilen verilerin güvenilirliği anket yönteminin genel özellikleri ile sınırlıdır. Çalışmada elde edilen sonuçlar belli ölçüde Eskişehir ile sınırları içerisindeki merkez ilçelerdeki durumu yansıtmaktadır. Dolayısıyla farklı illerin belediyelerinde ve bireylerde farklı sonuçlar elde edilebileceğinin dikkate alınması gerekmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Eskişehir ilinde belediye düzeyinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme'nin etkinliğinin incelendiği bu tez çalışmasında karma yöntem tercih edilerek, hem nitel hem de nicel verilerden yararlanılmıştır. Genel olarak, karma yöntem araştırması, tek bir çalışmada veya aynı temel olguyu araştıran bir dizi çalışmada nicel ve nitel verilerin toplanmasını, analiz edilmesini ve yorumlanmasını içeren bir araştırmayı temsil eder. Çalışma kapsamında uygulanan bu iki yöntem önem açısından değerlendirildiğinde, her iki yöntem de eşit statüde öneme sahiptir. Bu yöntemin tercih edilmesinin nedenleri arasında nitel ve nicel verilerin birbirine yakınlığı ve birbirlerini desteklemesi, nicel

³Eskişehir il merkezi, çalışma içerisinde Eskişehir ili şeklinde kullanılmıştır.

yöntem ile elde edilen sonuçların detaylı sunulması ve açıklığa kavuşturulmasında nitel yöntemden destek alınmasıdır.

Çalışmada “uygulayıcıların bakış açısıyla TCDB’nin etkinliği”, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Odunpazarı ve Tepebaşı Belediyeleri daire başkanlıkları ve müdürlüklerinde çalışan personel ile nitel araştırma yöntemi olan görüşmeler yapılarak araştırılmıştır. Nitel araştırmalarda, insanların olaylara nasıl bir anlam yükledikleri daha genel anlamda olayları nasıl nitelendirdikleri sorusuna cevap aranmaktadır. Dolayısıyla doküman analizi, gözlem ve görüşme gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanılarak, olayların ve algıların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel sürecin izlendiği araştırma “nitel araştırma yöntemi” olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada, nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olan yarı yapılandırılmış görüşme türü, mülakatların değerlendirilmesi aşamasında ise betimsel analiz tercih edilmiştir.

Çalışmada diğer bir veri toplama aracı olarak kullanılan yöntem ise anket yöntemidir. Eskişehir’de belediye hizmetlerinden yararlanan vatandaşların talep ve beklentileri ile taleplerinin ne ölçüde karşılandığının (mevcut durumun) araştırılması için bu yöntemden faydalanılmıştır. Anket, belirli bir konuda daha önce belirlemiş bir sıralamada ve yapıda oluşturulan sorulara katılımcının cevap vermesiyle veri elde etme yöntemidir. Bu çalışmada anket soruları 5’li likert ölçeğine göre hazırlanmıştır ve elde edilen veriler IBM SPSS Statistics (21.0) programı kullanılarak analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMENİN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Çalışmamızın ilk bölümünü oluşturan “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Kuramsal Çerçevesi” kapsamında öncelikle cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavramlarına değinilerek, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin tanımı, tarihsel gelişimi, faydaları, amacı ve bütçeleme sürecine ilişkin bilgilere yer verilecektir. Daha sonrasında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye olan ihtiyacın bir göstergesi olarak kullanılan endeksler incelenecektir.

1.1. CİNSİYET, TOPLUMSAL CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KAVRAMI

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrım, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının kurumsal alt yapısında kullanılmaktadır (T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008: 15). Ancak cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları genellikle birbirleriyle karıştırılır (Wehner ve Byanyima, 2004: 55). İngilizce de “sex” kelimesi ile ifade edilen “cinsiyet” kavramı; erkekler ve kadınlar arasındaki biyolojik, fizyolojik ve genetik özelliklerinden dolayı farklılıkları ifade etmektedir (Wehner ve Byanyima, 2004: 55; Nelson, 1995: 132; Gençoğlu ve Kuşkaya, 2016: 697). İngilizce de “gender” kelimesi ile ifade edilen ve ilk olarak Ann Oakley tarafından 1972’ de ortaya atılan “toplumsal cinsiyet” kavramı ise (Gençoğlu ve Kuşkaya, 2016: 697); bir kültür temelinde toplum tarafından belirlenen rollerin ve sorumlulukların kadının ve erkeğin üzerindeki etkisini ifade eder ve sosyal kalıplara atıfta bulunur (Nelson, 1995: 132; Gençoğlu ve Kuşkaya, 2016: 697). Yani cinsiyet, ilk başlarda biyolojik farklılık iken, daha sonra toplumsal cinsiyet kavramına dönüşerek (Erol, 2008: 199), dine, eğitime, sosyo-kültürel değerlere veya ekonomik değişkenlere bağlı olarak değişen ve gelişen ve kadın ve erkeklerin toplumdaki rolünü ve yerini belirleyen sosyo-kültürel özellikleri ifade eder hale gelmiştir (Wehner ve Byanyima, 2004: 55). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet⁴, biyolojik farklılıklardan daha ziyade toplumun bizi kadın ve erkek olarak nasıl gördüğü, nasıl algıladığı ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgilidir (Eveline ve Bacchi, 2005: 497-498’den akt. Turan ve Şen, 2014: 55). Ayrıca, toplumsal cinsiyetin getirdiği rollerin

⁴Kadın ve erkek beynine dair farklılıkların olduğunu ilk dile getiren bilim adamlarından biri Paul Broca’dır. Bu farklılıkların olmasındaki en önemli etkenin anne karnında iken maruz kaldıkları cinsiyet hormonları olduğu gösterilmiştir (Karaismailoğlu, 2020: 24,48). Bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitliğinde, kadının farklı erkeğin farklı düşünebildiği dolayısıyla olayların ve sorunların üstesinden gelmede kadın ve erkek düşüncesinin birlikte değerlendirilmesi gerektiği dikkate alınmalıdır.

içeriği, zamana ve yere göre değişiklik gösterdiği için dinamik bir durumu ifade eder (Özen, 2016: 337; Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008: 15). Başka bir ifadeyle cinsiyet kavramının belirleyicisi doğayken, toplumsal cinsiyet kavramının belirleyicisi kültürdür (Palabıyık, 2013: 226'den akt. Ergen ve Durak, 2017: 109).

Son yıllarda ekonomilerin küresel olarak yeniden yapılandırılması, dünyadaki kadınlar ve erkekler arasındaki güç ilişkileri üzerinde etkili olarak, bu resmin içine dahil etmiştir (Greckol, 2005: 1). Erkekler ve kadınlar tarafından, erkekler ve kadınlar için üretilen sosyal politikalar toplumsal cinsiyet eşitliği olarak ifade edilmekte ve bu ekseninde kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olması gerekmektedir (Seyyar, 2010: 1). Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan raporlarda; toplumsal cinsiyet eşitliği ile erkeklerin ya da kadınların daha ön plana çıkartılmasını değil, geride kalan dezavantajlı grup olan kadınların ya da erkeklerin eşit seviyeye getirilmesine yönelik çalışmaların yapılması vurgulanmıştır (Meriç ve Ay, 2014: 164).

Toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşların kamusal hayata daha fazla katılımının sağlaması, devlet kurumlarında performans değerlendirilmesinin zorunlu olması ve sivil toplum örgütleri gibi kurum ve kuruluşların daha etkin rol oynamaları bakımından demokrasinin gelişmesinin temel yapı taşlarından biri olarak görülmektedir. Ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ile kalkınmanın daha iyi ve adil bir şekilde sağlanabileceği için sürdürülebilir kalkınmada da önemlidir (Turan ve Şen, 2014: 57). Dolayısıyla ulusal ölçeğin yanı sıra uluslararası ölçekte de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla, toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların olması ve bu kapsamda tüm ana plan ve programlara toplumsal cinsiyet perspektifinin dâhil edilmesi yönünde bir düşünce ortaya çıkmıştır. Bu düşüncelerin yaygınlaşmaya başlamasıyla da günümüzde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kavramı daha ön plana gelmiştir (Sayer, 2011: 119).

1.2. TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME KAVRAMI

1.2.1. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Tanımı

Hükümetlerin en önemli politika aracı bütçelerdir. Bütçede belirlenen politikaların başarılı bir şekilde uygulanabilmesi, hangi amaç ve hedefler için ne kadar kaynak ayrıldığına bağlıdır. Bu nedenle, toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların bütçe

ve bütçeleme süreçlerinden (planlama, hazırlık, uygulama, denetim ve değerlendirme) yararlanabilmesi, bu politikaların toplumsal cinsiyet eşitliğini etkili bir biçimde sağlayabilmeleri açısından önemlilik arz etmektedir (Klatzer, 2012: 9).

Bütçe, bu nedenle hükümetin, kadınlar ve erkekler arasındaki sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri ortadan kaldırma arzusunu ifade etmesi için eşsiz bir fırsat sunmaktadır. Kadınlar ve erkekler arasındaki bu eşitsizlikleri azaltmak/gidermek için çok çaba harcanmaktadır. Ancak cinsiyetler arasındaki bu eşitsizlikler yıllar boyunca artmıştır. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kadınlar ve erkekler arasında daha güçlü bir eşitlik geliştirilmesine yönelik etkili bir araç sunmaktadır (NCPE, 2009: 11). Dolayısıyla bütçenin kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliğin göz önünde bulundurulması, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sadece kadın odaklı olmamakla beraber, tüm dünyada aşağıdaki sebeplerden dolayı kadınlar üzerine odaklanma eğilimindedir (India Ministries and Departman, 2007: 7; Nandal, 2014: 79):

- Gelişmekte olan ülkelerde doğum esnasında anne ölüm oranlarının yüksek olması,
- Dünyadaki okuma yazma bilmeyen kişilerin yaklaşık üçte ikisinin kadın olması,
- Kadınların hem kamu hem de özel sektörde özellikle üst yönetimin karar alma süreçlerinde hala yeterince temsil edilmiyor olması ve mevcut katılımlarının yetersiz kalması,
- Kadınların iş hayatında erkeklere oranla daha düşük statüde, daha düşük ücretle çalışması ve çalışma koşullarının daha ağır ve zor olması,
- Kadınların çocuk beslemek ve yetiştirmenin yanı sıra ailenin diğer bireyleri ile ilgilenmek gibi ücretsiz işlerin çoğunu yapıyor olması.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kadınların yukarıda ifade ettiğimiz gibi toplumdaki bu dezavantajlı konumlarının varlığını kabul etmekle birlikte, bütçenin kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliklerin giderilmesine/önlenmesine yönelik olarak düzenlenmesi ve uygulama sonuçlarının izlenmesini sağlamaya çalışmaktadır (Günlük-Şenesen, 2008: 328). Başka bir ifadeyle, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, bütçe sürecinde cinsiyet eşitliğinin bir uygulamasıdır. Bütçelerin cinsiyete dayalı değerlendirmesi, bütçe sürecinin tüm seviyelerinde cinsiyet perspektifini içeren ve

cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için gelir ve harcamaların yeniden yapılandırılması anlamına gelir. Kamu bütçeleri yalnızca ekonomik araçlar değildir, politikaları parasal terimlerle özetler ve politik öncelikleri ifade eder. Bu nedenle bütçeler cinsiyet ayrımı yapmaz. Kadınları ve erkekleri farklı şekillerde etkilerler, toplumdaki eşit olmayan güç dağılımını ekonomik eşitsizlikler, farklı yaşam koşulları ve atfedilen sosyal roller olarak yansıtırlar. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, ulusal, bölgesel ve yerel düzey olmak üzere, bütçeleri toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayan bir araca dönüştürerek, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sürecinin ve toplumsal cinsiyete duyarlı analizin her aşamasının değerlendirilmesi ve yeniden yapılandırılması ile toplumsal cinsiyetin etkisini görünür kılmaya çalışır (Directorate General of Human Rights Strasbourg, 2005: 10).

Literatürde “kadın bütçesi”, “kadın bütçe beyanları”, “cinsiyet bütçesi”, “cinsiyet esaslı bütçeleme”, “uygulamalı cinsiyet bütçe analizi”, “toplumsal cinsiyet bütçesi” gibi kavramlarla da anılan (Villagómez, 2004: 5; Budlender ve Hewitt, 2003: 7; Budlender, vd., 1998: 5) toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı ilk olarak 1980’lerin ortalarında Avustralya’da uygulanmaya başlanmıştır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme 2005 yılında Avrupa konseyi tarafından; “bütçe sürecinde toplumsal cinsiyetin yaygınlaştırılmasının bir uygulamasıdır. Bu, bütçe sürecinin her düzeyinde bir toplumsal cinsiyet perspektifini içeren ve toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için gelirleri ve harcamaları yeniden yapılandıran, cinsiyet temelli bir bütçe değerlendirmesi” şeklinde tanımlanmıştır (Directorate General of Human Rights Strasbourg, 2005: 10).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin odak noktası iki yönlüdür. İlk adımda, kamu gelirlerinin ve harcamalarının cinsiyete göre ayrıştırılmış etkilerinin analizine odaklanır. Bu analizin sonuçlarına dayanarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, cinsiyet eşitliğini teşvik etmeyi, ikinci bir adımda bütçe yapılarını ve süreçlerini değiştirmeyi amaçlamaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin yalnızca kadınlara özel olarak uygulanan programları hedeflemediği ve ayrı bir “kadın bütçesi” oluşturmayı amaçlamadığını daha önce ifade etmiştik (Schratzstaller, 2008: 44). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin nihai amacı, devletin kadın ve erkeklerin özel ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bütçe ve programları benimsemesi ve uygulamasıdır (Ivanina, vd., 2016: 8). Dolayısıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, dezavantajlı konumda bulunan kadınların güçlendirilmesinin yanı sıra kamu kaynaklarının nasıl

toplanıp harcıandığına odaklanarak kadınlar ve erkekler arasında eşitliği sağlamak için bir stratejidir. (EIGE, 2019: 3; Meriç, 2013: 157). Öte yandan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kamu bütçesinin, toplumu oluşturan kadınlar ve erkekler arasında eşit paylaşımı amacını taşımaz. Bunun yerine kamu bütçesinin kadınlar ve erkeklerin farklı ihtiyaçlarını toplumsal cinsiyet perspektifinden bakarak cevap vermesini sağlamaya çalışır (Budlender ve Hewitt, 2003: 7).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme metodolojisini normal bütçe süreçlerine dahil etmek hükümetlerin gelirin ve harcamaların ve bütçeyi yönlendiren politikaların kadınlar ve erkekler üzerinde nasıl farklı etkileri olabileceğini daha iyi anlamalarını sağlar. Bütçelemeye cinsiyet bakış açıları normal olarak dikkate alınmadığından, bütçeler genellikle cinsiyetten bağımsız olarak algılanmaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, bir bütçenin cinsiyet eşitsizliklerini ne kadar iyi ele aldığını değerlendiren ve kadınlar ve erkekler ile kız ve erkek çocuklar arasındaki kaynakların dağılımını gözden geçiren cinsiyet analizine dayanmaktadır. Böyle bir analiz aynı zamanda, bütçelerde ve politika analizlerinde sıklıkla gözden kaçan önemli konuların (hane içi ücretsiz işlerin eşit olmayan dağılımı ve bunun kadınlar üzerindeki net ekonomik etkisi, aile içindeki kaynakların dengesiz dağılımı vb.) dahil edilmesine de izin verir. Sağlıklı cinsiyet analizi, cinsiyet eşitliği ve ekonomik büyüme için iyi planlama ve bütçeleme yapılmasını sağlar. Öncelikle, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme hükümetin, toplumsal cinsiyet eşitliğini artıracak ve böylece bütçe ve politikaların verimliliğini ve etkinliğini yükseltecek şekilde kamu kaynaklarını kullanmasını sağlamak üzere bütçenin yeniden yapılandırılması ile ilgilidir. Bu da kapsayıcı ve sürdürülebilir büyümeyi hızlandırmaya yardımcı olmaktadır (EIGE, 2019: 3).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, hem toplumsal cinsiyet adaletinin hem de mali adaletin sağlanması için esastır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri “kadınlar için bütçe” değildir, ancak kadınların ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli olup olmadıklarını görmek için özellikle kadınlara yönelik hizmet harcamalarını inceleyebilirler (Günlük-Şenesen, 2008: 328). Dolayısıyla erkeklerin ve kadınların farklı ihtiyaçları olabilir ve bu da farklı harcama dağılımlarını olduğunu gösterir. Öyleyse, temel mesele, devlet harcamalarının %50’sini erkekler %50’sini kadınlar arasında bölüştürmek değil, harcamaların kadınların ve erkeklerin ihtiyaç ve önceliklerine eşit bir şekilde hizmet ederek, cinsiyetler arası eşitsizliklerin azaltılmasının sağlanmasıdır. Bu tür

bütçelemenin vergilemeye bakış açısı ise, vergileri erkeklere ve kadınlara %50 oranında yüklemek değildir. Aksine bu anlayışa uygun bir vergi sisteminde hem erkekler hem de kadınlar belirli haklara sahip bireyler olarak ele alınmaktadır (Elson, 2003: 4). Ayrıca kadın ve erkeklerin, yaş, sınıf, din, bölge vb. gibi diğer eşitsizlik biçimlerini dikkate alacak şekilde yapılandırılabilir (Elson, 2003: 4; Stephenson, 2018: 1).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı ile bütçeye cinsiyet perspektifinden bakılarak kamusal gelir ve giderlerinin erkekler ve kadınlar üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak yapılması zorunluluğu vardır (Ergen ve Durak, 2017: 112). Ancak bütün kamusal harcamalarda, özellikle tam kamusal mal olarak ifade edilen; savunma, adalet, güvenlik, cadde-sokak aydınlatmaları gibi malların yararlanıcılarını erkek ve kadın olarak tespit etmek mümkün değildir (Meriç, 2013: 158) ve bireysel fayda söz konusu olmamakla birlikte oradaki herkes bundan yararlanmaktadır. Burada mesele, kadınların ve erkeklerin farklı önceliklere sahip olup olmadığı ve kadınların önceliklerinin erkeklerinkiyle aynı ağırlığı alıp almadığıdır (Elson, 2003: 3). Ama yarı kamusal mal olarak ifade edilen sağlık ve eğitim harcamalarında örneğin, sağlık programları arasında doğum bakımı (Elson, 2003: 3), anne ve bebek sağlığı kapsamında program ve projeler ile eğitimde kız çocuklarına yönelik yapılan harcamalar kadınlara yönelik iken, prostat hastalığı için yapılan sağlık harcamaları erkeklere yöneliktir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı, bu şekilde kamusal hizmetten yararlanan kişilerin ayrımının yapılabildiği alanlarda daha büyük önem kazanmaktadır (Meriç, 2013: 158; Ayas, 2016: 9).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında, erkeğin ve kadının konumunun tanımlanması, toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların ne derece uygulandığının analizinin gerçekleştirilmesi, toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların etkin bir biçimde uygulanabilmesi için gerekli olan miktarda bütçenin ayrılıp ayrılmadığının analizinin yapılması, harcamaların planlandığı gibi yapılıp yapılmadığının denetiminin sağlanması ve uygulanan politika ve yapılan harcamaların toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağlayıp sağlamadığının denetlenmesi gibi bir takım aşamaların gerçekleşmesi gerekmektedir (Tüğen ve Özen, 2008: 3). Bununla birlikte toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulama sürecinde (Rake, 2002: 3);

- Farklı erkek ve kadın grupları arasında harcama ve gelirler nasıl dağıtılmaktadır?

- Cinsiyet temelli olarak kaynakların kısa ve uzun dönemli dağıtılması ne anlama gelmektedir?
- Toplam harcama ve gelirlerin erkek ve kadınlara göre etkisi nedir?
- Uygulanmak istenen kamu politikalarının cinsiyetler üzerindeki etkisi nasıldır?

gibi bir dizi soruyu gündeme getirmekte ve bu sorulara cevap aranmaktadır. Bu sorulara verilen cevaplarla, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, cinsiyet hassasiyetini bütçe sürecine katan bir uygulama olmakta ve dolayısıyla bütçenin her aşamasında, gelir ve harcamaların yapılandırmasında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin artırılması anlamına gelmektedir (Gökbunar ve Doğan, 2016: 4). Öte yandan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, bütçenin rakamsal bileşenleri (Şahin İpek, 2017: 46) ile ilgilenmesinin yanı sıra bütçeleme sürecini de değiştirmeyi amaçladığı için, bütçe sürecinde kararların kimler tarafından alındığı ve kimlerin bu kararlardan etkilendiği toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme açısından önemlilik arz etmektedir (Quinn, 2009: 20).

1.2.2. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Tarihsel Gelişimi

Yirminci yüzyılın en önemli gelişmelerinden biri, kadınların daha önce neredeyse tamamen erkekler tarafından üstlenilen ekonomik ve politik faaliyetlere girmesiydi. Her ne kadar birçok ülke toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesinde büyük adımlar atıyor olsa da, kadınlar hala eğitime ve sağlık hizmetlerine, ücretli istihdam olanaklarına, siyasete ve karar alma mekanizmalarına katılımı konusunda erkeklerden daha geri planda kalmaktadırlar. Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri dünya genelinde görülmesine karşın, özellikle gelişmekte olan ülkelerin bazı bölgelerinde daha belirgindir. Çoğu gelişmiş ülkelerde, kadınların rolleri ekonomik ve politik yaşamda sınırlandırılmış olsa bile, eğitim ve sağlık hizmetlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda ise, eğitim ve sağlık hizmetlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği büyük ölçüde giderilmeye çalışılsa da, kadınların ekonomik ve politik vb. faaliyetlerde katılımdaki rolünün artırılmasında daha az başarı sağlanmıştır (Stotsky, 2016: 3).

II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1945 yılında barış ve güvenliğin korunması için Birleşmiş Milletler kurulmuştur. Birleşmiş Milletler, kalkınma, ekonomik ve sosyal

eşitsizliklerin giderilmesi, yoksullukla mücadele, sağlık, çevre ve gıda gibi birçok alanda faaliyetler yürütmekle birlikte, kadınlara yönelik eşitsizliklerin giderilmesi konusunda da çalışmalar yapmaktadır. Dünya da toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin yaygın hale gelmesini, dünya çapında bir dizi konferansın düzenlenmesi sağlamıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra dört defa Dünya Kadın Konferansı düzenlemiştir (Kubar, 2018: 154). İlk olarak I. Dünya Kadın Konferansı, 19 Haziran-2 Temmuz 1975 arasında Mexico City şehrinde, düzenlenmiş ve 1975-1985 dönemi “Kadın On Yılı” olarak ilan edilmiştir. Bu konferansta toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesine yönelik; cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılması, kalkınma sürecine kadınların dahil edilmesi ve dünya barışına kadınların daha fazla katkı sağlaması şeklinde üç temel hedef saptanmıştır. Daha sonra II. Dünya Kadın Konferansı, 14-30 Temmuz 1980 tarihleri arasında Kopenhag şehrinde gerçekleştirilmiştir. Bu konferansta istihdam fırsatlarında, eğitim ve sağlık hizmetlerinde eşitlik şeklinde temel ilkeler tespit edilmiştir. III. Dünya Kadın Konferansı ise, Nairobi’de 15-26 Haziran 1985 tarihleri arasında düzenlenmiş ve kadınların ilerlemesi için ileriye dönük eşitlik, kalkınma ve barış konularında yeni yöntemlerin araştırılmasına yönelik stratejiler kabul edilmiştir (Tüğen ve Özen, 2008: 3-4; Kubar, 2018: 154-155).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda doğrudan hükümlerin ele alındığı toplantı ise 4-15 Eylül 1995 tarihleri arasında Pekin’de düzenlenen IV. Dünya Kadın Konferansı’dır. Pekin Konferansı’nda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu’nun 155., 345., 346. ve 358. maddelerinde alınan kararlar doğrudan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgilidir (Kubar, 2018: 155; Holvoet, 2006: 9). Bu maddeler (UN, 1995);

“155. Cinsiyet analizine yeterli önemin verilmemesi, kadınların, mali piyasalar ve kurumlar, işgücü piyasaları, akademik bir disiplin olarak ekonomi, ekonomik ve sosyal altyapı, vergilendirme ve sosyal güvenlik sistemleri gibi ekonomik yapılara, hatta aileye ve evin geçimine katkısının çoğu kez göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Bunun sonucu olarak da pek çok politika ve program, kadınla erkek arasındaki eşitsizliğe katkıda bulunmaya devam edecektir. Cinsiyete dayalı bakış açısını politika ve programlarla bütünleştirmede ilerleme kaydedildiğinde, bu durum politika ve programların etkinliğinin artmasını da sağlayacaktır.”

“345. Kadının ilerlemesi için mali kaynaklar ve insan kaynakları genellikle yetersiz olmuştur. Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinin uygulanmasının bugüne kadarki yavaş gelişiminin nedenlerinden biri de budur. Birleşmiş

Milletler' in daha önceki zirve ve konferanslarında kabul edilen, konuya ilişkin taahhütlerin dahil olduğu Eylem Platformu'nun tam ve etkin bir biçimde uygulanması, kadının güçlendirilmesine yönelik mali kaynak ve insan kaynaklarını sağlamaya ilişkin siyasi bir kararlılığı gerektirmektedir. Bu da, politika ve programların bütçesine ilişkin kararlarda, cinsiyete dayalı bakış açısına yer vermeyi ve kadın erkek eşitliğini güvenceye alacak özel programların yeterli finansmanını gerektirecektir. Eylem Platformunu uygulamak için fonların belirlenmesi ve bütün sektörlerdeki mevcut kaynakların harekete geçirilmesi gerekecektir. Programlar içinde ve arasında politikaların yeniden düzenlenmesine ve kaynakların yeniden tahsisine ihtiyaç olabilir ama her politika değişikliğinin mali düzenlemeler gerektirmeyeceği ortadadır. Yenilikçi fon bulma yollarıyla sağlanacak kaynaklar dahil, hem özel hem de kamu sektörlerinden sağlanacak ek kaynakların harekete geçirilmesi gerekli olabilir.”

*“346. Eylem Platformu'nun stratejik hedeflerini uygulama sorumluluğu öncelikle Hükümetlere aittir. Bu hedeflere ulaşmak için **Hükümetler, kadınların kamu sektörü harcamalarından nasıl yararlandıklarını sistematik olarak gözden geçirmeye çaba göstermeli; hem üretim kapasitesini artırmak hem de sosyal ihtiyaçları karşılamak için kamu sektörü harcamalarına eşit ulaşabilirliği sağlayacak bütçe ayarlamaları yapmalı;** ve Birleşmiş Milletler' in diğer zirve ve konferanslarında kabul edilen cinsiyete ilişkin taahhütleri gerçekleştirmelidirler. Hükümetler, Eylem Platformuna ilişkin başarılı ulusal uygulama stratejileri geliştirmek için, cinsiyetler arası etki analizlerini gerçekleştirmeye yönelik kaynaklar dahil, yeterli kaynak tahsis etmelidirler. Aynı zamanda da Hükümetler, ek kaynakları harekete geçirmeleri için hükümet dışı kuruluşları, özel sektörü ve diğer kurumları teşvik etmelidirler.”*

“358. Eylem Platformu'nun uygulanmasını kolaylaştırmak için, resmi kalkınma yardımının ve ulusal bütçenin ortalama % 20'sini temel sosyal programlara tahsis etme konusunda karşılıklı bir taahhütte bulunmayı kabul eden ilgili gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ortakları, cinsiyete dayalı bakış açısını dikkate almalıdırlar.”

şeklinde ifade edilmektedir.

Pekin Konferansı'nda, ülkelere kamu hizmetlerinden kadınların nasıl daha fazla faydalanacakları yönünde çaba harcamalarını ve bu doğrultuda kamu hizmetlerine ulaşmada cinsiyet eşitliğini sağlamak için bütçelerinde gerekli düzenlemeleri yapmaları çağrısında bulunulmasıyla birlikte toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini giderecek politikaların oluşturulmasında uluslararası bir strateji olarak kabul edilmiştir (Kubar, 2018: 156).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin ilk uygulamaları 1980’lerde önce federal düzeyde daha sonraları eyaletler düzeyinde Avustralya’da, harcamaların kadınlar üzerindeki etkisinin analiz edilmesi şeklinde başlamıştır. Daha sonra 1990’lı yılların ortalarında Güney Afrika ve Filipinler’ de uygulamıştır (Şahin İpek, 2017: 47). 2000 yılına gelindiğinde, 191 ülkenin üzerinde uzlaştığı Birleşmiş Milletler Bin Yıl Kalkınma Hedefleri açıklanmış, uzlaşılan sekiz hedeften ikisi olan “kadınların güçlendirilmesi ve cinsiyetler arası eşitsizliklerin giderilmesi ile anne sağlığının iyileştirilmesi” hedefleri özellikle kadınlar üzerinden tanımlanmıştır. Dünya Bankası’nın 2012 Kalkınma Raporu’nun ana teması ise “toplumsal cinsiyet eşitliği ve kalkınma” olarak belirlenmiştir (Günlük-Şenesen, 2013: 99). Ayrıca Birleşmiş Milletler Bin Yıl Kalkınma Hedeflerine istinaden gerçekleştirilen faaliyetlerden biri de BM Kadının Statüsü Komisyonu’nun “Cinsiyet Eşitliğinin Finansmanı ve Kadının Güçlendirilmesi” konulu 52. Oturumu 27 Şubat - 7 Mart 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu komisyonda “toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için tüm gelir ve harcamaların toplumsal cinsiyete duyarlı analizlerini yapmak ve tüm düzeylerde cinsiyet esaslı bütçelerin hazırlanmasını sağlamak” konusunda ortak bir görüş ortaya çıkmıştır (Günlük-Şenesen, 2013: 106).

Dünyada toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulamaya konulmasında düzenlenen konferansların yanı sıra buna yönelik çalışmalar yürütmekte olan gerek uluslararası gerekse ulusal düzeyde çeşitli kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Kalkınma Fonu, İngiliz Milletler Topluluğu Sekreteryası, Birleşik Krallık Uluslararası Kalkınma Departmanı, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Uluslararası Kalkınma Araştırmaları Merkezi, Avrupa Birliği, İskandinav Konseyi, İsviçre Kalkınma Kurumu, İsveç Uluslararası Kalkınma Ajansı, Alman Teknik İşbirliği Ajansı, Norveç, Danimarka ve Hollanda Hükümetleri ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik girişimleri faaliyetleri olan uluslararası kuruluşlardır. Ayrıca hükümet, parlamento, sivil toplum kuruluşları, akademisyenler, bireyler ve yerel kuruluşlarda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik faaliyetleri olan ulusal düzeyde aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Tüğen ve Özen, 2008: 4).

Günümüzde doksandan fazla ülke (OECD, 2014: 90) gerek merkezi gerekse yerel düzeyde; toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kız çocuklarının ve kadınların gelişimini desteklemek için maliye politikası ve yönetimini kullanan toplumsal cinsiyete duyarlı

bütçeleme yaklaşımı benimsemişlerdir (Stotsky, 2016: 3). Ancak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin tek tip bir uygulaması olmadığı için ülkeler tarafından çeşitli şekillerde uygulanmaya çalışılmakta ve buna yönelik çabalar da ülkeden ülkeye göre değişkenlik göstermektedir.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, 1984 yılında Avustralya'da ilk kez “kadın bütçesi” olarak kullanılmıştır. O zamandan beri, birçok ülkede toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama stratejilerinden biri olarak uygulanmıştır. Milletvekili Sekreteryası (Commonwealth Secretariat)’na göre 2000 yılının başlarında, kırktan fazla ülke toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme stratejisini uygulamıştır. Avrupa Birliği ise, 2001 yılında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme stratejisini resmen onaylamıştır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe planlaması, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu ve İskandinav Ülkeleri Bakanlar Konseyi dahil olmak üzere birçok ülkede, uluslararası kuruluşlarda ve eyaletler arası sendikalarda aktif bir siyasi söylem ve politik eylemin bir konusu haline gelmiştir. Bu nedenle, zaten 2010 yılında, UNIFEM (United Nations Development Fund for Women) (Birleşmiş Milletler Kadınlar Kalkınma Fonu), doksandan fazla ülkenin, sivil toplumu, hükümetleri ve uluslararası kuruluşları kapsayan farklı toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe girişimleri uyguladığını ifade etmektedir (Ivanina, vd., 2016: 11-12).

Tablo 1.1’de 2012 sonu itibariyle, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe girişimleri uygulayan çeşitli ülkelerin bir listesi sunulmaktadır.

Tablo 1.1: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi Uygulayan Ülkeler

AFRİKA	AMERİKA	ASYA	AVRUPA	AVUSTRALYA ve OKYANUSYA	CIS (COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES) (BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU-BDT)
Botsvana	Barbados	Afganistan	Avusturya	Avustralya	Azerbaycan
Mısır	Belize	Bangladeş	Arnavutluk	Vanuatu	Ermenistan
Zambiya	Bolivya	Vietnam	Belçika	Marşal Adaları	Gürcistan
Zimbabve	Brezilya	İsrail	Bulgaristan	Papua Yeni Gine	Kazakistan
Kenya	Ekvador	Hindistan	Bosna Hersek	Samoa	Kırgızistan
Mauritius	Kanada	Endonezya	Danimarka	Solomon Adaları	Moldova
Malawi	Meksika	Kamboçya	Estonya	Tuvalu	Rusya
Fas	Peru	Çin	İrlanda	Fiji	Tacikistan
Mozambik	Salvador	Laos	İspanya		Türkmenistan
Namibya	Saint Kitts ve Nevis	Lübnan	İtalya		Özbekistan
Nijerya	Amerika Birleşik Devletleri	Malezya	Letonya		Ukrayna
RSA	Şili	Moğolistan	Litvanya		
Ruanda		Nepal	Makedonya		
Svaziland		Pakistan	Almanya		
Senegal		Kore Cumhuriyeti	Norveç		
Tanzanya		Tayland	Polonya		
Uganda		Türkiye	Sırbistan ve Karadağ		
		Filipinler	Birleşik Krallık		
		Sri Lanka	Macaristan		
		Japonya	Finlandiya		
			Fransa		
			Hırvatistan		
			İsviçre		
			İsveç		
			İskoçya		

Kaynak: Budlender ve Hewitt, 2003: 9; Ivanina, vd., 2016: 13-14.

Dünyada toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği için standart bir toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme modeli bulunmamaktadır. Çünkü ülkeler bütçelerini sosyo-ekonomik durumlarına, önceliklerine

göre hazırlamaktadır. Böyle bir durumda da kendilerine özgü uygulamalar geliştirmektedirler (KEFEK, 2014: 134). Genellikle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çabalarına bakıldığında, ülkelerin kendi girişimlerini yönetirken benimsedikleri çok çeşitli kurumsal düzenlemelerin olduğunu görülmektedir. Çoğu ülkede, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimini yönetme sorumluluğu Maliye Bakanlığı'na verilmiştir. Maliye Bakanlığı, hükümet içindeki diğer bakanlıkların ve kurumların takip etmesi için gereklilikleri belirlemekte belirli programlara fon tahsisinde harcama bakanlıklarının taleplerine yanıt vermekte ve vergi kanunlarını veya düzenlemelerini değiştirmek için gelir yetkilileriyle birlikte çalışmaktadır. Bazı ülkelerde, bir Kadın İşleri Bakanlığı veya ilgili türden bir bakanlık temel sorumlu olarak atanmaktadır ve Maliye Bakanlığı ve diğer devlet kurumları ile birlikte çalışmaktadır. Bazı ülkelerde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çabaları yasama grupları veya sivil toplum kuruluşları tarafından başlatılmış ancak daha sonra bu çabalar yürütme işlevi tarafından benimsenmiş ve daha sonra lider bir rol oynamıştır (Stotsky, 2016: 15).

Maliye bakanlıklarının toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çabalarına öncülük ettiği ülkelerde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme bütçe politikaları üzerinde daha fazla etkiye sahip olma eğiliminde olmuştur. Bazı durumlarda, hükümetin toplumsal cinsiyet odaklı hedefleri bütçeleme sürecine daha iyi entegre edilmiş ve bu nedenle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, hükümet faaliyetinin farklı alanlarında daha geniş bir şekilde uygulanmıştır. Sahra altı Afrika'nın toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çabalarında, Ruanda ve Uganda, toplumsal cinsiyet odaklı hedeflerin belirlenmesini sağlamak için en iyisini yaptıkları görülmüştür ve Maliye Bakanlığı, hükümetin bakanlıklarının ve kurumlarının kendi sorumluluk alanlarıyla ilgili hedefleri bütçe planlarına dahil etmesini sağlamaya öncülük etmiştir (Stotsky, 2016: 15-16).

Bazı ülkelerde mali yetkililer, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çabalarını bütçe yönetiminde reform sürecine entegre etmeye çalışmışlardır. Pek çok gelişmekte olan ülke, son yıllarda, bütçe yönetimini iyileştirmeyi, bütçenin amaçlanan amaçları doğrultusunda uygulanmasında harcama ve hesap verebilirliğin iyi kontrolünü sağlamayı amaçlamıştır. Bazı ülkeler programa veya sonuçlara dayalı bütçelemeyi benimsemeye yönelmişlerdir, burada hükümetler yalnızca girdilere (veya girdilerin maliyetine) odaklanmak yerine bütçe sürecinin çıktılarına ve sonuçlarına odaklanmaktadır. Program bütçeleme, toplumsal cinsiyet odaklı hedeflere ulaşmak gibi temaları bütçe sürecine dahil

etmek için geleneksel girdi temelli bütçelemeden daha fazla katkıda bulunma eğilimindedir. Ukrayna ve Ruanda, hükümetlerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi program tabanlı bütçeleme yaklaşımına entegre ettiği iyi örnekler sunmaktadır (Stotsky, 2016: 16).

Hükümetler, bütçe yapımında bir tema veya kategori olarak toplumsal cinsiyet odaklı hedefleri nereye ekleyeceklerine karar vermelidir. Genel olarak bütçenin makroekonomik hedefleri belirlendikten sonra, Maliye Bakanlığı (veya bakan), gelecek mali yıl için önerilecek bütçenin temelini oluşturacak bir ilkeler beyanı geliştirmek ve parlamentoya (ve kamuoyuna) sunmakla görevlendirilir. Toplumsal cinsiyet odaklı hedeflerin bütçenin temel ilkelerine dahil edilmesi, bu hedeflerin önemini göstermek ve bütçe sürecine iyi entegre olmalarını sağlamak (ve bütçe tahsisatları almak) açısından önemlidir. Genelde ülke girişimlerinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe beyanlarının, kadınlar ve kız çocukları için üzerinde anlaşmaya varılan kalkınma hedeflerine dayandığını göstermektedir. Gelişmekte olan dünyada, ülkeler genel olarak bu hedefleri, çoğu kez uluslararası anlaşmalar veya geçmişte binyıl kalkınma hedeflerindeki taahhütler kapsamındaki hedefleri ile bağlantılı olarak hazırlanan bir kalkınma stratejisi veya ulusal kalkınma planında düzenlemektedirler. Fas veya Afganistan'dakiler gibi toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerinden bazıları, hedeflerini açıkça uyumlu hale getirmeye çalışmış ve bu hedefleri bütçeyle ilgili açıklamalarda belirleme konusunda net bir şekilde davranmışlardır. Bütçeler normalde Maliye Bakanlığı'ndan harcama bakanlıklarına ve gelir idaresine bir bütçe genelgesi veya ilgili iletişim yoluyla talimatların iletilmesine dayanır. Bütçe genelgesi, bürokrasiye bütçeye nasıl yaklaşması gerektiği ve hangi yeni maliye politikaları ve programları veya değiştirilmiş yaklaşımların yeni mali yıl için bütçeye dahil edileceği konusunda talimat verir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, bütçe genelgesine veya iletişimine çeşitli şekillerde entegre edilebilir (Stotsky, 2016: 16-17).

Bakanlıklar (eğitim, sağlık, adalet vb.), hükümetin temel harcama programlarını geliştirmek ve yönetmekle sorumludur ve toplumsal cinsiyet odaklı hedefleri programlarına ve politikalarına dahil etmede ve toplumsal cinsiyet odaklı hedefler için harcamaları devlet muhasebe ve denetim bürolarına raporlamada önemli bir rol oynarlar. Gelir tarafında ise gelir idaresi her türlü yeni gelir kaynağının veya mevcut gelir kaynaklarını yöneten kanunlarda yapılan değişikliklerin veya düzenlemelerde yapılan

değişikliklerin toplumsal cinsiyet odaklı hedeflere uyacak şekilde uyarlanmasını sağlamaktan sorumludur. Gelir meseleleri genellikle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerinde daha az ilgi görmüştür. Dahası etkili bir toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin, bakanlıkların kendi sorumluluk alanlarına giren toplumsal cinsiyet odaklı hedefleri belirlemede ve programlar geliştirmede ve bu hedeflere ulaşmak için bütçe talep etmede başı çekmesini gerektirdiği önemlilik arz etmektedir. Avrupa'da, bakanlıklardan bu hedefleri belirlemelerinin ve bakanlık veya bakanlık bütçelerine dahil etmelerinin istendiği uygulamalara Avusturya ve Belçika'daki girişimleri örnek verilebilir. Meksika'da, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çabalarına Sağlık Bakanlığı başkanlık etmektedir. Doğu Timor'da Eğitim Bakanlığı merkezi bir rol oynamıştır. Uganda'da hükümet yetkilileri eğitim, sağlık, su, altyapı, adalet ve tarım dahil olmak üzere bir dizi öncelikli sektör belirlemiştir ve ilgili bakanlıklardan bu alanlardaki kadınların karşılanmamış ihtiyaçlarını karşılayacak programlar geliştirmelerini istenmiştir. Tarımın dahil edilmesi dikkat çekicidir çünkü Afrikalı kadınların kırsal sektörde, geçimlik ve küçük ölçekli tarımda oynadıkları önemli rolü yansıtmaktadır (Stotsky, 2016: 17).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin benimsenmesini etkilemede hükümet dışındaki kuruluşların oynadıkları rol hayatidir. Un WOMEN (United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women/Birleşmiş Milletler Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi)'in rolü, bu bağlamda özellikle dikkat çekicidir, çünkü yardımı dünya çapında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe oluşturma çabalarının başlatılması ve sürdürülmesine yardımcı olma açısından kritik olmuştur. Günümüzde dünya çapında hükümetlere yardım sağlamaya devam etmektedir. Bir bütün olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve bir dizi ülke çabası, toplumsal cinsiyet odaklı konuları analiz etme ve raporlama konusunda sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarından yararlanmıştır. Bu bakımdan bazı ülkeler özellikle dikkate değerdir. Avustralya, Güney Afrika ve Tanzanya'da toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çabalarının hepsine sivil toplum kuruluşları öncülük etmiştir. Birleşik Krallık ve Kanada'da, bu ülkeler hiçbir zaman belirli bir toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimini benimsememiş olsalar da, hükümet dışı kuruluşlar mali önlemlerin cinsiyete göre farklılaştırılmış etkileri konusunda ikna edici analizler üretmişlerdir. Bu şekilde bütçe aracılığıyla toplumsal

cinsiyet odaklı taahhütleri yerine getirmeleri için hükümetler üzerinde anlamlı bir baskı uygulamışlardır (Stotsky, 2016: 19).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişiminde örneğin Hindistan ve Meksika gibi ülkelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme; eğitim, sağlık ve altyapı gibi kilit alanlarda maliye politikalarında değişikliklere yol açmış ve toplumsal cinsiyet odaklı hedeflere ulaşılmasına katkıda bulunmuştur. Avusturya ve Ekvator gibi ülkelere ise, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, toplumsal cinsiyet odaklı amaçlarla kamu harcamaları için hesap verebilirlik sistemlerinin iyileştirilmesine katkı sağlamıştır. Ruanda, Uganda ve Hindistan'ın Kerala eyaletinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri, siyasi anlamda bir destek alındığında daha başarılı sonuçlar alındığını göstermiştir. Hükümetin yürütme organı içinde, Maliye Bakanlığı'nın liderliği toplumsal cinsiyete yönelik hedeflerin dahil edilmesinde zorunlu olduğu açıkça görülmüştür. Ayrıca Ruanda, hedeflerinin bütçe sürecine dahil edilmesini sağlamak için program tabanlı bütçelemeye, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi başarılı bir şekilde dahil etmiştir. Bazı ülkeler ise toplumsal cinsiyet odaklı harcamaların daha etkili bir şekilde izlenmesini kolaylaştırmak için sınıflandırma sistemlerini düzenlemişlerdir. Fas, Filipinler gibi ülkelerde bütün bakanlıkların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çabalarına dahil edilmesi, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çabalarının kurumsallaşmasını ve üzerinde anlaşmaya varılan toplumsal cinsiyet odaklı hedeflere odaklanmasını sağlamak için de zorunlu olduğunu göstermiştir. Un WOMEN gibi uluslararası kuruluşlar ve bağışçılar, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik önemli teknik yardım ve mali destek sağlar. Tanzanya gibi bazı ülkelerde girişimler, yalnızca hükümet dışındaki kuruluşların sürekli desteği nedeniyle hayatta kalmış, ancak hükümet tam bir katılımcı olarak bulunmadığı için, bu toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çabaları sonuç olarak fazla ilerleyememiştir (Stotsky, 2016: 25-26).

1.2.3. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Amaçları

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde istihdam, eğitim, bilim, sağlık bakımı, emekli aylıkları, sosyal güvenlik, yönetim, ekoloji vb. belirli alanlarda uygulanabilecek bir tekniktir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmasının büyük kısmı, esasen program düzeyinde veya bölgesel otoriteler düzeyinde ve sıklıkla devlet dairelerine bağlı kurumlar tarafından yürütülmektedir. Siyasi seviyeye,

kapsamın derecesine ve bütçeleme aşamasına bağlı olarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerinin farklı bir odağı olabilir veya farklı biçimlerde gerçekleşebilir (Ivanina, vd., 2016: 14). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin amaçları beş grupta toplanabilir:

- *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği:* Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin temel amacı, insan haklarının ayrılmaz bir parçası olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek amacıyla bütçeleri ve ilgili politikaları düzeltmektir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, aslında politikaların erkekler ve kadınlar üzerindeki farklılaştırılmış etkisini ortaya çıkarır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme bu nedenle - genellikle cinsiyet ayrımı gözetmeyen olarak sunulan - kamu maliyesinin ve özellikle de ekonomi politikalarının cinsiyete özgü etkilerini tanımlar. Bu etkiler, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin analizinde görünür hale getirilir ve böylece olası ayrımcılık veya eşitsizliklerin giderilmesi konusunda farkındalık yaratılır. Bu nedenle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, toplumsal cinsiyet sorunlarını ve bütçelerin ve politikaların erkekler ve kadınlar üzerindeki etkilerini ele almak için kilit bir araç olarak görülmektedir (Directorate General of Human Rights, 2005: 11; NCPE, 2009: 15).
- *Hesap Verebilirlik:* Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, toplumsal cinsiyet eşitliği faaliyetlerini izlemek için çok önemli bir araçtır. Çünkü kamu bütçeleri tüm politika alanlarını içerir. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, bir hükümetin toplumsal cinsiyet eşitliği taahhütlerinin bütçe taahhütlerine dönüşüp dönüşmediğini belirleyen bir mekanizmadır (Sharp & Broomhill 2002: 26). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sonuç olarak, hükümet politikaları içinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanarak bütçeleştirilmesi ve açık sorumluluklar atanması, hükümetleri toplumsal cinsiyet politikası taahhütlerinden sorumlu kılmak için temel bir araç olarak görülebilir (Directorate General of Human Rights, 2005: 11).
- *Şeffaflık ve Katılım:* Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, bütçe sürecinin şeffaflığını ve katılımını artırır. Bütçe süreçlerini ve genel olarak bütçe politikasını demokratikleştirmeyi amaçlar. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe girişimleri, bütçelerin hazırlanmasına ve sonuçlarının ve etkilerinin izlenmesine yönelik halkla istişare uygulamasına ve katılımına katkıda bulunabilir, özellikle

kadınların bu süreçten dışlanmamasını sağlayarak, şeffaflığı teşvik ederek ekonomik ve mali yönetişimi güçlendirebilir (Directorate General of Human Rights, 2005: 11).

- *Verimlilik ve Etkinlik:* Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, politika önlemlerinin daha iyi hedeflenmesine ve dolayısıyla etkinlik ve verimlilik arayışına katkıda bulunur. Daha spesifik olarak, bir hükümet, okuryazarlık, sağlıklı bir nüfus ve azaltılmış yoksulluk gibi bir dizi politika hedefine ulaşmak için vatandaşlarına okul, sağlık, ulaşım ve sosyal güvenlik gibi kamu hizmetleri sağlar. Siyasi hedeflere ulaşmak ve kıt kaynakları etkin ve verimli bir şekilde artırmak ve harcamak için hükümetlerin, nüfusun cinsiyete dayalı farklı istek ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, onların daha doğru bir şekilde ele alınmasına ve daha iyi sonuçlara ulaşmasını sağlar (Directorate General of Human Rights, 2005: 12; Holvet, 2006: 9).
- *İyi Yönetişim:* Bu kavram, farklı şekillerde tanımlanmakla birlikte, öncelikle malların ve hizmetlerin insanlara adil, dürüst, etkili ve sorumlu bir şekilde sunulması için fırsatları iyileştirme süreci olarak kabul edilir (Budlender vd., 2002; 58). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, çeşitli şekillerde “iyi yönetişime” katkıda bulunabilir. Bir hükümet, politika oluştururken ve program yönetiminde toplumsal cinsiyet bütçeleme araçlarını kullandığında ve analiz sonuçlarını ve çözüm girişimlerini toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçe beyanında yayımladığında, şeffaflığa katkıda bulunur. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, hükümetleri politika ve bütçe süreçlerini daha kapsayıcı hale getirmeye de teşvik edebilir. Dahası toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, hükümet dışındaki aktörler tarafından “cinsiyet eşitliği” ile ilgili daha önceki vaatlerden ve genel politikasının cinsiyete duyarlılığından sorumlu kılmak için kullanılabilir (Holvet, 2006: 10). Toplumsal cinsiyet duyarlılığı, iyi yönetişimin temel özellikleri olan şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılım için gereklidir. Toplumsal cinsiyet konularının analizi, kadınların ve erkeklerin her düzeyde karar alma süreçlerine katılımı ve kadın hakları ve ihtiyaçlarının kurumlar tarafından tanınması, iyi yönetişimin merkezinde yer alır ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerinin güçlü özelliklerini oluşturur. Dolayısıyla iyi yönetişim, sürdürülebilir insani gelişme için bir ön koşul ve temel bir bileşendir. Hesap

verebilirliği ve şeffaflığı teşvik ederek, yolsuzluğun azaltılması üzerinde doğrudan ve dolaylı bir etkisi de olmuştur. İyi yönetişimin bu önemli yönlerini ve değerlerini kamusal alanda desteklemek, proje ve programların tasarımında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde daha katılımcı bir yaklaşım gerektirir. Hükümetler içindeki toplumsal cinsiyete duyalı bütçeleme girişimleri bu süreçlere katkıda bulunmaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyete duyarlı yönetişim, sosyal ve politik forumlardaki dinamik ve aktif ortaklıklara dayanmaktadır (Budlender vd., 2002; 58). Son yıllarda özellikle küreselleşmenin etkisi ile iyi yönetişimi sağlamaya dönük önlemler alınmaktadır. 2001 yılında yayımlanan “White Paper on Governance in the EU” adlı belgede; politika yapım sürecine daha çok sosyal aktörlerin ve kuruluşların bu sürece dâhil olmasının yararından bahsedilerek, Avrupa Birliği’nin iyi yönetişim prensiplerine uyması gerektiği ifade edilmiştir. Böylece tüm bunların sorumluluk, şeffaflık ve hesap verebilirlik içermesinin gerekliliği açıklanmıştır. Ayrıca insan ve organizasyonların bu sürece dahil olmasıyla katılım artacak ve sonuç olarak ilgili tüm organlar için hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlanacaktır (NCPE, 2009: 16; Ceviz, 2018: 22).

1.2.4. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Sağladığı Faydalar

Günümüzde kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlik hala devam ettiği için, bütçe politikalarının daha genel olarak ifade edersek de kamu politikalarının ana amaçlarından biri, kaynakların uygun bir şekilde dağıtılmasını sağlamakla birlikte vatandaşların refahına katkı sağlanmasıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için erkekler ve kadınlar açısından ortaya çıkan sonuçların eşit olması gerekir. Dolayısıyla erkeklerin ve kadınların aynı politikalardan eşit bir şekilde fayda görebilmeleri için birbirlerinden farklı olabilecek ihtiyaçların ve tercihlerin dikkate alınması gerekmektedir (Klatzer, 2012: 12). Bu çerçevede ele alınan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışının gerek Birleşmiş Milletler Kadınlar Kalkınma Fonu (UNIFEM) gibi uluslararası kuruluşlar gerekse ekonomik ve akademik çevrelerce kabul edilen faydaları şunlardır (Ivanina, vd., 2016: 10; Çobanoğulları ve Yereli, 2017: 194; Parlaktuna vd., 2016: 133; Klatzer, 2012: 12-14; Genç, 2010: 45-46):

- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve cinsiyete duyarlı politikaların gelişmesini sağlamak,

- Kadın haklarının kazanılmasına doğru yol alınmasını sağlamak,
- Kadınlara ayrılan kaynakların nasıl harcılandığının gösterilmesiyle, kadınların ekonomik olarak meşruluğu sağlanmak,
- Karar vericilere, erkeklerin ve kadınların ihtiyaçlarını gösterirken yapılacak kamu harcamalarında da bir öncelik sıralaması yapılmasını sağlamak,
- Vatandaşların kamusal karar alma süreçlerine katılımı için zemin oluşturmak,
- Bütçenin kamuoyunun gözünde güvenilirliğini arttırmak,
- Program ve performans bütçelerdeki uygulanabilirliği nedeniyle sonuç odaklılığı sağlamak,
- Kamu gelirlerinin toplanmasının ve vergi yapısındaki değişikliklerin erkekler ve kadınlar üzerindeki etkilerini görmek,
- Ekonomik üretkenliği artırmak,
- Verimliliği ve milli geliri artırmak,
- Yoksulluğun daha etkili biçimde azaltılmasına katkıda bulunmak,
- Hesap verebilirliği ve şeffaflığı artırmak,
- Toplumsal cinsiyete duyarlı katılımcı yaklaşımların kabul edilmesinin sağlayarak geliştirmek,
- Bütçe sürecinde karar vermede halkın (özellikle kadınların) farkındalığını ve etkisini artırmak,
- İyi ve demokratik yönetişimi sağlamak.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışının faydalarına ilişkin yukarıda saydığımız bilgiler genel olarak literatürde karşılaştığımız ifadelerin bütünüdür (Kurular, 2018: 103). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışının faydalarına yönelik bu bütçeleme anlayışının uygulamaya geçirilmesi yukarıda ifade edilen faydaların pratikte de görülmesi açısından gereklidir. Elbette ki bu anlayışın uygulanmaya başlaması beraberinde bir değişimi de zorunlu kıldığından, hem zor hem de uzun bir süreci gerektirmektedir (Genç, 2010: 46). Ancak unutulmamalıdır ki toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışı, kadın sorunu başta olmak üzere, diğer sorunları da çözebilmek için yeterli değildir (Kurular, 2018: 103). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışı, kadınların mevcut konumunun iyileştirilerek güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik yapılan ve yapılacak politikaların ve

uygulamaların bütçeleme ve planlamanın merkezine taşınmasını amaç edinen bir stratejidir. Dolayısıyla devlet bütçeleri en önemli politika aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (Klatzer, 2012: 9).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımına ilişkin genel özellikler hakkında ise aşağıdaki ifadeler söylenebilir (Quinn, 2009: 4):

- Toplumsal cinsiyet eşitliği politikasını makroekonomik politika ile ilişkilendirmenin bir yoludur.
- Bütçelerin toplumsal cinsiyetten bağımsız olmadığı varsayımına dayanmaktadır.
- Bütçenin harcama tarafının yanı sıra gelir tarafına da uygulanır.
- Bütçenin kadınlar ve erkekler üzerindeki etkisinin analiziyle başlar ve toplumsal cinsiyeti bütçe planlamasına entegre etme yolunda ilerler.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştırmanın bir yoludur.
- Kadınlar için ayrı bir bütçe anlamına gelmez.
- İnsan merkezli bütçeleme anlamına gelir.
- Bütçe sonuçlarının daha yakından incelenmesi anlamına gelir.
- Daha iyi hedefleme ve dolayısıyla kamu harcamalarının daha verimli bir şekilde tahsis edilmesini sağlar.
- Daha geniş bir yelpazedeki paydaşların katılımını gerektirir ve böylece demokratik süreçleri derinleştirir.
- Belirli bütçe sınırlarına veya bütçe programlarına uygulanabilir.
- Nihai amacı, toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşımın tüm bütçe süreçlerinin tüm yönlerine uygulanması, toplumsal cinsiyetin yaygınlaştırılmasıdır.

1.3. TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME SÜRECİ

Ülkelerde gerek merkezi gerekse yerel düzeyde hazırlanan bütçeler ve buna ilişkin bütçe süreci genellikle çok teknik ve anlaşılması zor olduğu için, mali politikalar ve bütçeleme teknikleri alanlarındaki uzmanlara bırakılmaktadır. Ancak bu konuda ilgili uzmanlarla işbirliği içerisinde olmak faydalı olsa da, bütçenin siyasi niteliğini de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeyi yapanın kim olduğuna bağlı olarak bütçeleme süreci farklılık taşımaktadır. Bu nedenle bu süreçte politik planlamanın yanı sıra bütçeleme üzerinde durulması gerekir. Böylece bütçeleme

sürecinin her aşamasında toplumsal cinsiyete duyarlı hizmetlerin yer alması sağlanabilir (Klatzer, 2012: 18).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için birtakım unsurların sağlanması gerekmektedir. Bunlar siyasi irade, hesap verebilirlik, beşeri ve finansal kaynakların tahsisi, koordinasyon ve toplumsal cinsiyete göre ayrılmış verilerin mevcudiyeti, şeffaflık, ortaklık ve işbirliği şeklinde aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır:

- *Siyasal İrade:* Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe girişimlerinin başarılı olması için siyasi irade temel bir ön koşuldur. Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmeye yönelik aktif bir siyasi taahhüt çok önemlidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği hedeflerine katkıda bulunan önemli bir strateji olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleminin tanınması, etkili bir toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme için kesinlikle gereklidir. Siyasi irade, özellikle ulusal parlamentolar, bölgesel ve yerel meclisler, bunların danışma organları ve siyasi partiler gibi uygun siyasi forumlarda bu yaklaşımı destekleyici ve farkındalık oluşturmayı içerir. Hükümetin taahhüdü çok önemlidir ve konunun bütçe toplantılarında rutin olarak ele alınmasını sağlamak için tüm kabine üyelerinin aktif desteğini gerektirir. Ayrıca, hükümet idaresi tarafından açık talimatlar ve uygun takip çok önemlidir. Ancak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme politik bir taahhüt duygusuyla takip edilirse ve politik öncelik verilirse amaçlarına ulaşabilir (Directorate General of Human Rights, 2005: 12).
- *Hesap Verebilirlik:* Siyasi irade hesap verebilirliğe dönüştürülmelidir. Çünkü hükümetlerin, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik ulusal ve uluslararası taahhütlerinden sorumlu tutulması gerekir. Parlamentolar, hükümetlere bütçe konuları hakkında soru sormak ve hatta talimat vermek için temel bir konumdadır. STK'lar ve diğer sivil toplum grupları ve medya farkındalık yaratabilir ve vatandaşları hesap verebilirlik ve kamu kaynaklarının adil bir şekilde artırılması ve dağıtılması için harekete geçirebilir. Ayrıca, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleminin amaç ve prosedürleri açıkça belirtildiğinde hesap verebilirliği güçlendirir ve bu aynı zamanda idare ve ilgili kurum ve kuruluşlar içinde rollerin ve sorumlulukların tanımlanması gerektiği anlamına gelir (Directorate General of Human Rights, 2005: 12).

- *Beşeri ve Finansal Kaynaklar:* Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme başarılı olabilmesi, analiz ve araştırma yapmayı gerektirir. Ayrıca siyasi irade ile mümkün olan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme koordinasyonu ve kapasitesinin oluşturulması için beşeri ve finansal kaynaklar gereklidir. Araştırma yapmak, gerekli uzmanlığı geliştirmek, görevlileri eğitmek ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sürecini koordine etmek için ek nitelikli personel ve mali kaynaklar, bu nedenle başarılı bir toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme için ön koşuldur (Directorate General of Human Rights, 2005: 12).
- *Koordinasyon:* Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme süreci boyunca, bilgilerin yalnızca toplanması değil, aynı zamanda bütçeleme sürecinde rol alanlar arasında yönetilmesi ve paylaşılması da gerekir. Bu nedenle, bir toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için bilginin serbest dolaşımını sağlamak amacıyla koordinasyon gerekli ve çok önemlidir. Koordinasyon, bütçe döngüsü boyunca uygulama, izleme ve danışma için eğitim ve yönergeleri içermelidir. Koordinasyon aynı zamanda verilerin, araçların ve yöntemlerin toplanması yanı sıra en iyi örneklerin toplanmasını ve sistemleştirilmesini içerir. Aynı zamanda bu deneyimlerin paylaşılabilmesi kolaylaştırmayı da içerir. Etkili bir koordinasyonun sağlanması için, idare içinde belirli bir koordinasyon birimini kurumsallaştırmak gerekli olabilir. Koordinasyon Biriminin yeri, toplumsal cinsiyet eşitliği için uygun siyasi otorite ile yakın işbirliği içinde olması gerektiğinden, ideal olarak Maliye ve / veya Bütçe Bakanlığı içinde yer alacaktır (Directorate General of Human Rights, 2005: 12-13; NCPE, 2009: 20).
- *Toplumsal Cinsiyete Göre Ayrılmış Veriler:* Toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme için temel bir ön koşuldur ve genel olarak politikaların toplumsal cinsiyete olan etkisini değerlendirmek açısından önemlidir. Toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler, cinsiyete göre sıralanmış bir veri havuzunu ifade eder. Ulusal istatistikler, ilgili bakanlıklar ve kamu kurumlarındaki yönetim bilgi sistemleri ve araştırma enstitüleri bu açıdan önemli bir rol oynar. Bu tür verilerin, hane içi ücretsiz işler gibi konularda da erkekler ve kadınlar arasındaki dağılımını da içermesi gerektiğine dikkat etmek önemlidir. Ayrıca sadece nicel boyutlara

odaklanılmamalı, nitel yönleri de dikkate almak için her türlü çaba gösterilmelidir (Directorate General of Human Rights, 2005: 13).

- *Şeffaflık, Ortaklık ve İşbirliği:* Başarılı bir toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması için, siyasi karar alma/verme açısından, bütçeleme süreciyle ilgili şeffaflık yol gösterici bir ilke olmalıdır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme süreci, bütçe uzmanları ile toplumsal cinsiyet uzmanları arasında ortaklığın yanı sıra tüm aşamalarında kadın ve erkeklerin temsilini gerektirir. Ortaklık, sivil toplum grupları ve dış uzmanlar dahil olmak üzere hükümet dışındaki aktörlerdir. İşbirliği, bakanlıklar arasındaki bağlantılarla ilgilidir. Maliye Bakanlığı ile toplumsal cinsiyet eşitliğinden sorumlu yetkililer arasında özellikle önemli bir rol oynayan bakanlıklar arasındaki işbirliğini ifade eder. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri, hem hükümetlerin içindeki hem de dışındaki oyuncuları yararlı bir şekilde dahil edebilir. Ayrıca dış uzmanlarla işbirliği, özellikle devlet görevlilerini eğitmek ve toplumsal cinsiyet etki değerlendirmesi süreci boyunca onları desteklemek için gerekli olabilmektedir. Sivil toplum aktörleri hükümet ve vatandaşlar arasında aracı olarak hareket edebilir ve bütçe karar vericilerine erkeklerin ve kadınların ihtiyaçları ve öncelikleri hakkında politikayla ilgili bilgiler sağlayabilir (Directorate General of Human Rights, 2005: 13).

Sonuç olarak, ön koşulların sağlanması büyük ölçüde siyasi taahhüde bağlıdır. Mevcut uluslararası eğilim, hükümetleri ve yetkilileri, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerini başlatmaya ve özellikle ekonomik verimliliğe katkısı olmak üzere, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin genel faydalarını vurgulayarak toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmeye teşvik etmektedir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin başarılı bir şekilde uygulanmasını ve sürdürülebilirliğini sağlamak için sürekli bir çabaya ihtiyaç vardır (NCPE, 2009: 21).

1.3.1. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Sürecinde Rol Oynayan Aktörler

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sürecinde gerek merkezi gerekse de yerel düzeyde çok farklı kurum ve kuruluşlar yer almaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sürecinde rol oynayan aktörler genel itibariyle aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır:

- *Hükümet:* Hükümetler, kendi inisiyatifleriyle parlamento veya sivil toplum gruplarının yönlendirmesiyle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasına başlayabilirler. Her iki durumda da hükümet, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin başarısı açısından çok önemli bir oyuncudur. Maksimum etki için, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri hükümet kararlarıyla desteklenmelidir. Yapılan çalışmalar sonucunda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerinde Maliye Bakanlığı'nın bütçeleme süreci içerisinde bulunması bu girişimlerin başarılı olmasını sağladığını ortaya koymuştur. Ülkelerin çoğunda Maliye Bakanlığı'nın bütçeleme sürecindeki rolü nedeniyle Kadın ve Aileden Sorumlu Bakanlık ile koordineli bir şekilde çalışması bu sürecin etkin bir şekilde işlemlerini sağlamaktadır. Maliye Bakanlığı muhtemelen liderlik edecek olsa da, herhangi bir hükümet politikasının toplumsal cinsiyetten bağımsız olduğu varsayılmaması gerektiğinden, diğer bakanlıklar da bu süreçte önemli bir rol oynamalıdır. Eğitim, sağlık, ulaştırma, tarım, sanayi vb. alanlarda her bir bakanın katılması ve süreci görmesi gerekir. Her bakanlıkta, daha kıdemli memurların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerine duyulan ihtiyacı anlaması ve bunları prensipte desteklemesi ve bunları gerçekleştirecek becerilere sahip memurların olması önemlidir (Bellamy, 2002: 10-11; Directorate General of Human Rights, 2005: 14; Budlender, vd., 2002: 94-96).
- *Parlamento:* Parlamentolar yürütme makamları tarafından önerilen bütçeyi müzakere eder, değiştirir ve nihayet kabul eder, ancak aynı zamanda talepte ve lobi faaliyetlerinde bulunabilir. Birçok toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişiminin stratejileri arasında, lobi faaliyetleri ve parlamenterlerin, özellikle de kadın üyelerin eğitimi, parlamento bütçe oturumlarında sunumlar ve parlamenterler tarafından kullanılmak üzere bilgi formlarının hazırlanmasını içerir. Parlamentoda özellikle de kadın vekillerin lobi faaliyetleri ve bilinçlendirme seminerleri gibi faaliyetlerde bulunması toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri açısından son derece önemli ve etkilidir. Böylece siyasi iradenin oluşumunu ve hükümetlerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusundaki taahhütlerini güçlendirebilirler (Directorate General of Human Rights, 2005: 14-15; Budlender, vd. 2002: 96; Bellamy, 2002: 11)

- *Sivil Toplum Kuruluşları:* Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerine sivil toplumun katılımı, hükümet içindeki ve dışındaki aktörlerin geniş bir ortak amacı ile kolaylaştırılmıştır. Pek çok toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasında yaygın olarak benimsenen analitik yaklaşım, hükümet ve analizi yürüten sivil toplumdaki kişiler arasında geniş bir anlaşma olduğunda en iyi sonucu verdiği görülmektedir. Genellikle bu gruplara dahil olan kişiler, hükümette bulunanların çağdaşları olan orta yaşlı kadınlardan oluşur. Bu, ortaklıkları kolaylaştırır. STK'lardan genel olarak araştırma yapmaları ve hükümet yetkililerine eğitim vermeleri istenir. Ayrıca, bilgi tabanı vatandaşlardan bütçe karar alıcılarına bilgi aktarımı yoluyla genişletilebilir. İşçi sendikaları ve işveren örgütleri, kolektif iradenin örgütlenmesinde ve ifade edilmesinde önemli bir rol oynarlar ve ayrıca politika geliştirmeye katıldıkları sürece toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sürecine katkıda bulunabilir (Budlender, vd., 2002: 98-99; Directorate General of Human Rights, 2005: 1516; Bellamy, 2002: 11).
- *Akademisyenler:* Ülke çalışmaları, bazı STK girişimlerinin, özellikle araştırma yapmak amacıyla akademisyenlerin, özellikle feminist ekonomistlerin uzmanlığından yararlandığını göstermektedir. Bangladeş, İtalya gibi ülkelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme faaliyetleri akademisyenler tarafından önerilmektedir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, derinlemesine araştırma ve analiz gerektirir. Bu nedenle akademisyenler, özellikle teknik bilgi sağlama, cinsiyet etki değerlendirmesini uygulama, metodoloji ve göstergeler geliştirme, bütçe sonuçlarını denetleme ve devlet görevlilerini eğitme konularında değerli katkılarda bulunabilirler (Bellamy, 2002: 11; Budlender, vd., 2002: 101; Directorate General of Human Rights, 2005: 16).
- *Uluslararası Kuruluşlar:* Hükümetler tarafından toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanmasında uluslararası organizasyonlar önemli rollere sahiptirler. Uluslararası kuruluşlar, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili kararları ve yönergeleri benimseyerek ve yayarak ve böylece uluslararası standartları belirleyerek önemli bir rol oynarlar. Dahası, farkındalık yaratır ve araştırma bilgisi ve teknik yardım sağlarlar. Özellikle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin ilk aşamalarında, ulusal girişimlere faydalı referanslar ve argümanlar sunarlar. Ayrıca uluslararası kuruluşlar toplumsal cinsiyete duyarlı

bütçelemesini kendi faaliyetlerine uygulayarak ve ortak projeler düzenleyerek ve deneyim alışverişi yaparak ulusal düzeyde toplumsal cinsiyet bütçeleme girişimlerine katkıda bulunabilirler ve böylece toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye siyasi ilgiyi teşvik edebilirler. Bu bağlamda, özellikle, ülkelerin kamu harcama programlarının cinsiyet ayrımı olmadan yapılması için Birleşmiş Milletler, ülkeleri teşvik etmekte ve bu anlamda programlar düzenlemektedir. Birleşmiş Milletler'in yanı sıra Avrupa Birliği Konseyi, Dünya Bankası, gibi kurumlar uluslararası standartların oluşmasını sağlamaktadırlar. Özellikle Dünya Bankası cinsiyet ayrımcılığının olduğu yoksul ülkelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme programlarının oluşmasını teşvik etmektedir (Directorate General of Human Rights, 2005: 16; Bellamy, 2002: 10).

- *Medya*: Toplumsal cinsiyete duyarlı politikalara ilişkin taleplerin daha geniş bir tabana duyurularak yayılmasını sağlamak amacıyla özellikle sivil toplum kuruluşlarının medyayla birlikte hareket etmesi önemli bir strateji olabilir. Çünkü medya, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme koşundaki başarılı uygulamalara ve bu uygulamanın faydalarına dair bilgilerin paylaşılmasını sağlayarak farkındalık oluşturabilir (Klatzer, 2012: 27). Ancak birçok ülkede devletin basın, radyo ve televizyon üzerinde önemli bir etkisi vardır ve tamamen ya da kısmen kontrolü altındadır. Bu ülkelerde medya, hükümetin eylemlerine yönelik hafif eleştiriler bile yayımlamayı reddedebilir (Budlender ve Hewitt, 2003: 64-65)

1.3.2. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Araçları

Demokrasi ile yönetilen ülkelerde devletin belirli siyasi, sosyal, ekonomik ve mali amaçlara ulaşabilmesi için toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında bir takım araçlar kullanılmaktadır. Araçlar, başlangıç, gelişim ve sonuç süreçlerinin düzenli bir şekilde işleyebilmesi için bu süreçlerde yapılacak uygulamaya yönelik çalışmaları, belirlenmiş parametreler yardımıyla yapılabilecek teknik bir uygulamayı ifade etmektedirler. Ancak bu araçların uygulanma bileşimi farklılık gösterebilir. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışı için gerekli olan araçlar; mevcut durumun anlaşılabilmesine yardımcı olabilecek analizler, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde kamu harcamaları ve son olarak da etkisi kamu harcamaları kadar olmasa da kamu gelirleri şeklinde düzenlenmiştir (Genç, 2011: 127).

1.3.2.1. Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Analizleri ve Buna İlişkin Belgeler

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin mevcut durumun anlaşılabilmesine yardımcı olabilmesi için bir takım toplumsal cinsiyete yönelik etki analizlerinin yapılması gerekmektedir. Literatürde Diane Elson, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin hükümetlerin bütçeleme sistemine dahil edilmesi için analitik ve teknik araçları geliştirmesiyle tanınmaktadır (Sarraf, 2003: 8). Bu kapsamda bütçede toplumsal cinsiyet açısından duyarlılık analizleri için gerekli araçlar şunlardır:

- *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Değerlendirmesi:* Bu araç temel olarak bütçe yönetim sistemiyle ilgilenen hükümet yetkililerinin yıllık bütçe hazırlama sürecini ifade eder (Sarraf, 2003: 9). Ayrıca, dolaylı veya dolaysız olarak toplumsal cinsiyet sorunlarına dikkat ederek farklı belge ve programların politikalarını incelemeyi içeren analitik bir yaklaşımdır. Politikaların etkileri bakımından toplumsal cinsiyetten bağımsız olduğu varsayımını sorgular ve eğer bu politikalar ve buna ilişkin kaynak tahsisleri etkileri bakımından toplumsal cinsiyetten tarafsız değil iseler toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerinde azaltıcı veya arttırıcı etkileri neler olabileceği gibi sorular sorar (Budlender, vd., 1998: 37; Morgan, 2007:7).
- *Toplumsal Cinsiyete Göre Ayırıştırılmış Yararlanıcı Değerlendirmesi:* Bu araç, vatandaşın sesinin duyulmasını sağlayan bir araçtır. Bu kapsamda kamu hizmetlerinden fiili veya potansiyel yararlanıcılara çeşitli teknikler kullanılarak, mevcut kamu hizmeti sunum biçimlerini, algıladıklarında ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına dair görüşleri sorulur. Buna ilişkin alınacak yanıtlarla, bir hükümetin mevcut bütçesinin kadınların ve erkeklerin önceliklerini ne ölçüde karşıladığını değerlendirmek için analiz edilir. Esas itibarıyla, yararlanıcı çalışmalarına katılan kadın ve erkek katılımcılara “Maliye Bakanı olsalardı ulusal bütçe pastasını nasıl dilimleyecekleri” sorulmaktadır. Toplumsal cinsiyete göre ayırıştırılmış yararlanıcı değerlendirmeleri için veriler, nicel (kamuoyu yoklamaları, tutum anketleri vb.) ve nitel süreçler (odak grupları, mülakatlar, katılımcı gözlemi vb.) kullanılarak toplanabilir. Her tekniğin belirli güçlü yönleri ve sınırlamaları vardır. Değerlendirmeler hükümet içindeki çeşitli kurumlar veya sivil toplum içindeki gruplar tarafından başlatılabilir (Sarraf, 2003: 9; Morgan, 2007: 7; Budlender, vd., 1998: 41; NCPE, 2009: 27).

- *Toplumsal Cinsiyete Göre Ayırıştırılmış Kamu Harcamaları Etki Analizi:* Bu araç, belirli bir programın hükümet harcamalarının erkekler ve kadınlar ile erkek ve kız çocukları arasında dağılımının bir değerlendirmesini sağlamak için kullanılabilir. (Budlender, vd., 1998: 44; Morgan, 2007: 7; Sarraf, 2003: 9). Örneğin, toplumsal cinsiyete göre ayırıştırılmış kamu harcamalarının etki analizi, farklı bölgelerdeki devlet okullarına yapılan harcamaları kayıtlı erkeklerin ve kızların sayısıyla karşılaştırmak için kullanılabilir. Ayrıca, farklı alanlardaki harcamaları, anketlerde ortaya çıkan cinsiyete özgü ihtiyaç seviyeleriyle karşılaştırabilir. Bu araç, hem belirli bir devlet hizmetini sağlamanın birim maliyetini hem de hanehalkları veya toplumsal cinsiyete göre ayırıştırılmış bireyler tarafından kamu harcamalarından yararlanmayı tahmin etmek için önemli miktarda nicel veri gerektirir. Hizmet sağlama maliyeti ile ilgili olarak, veriler genellikle devlet kurumlarından alınmalıdır. Program kullanımını tahmin etmeye yönelik veriler, genellikle ulusal istatistik kurumu tarafından yürütülen hanehalkı anketleri dahil olmak üzere çeşitli kaynaklardan elde edilebilir (Budlender, vd., 1998: 44). Bu yöntem, pek çok ülkede her zaman kolayca bulunamayan bu tür cinsiyete göre ayırıştırılmış verilerin önemini ve kullanılabilirliğini vurgulamaktadır (NCPE, 2009: 27).
- *Toplumsal Cinsiyete Göre Ayırıştırılmış Vergi Etki Analizi:* Bu araç farklı bireyler veya hane halkları tarafından ne kadar vergi ödendiğini hesaplamak için hem dolaylı hem de dolaysız vergileri inceler (Budlender, vd., 1998: 37). Genellikle hane halkı anketlerinden ve gelir toplama kurumlarından elde edilebilen gelir ve harcama modellerine ilişkin veriler gerektirir. Analizin bir sınırlaması, genellikle hanehalkı içinde eşit gelir paylaşımını varsaymasıdır, oysa sıklıkla birçok çalışma bunun meydana gelmediğini göstermiştir (Budlender, vd., 1998: 47).
- *Bütçenin Zaman Kullanımı Üzerindeki Etkisinin Cinsiyete Göre Ayırıştırılmış Analizi:* Bu tür bir yaklaşım, bütçe tahsisleri ile hanelerde zamanın nasıl kullanıldığı arasındaki bağlantıya büyük önem vermektedir. Kamu bütçeleri, yemek pişirme, temizlik, bakım hizmetler gibi hizmetler büyük ölçüde aile üyeleri tarafından yapılan ücretsiz işlere dayanmaktadır. Örneğin, ameliyat sonrası bir hasta, evden veya kamu tarafından sağlanan bir hizmetten alacağı bolca bakıma ve ilgiye ihtiyaç duyar. Ancak ekonomiye yapılan bu katkı hesaba katılmaz ve

GSYH' ye katkı olarak dahil edilmez (NCPE, 2009: 28). Bu araç, özellikle kadınların ücretsiz işlerde harcadıkları zamanın politika analizinde hesaba katılmasını sağlar (Budlender, vd., 1998: 37). Analiz, mevcut zaman kullanımı çalışmalarına bağlıdır ve ulusal düzeyde uygulanan zaman kullanım çalışmalarına dayanır (Budlender, vd., 1998: 48; Morgan, 2007: 7)

- *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Orta Vadeli Ekonomik Politika Çerçevesi:* Bu araç, gelecekteki bütçeleri etkilemek amacıyla, orta vadeli ekonomik çerçevelerin dayandığı ekonomik modellere cinsiyeti dahil eder. Böylece toplumsal cinsiyetin temel bir politika olarak ekonomik ve siyasi ana ekseninde yer alması sağlanabilir (Budlender, vd., 1998: 50). Ayrıca bu yaklaşım, politikaların makroekonomik sonuçlarına daha geniş bir bakış açısı getirmektedir. Bu kapsamda gelecekteki bütçeleri daha verimli bir şekilde etkileyerek çok yıllık bütçeler için modeller geliştirmek amaçlanmaktadır (NCPE, 2009: 28).
- *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe Beyanı:* Bu araç, bakanlıklar veya departmanlar kendi bütçelerinin toplumsal cinsiyet etkisine ve harcamaların çeşitli göstergeler kullanarak toplumsal cinsiyet eşitliğini nasıl etkilediğine ilişkin bir değerlendirme yapması, kamu sektöründe yüksek derecede taahhüt ve koordinasyon gerektirir. Bu tür göstergelerin örnekleri arasında şunlar yer alır (Morgan, 2007: 7):
 - ✓ Toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına yönelik toplam harcama payı;
 - ✓ Kamu sektörü istihdamında cinsiyet dengesi;
 - ✓ Kadınların kamu hizmetlerinden öncelikli ihtiyaçlarına ayrılan harcama payı;
 - ✓ Kadınların önceliklerine ayrılan gelir transferleri harcamalarının payı;
 - ✓ Ticaret ve sanayi bakanlıkları tarafından sağlanan iş desteğinde cinsiyet dengesi;
 - ✓ Kamu sektörü sözleşmelerinde cinsiyet dengesi;
 - ✓ Hükümet komitelerinin/komisyonlarının (gender balance of government committees) cinsiyet dengesi ve
 - ✓ Eğitim programlarında cinsiyet dengesi.

Toplumsal cinsiyet bilincine sahip bir bütçe beyanı, hükümet tarafından toplumsal cinsiyet eşitliği hedefleriyle ilgili olarak bir hesap verebilirlik raporu olması açısından son derece önemlidir (Budlender, vd., 1998: 50).

1.3.2.2. Kamu Harcama ve Gelir Araçları

Kamu harcamaları toplumsal cinsiyete dayalı bütçelemenin ana odağı olduğundan, en sık kullanılan araçlardır. Sharp ve Broomhill tarafından (Stoksy, 2006: 18) bütçenin kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerinin analizi yapılırken kamu harcamaları üç kategoride toplanır:

- Toplumsal cinsiyet temelli harcamalar; kadınların veya erkeklerin ya da kız veya erkek çocuklarının özel ihtiyaçlarını dikkate alır ve bu nedenle toplumsal cinsiyet odaklı harcamalar olarak da anılır. Örneğin, kadın veya erkek sağlığı programları, aile içi şiddete karşı danışmanlık, küçük çocuklu kadınlara yönelik özel programlar ya da kızlar için hazırlanmış özel eğitim projeleri bu kapsamda sıralanabilir (European Women's Lobby, 2004: 11; Budlender, vd., 2002: 53). Bu tür harcamalarla toplumsal cinsiyet eşitliği sağlamak amaçlanmaz (European Women's Lobby, 2004: 11).
- Fırsat eşitliği harcamaları; toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla, ücretli doğum izni ve çocuk bakımı destekleri gibi yapılan harcamalardır. Bu tür harcamaların toplumsal cinsiyet eşitliğine yaptığı katkının derecesi değişiklik gösterebilir (European Women's Lobby, 2004: 11). Karar verme düzeylerine özellikle dikkat edilir çünkü kamu hizmeti sunumlarında, yoksul kadınların ya da erkeklerin yaşamlarını etkileyen önemli kararlar alınmaktadır. Toplumsal cinsiyet gözeticilerse, kararları muhtemelen cinsiyete duyarsız olacaktır (Wehner ve Byanyima, 2004: 62).
- Temel harcamalar; birçok ülkede toplam devlet harcamalarının %99'unu oluşturmakta ve kamu mal ve hizmetlerin tüm topluma sunulması amaçlanmaktadır. Bu harcama türü toplumsal cinsiyet bakımından nötr (tarafsız) olarak algılanır. Dolayısıyla, bu harcama türünün kadınlar ve erkekler üzerindeki farklı etkilerinin analiz edilmesi önemlidir (European Women's Lobby, 2004: 11).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik kullanılan kamu gelirleri, kamu harcamalarına göre daha az etkilidir (Genç, 2011: 129). Bütçenin kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerinin analizi yapılırken kamu gelirleri; dolaylı ve dolaysız olmak üzere vergi gelirleri, devletlerarası yardımlar ve borçlanmalar, harç ve resim gibi faydalanma karşılığında alınanlar olmak üzere beş ana sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır

(Işık ve Işık, 2010: 174). Toplumsal cinsiyet konusunda vergi gelirleri açısından analiz edilmesi gerekenler şu şekilde sıralanabilir (Cansız, 2009: 64-65'den akt. Şahin İpek, 2017: 49):

- Vergi sisteminin gelir dağılımı üzerindeki etkileri: Vergi sistemi gelirin büyük bir kısmını yüksek gelirli kişilerden mi yoksa düşük gelirli kişilerden mi almaktadır? Yoksullar ve kadınlar için ne tür vergi reformları daha yararlı olur?
- Vergi tabanı büyüklüğü: Vergi tabanının büyüklüğü, hükümetin yaptığı önemli programlarına desteğin sürekliliğini sağlayabilecek şekilde olmalıdır. Hükümetler tarafından vergi kesintilerinin oranları ve etkileri açıkça belirtilmeli ve takip edilmelidir.
- Vergi yapısı: Dolaylı ve dolaysız vergilendirme arasında olduğu kadar gider (tüketim ve yatırım), gelir ve kaynak kullanımına dayalı vergiler arasında da denge olmalıdır.
- Vergi yönetimi: Vergilerin etkisi, vergi sistemlerinin meşruluğu, vergiden kaçma, vergi kaçakçılığı gibi konularda etkin çalışmalıdır.
- Vergi oranı bakımından cinsiyet ayrımcılığı, tüketici, ticaret ve ortak vergilerde kişisel gelir vergilerine göre daha az belirgindir.

Bütçede kamu gelirlerinin, özellikle de vergi alanında dolaylı-dolaysız vergi ayrımı için örnek verilirse; bütçe gelirlerinin dolaysız vergiler yerine, harcama ve tüketim üzerinden alınan dolaylı vergilerle finansmanı sağlanırsa, kadınların aleyhine olacağı için toplumsal cinsiyetçi sorunlara sebep olur. Aynı şekilde dolaylı vergiler içinde yer alan temizlik ürünlerinden alınan vergilerin oranlarının yükseltilmesi toplumsal cinsiyetçi iş bölümü nedeni ile temizlik işlerini üstlenen kadınları daha fazla olumsuz etkileyeceği için toplumsal cinsiyetçi sorunlara sebep olacaktır (Şahin, 2011: 86). Elbette ki dolaylı vergilerde cinsiyete göre bir ayırım yapmak güçtür ancak bunun yapılamayacağı anlamına gelmemelidir. Böyle bir durumda satıcılar tarafından alıcıların erkek ve kadın olarak belirlenebilmesi KDV, ÖTV gibi dolaylı vergilerde toplumsal cinsiyet eşitliğini artırıcı ya da toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltıcı bir politika aracı olarak kullanılabilir (Gökbunar ve Doğan, 2016: 12-13).

Harç, resim vb. gibi fayda karşılığında elde edilen gelirler birçok durumda toplumsal cinsiyete duyarlı olarak belirlenebilir. Örneğin, devlet üniversitelerinde alınan

harçların, benzer şekilde yerel yönetimler tarafından hizmet karşılığı toplanan ücretlerin toplumsal cinsiyete göre ayrımı yapılabilir ve dolayısıyla bu gelirlerin toplumsal cinsiyet eşitliği üzerindeki etkisini ölçmek kolay olacaktır (Işık ve Işık, 2010: 174).

Devletlerarası yardım yoluyla sağlanan kamu gelirleri de toplumsal cinsiyete duyarlılığı açısından değerlendirilirse, eğer, yardım verilirken yardımın toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi için kullanılıp kullanılmayacağının belirtilmesi durumda ayrımı yapmak kolay olacaktır. Borçlanma gelirlerinin; erkek ve kadınlar açısından üzerindeki etkisinin hesaplanması için, gelecekteki borç yükünün erkek ve kadınlar tarafından kaynaklanıp kaynaklanmadığının analiz edilmesi gerekir (Işık ve Işık, 2010: 174).

1.3.3. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Aşamaları

Ulusal/bölgesel/yerel koşullara bağlı olarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri bütçeleme sürecinin tüm adımlarını hesaba katmalı ve planlama, hazırlık, uygulama, denetim ve değerlendirme aşamaları dahil olmak üzere süreç boyunca toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi teşvik etmelidir (Directorate General of Human Rights Strasbourg, 2005: 16). Bütçe sürecinin her bir aşaması toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi karar alma sürecine entegre etme potansiyeli taşımaktadır (Rubin ve Bartle, 2005: 263). Ülkelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sürecinin uygulanması genellikle mevcut bütçenin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme bakış açısına uygun bir şekilde hazırlanmasıyla mümkündür. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, bütçenin tamamında, bazı harcama programlarında, bazı gelirlerde veya vergi sistemlerinde olmak üzere çeşitli şekillerde görülebilir (Yıldız ve Uğur, 2016: 279).

Tablo 1.2: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi Bütçeye Entegre Etmek

Bütçe Sürecinin Aşaması	Potansiyel
Bütçe Hazırlama	1.Hükümetin bütçe politikasında belirlenen toplumsal cinsiyete özgü bütçe girişimleri 2.Bütçe genel talimatlarına ve merkezi bütçe bürosu tarafından hazırlanan talimatlara toplumsal cinsiyet politikaları dahil edilmiştir. 3.Bakanlıklardaki bütçe tahsislerinde harcama birimleri için belirlenen toplumsal cinsiyete özel öncelikler
Bütçe Onayı	1.Yasama kararları için harcama ve gelir düzenlemelerinde genel çerçeveyi belirleyen toplumsal cinsiyete duyarlı rehberlerin oluşturulması 2.Yasamada yeni program ve kurumların oluşturulmasında toplumsal cinsiyete duyarlı dilin yaygınlaştırılması 3.İsteğe bağlı kaynakların tahsis edilmesinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe rehberlerinden faydalanılması 4.Toplumsal cinsiyet etki değerlendirmelerini, yeni harcama ve gelir kanunlarıyla birlikte mali tablolara ekleme
Bütçenin Uygulanması	1.Yasama organı tarafından bakanlıklara verilen takdir yetkisinin bulunduğu harcamalar için harcama rehberlerinin oluşturulması. 2.Dış kaynak sağlama, tedarik etme ve ödenek tahsisi için toplumsal cinsiyete dayalı kuralların geliştirilmesi 3. Personel seçiminde toplumsal cinsiyet hedeflerinin uygulanması
Denetim ve Değerlendirme	1.Mali denetime toplumsal cinsiyet boyutunun eklenmesi, harcamaların ve uyumluluğun üzerinde durulması 2.Çıktılara ve sonuçlara odaklanan performans denetimleri içine toplumsal cinsiyet boyutu eklenmesi 3.Toplumsal cinsiyet hedeflerine ve kurallarına uyumun denetlenmesi

Kaynak: Rubin ve Bartle, 2005: 264.

Tablo 1.2’de bütçe uygulama sürecine ilişkin toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçe süreci planlama, hazırlık, uygulama, denetim ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır (Directorate General of Human Rights Strasbourg, 2005: 16):

- *Bütçenin Planlanması ve Hazırlanması:* Bu aşamada, sürece tüm bakanlıkların dahil olmasına rağmen, bütçe süreci Maliye Bakanlığı tarafından yönetilir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri, planlanan politikaların doğrudan etkisini ölçmek için toplumsal cinsiyete özgü hedefleri ve uygun göstergeleri tanımlayarak başlamalıdır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bir orta vadeli ekonomik politika çerçevesi, toplumsal cinsiyete duyarlı politika değerlendirmeleri ve toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış yararlanıcı değerlendirmeleri, bütçeyi planlamak ve hazırlamak için uygun araçlar olabilir. Bütçeyle ilgili toplumsal cinsiyet hedefleri ve göstergeleri için bir program tanımlamak, planlama ve hazırlık aşamasının önemli bir parçasıdır.

- *Bütçenin Onaylanması:* Bütçe hazırlandıktan sonra, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin çeşitli yollarla bütçeye entegre olma potansiyeline sahip olduğu onay aşamasına girer. Yasama kararları için harcama ve gelir düzenlemelerinin genel çerçevesi dahilinde veya yasmada yeni program ve kurumların oluşturulmasında toplumsal cinsiyete duyarlı rehberleri yayımlayabilir (Rubin ve Bartle, 2005: 264). Bütçelerin kanunlaşma sürecinde konunun uzmanlarından oluşan ihtisas komisyonları toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda program önerisi getirebilirler. Parlamento yürütme organından toplumsal cinsiyete duyarlı araçlar talep ederek, tüm bütçenin cinsiyetler üzerinde nasıl bir etkisinin olacağı değerlendirmeye çalışır ve buna göre kaynak tahsisi kararını verir (Gökbunar ve Doğan, 2016: 16).
- *Bütçenin Uygulanması:* Bütçe onaylandıktan sonra, bütçe uygulaması aşamasına geçilir (Rubin ve Bartle, 2005: 264). Kanunlara ve genel kurallara göre bütçe uygulanır. Ancak, bütçe uygulaması daima karar vermeyi de içerecektir. Karar vericiler toplumsal cinsiyete duyarlı bir bakış açısıyla hareket ederek, toplumsal cinsiyete duyarlı politikaları ve değerlendirmeleri içeren dokümanları hesaba katarak cinsiyet eşitliğini dikkate alırlar. Bu süreçte siyasiler ve kamusal kurumların yanı sıra sivil toplum kuruluşları da katılmaktadır. Tablo 1.2’de yasama organı tarafından bakanlıklara verilen takdir yetkisinin bulunduğu harcamalar için harcama rehberlerinin oluşturulması, dış kaynak sağlama ve ödenek tahsisi için toplumsal cinsiyete dayalı kuralların geliştirilmesi, toplumsal cinsiyet hedeflerine uygun bir personel seçimi yapılması gibi önlemler bütçe uygulaması aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği hedeflerinden sapmaları önlemede yardımcı olabilir.
- *Bütçenin Denetimi ve Değerlendirilmesi:* Bütçenin denetimi genel olarak hükümeti ve parlamentoyu kapsayan bir iştir. Mevcut denetim türleri esas olarak verimliliğe odaklanmaktadır. Tablo 1.2’de mali denetime toplumsal cinsiyet boyutunun eklenmesi, harcamaların ve uyumluluğun üzerinde durulması; çıktılarına ve sonuçlara odaklanan performans denetimleri içine toplumsal cinsiyet boyutunun eklenmesi; toplumsal cinsiyet hedeflerine ve kurallarına uyumun denetlenmesi gibi hususlar toplumsal cinsiyet perspektifinin bütçe sürecine entegrasyonunda önemlilik arz eder. Bütçenin değerlendirilmesinde ise, bu süreç

boyunca bütçelerin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair katkılarının görünür kılınması önemlidir. Değerlendirme süreci birçok ülkede kurumsallaştırılmamıştır. Bu kapsamda değerlendirme sistemi oluşturularak, uzmanlara başvurulmalıdır. Toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış yararlanıcı değerlendirmesi, kamu harcama etki analizi ve vergi oranı analizi önemli değerlendirme araçlarıdır.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı ortaya çıktığı tarihten günümüze kadar merkezi veya yerel düzeyde uygulanmaya çalışılmıştır. Ancak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik uygulamalar, uygulama dönemleri, kapsamaları, yöntem ve araçları gibi faktörlerden dolayı farklılık göstermektedir. Dolayısıyla da toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması tasarımıya yönelik standart model söylemek güçtür. Bu kapsamda gerçekleştirilen uygulamalarda genellikle çocuklar, engelliler, yaşlılar ve kadınlar olarak ifade edebileceğimiz dezavantajlı gruplara kaynak tahsis edilmekte ve bunlara yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Yine başka bir örnekte ise toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik karar mekanizmalarına katılım ve istihdam alanlarına yönelik faaliyetlerde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında bütçelendiği görülmektedir (Yücel, 2016: 26).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan faaliyetlerden öncelikli olabilecek başlıca alanlara örnekler harcamalar açısından Tablo 1.3'te toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme tasarımı örneği yer almaktadır. Tabloda verilmiş olan örnekler bütün durumları karşılamakta yetersiz olup, uygulamalarda genellikle karşımıza çıkan örneklerdir. Ayrıca kişi başına maliyet her zaman tek başına anlamlı olmayabiliyor. Çünkü hizmetlerden faydalanan kişiler farklılık göstermekle birlikte, bazı hizmetlerden faydalananlar sadece erkek iken, bazılarından ise sadece kadınlar faydalanabilmektedir (Günlük-Şenesen, 2013: 102).

Tablo 1.3: Harcamalar Açısından Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Tasarımı
Örnekleri: t Yılı

	1)Kişi Başına Maliyet	2)Yararlanan Sayısı				(3)=(1)x(2) Harcama				(4)=(3) toplamı (K+KÇ+E+OÇG)
KAMU HİZMETİ		E	K	OÇG	KÇG	E	K	OÇG	KÇG	Toplam Harcama
EĞİTİM										
İlk										
Orta										
Yüksek										
Beceri Kursu										
Yetişkin										
Okuma- Yazma Kursu										
SAĞLIK (Önleme, Tanı, Aşı, Tedavi, İzleme)										
HAMİLE İZLEME, DOĞUM										
KANSER										
Meme										
Rahimağzı										
Prostat										
Akciğer										
Böbrek										
ULAŞIM										
Kent- Gündüz										
Kent-Gece										
SPOR										
Kapalı Alan										
Açık Alan										
GÜVENLİK										
Kadın Sığınma/ Konuk Evi										
Cezaevi										
Sokak Aydınlatması										
BAKIM										
Yaşlı, Engelli										
Çocuk (Kreş)										

K: Kadın (18+yaş), KÇG: Kız Çocuk-Genç, E: Erkek (18+yaş), OÇG: Oğlan Çocuk- Genç

Kaynak: Günlük-Şenesen, 2013: 122.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında gelirler açısından Tablo 1.4'te toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme tasarımı örneği yer almaktadır. Kamu gelirleri açısından kadın ve erkeklerin ödedikleri vergiler farklılık gösterebilmektedir. Dolayısıyla da bu durum ilgili konularda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine sebep olmaktadır. Örneğin, gelir vergilerinde verginin büyük bir kısmını erkekler ödüyorsa, bu durum kadınların erkeklere göre daha düşük ücretli işlerde istihdam edildiğinin ya da kadınların istihdam edilmediklerini göstermektedir (Günlük-Şenesen, 2013: 103).

Tablo 1.4: Gelirler Açısından Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Tasarımı
Örnekleri: t Yılı

	Kadın	Erkek
Gelir Vergisi		
Kurumlar Vergisi		
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler*		
Veraset ve İntikal Vergisi		
Motorlu Taşıtlar Vergisi		
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi		
Özel Tüketim Vergisi		
Petrol ve Doğalgaz Ürünleri		
Motorlu Taşıt Araçları		
Alkollü İçkiler		
Tütün Mamülleri		
Kolalı Gazozlar		
Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallar		
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi		
Şans Oyunları Vergisi		
Özel İletişim Vergisi		
Gümrük Vergileri		
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi		
Damga Vergisi		
Harçlar		
Diğer		
TOPLAM		

*Not: Türkiye’de arazi, emlak, vergisi vb. vergiler için belediye gelir sınıflandırması temel alınmalıdır.

Kaynak: <http://www.bumko.gov.tr>, akt. Günlük-Şenesen, 2013: 123.

Ülkelerdeki yaşanan olağan ve olağandışı koşullar nedeniyle toplumdaki kadın ve erkek bireyler farklı şekillerde etkilenebilmekte, sel, deprem gibi olağandışı koşullar erkeklere nazaran kadınları daha çok olumsuz etkilediğinden buna yönelik düzenlemelerde değişebilmektedir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı bu kapsamda hizmetten faydalananlara odaklandığından, kamu hizmetlerinden faydalananlar ile bu hizmetlere yapılan harcamaların cinsiyet temelli olarak ayrıntılı bir analizi olarak ifade edilebilir. Bu analiz hem hizmetlere ulaşımında hem de kaynakları

kullanımında cinsiyetler arasında bir karşılaştırma yapmaya olanak sağlamaktadır. Genel bir şekilde ifade edersek, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı ülkelerdeki toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin mevcut durumu ortaya koyarak, bu duruma yönelik alan ve hizmetler kapsamında çözümler sunar (Günlük-Şenesen, 2013: 123).

1.4. TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMEYE OLAN İHTİYACIN BİR GÖSTERGESİ OLARAK ENDEKSLER

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının gerçekleştirilebilmesi için, erkekleri ve kadınların sosyal ve ekonomik alanlardaki mevcut durumu gözden geçirilmesi için bir takım verilere ihtiyaç vardır (Kubar, 2018: 144). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları genellikle resmi olarak yayımlanan istatistikler, akademisyenler tarafından yayımlanan araştırmalar ve devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından toplanan yayımlanmamış veriler de dahil olmak üzere bir dizi kaynaktan elde edilen çok çeşitli veriler gerektirmektedir (Budlender, vd., 1998: 26). Bu kapsamda toplumdaki eşitsizliklerin ölçülerek görünür hale gelmesi için toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları açısından endeksler son derece önemlidir (Karakaş ve Çevik, 2016: 67). Endeksler, belirli bir alandaki durumu ortaya koyarak zaman içerisindeki değişimi görmek ve buna ilişkin çok sayıda göstergenin tek bir rakama indirilmesini sağlayan araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Demirdirek ve Şener, 2014: 68). Evrensel düzeyde toplumsal cinsiyet göstergelerine yönelik endeksler; İnsani Gelişme Endeksi, Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi, Toplumsal Cinsiyet Gelişme Endeksi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi ve Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi şeklinde sıralanabilir.

1.4.1. İnsani Gelişme Endeksi

İnsani Gelişme Endeksi (Human Development Index), insani gelişmenin “uzun ve sağlıklı bir yaşam, bilgiye erişim ve iyi bir yaşam standardı” şeklinde üç temel boyutundaki sağlanan başarıların özet bir ölçüsüdür. Uzun ve sağlıklı yaşam boyutu, beklenen ortalama yaşam süresiyle ölçülüyor. Bilgiye erişim düzeyi boyutu, yetişkin nüfustaki ortalama öğrenim süresiyle, bir başka ifadeyle, 25 yaş ve üstündeki bireylerin ömürleri boyunca öğrenim gördükleri süreyle ölçülüyor. Öğrenme ve bilgiye erişim ise, okula başlama yaşındaki çocuklar için beklenen öğrenim süresiyle; yaşam standardı ise,

satın alma gücü paritesi (SGP) dönüştürme oranları kullanılarak, 2011 yılına sabitlenmiş uluslararası dolara dönüştürülmüş kişi başına Gayrisafi Milli Hasıla (GSMH) rakamı cinsinden ölçülüyor (UNDP, 2019: Human Development Report 2019: 25; UNDP, Technical Notes; 2019). İnsani Gelişme Endeksi (İGE), ilk olarak 1990 yılında ünlü iktisatçı Amartya Sen tarafından geliştirilmiş ve daha sonra Pakistanlı ekonomist Mahbub ul Haq tarafından geliştirilerek kullanılmıştır. Ayrıca Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) İnsani Gelişme Raporu Ofisi tarafından bir ülkenin gelişmesini ölçmek için kullanmıştır. Dolayısıyla bu endeks, bir ülkenin gelişmiş, gelişmekte olan ya da gelişmemiş bir ülke olduğunu; bunun yanı sıra ekonomisindeki etkinin yaşam niteliğine ne düzeyde etkilediğini göstermektedir (<http://ingev.org/>; wikipedia.org, 2020). İGE, 0 ile 1 arasında bir değer alır (Stotsky, 2006: 8; Budlender, vd., 1998: 26; Kubar, 2018: 148) ve ülkeler aldıkları değere bağlı olarak dört kategoride gruplanmıştır (Jahan, 2016: 27; <https://en.wikipedia.org/wiki/List>, 2020):

- 0.800 ve üzerinde; çok yüksek insani gelişme,
- 0.700-0.799 aralığında; yüksek insani gelişme,
- 0.550-0.699 aralığında; orta insani gelişme
- 0.550'nin altında; düşük insani gelişme düzeyindeki ülkeler şeklinde gruplandırılmıştır.

Son yayımlanan 2019 raporunda 2018 yılı verilerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. 2019 yılı raporunda 195 ülke içinde verileri mevcut 189 ülkeye bakıldığında; Tablo 1.6'da verilen 2018 yılında İnsani Gelişme Endeksi sıralamasında **Norveç**, 0,954 endeks değeri ile en yüksek endekse sahip ülke, **Nijer** ise 0,377 endeks değeri ile en düşük insani gelişme endeksine sahip ülkedir. **Türkiye** 2018 yılında 0,806 endeks değeri ile 59. sırada yer almıştır. (UNDP, Human Development Report 2019,2019). Tablo 1.5'te Türkiye özelinde Tablo 1.6'da ise genel olarak ülke düzeylerinde İGE değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 1.5: Türkiye'nin İnsani Gelişme Endeksi Değeri (İGE) – 2018

İGE Sıralaması	İGE Değeri	Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi	Beklenen Eğitimde Süresi	Ortalama Eğitim Süresi	Satın Alma Paritesi Cinsinden Kişi Başı Gayri Safi Milli Gelir (2011pp \$)
59	0,806	77,4	16,4	7,7	24.905

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>, 2020.

Tablo 1.6: İnsani Gelişme Endeksi Değerleri (İGE)-2018

Ülke Grupları	İGE Sıralaması	Ülke Adı	İGE Değeri	Ülke Grupları İGE Değeri
Çok Yüksek İnsani Gelişme	1	Norveç	0.954	0.892
	2	İsviçre	0.946	
	3	İrlanda	0.942	
	4	Almanya	0.939	
	5	Hong Kong, Çin (ÖİB)	0.939	
	6	Avustralya	0.938	
	6	İzlanda	0.938	
	8	İsveç	0.937	
	9	Singapur	0.935	
	10	Hollanda	0.933	
	50	Kazakistan	0.817	
	63	Sırbistan	0.799	
	52	Bulgaristan	0.816	
	52	Romanya	0.816	
	57	Uruguay	0.808	
	59	Türkiye	0.806	
Yüksek İnsani Gelişme	61	Malezya	0.804	0.750
	69	Arnavutluk	0.791	
	75	Bosna Hersek	0.769	
	85	Ekvator	0.758	
	106	Filipinler	0.712	
Orta İnsani Gelişme	113	Güney Afrika	0.705	0.634
	129	Hindistan	0.647	
	135	Bangladeş	0.614	
Düşük İnsani Gelişme	143	Zambiya	0.591	0.507
	157	Ruanda	0.536	
	158	Nijerya	0.534	
	182	Burkina Faso	0.434	
	189	Nijer	0.377	

Kaynak: UNDP (2019a). Human Development Report 2019, http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2019_overview_-_turkish.pdf, 2020.

1.4.2. Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi

İGE, bir ülkede temel insani gelişme alanındaki kazanımların ortalamasını gösteren bir ölçüdür. Tüm ortalamalarda olduğu gibi, insani gelişme endeksi de insani gelişmenin ülke genelinde nüfusa dağılımında var olan eşitsizliği gizlemektedir. Eşitsizlikleri dikkate alan Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi (Inequality-Adjusted Human Development Index (IHDI)), ilk kez 2010 yılında yayımlanan İnsani Gelişme Raporu'nda kullanılmıştır. Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi (EUİGE), İEG'nin her gelişme boyutunun ortalama değerinden eşitsizlik düzeyinin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır. Dolayısıyla EUİGE, İGE'nin eşitsizlikler çıkarılmış halidir. İnsani gelişmede eşitsizlikten kaynaklanan 'kayıp', EUİGE değerinin İGE değerinden çıkarılmasıyla bulunan farkla gösterilmekte ve % olarak ifade edilebilmektedir. Bir ülkedeki eşitsizlik arttığında, insani gelişmedeki kayıp da artmaktadır. Aynı zamanda, insani eşitsizlik katsayısı eşitsizlik açısından doğrudan bir ölçüm olarak sunulmaktadır. Çünkü bu katsayı, her üç gelişme boyutundaki ağırlıksız ortalama eşitsizlikleri ifade etmektedir. EUİGE, UNDP 2019 İnsani Gelişme Raporu raporunda, 150 ülke için hesaplanmıştır. Türkiye'nin 2018'deki İGE değeri 0,806 oldu. Ancak insani gelişmede eşitsizlik farkı düştüğünde, Türkiye'nin değeri boyut endekslerinin dağılımındaki eşitsizliğe bağlı olarak %16,2'lik bir kayıpla 0,675'e düşmektedir (UNDP, İGR Açıklama Notu, 2019: 4-5). Tablo 1.7'de Türkiye özelinde Tablo 1.8'de ise genel olarak ülke düzeylerinde EUİGE değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 1.7: Türkiye'nin Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi Değeri (EUİGE) – 2018

EUİGE Değeri	Toplam Kayıp (%)	İnsani Eşitsizlik Katsayısı (%)	Doğuşta Beklenen Yaşam Süresindeki Eşitsizlik (%)	Eğitimde Eşitsizlik (%)	Gelir Eşitsizliği (%)
0,675	16,2	16,1	9,0	16,5	22,6

Kaynak: UNDP, 2019 İnsani Gelişme Raporu'ndaki Ülkelerle İlgili Açıklama Notu, 5.

Tablo 1.8: Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi (EUİGE) – 2018

Ülke Grupları	İGE Sıralaması	Ülke Adı	İGE Değeri	EUİGE Toplam Kayıp	EUİGE Değeri	Ülke Grupları İGE Değeri
Çok Yüksek İnsani Gelişme	1	Norveç	0.954	6.8	0.889	0.892
	2	İsviçre	0.946	6.8	0.882	
	3	İrlanda	0.942	8.2	0.865	
	4	Almanya	0.939	8.3	0.861	
	5	Hong Kong, Çin (ÖİB)	0.939	13.2	0.815	
	6	Avustralya	0.938	8.1	0.862	
	6	İzlanda	0.938	5.7	0.885	
	8	İsveç	0.937	6.7	0.874	
	9	Singapur	0.935	13.3	0.810	
	10	Hollanda	0.933	6.8	0.870	
	50	Kazakistan	0.817	7.1	0.759	
	52	Bulgaristan	0.816	12.5	0.714	
	52	Romanya	0.816	11.1	0.725	
	57	Uruguay	0.808	13.0	0.703	
	59	Türkiye	0.806	16.2	0.675	
	61	Malezya	0.804	-	-	
	Çok Yüksek İnsani Gelişme			10.7	0.796	
Yüksek İnsani Gelişme	63	Sırbistan	0.799	14.4	0.685	0.750
	69	Arnavutluk	0.791	10.9	0.705	
	75	Bosna Hersek	0.769	14.4	0.658	
	85	Ekvator	0.758	19.9	0.607	
	106	Filipinler	0.712	18.2	0.582	
	113	Güney Afrika	0.705	34.4	0.463	
	Yüksek İnsani Gelişme			17.9	0.615	
Orta İnsani Gelişme	129	Hindistan	0.647	26.3	0.477	0.634
	135	Bangladeş	0.614	24.3	0.465	
	143	Zambiya	0.591	33.4	0.394	
	Orta İnsani Gelişme			25.9		
Düşük İnsani Gelişme	157	Ruanda	0.536	28.7	0.382	0.507
	158	Nijerya	0.534	34.6	0.349	
	182	Burkina Faso	0.434	30.1	0.303	
	189	Nijer	0.377	27.9	0.272	
	Düşük İnsani Gelişme			22.3	0.349	

Kaynak: UNDP (2019a). Human Development Report 2019, http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2019_overview_-_turkish.pdf, 2020.

1.4.3. Toplumsal Cinsiyet Gelişme Endeksi

Toplumsal Cinsiyet Gelişme Endeksi (Gender Development Index), kadın ve erkeklerin arasındaki farklılıkları sağlık, eğitim ve ekonomik kaynaklar şeklinde üç temel boyutta ölçer. Her boyutta cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler kullanılır (<http://hdr.undp.org/>, 2020). Bu boyutlar, sağlık (kadınların ve erkeklerin doğuşta beklenen ortalama yaşam süresi ölçülüyor), eğitim (kız ve erkek çocuklarının ortalama

öğrenim süresi ve 25 yaş ve üstü yetişkinler için ortalama öğrenim süresi ölçülüyor) ve ekonomik kaynaklar üzerindeki hakimiyet (kadın ve erkek kişi başına tahmini GSMH ile ölçülüyor) olarak belirlenmiştir (UNDP, İGR Açıklama Notu, 2019: 5). Toplumsal Cinsiyet Gelişme Endeksi (TCGE) değerleri 166 ülke için hesaplanmıştır. TCGE toplumsal cinsiyete eşitliğini derecelendirmek amacıyla ülkeler beş ayrı kategoride gruplandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin yüksek olduğu ülkeler birinci grupta, yüksek orta eşitlikteki ülkeler ikinci grupta, orta eşitlikteki ülkeler üçüncü grupta, düşük orta eşitlikteki ülkeler dördüncü grupta ve düşük eşitlikteki ülkeler ise beşinci grupta toplanmıştır (<http://hdr.undp.org/>, 2020). Tablo 1.9’da örnek olarak seçilmiş birkaç ülkenin TCGE değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 1.9: Toplumsal Cinsiyet Gelişme Endeksi Değerleri (TCGE)-2018

	Ülke Grupları	K-E oranı	İGE değerleri		Doğuşta beklenen yaşam süresi		Beklenen öğrenim süresi		Ortalama öğrenim süresi		Kişi başına GSMH	
			Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
		TCGE değeri										
Norveç	1	0,990	0,946	0,955	84,3	80,3	18,8	17,4	12,6	12,5	60.283	75.688
İsviçre	2	0,963	0,924	0,959	85,5	81,7	16,1	16,3	12,7	13,6	49.275	69.649
Türkiye	4	0,924	0,771	0,834	80,3	74,4	15,9	16,9	6,9	8,4	15.921	34.137
Sri Lanka	3	0,938	0,749	0,799	80,1	73,4	14,2	13,7	10,5	11,6	6.766	16.852
Filipinler	1	1,004	0,712	0,710	75,4	67,1	13,0	12,4	9,6	9,2	7.541	11.518
Ruanda	3	0,943	0,520	0,551	70,8	66,5	11,2	11,2	3,9	4,9	1.708	2.218
Burkina Faso	5	0,875	0,403	0,461	61,9	60,4	8,7	9,1	1,0	2,1	1.336	2.077
Çok Yüksek İGE	-	0,979	0,880	0,898	82,4	76,7	16,7	16,1	12,0	12,1	30.171	50.297
Yüksek İGE	-	0,960	0,732	0,763	77,8	72,7	14,0	13,6	8,0	8,6	10.460	18.271
Orta İGE	-	0,845	0,465	0,542	63,0	59,7	8,8	9,9	3,8	5,8	1.928	3.232
Düşük İGE	-	0,918	0,653	0,711	73,2	69,1	12,2	12,2	6,7	8,1	6.804	14.040

Kaynak: UNDP (2019b). Human Development Report 2019, http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdro_statistical_data_table4.pdf, 2020.

Tablo 1.9’da Türkiye’de 2018 kadın İGE değeri 0,771 iken, erkek İGE değeri 0,834 olarak ölçülmüştür ve bu durum sonucunda TCGE değeri 0,924 olarak hesaplanmıştır; bu sonuca göre Türkiye, dördüncü grup ülke kategorisinde girmiş oldu.

1.4.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi

Social Watch, yoksulluğun ve yoksulluğun nedenlerinin ortadan kaldırılması, her türlü ayrımcılığa ve ırkçılığa son verilmesi, refahın eşit bir şekilde dağıtılması ve insan haklarının gerçekleştirilmesi için mücadele eden uluslararası bir yurttaş örgütleri ağıdır

(<https://www.socialwatch.org/>, 2020). Social Watch, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini daha görünür hale getirmek ve dünyanın farklı ülkelerindeki dönüşümünü izlemek için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi'ni geliştirmiştir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi, uluslararası olarak karşılaştırılabilen mevcut bilgilere dayanmaktadır ve ülkeleri, “eğitim”, “ekonomik katılım” ve “kadının güçlendirilmesi” olmak üzere üç boyutta toplumsal cinsiyet eşitsizliği göstergelerine göre sınıflandırmayı ve sıralamayı mümkün kılmaktadır. Social Watch, üç alanın her birindeki cinsiyet farkı için 0’dan (örneğin hiçbir kadın hiç eğitilmediğinde ve tüm erkekler) 100’e (mükemmel eşitlik) kadar bir ölçek hesaplar. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi, üç boyutun basit ortalamasıdır. Çoğu toplumda erkeklere ve kadınlara yaptıkları faaliyetlerde, kaynakların kontrolüne erişimde ve karar alma süreçlerinde farklı sorumluluklar, haklar, faydalar ve fırsatlar verilir. Eşitsizlikleri ölçmek için farklı göstergelerde cinsiyetler arasındaki oranları veya oranı belirlenmiştir. Bu, fırsatların yapısını bulmak için bir temel olarak kullanılır ve böylece ülkeler doğrudan veya dolaylı bir şekilde karşılaştırılabilir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi’nin ölçtüğü şey, refahları değil, kadınlar ve erkekler arasındaki uçurumdur. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi’nin hesaplanma şekli, kadınlar için elverişsiz olan tüm durumları yansıtmaya ihtiyacına bir yanıttır. Kadınların erkeklere göre orantılı bir dezavantajlı olduğu bir durumu olduğunda, toplumsal cinsiyet eşitliği endeksi maksimum 100 puanına ulaşmaz. Endekste ki nihai değer, kadınlar için pozitif (yani erkekler için negatif) eşitsizlikler olup olmadığına bakılmaksızın, belirli bir ülke veya bölgede hakim olan kadınlar için negatif eşitsizliğin derecesine bağlıdır (<http://www.socialwatch.org/>, 2020). Tablo 1.10’da 2007-2012 yıllarında ise Türkiye’nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi’ne ilişkin verileri tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1.10: Türkiye’nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi (2007-2012)

Yıllar	Eğitim	Ekonomik Katılım	Kadının Güçlendirilmesi	TCEşitliğiE.	Sıralama
2007	-	-	-	47	134. (154 ülke içinde)
2008	84.4	35.7	17.3	46	140. (157 ülke içinde)
2009	85.3	35.8	17.3	46	140. (157 ülke içinde)
2012	83	34	19	45	130. (168 ülke içinde)

Kaynak: Social Watch, Gender Equity Index (2007-2012); <http://www.socialwatch.org/node/14366>, 2020.

1.4.5. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, insani gelişmenin önünde büyük bir engel olmaya devam etmektedir. Kızlar ve kadınlar 1990'dan beri önemli adımlar attılar, ancak henüz cinsiyet eşitliği kazanmadılar. Kadınların ve kız çocuklarının karşılaştığı dezavantajlar önemli bir eşitsizlik kaynağıdır. Çoğu zaman, kadınlar ve kızlar sağlık, eğitim, siyasi temsil, işgücü piyasası vb. konularında ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (Gender Inequality Index) bir eşitsizlik endeksidir. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikleri üç farklı boyutta yansıtan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (TCEE) ilk defa 2010 İnsani Gelişme Raporu'nda tanıtılmıştır. Bu boyutlar; üreme sağlığı, kadının güçlenmesi ve ekonomik katılım şeklinde sıralanmaktadır. Üreme sağlığı, anne ölüm ve ergen doğurganlık oranlarıyla ölçülmektedir. Kadının güçlendirilmesi, parlamentodaki kadın milletvekillerinin sandalye sayısı ve her iki cinsiyetin orta ve yükseköğrenime devam etme oranlarıyla ölçülmektedir. Son olarak, ekonomik faaliyetler ise, kadın ve erkek olmak üzere her iki cinsiyetin işgücüne katılım oranları ile ölçülmektedir. TCEE kadınlar ve erkekler arasındaki başarıların dağılımındaki farklılıkları daha iyi ortaya çıkarmak için EUİGE ile aynı çerçeve üzerine kurulmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme maliyetlerini ölçer. TCEE 162 ülkedeki kadınların konumuna yeni bir ışık tutmakta ve insani gelişmenin önemli alanlarındaki cinsiyetler arasındaki uçurumlar hakkında bilgi vermektedir (UNDP, İGR Açıklama Notu, 2019: 5-6; undp.org/en/content/undp.org/sites/default/files/, 2020). TCEE de anne ölüm oranı, gençlerdeki doğurganlık oranı, kadınların parlamentodaki temsil oranı, iş gücüne katılım oranı, orta öğretim mezunu kadın ve erkek nüfus oranı belirlenmekte ve bu değişkenlere bağlı olarak da TCEE endeksi ortaya çıkmaktadır. Bu endekste değer ne kadar yüksekse toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili uçurum artmakta, sıfıra doğru yaklaştıkça ise erkek ve kadın arasındaki eşitsizlik azalmaktadır (Çelebi Boz, 2018: 199).

Türkiye, TCEE 2018 yılı verilerine bakıldığında; 162 ülke arasında 0,305'lik değeriyle 66. sırada yer almaktadır. Türkiye 2018 yılı verilerinin olduğu Tablo 1.11'de; her 100.000 canlı doğumda 16,0 kadın hayatını kaybettiği ve ergenler arasındaki doğurganlık oranı ise 15-19 yaşları arasındaki her 1000 kadında 26,6 olduğu görülmektedir. Parlamentoda bulunan kadın milletvekili oranı %17,4'tür. Yetişkin erkekler arasında en az orta öğrenim görmüş olanların oranı %66,0 iken, bu oran

kadınlarda %44,3'tür. Erkeklerin işgücü piyasasına katılım oranı %72,6 iken, kadınlarda bu oran %33,5 düzeyindedir (UNDP, İGR Açıklama Notu, 2019:6).

Tablo 1.11: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi Değerleri (TCEE)-2018

	TCEE Değeri	TCEE Sıralaması	Anne Ölüm Oranı	Ergen Doğurganlık Oranı	Kadın Parlamenter Oranı (%)	En Az Öğrenim Görmüş Nüfusun Oranı	Orta	İşgücü Katılım Oranı (%)	
						Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Norveç	0,044	5	5	5,1	41,4	96,1	94,8	60,2	66,7
İsviçre	0,037	1	5	2,8	29,3	96,4	97,2	62,6	74,1
İrlanda	0,093	22	8	7,5	24,3	90,2	86,3	55,1	68,1
Almanya	0,084	19	6	8,1	31,5	96,0	96,6	55,3	66,2
Avustralya	0,103	25	6	11,7	32,7	90,0	90,7	59,7	70,5
Uruguay	0,275	59	15	58,7	22,3	57,8	54,0	55,8	73,8
Türkiye	0,305	66	16	26,6	17,4	44,3	66,0	33,5	72,6
Bangladeş	0,536	129	176	83,3	20,3	45,3	49,2	36,0	81,3
Sırbistan	0,161	37	17,0	14,7	34,4	85,7	93,6	46,8	62,1
Yemen	0,834	162	385	60,4	0,5	19,9	35,5	6,0	70,8

Kaynak: UNDP (2019c). Human Development Report 2019, <http://hdr.undp.org/en/content/table-5-gender-inequality-index-gii>, 2020.

1.4.6. Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi

Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi (Global Gender Gap Index), dört temel boyutta “Ekonomik Katılım ve Fırsat, Eğitime Katılım, Sağlık ve Sağ Kalım (Hayatta Kalma) ve Siyasi Güçlendirme” olmak üzere cinsiyetler arası uçurumu ölçmekte ve zaman içinde bu uçurumun kapatılmasına yönelik ilerlemeyi izlemektedir. Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi, toplumsal cinsiyet uçurumu arttığında 0’a yakın, azaldığında ise 1’e yakın değer almaktadır (Çelebi Boz, 2018: 195-196). Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi, dört temel kategoride (alt endekste) erkekler ve kadınlar arasındaki cinsiyet ayrımını incelemektedir. Bu alt endeksler ekonomik katılım ve fırsat, eğitime katılım düzeyi, sağlık ve sağkalım ve siyasi güçlenme olarak sıralanmakta olup toplam 14 farklı gösterge kullanılarak endeks hesaplanmaktadır (Karabaş ve Çevik, 2016: 75). Bu endeksler şunlardır (WEF, 2020: 343; insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr, 2020)

- *Ekonomik Katılım ve Fırsat Endeksi:* Kadın işgücüne katılım oranının erkek işgücüne katılım oranına oranı, benzer işte çalışan kadınlar ve erkekler arasında ücret eşitliği, tahmin edilmiş kadın kazanılan gelirinin erkek kazanılan gelir

değerine oranı, kadın kanun yapıcılar ve üst düzey yöneticilerin sayısının erkek sayısına oranı ve kadın mesleki ve teknik çalışanların sayısının erkek sayısına oranı göstergelerini kapsamaktadır. 2019 yılında Türkiye, ekonomik katılım ve fırsat endeksinde 153 ülke arasında 0,478 değeri ile 136. sırada yer almaktadır.

- *Eğitime Katılım Düzeyi Endeksi:* Kadın okuryazarlık oranının erkek okuryazarlık oranına oranı, kadın net ilköğretim düzeyi kayıtlılığın erkek net ilköğretim düzeyi değerine oranı, kadın net ortaöğretim kayıtlılığının erkek net ortaöğretim kayıtlılığı değerine oranı ve kadın net yükseköğrenim kayıtlılığının erkek net yükseköğrenim kayıtlılığı değerine oranı göstergelerini kapsamaktadır. 2019 yılında Türkiye, eğitim katılım düzeyi endeksinde 153 ülke arasında 0,961 değeri ile 113. sırada yer almaktadır.
- *Sağlık ve Sağ Kalım Endeksi:* Doğumdaki cinsiyet oranı ve kadın sağlıklı yaşam beklentisinin erkek sağlıklı yaşam beklentisi değerine oranı göstergelerini kapsamaktadır. 2019 yılında Türkiye, sağlık ve sağ kalım endeksinde 153 ülke arasında 0,976 değeri ile 64. sırada yer almaktadır.
- *Siyasi Güçlenme Endeksi:* Parlamentodaki kadın koltuk sayısının erkek koltuk sayısına oranı, bakanlık düzeyindeki kadınların sayısının erkeklerin sayısına oranı, kadınların devlet ya da hükümetin yöneticisi olarak geçirdiği yıl sayısının (son 50 yıl) erkeklerin geçirdiği yıl sayısına oranı göstergelerini kapsamaktadır. 2019 yılında Türkiye, siyasi güçlenme endeksinde 153 ülke arasında 0,124 değeri ile 109. sırada yer almaktadır.

Tablo 1.12: Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi-2020

Ülke Adı	Genel		Ekonomik katılım ve fırsat		Eğitime katılım		Sağlık ve sağ kalım		Siyasi güçlenme	
	Sıra	Derece	Sıra	Derece	Sıra	Derece	Sıra	Derece	Sıra	Derece
Almanya	10	0,787	48	0,723	103	0,972	86	0,973	12	0,477
Amerika Birleşik Devletleri	53	0,724	26	0,756	34	1,000	70	0,976	86	0,164
Arjantin	30	0,746	103	0,623	64	0,995	1	0,980	22	0,387
Arnavutluk	20	0,769	36	0,743	40	0,999	145	0,958	23	0,376
Avustralya	44	0,731	49	0,722	1	1,000	104	0,971	57	0,231
Avusturya	34	0,744	86	0,659	1	1,000	82	0,974	30	0,344
Azerbaycan	94	0,687	33	0,748	60	0,996	152	0,941	140	0,063
Bangladeş	50	0,726	141	0,438	120	0,951	119	0,969	7	0,545
Burkina Faso	129	0,635	108	0,614	138	0,873	137	0,963	127	0,089
Burundi	32	0,745	6	0,837	131	0,896	51	0,978	43	0,269
Ekvator	48	0,729	74	0,680	56	0,997	54	0,978	48	0,260
El Salvador	80	0,706	119	0,590	75	0,992	1	0,980	47	0,262
Endonezya	85	0,700	68	0,685	105	0,970	79	0,974	82	0,172
Filipinler	16	0,781	14	0,792	37	0,999	41	0,979	29	0,353
Güney Kore	108	0,672	127	0,555	101	0,973	1	0,980	79	0,179
Gürcistan	74	0,708	61	0,701	29	1,000	68	0,976	94	0,154
Hindistan	112	0,668	149	0,354	112	0,962	150	0,944	18	0,411
Honduras	58	0,722	55	0,713	1	1,000	59	0,977	68	0,199
Irak	152	0,530	153	0,227	144	0,812	76	0,975	118	0,105
İsveç	4	0,820	16	0,790	59	0,996	117	0,969	9	0,525
İsviçre	18	0,779	34	0,746	77	0,992	110	0,970	19	0,407
İtalya	76	0,707	117	0,595	55	0,997	118	0,969	44	0,267
İzlanda	1	0,877	2	0,839	36	0,999	123	0,968	1	0,701
Japonya	121	0,652	115	0,598	91	0,983	40	0,979	144	0,049
Lübnan	145	0,599	139	0,442	111	0,964	124	0,967	149	0,024
Macaristan	105	0,677	80	0,672	70	0,993	1	0,980	139	0,065
Meksika	25	0,754	124	0,574	54	0,997	46	0,979	14	0,468
Mısır	134	0,629	140	0,438	102	0,973	85	0,974	103	0,133
Moldova	23	0,757	19	0,788	61	0,996	1	0,980	45	0,264
Moritanya	141	0,614	144	0,411	137	0,879	111	0,970	72	0,194
Mozambik	56	0,723	93	0,648	130	0,904	1	0,980	26	0,362
Nijerya	128	0,635	38	0,738	145	0,806	135	0,964	146	0,032
Norveç	2	0,842	11	0,798	31	1,000	95	0,972	2	0,598
Pakistan	151	0,564	150	0,327	143	0,823	149	0,946	93	0,159
Ruanda	9	0,791	79	0,672	114	0,957	90	0,973	4	0,563
Tunus	124	0,644	142	0,434	106	0,970	107	0,971	67	0,201
Türkiye	130	0,635	136	0,478	113	0,961	64	0,976	109	0,124
Uganda	65	0,717	82	0,663	129	0,914	1	0,980	35	0,309
Uruguay	37	0,737	64	0,696	28	1,000	1	0,980	42	0,274
Zimbabve	47	0,730	45	0,728	98	0,977	1	0,980	54	0,238
Yemen	153	0,494	151	0,273	150	0,717	129	0,966	151	0,018
Yeni Zelanda	6	0,799	27	0,753	1	1,000	109	0,970	13	0,474

Kaynak: Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi, 2020, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>, 2020.

Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu 2020 raporuna göre, 153 ülkenin yer aldığı, Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi, Tablo 1.12’de verilen bilgilere göre 2019 yılında ilk sırada 0,877 ile İzlanda yer almaktadır. Yemen ise 0,494 ile en düşük endeks değerine sahip ülkedir. Türkiye, 0,635 endeks değeri ile 153 ülke arasında 130. sırada yer almaktadır (WEF, 2020: 13).

İKİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMEYE YÖNELİK ÜLKE UYGULAMALARI

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, merkezi ve yerel düzeyde uygulamaları mevcuttur. Ancak merkezi düzeyde tam anlamıyla uygulandığını söylemek güçtür. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, ülkelerde kamu politikalarında ve metinlerinde yer almasına rağmen merkezi yönetim düzeyinde yerleşmiş olmadığı görülmektedir. Bu uygulamaların çoğu da Un WOMEN' in kalkınma yardım programları içinde kadınların güçlendirilmesini sağlama alt amacı doğrultusunda yapılmaktadır (Günlük-Şenesen, vd., 2017: 21). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında merkezi yönetime göre yerel yönetimler daha etkin konumdadır. Çünkü yerel yönetimler, halka daha yakın örgütlenmeler olması nedeniyle, kadınların siyasal, sosyal ve ekonomik yaşamda daha aktif olmasını sağlayabilecek bir potansiyeli barındırmasının yanı sıra kadınların yaşamlarını kolaylaştırarak, sorunlarını çözebilecek yerel politikaların işlevselliğini artıran çeşitli avantajlar sunabilirler (Sumbas, 2013: 34).

Yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, bir belediyenin kadınlar ve erkekler için taşıdığı politikaların, programların ve faaliyetlerin neden ve nasıl farklı olması gerektiğine ilişkin şartları belirtmektedir. Başka bir deyişle, yerel yönetimler, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada ve kapsayıcı bir yerel demokrasiye sahip olmada önemli rol ve sorumluluklara sahiptir. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldıracak konumdadırlar. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, yerel yönetimlerde uygulanmasının önemi şu şekilde ifade edilebilir (Parlatuna vd., 2016: 134):

- Yerel yönetimler, yerel koşulları ve ihtiyaçları çok iyi bilmektedir.

Yerel yetkililer vatandaşlarla yakın temas halindedir. Bu nedenle eşitsizlikleri en doğru şekilde belirleyebilirler. Ayrıca, toplumsal cinsiyete dayalı programlara uyum sağlama, politika belirleme ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldıracak kaynakları aktarma pozisyonunda bulunmaktadır.

- Yerel yönetimlerin, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırmak için en etkili yöntemi belirleyebilmeleridir.

Ekonomik hedeflerin yerel hedeflere dönüştürülmesi sırasında belediyeler, kadınların ve erkeklerin, önceliklerinin ve ihtiyaçlarının belirlenmesinde birçok fırsat sunmaktadır. Ayrıca yukarıda belirtilen ihtiyaçları en iyi şekilde karşılamak için politikalar geliştirirler.

- Yerel yönetimler, vatandaşlara hizmet sağlamak için en etkili birimlerdir.

Yerel yönetimlerin kamu hizmetlerini vatandaşlara getirme sorumluluğu vardır. Bu sorumlulukların yanı sıra, toplumsal cinsiyet eşitliğini öncelikli hedef olarak belirleme ve kadın ve erkeklerin farklı ihtiyaçlarını karşılamak için kaynak ayırma yetkisine sahiptir.

- Yerel yönetimler, sosyal ve ekonomik kalkınmada önemli bir rol oynamaktadır.

Kadınların ev işleri, çocuk, engelli ve yaşlı bakımı gibi gelir elde edilmeyen işlere daha az katılımları olursa, eğitim alma ve gelir getiren iş bulma şansları daha fazla olacaktır.

Son yıllarda küreselleşmenin de etkisiyle dünyada meydana gelen sosyo-ekonomik ve kültürel değişimler kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkları daha da artırmakta; ekonomik büyüme ve toplumsal refah için toplumsal cinsiyet eşitsizliği acil çözüme kavuşturulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkeler, bulundukları sıkıntılı süreç için bir takım politikalar uygulamakta, özellikle de uygulanan ekonomi alanındaki politikalar toplumsal cinsiyete göre değişiklik göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin nedenlerinin ekonomideki değişikliklerle etkileşimi, erkekler ve kadınlar için birbirinden farklı sonuçlar doğurmaktadır (Heintz, 2013: 1). Dolayısıyla ülkeler sosyo-ekonomik durumlarına göre gruplanmaktadır. Dünya Bankası, ülkeleri ekonomilerine göre dört gelir grubuna göre ayırmaktadır (<https://datahelpdesk.worldbank.org/>, 2020):

- Düşük Gelirli Ekonomiler, kişi başına gayri safi milli hasılası 1.035\$ veya daha düşük olanlar ekonomiler
- Düşük/Orta Gelirli Ekonomiler, kişi başına gayri safi milli hasılası 1.036 ile 4.045 \$ arasında olan ekonomiler
- Üst/Orta Gelirli Ekonomiler, kişi başına düşen gayri safi milli hasılası 4.046 ile 12.535 \$ arasında olanlar ekonomiler
- Yüksek Gelirli Ekonomiler, kişi başına düşen gayri safi milli hasılası 12,536 \$ veya daha fazla olan ekonomiler

Çalışmamızın bu bölümünde dünya bankasının sınıflandırmasına uygun olarak ülkelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik çalışmaları incelenecektir.

2.1. GELİŞMİŞ ÜLKELERDE TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME UYGULAMALARI

2.1.1. Almanya

Alman Federal Hükümeti'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bakanlıklar arası çalışma grubu, 2003 yılında toplumsal cinsiyet bütçelemesi üzerine bir alt çalışma grubu oluşturmuştur. Bu toplumsal cinsiyet ve bütçeleme uzmanları grubu, 2005-2006 yılları arasında yürütülen toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme üzerine bir fizibilite çalışması başlatmıştır. Almanya'daki bazı federal bakanlıklar, toplumsal cinsiyet eşitliği sürecinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye doğru önemli adımlar atmışlardır. Örneğin, Gençlik Bakanlığı, önemli bütçe başlıklarının cinsiyet kontrolünü sistematik bir şekilde uygulamıştır. Erkek ve kız çocuklarının tüm eylemlere katılımına ilişkin veriler, bu alanda kamu finansmanı alan kurumların bakanlığa sunmak zorunda oldukları yıllık raporlarda sunulmakta ve cinsiyet yönleri analiz edilmektedir. Birçok Alman Eyaleti, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi uygulama sürecindedir (de Europa, 2005: 30). Almanya'da seçilmiş örnek uygulamalara aşağıda yer verilmiştir.

2.1.1.1. Berlin

Almanya'nın Berlin şehrinde benimsenen yaklaşım, kamu idaresince yürütülen bir girişim örneğidir. Berlin ve çeşitli ilçeleri bütçeleme politikalarına toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi sıkı bir şekilde entegre etmiştir (Klatzer, vd., 2015a: 25).

Berlin'de 2001 yılının Mayıs ayında Kadın STK'ları Forumu tarafından düzenlenen bir atölye çalışmasının ardından "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Girişimi" adlı sivil toplum grubu kurulmuştur. Girişim, akademisyenlerden, vakıflardan, STK'lardan, işçi sendikaları ve partilerden kadınları bir araya getirerek, gönüllü olarak faaliyet göstermektedir. Bu girişimin amacı, Berlin'de uygulanan politikaların toplumsal cinsiyet açısından etkisini değerlendirmek amacıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması için lobicilik yapmaktır (Klatzer, 2012: 54). Girişim, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması konusunda farkındalık oluşturulması ve uygulamanın daha geniş kitlelere ulaşabilmesi amacıyla seçimlerde aktif bir rol oynamıştır. Girişim, Berlin'de 2001 yılında yapılan seçimde bu konuyu seçim kampanyasında tanıtmış ve Berlin'de bu konuyla ilgili ilk olarak tüm partilere ve yerel

yönetim temsilcilerine açık bir mektup yazmıştır (Frey, 2008: 2; Klatzer, 2012: 54). Bu mektubu farklı partilerden kadınlarla kurulan ittifaklar neticesinde yirmi altı kurum ve yüz dört kişi imzalamıştır. Böylelikle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının kabul edilmesi konusunda başarı sağlayarak, 2001 yılında yapılan yerel seçim sonrasında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme koalisyon anlaşmasına dahil edilmiştir. Daha sonra 2002 yılında ise, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması başarılı bir şekilde toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması⁵ stratejisine siyasi bir kılavuz ilke olarak dahil edilmiş ve Berlin Senatosu toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi uygulama kararı almıştır. Girişim, lobicilik çalışmalarına devam ederek, seçimlerden sonra bu uygulamanın hızlı bir şekilde başlamasını sağlamayı amaçlamıştır. Ayrıca Berlin yönetiminin seçkin üyeleri ve politikacılarla görüşerek toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin hızlı bir şekilde uygulanması için çaba harcamışlardır (Klatzer, vd., 2015b: 21-22; Quinn, 2017: 106).

Berlin’de ilk olarak bakanlık düzeyinde bir tane, ilçe düzeyinde ise üç tane olmak üzere toplamda dört tane Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Projesi geliştirilmiştir. 2006 yılına kadar yönetimdeki bütün birimlerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi adım adım uygulaması öngörülmektedir. İl düzeyinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasına yönelik çalışmalar ilk olarak bütçenin ekonomik kalkınma potansiyelini analiz etmek için yapılmıştır. İlçe düzeyindeki toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasına yönelik pilot çalışmalar ise ilk olarak sağlık, spor, kütüphaneler gibi alanlar da, gençlik ve çocuklara yönelik alanlar da uygulanmıştır. Bu uygulamalar katılımcı bütçe girişimleriyle ilişkilendirilmiştir (Klatzer, vd., 2015b: 23; Klatzer, vd., 2015a: 26).

Berlin’de ilçe düzeyinde ilk olarak halk kütüphaneleri, spor tesisleri ve etkinlikleri, müzik okulları ve gençlik destek politikaları gibi alanları kapsayacak şekilde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının bir örneği Tablo 2.1’de verilmiştir (Klatzer, vd., 2015a: 26).

⁵“Toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin bütün ana akım politikaların planlama, yapım ve uygulama süreçlerine dahil edilmesi ve politika döngülerinin her aşamasında toplumsal cinsiyete duyarlı izleme, ölçme ve değerlendirme yapılmasıdır” (Çelik ve Atabey, 2013: 151).

Tablo 2.1: 2008/09 Yıllarında Berlin’de (Tempelhof-Schöneberg) İlçe Düzeyinde Gerçekleştirilen Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Çalışması Sonucu Elde Edilen Toplumsal Cinsiyet Verileri

Bütçe Kalemleri	Bütçe (€)	Kullanım			
		Sayı		Oran (%)	
		Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Kütüphaneler	1.637.410,-	1.027.725	504.964	%67,1	%32,9
Müzik Okulu					
Müzik Dersleri	3.657.958,-	58.252	43.410	%57,3	%42,7
Konserler	66.342,-	318	118	%72,9	%2,1
Sürekli Eğitim					
Göçmenlere Yönelik Dil Kursları	921.664,-	18.858	5.257	%78,2	%21,8
Kurslar ve Diğer Etkinlikler	1.686.404,-	30.188	9274	%76,5	%23,5
Okul Diploması Almak İçin Devam Edilen Kurslar	305.392,-	20.492	16.767	%55,0	%45,0

Kaynak: Klatzer, 2012: 55.

Tablo 2.1’de 2008/09 yıllarında Berlin’de (Tempelhof-Schöneberg) ilçe düzeyinde gerçekleştirilen toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmasının eğitim ve sosyo-kültürel faaliyet alanlarını kapsadığı görülmektedir. Ayrıca verilen hizmetten yararlanan kişiler kadın ve erkek olarak düzenlenmekte ve buna ilişkin sayısal verilere yer verilmektedir.

2.1.1.2. Stuttgart

Stuttgart, Almanya’nın güneyinde Baden-Württemberg Eyaletinin başkentidir. Stuttgart’ta Anne Merkezleri TCDB için iyi bir örnektir. Anne merkezleri, kadınların ve çocukların ihtiyaçlarını ele alarak aile ve mahalle yapılarını yeniden oluşturmaktadır. Ayrıca anneleri güçlendirir ve toplumlarda ve yerel yönetimlerde kadınların katılımı ve liderliği için yeni kanalları oluştururlar. Mahalleleri ve topluluk kültürünü canlandırarak sivil toplumun nasıl güçlendirileceği konusunda yenilikçi bir modeldir. Merkezler, çeşitli sınıf ve etnik kökene sahip kadınlar için günlük yaşam sorunları ile başa çıkmak ve güçlerini birleştirmek gibi nitelikleri açısından önemlidir. İlk üç Anne Merkezi modeli, Alman Hükümeti Aile İşleri Dairesi tarafından finanse edilmiştir. Kitabın yayımlanmasından sonra, 1985’te “Mothers in the Center-Mother Centers” (Merkezdeki Anneler - Anne Merkezleri), Almanya ve diğer komşu ülkelere yayılmıştır. Dünya çapında şu anda Afrika ve Kuzey Amerika’ da olmak üzere 700 civarında anne merkezi vardır (Seaforth ve Mwaniki, 2008: 42).

Anne merkezleri, kadınları kendi toplumlarında köklü bir destek sistemi oluşturarak kadınların yerel yönetişime dahil edilmesinde başarılı olmuştur. Sağlıklı mahalleler sosyal uyumda önemli bir unsurdur. Anne merkezleri, mahallelerin buluşmasına ve topluluklarında daha fazla hoşgörü göstermesine izin veren sosyal ağlar oluşturur. Ayrıca Anne merkezi hareketi, sosyal kurumların dönüşümüne ve yasal düzenlemelere katkıda bulunmuştur. Anne merkezleri aracılığıyla yerel yönetimlerde kadınların sesi ortaya çıkmış ve karar verme sürecinde daha fazla toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmıştır (Seaforth ve Mwaniki, 2008: 44).

2.1.1.3. Frankfurt

Frankfurt Belediyesi'nde, toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılmasına 2002 yılında başlamıştır. Belediyenin tüm yapılarında toplumsal cinsiyetin anakımlaştırılmasının sağlanması için belediyede bir toplumsal cinsiyet ekibi kurulmuştur (UNDP, 2018: 14).

Frankfurt (Frankfurt am Main) yerel yönetimi, kadınların, işe alımı ve eğitimi, çalışma saatleri, ebeveyn izni, iş ve bakım (çocuklar/yaşlılar), çalışma ortamı, veri toplama ve değerlendirme gibi alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliğini artırmayı amaçlayan sürdürülebilir eylemler üstlenmeye yönelik resmi bir taahhüdü kabul etmiştir. Bu resmi taahhüt Nisan 2014'te yürürlüğe girmiştir ve yerel yönetim bunu 2021 yılına kadar uygulamayı planlamaktadır. Gelişmeleri izlemek için yılda iki kez raporlar hazırlanacaktır. Bu resmi taahhüt, Frankfurt'un yerel otoritesi tarafından kabul edilen Kadın İlerleme Planı'nın bir parçasıdır (Mantouvalou vd., 2015: 50).

2.1.2. Amerika

ABD'de, yalnızca iki yerel yönetim toplumsal cinsiyet perspektifinden bütçe uygulaması yapmaktadır. 1975'te Kaliforniya, San Francisco ve 2007'de Georgia, Fulton County, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimini benimsemişlerdir. Bu politikanın benimsenmesi, yerel seçilmiş temsilcilerin Birleşmiş Milletler [BM] konferansı ile olan bağlantıları ve "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi [CEDAW]" gibi toplumsal cinsiyet girişimleriyle başlamıştır. Bir ülke olarak ABD CEDAW'ı onaylamamasına rağmen, San Francisco (UNECE, 2009: 117) ve Georgia Fulton County sözleşmeyi imzalamıştır (Dena, 2013: 1).

San Francisco tarafından sadece kadınlara odaklanan bir toplumsal cinsiyet bakış açısını uygulamak için kullanılan stratejiler, vatandaşlara doğrudan ve dolaylı hizmet sunmak için aşağıdaki altı anahtar kategoriyi finanse etmektedir (Dena, 2013: 84):

1. Acil aile içi şiddet sığınağı
2. Geçici ev (yuva)
3. Önleme ve eğitim programları
4. Hukuk hizmetleri
5. Müdahale ve savunma hizmetleri
6. Kriz hatları
 - a. Aile içi şiddet hattı
 - b. Cinsel saldırı krizi hattı

San Francisco modeli genel olarak, öncelikle kadınlara odaklanmaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimi, ülke çapındaki bütçeleme süreçlerine dahil edilmemiştir ve diğer ilçe dairelerinden bağımsızdır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlara doğrudan toplumsal cinsiyet hizmetleri sunmak için finansman sağlanmaktadır (Dena, 2013: 136).

Georgia, Fulton County ise, 2005 yılında Atlanta, CIFAL⁶ tarafından, Georgia'da düzenlediği BM sponsorlu bir konferansa katılmıştır. Fulton County' nin komisyon üyelerinden biri konferansa katılmış ve belediyelerde toplumsal cinsiyet eşitliğini ilerletme taahhüdü olan Atlanta Deklarasyonu'nu imzalamıştır. Bu çabalar 2007 yılında Fulton County'nin toplumsal cinsiyet eşitliği politikasının benimsenmesini sağlamıştır (Dena, 2013: 2).

Fulton County Toplumsal Cinsiyet Bütçelemesi modeli üç ana değeri vurgulamaktadır: Bölümler arası işbirliği, inanç temelli kuruluşlarla ortaklıklar ve toplumsal cinsiyetin bütçe döngüsünün tüm aşamalarına yerleştirilmesi. Toplumsal cinsiyet bütçelemesini ülke çapında bütçeleme süreçlerine dahil etmek, toplumsal cinsiyet

⁶CIFAL, yerel aktörler, yani devlet aktörleri, özel sektör ve kar amacı gütmeyen aktörler için uluslararası eğitim merkezi anlamına gelen bir Fransız kısaltmasıdır. CIFAL Atlanta 2004 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim ve Araştırma Enstitüsü [UNITAR] ile Atlanta Şehri arasında kamu-özel ortaklığı olarak başlamıştır.

girişimlerinin ayrı programlar olmaktan çıktığı ve hükümetin düzenli bütçeleme süreçlerinin önemli bir parçası olarak dahil edildiği toplumsal cinsiyet eşitliği olarak da adlandırılmaktadır. Fulton County’de, bütçe hazırlama, bütçe onayı, uygulama ve değerlendirme aşamalarında cinsiyete ilişkin değerlendirmeler verilmektedir. Ardından döngü bir sonraki mali yıla kadar devam etmektedir. Fulton County, Toplumsal Cinsiyet Bütçelemesi modeli ilk uygulama yılına ülke çapında bir cinsiyet analizi yaparak başlamıştır. Bu analiz, verilerin cinsiyete ve politika yapıcılarının alakalı gördüğü diğer kategorilere göre ayrıştırılmasını içermektedir (Dena, 2013: 131).

Fulton County modeli genel olarak, erkekler, kadınlar, erkek ve kız çocukları olmak üzere her iki cinsiyete de odaklanmıştır. Ortak bir amaca ulaşmak için bölümler arasında ve departmanlar arasında kaynakları ve uzmanlığı birleştirmede bölümler arası işbirliği içinde olmuşlardır. Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması, cinsiyet bakış açısının bütçeleme süreçlerine dahil edilmesi olarak bilinmekte, bu da her ilçe çalışanını hizmet sunumu ve kaynak tahsisinin farklı etkileriyle ilgilenmeye teşvik etmiştir (Dena, 2013: 133-134).

2.1.3. Arjantin

2.1.3.1. Buenos Aires

Arjantin’deki Buenos Aires Belediyesi, cinsiyet konularını tüm sorun alanlarında yaygınlaştıran ve kadınlarla erkekler arasında eşitliğin teşvik edilmesine adanmış özel bir bölüm içeren 1996 Kuruluş Anayasası’yla yasama eyleminin önemini göstermiştir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bu belge, şehir hükümeti ile kadın haklarına saygı gösterilmesini sağlamak için çalışan çeşitli kadın grupları ve şehirde kadınların potansiyellerini gerçekleştirmeleri için en iyi fırsatı sağlayacak bir ortamın yaratılmasına yönelik ortak bir çabanın sonucudur. Anayasa, hanehalkı kadınlarının konut ve krediye erişmesine yardım, kamu politikalarının tasarlanmasında kadın örgütlerine danışılması, seçim listeleri için cinsiyet kotaları ve belediye toplumsal cinsiyet eşitliği planının hazırlanması gibi özel tedbirleri içermektedir. Girişim, iyi yönetim ve yerel demokrasi ile ilgili toplumsal cinsiyet konularında daha fazla farkındalığa yol açmıştır. Cinsiyet kotasının uygulanmasıyla, kadınlara yerel karar alma sürecinde daha fazla ses kazandırılmıştır (Näslund-Hadley, vd., 2008: 2).

2.1.3.2. Rosario

Arjantin’de Rosario Belediyesi, 2002 yılında, nüfusun önceliklerinin tanınması ve kaynakların dağıtımının sağlanması ile bütçe sürecini uygulamaya koymuştur. Kadınların katılımını genişletmek ve toplumsal cinsiyet konularına net bir şekilde odaklanmak için belediyenin kadın bölümü 2004 yılında Katılımcı Bütçe ve Kadınların Aktif Vatandaşlık Programını başlatmıştır. Rosario Belediyesi’nde kadınların bütçe sürecine katılımının bir sonucu olarak, oyun merkezleri, kreşler, yaşlılar için bakım evleri, esnafta kadın eğitimi programları ve toplumsal cinsiyet şiddetini önleme çalışmaları gibi toplumsal cinsiyet eşitliği girişimlerine giderek daha fazla kaynak ayrılmaktadır (Oropeza, 2013: 5-6). Yapılan çabaların sonucunda, 2006 bütçesi, kadınların sorunlarını ele alan ve 520.000 pezo (166.000 ABD \$) ayrılmış bir bütçeyle on beş proje içermektedir. Bu, 357.000 pezo (114.000 ABD \$) eşit olan, cinsiyete duyarlı yedi projeyi içeren 2005 bütçesine göre daha bir iyileşmedir (Näslund-Hadley, vd., 2008: 7).

2.1.4. Avustralya

İlk Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme girişimi, Avustralya’da İşçi Partisi’nin iktidara gelmesinden kısa bir süre sonra 1984 yılında başlamıştır. 1984 yılında başlayan bu girişim Kadın Bütçe Programını başlatmış ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçe analizi yapan ilk ülke olmuştur (Ministry of Women and Child Development, 2015: 45). Girişim hükümet önderliğindeydi ve federal, eyalet ve bölgesel düzeydeki bütçeye hitap etmektedir (Budlender, vd., 2002: 161; Budlender, 2000: 37). Avustralya’da yıllık bütçe belgeleriyle birlikte Kadın Bütçe Beyanları sunulmaktadır. Kadın Bütçe Beyanlarının odak noktası, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik genel ilerleme hedefi ile kadınların ihtiyaçlarına siyasi bir seçim olarak yanıt vermeye çalışmak olmuştur. Her ne kadar ilerleme düzensiz olsa da, Avustralya’nın Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme girişimi toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur. Ekonomik politikanın cinsiyete göre farklılaştırılmış etkileri konusunda farkındalık yaratmıştır ve cinsiyete göre ayrıştırılmış harcamaların ötesine geçen ve harcamaların ve gelir tahsilatının cinsiyete göre farklılaştırılmış etkilerini tanıyan bir toplumsal cinsiyet bütçesi beyanı oluşturabilmek için bir emsal teşkil etmiştir (UNDP, 2015: 21).

Avustralya'nın en parlak dönemlerinde kadın bütçe beyanları kalın belgelerdi. Örneğin, Commonwealth belgesi ortalama 300 sayfadır. Bununla birlikte, Commonwealth bildiri kadın grupları arasında daha geniş bir okuyucu kitlesini çekmek için daha kısa ve resimli bir formatta da yayımlanmıştır. Çoğu durumda, kadın belgeleri bütçe gününde resmi bütçe belgeleri olarak yayımlanmaktadır. Belgeler kalındı, çünkü her bakanlık ve departmandan yaptıkları harcamaların (ve bazen gelirlerinin) kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerine dair kapsamlı bir açıklama içeriyordu. İfadeler, Commonwealth/AusAID (Avustralya Uluslararası Kalkınma Ajansı) kılavuzunda önerilen yaklaşımın tasarlanmasında kullanılan standart formatlara göre hazırlanmıştır (Budlender, vd., 2002: 161; Budlender, 2000: 37).

Avustralya, 1980'lerden bu yana, kadınların sağlığı, eğitimi, istihdam politikaları, kadınlara karşı şiddet ve mikrokredi konusunda özel cinsiyet programları başlatmıştır. Ayrıca, memurların eğitimi, eşit fırsat ilkelerini yansıtacak şekilde iş tanımlarının yeniden yazılması, çocuk bakım tesislerinin sağlanması ve ebeveyn izni hükümleri ile devlet dairelerinde eşit istihdam fırsatlarının artırılmasına dikkat edilmiştir (Krösschell, vd., 2012: 15).

Avustralya'nın toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri bütçenin harcama tarafına odaklanmıştır. Bütçelerin toplumsal cinsiyet duyarlılığı konusundaki ilk araştırmalar Avustralya bütçelerinin cinsiyet açısından tarafsız olmadığını göstermiştir. Bütçe tahsisatlarının sadece %1'i kadınlara fayda sağlamıştır (Place ve Street, 2012: 302).

Federal düzeydeki orijinal uygulama hükümet içindeki kurumlar ve departmanlar arasında gerçekleştirilmiştir. Avustralya'da Kadın Statüsü Bakanlığı'nın Kadın Bütçesi Belgesi'nde; devletle kurumlarında eşitlik, evde ve iş yerinde eşitlik, şiddet azaltmak, erkek ve kadın sağlığına destek, aile ve bakıcılara destek gibi temel hedefler tanımlanmıştır. Ayrıca Avustralya hükümetinin aile politikası, sadece kadınlara yönelik değil erkeklere de yönelik faaliyetler içerdiği, kadınların ve erkeklerin durumunu aynı anda iyileştirmeyi hedeflediği dikkat çekmektedir. (Günlük-Şenesen, vd., 2017: 22).

Tablo 2.2: Avustralya 2010-2014 Dönemi İçin Kadın Bütçesi

KONU	ÖDENEK (4 Yıllık) (2010-2014) Milyon \$
İş yerinde eşitlik	11,2
Kadın örgütleri	3,6
Kadına yönelik şiddetle mücadele	96,4
Anne-çocuk sağlığı	140,0
Kadın sağlığı veri tabanı	5,3
Erkek sağlığı	16,7
Çocuk okullulaşma desteği	771,9
Genç ve yalnız ebeveyne (çoğu kadın) destek	80,0
Çocuk bakımı	9,7
Ücretli ebeveyn izni	188,5
İnsan hakları	5,7
Engelli istihdamı	7,6
Yoksul istihdamı	71,1

Kaynak: Günlük-Şenesen, 2013: 125.

2.1.5. Avusturya

2.1.5.1. Viyana

Avusturya'nın başkenti Viyana'dır ve Avusturya'nın dokuz eyaletinden biridir. Viyana'da, kadınlara ve fırsat eşitliği politikasına yönelik taahhüt 1991 yılında başlamıştır. Bu, cinsiyetleri parklara, konut tasarımına, ulaşım entegre etmek ve toplumsal cinsiyet eşitliği stratejilerini belediye idaresine dahil etmek için şehrin belirli bölgelerindeki pilot programları içermektedir. Viyana'da, belediye ilçeleri genel trafik ve ulaşım planlamasında önemli rol oynamaktadır. 2002 yılında, yaya yolu ağındaki olumlu yönleri ve eksiklikleri gösteren bir dizi harita, kamusal alanlardaki projeler için cinsiyete duyarlı kararlarını desteklemek amacıyla bir "Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Model İlçeleri" programının bir parçası olarak tüm belediye ilçeleri için kullanıma sunulmuştur. İlçeler ayrıca trafik ve ulaşım planlaması için toplumsal cinsiyete duyarlı bakış açıları hakkında bir el kitabı hazırlamıştır. 2002 yılının sonlarında, kentin alanlarının değerlendirilmesi, Belediye Bölge 6'da Mariahilf "Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Pilot Bölgesi" olarak adlandırılmıştır. Pilot projenin amacı, dezavantajlı grupların günlük yaşamlarına daha fazla vurgu yapmaktır. Proje sürecinde, toplumsal cinsiyetle ilgili faktörleri yaygınlaştırmak için yeni geliştirilen araçlar, toplumsal cinsiyet eşitliği lehine kararları desteklemekte, planlama ve karar verme süreçlerine şeffaflık katmaktadır. Bu araçlar, idari düzeyde kalite güvencesine büyük bir katkı sağlamakla

birlikte, bugüne kadar Viyana'daki kamusal alanların inşası ve tasarımı hakkında bilgilendirmeye devam etmektedirler (Khosla ve Barth, 2008: 73- 74).

2.1.5.2. Graz

Graz şehri, 1986 yılında Avusturya'da Bağımsız Kadın Temsilcisi olan ilk şehirdir. Graz şehri, kadın politikası sorunları ve toplumsal cinsiyet eşitliği üzerinde uzun bir çalışma geleneğine sahiptir. 2001 yılında, önceki şehir hükümeti tüm belediye için bir toplumsal cinsiyet eşitliği stratejisi uygulamaya karar vermiştir. Yerel şehir yönetimlerinin çeşitli yetkinlikleri, hizmetleri ve süreçleri göz önüne alındığında, toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması, sürekli gelişim ve iyileştirme gerektiren bir şeydir. Uygun bir uygulama sağlamak ve stratejiyi en yüksek karar verme düzeyinde tutturmak için Graz Şehri, yönetimin “yukarıdan aşağıya” ilkesini kullanmaya karar vermiştir. Graz Şehri, cinsiyet eşitliği ve çeşitliliği ile ilgili hedeflerin genel hedeflere dahil edilmesi gerektiğine ve toplumsal cinsiyet anaakımlaştırmasının analizini ve kontrolünü kolaylaştırmak için istatistikteki kilit göstergeler kadınlar ve erkekler için ayrılmıştır. Ayrıca, tüm kıdemli personel toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimine katılmak zorundadır. Graz Şehri, deneyim alışverişi için çeşitli projelere katılmış ve cinsiyet eşitliği konusundaki çalışmaları için çeşitli ödüller almıştır. Bunlar ([https://charter-equality.eu/\(b\)](https://charter-equality.eu/(b)), 2020):

2008: Graz Şehri cinsiyet projeleri için Avusturya Kamu Sektörü Ödülü'nü almıştır

2009: Şehir, EPSA - Avrupa Kamu Sektörü Ödülü ile en iyi uygulama sertifikası almıştır.

2011: Graz Şehri, BM Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi ve BM Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Kurumu tarafından yürütülen bir çalışmada 19 karşılaştırma vaka çalışmasından biri olarak yer almıştır ve çalışma New York Columbia Üniversitesi tarafından yürütülmüştür.

Avusturya'nın Graz şehri olumlu bir örnek sunmaktadır. Ayrıca Graz Şehri'nde sosyoekonomik olarak dezavantajlı gruplardan vatandaşları hedef alan sosyal konutları adil bir şekilde tahsis etmek için kapsamlı bir sistem uygulanmaktadır. Bu sistem bekar annelere ekstra “puanlar” vererek sosyal konutlara erişme şansını artırmaktadır. Graz

şehrinde ayrıca sadece bekar anneler için özel bir konut projesi vardır (Mantouvalou, vd., 2015: 45).

2.1.6. Fransa

Fransa’da, milletvekillerinin hükümet tarafından her yıl hazırlanan Maliye Kanunu ile birlikte kadın haklarının ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi için neler yapıldığını içeren bir belge hazırlaması gerektiğine karar vermiş olması nedeniyle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe beyanı getirilmiştir. 1999 yılında Fransa’da “Kadın Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bütçe Sarı Kitabı” hazırlanmıştır. Bu kitap birden fazla bakanlığın sorumluluğunda olan ortak konuları içermektedir (Klatzer, vd., 2015c: 67). Her bakanlık, toplumsal cinsiyet konusuna yönelik aşağıda belirtilenleri yapmak zorundadır (NCPE, 2009: 58):

- Kız çocuklarını veya kadınları hedef alan tüm programları ve faaliyetleri belirlemek
- Her birimin toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek için yaptığı tüm eylemleri belirlemek
- Toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili hazırlanan politikaları ana hatları ile belirtmek
- Katkısını ölçmek için kullandığı göstergeleri sunmak.

2.1.6.1. Rennes

Kadınların işe ulaşımını ve işte kalmasını sağlamak için çocuk bakımı ve diğer sosyal hizmetlerin öneminin farkında olan Rennes şehri, toplumsal cinsiyet boyutunu entegre ederek iş-yaşam dengesini kolaylaştırmak, kamu hizmetlerinin kalitesini güçlendirmek ve tüm vatandaşlar için yaşamı iyileştirmek amacıyla 2002 yılında “Zaman Ofisi” projesini başlatmıştır. Zaman Ofisi, Rennes’teki kentsel planlama kalitesini değerlendirmiştir ve zaman kısıtlamaları da dahil olmak üzere hizmetlere erişim ile ilgili eşitsizlikleri azaltmayı amaçlayan yerel girişimleri desteklemeye başlamıştır. Aynı zamanda, Zaman Ofisi, kadınların işe gelme zamanı ile ilgili konularda farkındalığı artırmak için düzenli olarak tartışmalar ve konferanslar düzenlemektedir (Mantouvalou, vd., 2015: 36).

2.1.6.2. Suresnes

Suresnes Şehri'nde, kadınların kültürel mesleklerdeki rolünü teşvik etmek için konserler düzenleyerek kadın bestecileri teşvik etmek, kadın ressamaları tanıtmak için sergiler düzenlemek, kadın yazarları kadın edebiyattaki kadın rolünü teşvik etmeye yönelik bir konferans düzenlemek gibi çeşitli kültürel etkinlikler düzenlenmiştir. Belediye kütüphanesinde cinsiyetçi olmayan (cinsiyet ayrımı yapmayan) edebiyat teması üzerine faaliyetler yürütmek, vb. spor alanında belediye sübvansiyonlarını sadece kadın ve erkek takımları olan spor kulüplerine tahsis etmeye karar vermiştir. Bunu takiben farklı spor dallarında (futbol, basketbol ve ragbi) birkaç kadın takımı oluşturulmuştur. Sonuç olarak, spora katılan kadın sayısı 2013'te %35'ten 2014'te %38'e yükselmiştir. Bu da bir bütün olarak Fransa'daki ulusal ortalamanın üzerinde bir orandır (%36). 6-18 yaş arası kızlarda bu oran %47'dir (Mantouvalou, vd., 2015: 46).

2.1.7. Güney Kore

Güney Kore, 1995 yılında Pekin'de yapılan Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'ndan bu yana, kadınların sosyal katılımını artırmak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için kurumsal altyapı oluşturma yönünde çaba sarf etmiştir. Güney Kore'de Toplumsal cinsiyet politikaları büyük ölçüde yukarıdan aşağıya doğru bir yapıda teşvik edilmiştir. Merkezi hükümet temel kılavuz ilkeler belirlemiştir ve ardından yerel yönetimler bu kılavuz ilkelere dayalı ayrıntılı planlar yapmıştır. Birçok politika yapıcı, toplumsal cinsiyet politikası yapma gücünün kadın departmanlarıyla sınırlı olduğunu varsaymışlardır. Yerel yönetimler; eğitim, işgücü, ticaret, çevre, sağlık, kültür, ulaşım ve barınma gibi alanlarda toplumsal cinsiyet konularıyla pek ilgilenmemişlerdir. Bununla birlikte, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Aile Bakanlığı, 2000 yılında bir toplumsal cinsiyet eşitliği stratejisi benimsemiştir. "Toplumsal Cinsiyet Etki Değerlendirmesi" ve "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme" sistemi iki önemli örnektir. 2003 yılından bu yana bakanlık, 46 devlet dairesi ve 16 belediyenin toplumsal cinsiyete dayalı analiz için yılda bir ila iki Toplumsal Cinsiyet Etki Değerlendirmesi yapmasını zorunlu kılmıştır (Seaforth ve Mwaniki, 2008: 104; OECD, 2014: 173).

Seul Büyükşehir yönetimi 2004'te refah, 2005'te kültür, 2006'da engelli istihdamı, 2007'de Seul ve çevre eğitimi politikaları konusunda cinsiyete duyarlı şekilde çeşitli analizler yapmıştır. Bununla birlikte, ulusal düzeyde hala birçok politika açığı

bulunmaktadır. Bu bağlamda, Seul Büyükşehir yönetimi kadınlarla ilgili politikalarla ulusal hükümlerin ötesine geçmeye çalışmaktadır. Şehrin yeni kadın dostu politikaları hakkında üç temel husus bulunmaktadır: (i) Politikalar kentsel kadınların gerçeğiyle ilgilenmelidir, (ii) Politikalar kadınların günlük ihtiyaçlarını tam olarak ele almalıdır, (iii) Şehir genelinde bir etkiye sahip olmalı ve diğer politikalarda da toplumsal cinsiyet eşitliğini etkilemelidir (Seaforth ve Mwaniki, 2008: 104; OECD, 2014: 173).

Seul'da kentteki kadınların değişen ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla; 2006'dan 2010'a kadar yeni belediye başkanının görev süresinin başlamasıyla birlikte, Seul Büyükşehir yönetimi, bir şehir kadın politikası olan "Kadın Dostu Kent Projesi" oluşturdu. Proje, şehri kadın dostu yapmayı, ekonomi, istihdam, eğitim, sağlık, güvenlik, çocuk bakımı, kültür, eğlence ve yaşam tarzı gibi yaşamın her alanında kadınlara eşit katılımı ve hakları teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Proje, kadınların toplu taşımada, sokaklarda, parklarda, kültürel tesislerde ve alışveriş merkezlerinde meydana gelen bazı karakteristik sorunlarını ele almaktadır. Proje, ulusal düzey politika hükümlerinin kapsamadığı alanlara yöneliktir. Projenin amacı, kadınlar için daha fazla iş sağlamak ve kadınların iş ve aile meselelerini yönetmelerini sağlamak, kadınların şehre katılımını genişletmek ve kadın dostu bir şehir ortamı yaratmaktır. Proje; "*Caring Seoul*" (*Bakım Seul*), "*Work-Conducive Seoul*" (*İşe Yarar/İşe Elverişli Seul*), "*Prosperous Seoul*" (*Müreffeh (Gelişen Canlanan) Seul*), "*Safe Seoul*" (*Güvenli Seul*) ve "*Convenient Seoul*" (*Uygun/Kullanışlı Seul*) şeklinde beş bölümden oluşmaktadır (Seaforth ve Mwaniki, 2008: 105).

Kadın dostu kent projesi, belediye başkanının teşviki ve proje teşvikleri sayesinde bölümler arasında yüksek bir katılım oranı göstermektedir (Seaforth & Mwaniki, 2008: 106). Ayrıca, proje beş sütuna dayanarak, çocuk bakımı uygulamalarını iyileştirmekten güvenlik tesislerini iyileştirmeye kadar doksan projeye sahiptir. Proje, 2010 Birleşmiş Milletler Kamu Hizmeti Ödül Töreni'nde en iyi uygulama olarak kabul edilmiştir (OECD, 2014: 173).

2.1.8. İspanya

İspanya'nın Endülüs Eyaleti'nde, Toplumsal Cinsiyet Etki Raporu'nun hazırlanmasından sorumlu olan Toplumsal Cinsiyet Etki Komisyonu'nun oluşturduğu 18/2003 sayılı yasa ile toplumsal cinsiyet duyarlı bütçeleme girişimi 2003 yılında

başlamıştır. 2004 yılında, ilk Endülüs Özerk Bölgesi 2005 yılı bütçe taslağı için toplumsal cinsiyet etki değerlendirme raporu hazırlanmış, ancak yayımlanmamıştır. 2005 yılında, “Endülüs Özerk Bölgesi için 2006 yılına göre Bütçe Taslağı İçin Toplumsal Cinsiyet Etkisi Değerlendirme Raporu” ilk kez yayımlanmıştır. Rapor 2005 yılından beri her yıl yayımlanmakta ve geliştirilmektedir (EIGE, 2013: 31). Endülüs’te toplumsal cinsiyet eşitliği hedefleri şunlardır (EIGE, 2013: 32):

- Endülüs bölgesel uygulamalarında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin başlatılmasının desteklenmesi.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştırma ve toplumsal cinsiyet düşüncesini, kamu yöneticilerinin bütçeleme süreciyle ilgili kararlarının toplumsal cinsiyet eşitliği sonuçlarını değerlendirmesini sağlayarak kamu programlarının ve politikalarının benimsenmesini sağlamak.
- Kamu yönetiminde, politika yapıcılarının toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştıran yeni yöntemler ve formüller uyguladığı kültürel bir değişim sağlamak.
- Her politika yapıcısını, politikaların cinsiyete göre farklılaştırılmış etkilerinin farkında olmaya yönlendirmek

Endülüs Eyaleti’nde, 2007’de, bütçe politikası dahilinde toplumsal cinsiyet eşitliği için bir strateji G+ Programı başlatılmış ve devam etmektedir. Endülüs Hükümeti, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde bir referans deneyimi haline gelen toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelerle ilgili kademeli, sistematik ve tutarlı bir girişim uygulamaktadır. Bu model, Toplumsal Cinsiyet Etki Komisyonu’nun “Taslak Bütçeden Toplumsal Cinsiyet Etki Değerlendirme Raporu’nun” yayımlanmasından ve kamu bütçesi için toplumsal cinsiyet eşitliği stratejisinin uygulanmasından etkilenmiştir (EIGE, 2013: 31). Bu girişim, bütçe programlarının, dört sınıftan (G +, G, g1 ve g0) oluşan ve bir programın toplumsal cinsiyet eşitliği için sahip olduğu önem ve alaka düzeyini derecelendiren bir G+ Ölçeğine göre tanımlanması ve sınıflandırılmasıyla sonuçlanmıştır (EIGE, 2013: 31). Bu programları seçmek için dört temel kriter kullanılmaktadır (Quinn, 2009: 21):

- Dönüştürücü bir kapasiteye sahip olmak
- Büyük ölçekte etki edebilecek kapasiteye sahip olmak

- Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltma kapasitesine sahip olmak ve
- Bölge yönetimindeki istihdamla ilgilidir.

Endülüs'te 2010 yılında Bölgesel Maliye ve Kamu Yönetimi Bakanlığı'nın başlattığı "G+" programıyla kamu kuruluşlarının aşamalı olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasına geçmesi için hem toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasını hem de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi kurumsallaştırmıştır. Her program Tablo 2.3'teki belirtildiği gibi derecelendirilir (Quinn, 2009: 21):

Tablo 2.3: G + Ölçeği

Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık		
İlgi	Evet	Hayır
Düşük	g1 Temel olarak iç ya da enstrümantal nitelikteki insanları etkileyen programlar	g1 Kişiler üzerinde doğrudan etkisi olmayan ve düşük veya var olmayan dolaylı etkisi olan programlar
Orta	G Düşük etkili programlar, sınırlı dönüştürücü kapasite veya azaltılmış işlevsel uygunluk	
Yüksek	G+ Dönüşüm kapasitesi, etkisi ve tanınmış işlevsel ilgisinden dolayı büyük ilgi konusu olan programlar	

Kaynak: Quinn, 2009: 21.

Puanlama süreci, tüm idari merkezlerden bütçe kalemlerinin tümüne ilişkin girdileri, hizmet verilen nüfuslara ilişkin nesnel bilgileri ve akademik girdileri içeren katılımcı bir süreçle tamamlanacaktır. Bu adımı, göstergelerin belirlenmesi, çalışmaların devreye alınması, stratejik hedeflerin ve eylemlerin tanımlanması ve bir değerlendirme ve izleme sisteminin geliştirilmesi izlemektedir (Quinn, 2009: 21). Bu kapsamda öncelikle kamu kurumlarının faaliyetleri ile birlikte bütçelerinin yararlanıcılar üzerinde belirlenebilen doğrudan etkileri ile toplumsal cinsiyet etki düzeyleri; "g0: düşük, g1: orta, G: yüksek-orta, G+:yüksek" olarak belirlenmektedir. Endülüs Eyaleti'nin 2012 yılı bütçesinin 32.020 milyon avroluk kısmında bu kapsama giren 25.309 milyon avroluk bölümünün , %1'i ise g0, %16'sı g1, %12'si G, %71'i ise G+ düzeylerindeki programlara tahsis edilmiştir. Dolayısıyla hizmetlerden yararlananların sayısının cinsiyet temelli dökümünün yapılması bu uygulamanın temel dayanağını oluşturmaktadır. Daha sonra

faaliyetlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yönündeki fonksiyonu tanımlanmaktadır. Son aşamada ise kurumun ve faaliyetin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama kapasitesi belirlenmektedir. Faaliyetler buna göre derecelendirilmekte, bu derecelere göre de toplumsal cinsiyet temel alınarak eşitlik stratejilerinin adımları oluşturulmaktadır. Bu uygulama ile kamu kurum ve kuruluşlarındaki görevlilerinin farkındalığı artmıştır (Günlük-Şenesen, vd., 2017: 26-28).

Tablo 2.4'te Endülüs eyaletinde kişisel gelir vergisi beyannamelerinin cinsiyete göre sayı ve oran dağılımı verilmektedir.

Tablo 2.4: Endülüs Eyaleti Kişisel Gelir Vergisi Beyannamesi Dağılımı (2006-2009)

	Toplam	Erkek		Kadın	
Yıl	Sayı	Sayı	%	Sayı	%
2006	2.947.780	1.870.022	63,4	1.077.758	36,6
2007	3.096.240	1.930.751	62,4	1.165.489	37,6
2008	3.199.048	1.969.107	61,6	1.229.941	38,5
2009	3.177.853	1.928.648	60,7	1.249.205	39,3

Kaynak: Günlük-Şenesen, vd., 2017: 28.

2.1.9. İsviçre

İsviçre’de toplumsal cinsiyete duyarlı ilk bütçeleme girişimleri 1994 yılında ortaya çıkmıştır. 2000 yılından sonra sekiz proje başlatılmıştır. Tüm projelerin boyutları değişmekte olup; yine de hepsi toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme analiziyle bağlantılı olarak devam etmektedir. Bu sekiz projeden üçü (Basel Kantonu, İsviçre Dışişleri Bakanlığı-İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı ve Kilise Bütçeleri Çalışma Grubu) hala Ağustos 2007’de uygulama aşamasında olduğu görülmektedir. Uluslararası düzeyde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri konusundaki tartışmalar her zaman toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin toplumsal cinsiyetle ilgili gelişmelere ulaşmak için bir araç olarak görülmesi gerektiği fikrine odaklanmıştır. Bunu başarmak için İsviçre, “BASS Metodu” adlı bir analitik araç geliştirmiştir ve bu metot çok önemli iki yöne dikkat çekmektedir. Öncelikle, kalkınma ve ekonomi politikasında cinsiyetin yaygınlaştırılması hedefine ulaşmak son derece önemlidir, ancak diğer şeylerin yanı sıra kamu harcamalarının ücretsiz emek üzerindeki etkisine ilişkin analitik bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. İsviçre’ de ademi merkeziyetçi kamu yönetimi sistemini göz önünde bulundurarak, bu girişimlerin temel olarak bölgesel düzeyde olduğunu belirtmek önemlidir (NCPE, 2009: 42).

İsviçre’de Basel-Stadt Kantonu’nda, 1996 yılında, kamu politikalarında toplumsal cinsiyet denetimi ve bütçeleme analizi başlamıştır. Daha sonra yapılan analiz sonucunda, cinsiyet temelli verilerin üretilmesi dolayısıyla, kamu hizmetlerinden faydalananların dökümünün altyapısı oluşturulmuştur. Aşağıda Tablo 2.5’te, kamu hizmetleri ve bu hizmetlerden faydalananlara ilişkin ortalama harcama değerleri verilmiştir. Tabloda, hizmetten faydalananların cinsiyete, yaşa ve yerli/yabancı olma durumuna göre ayrıştırıldığı görülmektedir. Dolayısıyla yapılan bu çalışma toplumsal cinsiyet denetimi açısından önemlilik arz etmektedir. (Günlük-Şenesen vd., 2017: 24-25).

Tablo 2.5: Basel-Stadt Kantonu, Kişi Başına Ortalama Bütçe Harcamaları (İsviçre Frangı, 2000)

	Toplam Harcama	Genel Yönetim	Kamu Güvenliği	Eğitim	Kültür ve Eğlence	Sağlık	Sosyal Refah
Genel	10.030	640	1.030	2.960	880	1.380	2.410
Kadın	9.290	590	550	2.670	900	1.550	2.550
Erkek	10.870	690	1.570	3.300	870	1.190	2.260
İsviçreli	10.110	640	900	2.900	930	1.610	2.420
Yabancı	9.830	620	1.370	3.120	760	770	2.370
İsviçreli Kadın	9.440	600	530	2.510	940	1.790	2.600
İsviçreli Erkek	10.930	690	1.360	3.390	910	1.390	2.200
Yabancı Kadın	8.790	560	590	3.170	750	800	2.370
Yabancı Erkek	10.740	680	2.050	3.080	770	740	2.380
0-15 yaş kız çocuk	14.600	930	320	9.910	460	440	2.530
86 yaş üstü Kadın	21.630	1.370	320	80	580	8.140	11.140
86 yaş üstü Erkek	16.450	1.040	320	80	580	8.850	5.220

Kaynak: Günlük-Şenesen vd., 2017: 25.

2.1.10. İtalya

İtalya’da 2000 yılında Eşit Fırsatlar Bakanlığı, İtalya’nın dört bir yanından yerel yöneticilerin katıldığı hükümet bütçelerinin toplumsal cinsiyet etkisinin değerlendirilmesi üzerine bir seminer düzenlemiştir. Bakanlık, merkezi hükümet düzeyinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelerin uygulanması için bir plan önerdi, ancak 2000 yılında yeni seçilen hükümet bu girişimi takip etmemiştir. Toplumsal cinsiyet bütçesi analiz planının merkezi bir hükümet düzeyinde yapılmamasına rağmen, yerel

yöneticiler bu projeyi ele almıştır. 2002 yılında, bir takım bölgesel girişimler gerçekleşmiştir (UNECE, 2009: 117; Villagómez, 2004: 16; NCPE, 2009: 49-50; Budlender, vd., 2002: 157).

İtalya'nın Sienna şehrinde, internet sitelerinde, eyaletlerdeki belediyelerin okullarda cinsiyete dayalı kalıp yargıları önlemek için yaptığı çeşitli girişim örneklerini yayınlamıştır. Bu girişimlerin amacı, çocukları, özellikle medyada, kitaplarda veya oyuncaklarda, çevrelerinde ortaya çıkan mevcut klişeleri sorgulamaya ve kız ve erkek çocuklarına eşit fırsatları teşvik etmeye teşvik etmektir. Daha genel olarak, cinsiyet kalıp yargılarıyla mücadele gelecekteki yetişkinlerin, hem genç erkeklerin hem de genç kadınların, ev içi görev dağılımında daha eşit olmasını ve farklı kariyer olasılıklarına daha açık olmasını sağlamaktadır. Bir girişim örneği, Valdichiana Belediyeleri topluluğunda uygulanan üç aşamalı yaklaşımdır ([https://charter-equality.eu/\(a\)](https://charter-equality.eu/(a)), 2020):

- *Çocukların kalıplaşmış algılarının analiz edilmesi:* İlk adım, “mesleklerin cinsiyeti” (avukat, hemşire veya itfaiyeci gibi farklı mesleklerle ilgili sorular da dahil olmak üzere) üzerine çocukların bunları erkekler veya kadınlar için meslek olarak görüp görmedikleri hakkında bir anket vererek çocuklar arasındaki kalıplaşmış algıları analiz etmektir.
- *Kalıplaşmış görüntüleri değiştirerek kabulü teşvik edilmesi:* İkinci adım, geleneksel cinsiyet rollerine (örneğin bir kadın iş için dışarı çıkarken, çocuklarla ilgilenen veya yemek yapan bir erkek) yönelik ev içi ortamlarda erkek ve kadınları gösteren “Flashcards (Bilgi Kartı)” kullanarak, klişelerin ötesinde çeşitlilik ve kabul konusunu tanıtmayı amaçlamıştır. Fotoğrafları gösterdikten sonra çocuklardan görüntüleri açıklamak için hikayeler uydurmaları istenmiştir.
- *Rolleri tersine çevirme:* Üçüncü aşama, çocukları kalıplaşmış olmayan özellikleri oynayarak uygulamaya davet edilmiştir.

İlde altı benzer proje uygulanmıştır, yerel dernekler kampanyaya katılmak ve cinsiyete dayalı eşitsizliklerle mücadeleye katılmak için aktif olarak harekete geçmiştir.

2.1.11. Kanada

Montreal, Kanada'nın en büyük ikinci şehri ve Quebec Eyaleti'nin en büyük şehridir. Montreal, kadınların güvenliğini öncelikli bir konu olarak tanımlamıştır. Bu

amaç doğrultusunda 1992 yılında Kadın ve Kent Güvenliği Eylem Komitesi, kurulmuştur. Bu komitenin amacı; kadınların güvenliğini artırmak ve kentsel ortamda onlara güven duygusu vermektir. Yapılan çalışmalar, Montréal kadınların yaklaşık üçte ikisinin gece mahallelerinde yalnız yürümekten korktuklarını belirtmiştir. Bu korku ve kadınların hareketliliğine getirdiği kısıtlamalar, kentsel ortamda toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşılmasında büyük bir engel teşkil etmektedir. Kadınlar toplu taşıma araçlarını (otobüs durakları ve metro) kendilerini en az güvenli hissettikleri yerler olarak belirledikçe, kadınların hareketliliği akşamları önemli ölçüde düşmüştür. Montreal'deki toplu taşımacılığın ana kullanıcıları (%60) olarak, kadınların kullanımındaki bu azalmanın, hizmetin genel kullanımı üzerinde büyük bir etkisi olmuş ve bu da tüm toplum taşıma kullanıcıları için güvensizlik seviyesini artırmıştır. Bu kapsamda “İki Durak Arasında” uygulaması fikri, Montreal ile birlikte diğer Kanada şehirlerinde kadın güvenliği konusuyla ilgilenen kadın grupları arasındaki değişim sonucunda gelişmiştir. 1996 yılının Aralık ayında “İki Durak Arasında” hizmeti kalıcı olarak uygulanmıştır. Otobüs hizmetine ek olarak, Kadın ve Kentsel Güvenlik Eylem Komitesi üyeleri, politikalarının geliştirilmesinde ve kentsel kamu hizmetlerinin sağlanmasında toplumsal cinsiyet eşitliğine entegre bir yaklaşım bulma çabalarını yerel kamu yetkilileriyle sürdürmektedir. Böylece ulaşım sektöründe toplumsal cinsiyete duyarlı ve katılımcı planlama kadın örgütleriyle istişarenin kurumsallaşmasına yol açmıştır (Seaforth ve Mwaniki, 2008: 73-75).

2.2. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME UYGULAMALARI

2.2.1. Arnavutluk

2008'den bu yana Arnavutluk Hükümeti, insan haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini artırmak için büyük ilgi ve siyasi irade göstermiştir. Son birkaç yılda ülke, toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmak için iyi bir şekilde politika temeli oluşturmuştur. İlk olarak 2008 yılında “Toplumda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” yasası Arnavutluk Parlamentosu tarafından kabul edilmiştir. “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Cinsiyete Dayalı Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Ortadan Kaldırılması Ulusal Stratejisi ve ilgili 2011-2015 Eylem Planı” Haziran 2011'de onaylanmıştır (Lubani ve Coello, 2015: 30).

2.2.1.1. Berat

Berat, Tiran'ın 120 km güneyinde, Arnavutluk'un güneyinde yer almakta ve eski kenti ve 2500 yıl öncesine dayanan tarihi sayesinde “binbir pencereci şehir” olarak adlandırılmaktadır. Temmuz 2008'den bu yana Berat, UNESCO'nun Dünya Mirası Listesine girmiştir. 1990'ların başına kadar şehir, başta kadınlar olmak üzere çok sayıda Berat vatandaşına istihdam sağlayan bir dizi devlet kurumuna (state-owned companies) ev sahipliği yapmaktadır. Yıllar geçtikçe, devlete ait kurumların kapanması, işsizliğin artmasına neden olmuş ve bu da kadınları özellikle çok etkilemiştir. Toplumsal cinsiyet eğitimleri ile teşvik edilen belediyeye kadınların ihtiyaçlarını ve stratejik çıkarlarını yerel kalkınma politika yapımına dahil etmek için yerel bir Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı (Gender Action Plan) (GAP) geliştirmesi için ilham verilmiştir. Amaç, yerel ekonomik ve kalkınma süreçlerinin erkekleri ve kadınları nasıl farklı şekilde etkilediğine dair bir toplumsal cinsiyet analizi yapmak ve daha iyi bir araç olarak yerel kalkınma stratejisine dahil edilebilecek toplumsal cinsiyetle ilgili öncelikleri ve faaliyetleri tanımlamak hem kadınlar hem de erkekler için eşit fırsatlar yaratmak olmak üzere iki aşamalıdır (Leest, vd., 2012: 36).

Yerel bir toplumsal cinsiyet eylem planının geliştirilmesini desteklemek için “Yönetişimde Eşitlik” (Equity in Governance) (EiG) projesi, Berat'ta bir “Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı Geliştirme Döngüsü” projesi başlatmıştır. Projenin ana hedefi, yerel yetkililerin yerel kalkınma süreçlerine cinsiyet perspektifini dahil etme kapasitelerini güçlendirmektir. Özellikle, proje, ulusal toplumsal cinsiyet eşitliği politikası hedeflerini yerel ihtiyaçları, çıkarları, öncelikleri ve kalkınma süreçlerini yansıtan hedeflere dönüştürmek için yerel yönetim kapasitesi geliştirmeyi amaçlamıştır. Yerel bir toplumsal cinsiyet eylem planına duyulan ihtiyaç fark edildiğinde, müdahalenin bir sonraki adımı, belediyede bu süreci ileriye taşımayı taahhüt eden kilit kurumsal yetkililerle ortaklık kurmaktır. 2009 yılından itibaren, EiG proje ekibi şehir idaresi ve Berat için bir cinsiyet eylem planı geliştirmek isteyen liderlerle temaslarda bulunmuştur. Şubat 2010'da EiG projesi ile Berat Belediyesi arasında bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Cinsiyet Çalışma Grubu (Gender Working Group) (GWG) daha sonra Belediye Başkanının 85/1 sayılı Kararı ile kurumsallaştırılmıştır. EiG projesi aracılığıyla desteklenen bir dış uzman, GWG'yi Şubat ve Temmuz 2010 arasında GAP'ın hazırlanmasında yönlendirmiştir. GWG'nin ana görevi, ekonomik kalkınma için stratejik planı oluşturan ve bu planı

geliştiren bir GAP'ın taslağını hazırlamaktır. Bu şekilde GAP, Berat'taki yerel ekonomik kalkınmanın toplumsal cinsiyet boyutlarının bir analizini içermesinin yanı sıra, toplumsal cinsiyet perspektifini ve cinsiyete özgü müdahaleleri dahil etmek için stratejik planı revize etmenin somut yollarını da belirlemiştir (Leest, vd., 2012: 37).

Berat Belediyesi'nde yerel bir toplumsal cinsiyet eylem planının geliştirilmesi, yerel kalkınma politikalarının neden kadınların ve erkeklerin, kız ve erkek çocuklarının farklı ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması gerektiğini çok açık bir şekilde göstermiştir (Leest, vd., 2012: 72).

2.2.1.2. Gramsh

Gramsh Belediyesi, Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Kaçakçılıkla Mücadele Ağı ve Değerlendirme Merkezi, Refleksione, tarafından teknik olarak desteklenen aile içi şiddete eşgüdümlü toplum tepkisi (Coordinated Community Response to Domestic Violence) (CCR-DV) modelini kullanan Arnavutluk'taki on sekiz belediyeden biridir. Belediye, belediyede Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Aile İçi Şiddet (Gender Equality and Domestic Violence) (GE&DV) için bir ofis açmıştır ve koordinatör olarak bir GE&DV uzmanı atamıştır. GE&DV uzmanı, ilk altı ay boyunca EiG projesi tarafından mali olarak desteklenmiş ve daha sonra belediye yapısına (ve bütçesine) entegre edilmiştir. (Leest, vd., 2012: 50-52).

2.2.1.3. Lushnjë

Lushnjë Belediyesi, hizmet sunumu memnuniyetini daha iyi değerlendirmek ve hizmet sunumu önceliklerini belirlemek için belediye ve toplum arasındaki iletişimi kolaylaştıracak müdahaleler aramıştır. Tespit edilen olası çözümlerden biri, yakın zamanda Un WOMEN tarafından Arnavutluk'ta uygulanan bir süreç olan "Vatandaş Puan Kartı" (Citizen Score Card) (CSC) yaklaşımının getirilmesiydi. CSC, ilk olarak Dünya Bankası ve UNDP⁷ tarafından kamu hizmeti sunumunun topluluk temelli izlenmesini geliştirmek için tanıtılan bir metodolojidir. CSC süreci vatandaşları bütçeler, yerel kalkınma stratejileri ve programlar gibi mevcut belediye politika belgelerine dayanarak yerel yetkililer tarafından hizmet sunumunu doğrudan değerlendirmeye teşvik

⁷ Dünya Bankası ve UNDP tarafından geliştirilen orijinal yaklaşım "toplum skor kartı" olarak adlandırıldı.

etmektedir. Bu nedenle, hizmet sunumu için belediyenin hesap verebilirliğini arttırmak ve vatandaşların ihtiyaçlarına cevap vermesini artırmak için önemli bir araçtır. Ayrıca, CSC, hizmet sağlayıcılarla doğrudan teması kolaylaştırmak için halka açık forumlar sunduğundan vatandaşlar ihtiyaçlarını, endişelerini ve geri bildirimlerini kamusal alanda dile getirme yetkisine sahiptir (Leest, vd., 2012: 55).

Arnavutluk'ta uygulanan "Yönetişimde Eşitlik" projesi, hem toplumsal eylemi canlandırmayı amaçladığı hem de süreç boyunca özellikle daha az temsil edilen grupları, özellikle de kadınları güçlendirmeyi amaçladığı için, Lushnjë için bu cinsiyete duyarlı CSC sürecini kabul etmiştir. Böylelikle, Lushnjë 2011 yılında Arnavutluk'taki CSC yaklaşımının uygulanmasında bir pilot belediye olmuştur. CSC yaklaşımının Lushnjë'ye uygulanması, toplumu toplumsal cinsiyet eşitliği konularında harekete geçirmek için bir araç oluşturulmasını sağlamıştır. Gerçekten de süreç, yerel hizmet sunumu ve hizmet karar alma süreçleriyle ilgili olarak farklı toplumsal cinsiyet ihtiyaçlarını ve sorunlarını önceliklendirmeleri için onları güçlendirmiştir. Ayrıca belediye meclis üyeleri de dahil olmak üzere yerel yönetimlerin, belediyedeki kadın ve erkeklerin çeşitli ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilmek için politika, eylem ve hizmetlerin tasarımında cinsiyetle ilgili konuların dikkate alınmasının önemi konusunda farkındalığını artırmıştır (Leest, vd., 2012: 55-58)

2.2.1.4. Elbasan

Arnavutluk'ta yer alan belediyelerden biride Elbasan Belediye'sidir. Elbasan belediyesi, ülkede katılımcı bütçeleme uygulamasını gerçekleştiren az sayıdaki belediyeden biridir (Varbanova, 2010: 26). Katılımcı bütçeleme, 2004 yılında Belediye tarafından sunulan ve Elbasan'daki katılımcı yerel yönetim yaklaşımını güçlendirmeyi amaçlayan bir girişimdir. Katılımcı bütçeleme, toplumun ihtiyaçlarını ve önceliklerini daha iyi yansıtmak için kadınların ve erkeklerin yerel düzeyde karar almayı ve kamu kaynaklarının tahsisini etkilediği bir yöntemdir. Elbasan Belediyesi, yerel yönetim birimlerini ve ilgili konseyleri yerel bütçeyi geçmeden önce kamuoyuyla istişarelerde bulunmak zorunda bırakan 8652 sayılı "Yerel Yönetimlerin Organizasyonu ve İşleyişi Hakkında Kanun" a uymaktadır (Leest, vd., 2012: 46).

Katılımcı bütçeleme sürecinin çalışma şekli, her yıl belediyenin yerel olarak elde ettiği gelirin yaklaşık %30'unu belediyede yaşayan vatandaşların belirlediği projelere

tahsis etmiştir. Düzenlenen belediye binası toplantılarında vatandaşlar, belediyenin bütçe imkanlarına uyan ve bu nedenle yerel bütçeden finanse edilebilecek olan mahallelerinin öncelikleri üzerine görüş alışverişinde bulunmuşlardır. Bu imkanlar arasında okullara ve hastanelere yapılan yatırımlar, şehrin ve yolların temizlenmesi, su şebekesi sisteminin ve atık yönetiminin iyileştirilmesinin yanı sıra şehirdeki yeşil alanlara yapılan yatırımlar sayılabilir. Katılımcı bütçeleme süreci yaklaşık olarak iki ila üç ay sürmekte ve belediye çalışanları tarafından yönetilmektedir (Varbanova, 2010: 26-27).

Katılımcı bütçeleme sürecinin daha kadın dostu olabilmesi için, daha spesifik olarak kadınların bilgi düzeylerinin artırılmasının sağlanması ve bu sürece kadınların katılımının teşvik edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, kadınların ve erkeklerin önceliklerinin farklı olduğunu görülmüştür ve dolayısıyla kadın ve erkeklerin bu süreç içerisinde eşit bir şekilde seslerini duyurmaları faydalı olacaktır (Klatzer, vd., 2015c: 55).

2.2.2. Bosna Hersek

Bosna-Hersek'teki toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri 2005 yılında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mekanizmaları tarafından geliştirilen ve teşvik edilen "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeler: Bosna Hersek'te Yoksulluğun Azaltılması İçin Bir Fırsat" adlı bir el kitabı ile başlamıştır. 2008 yılında "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi" benimsemeye başlamıştır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeler, Bosna Hersek mevzuatının bir parçasıdır (<https://www.shareweb.ch/:8>, 2020).

Bosna Hersek'te merkezi düzeyde düzenleme ve uygulamaların yanı sıra yerel düzeyde de düzenleme ve uygulamalar mevcuttur. Un WOMEN, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerini belediye düzeyinde en büyük belediye olan Novi Grad Saraybosna'da (Novi Grad Saraybosna Belediyesi) desteklemeye başlamıştır. Novi Grad Saraybosna Belediyesi 2011 yılında toplumsal cinsiyet eşitliğini politikalara, belgelere ve bütçelemeye entegre etme sürecini başlatmışlardır. Süreci desteklemek için, Bosna-Hersek Federasyonu Toplumsal Cinsiyet Merkezi Novi Grad Saraybosna Belediyesi tarafından desteklenen belediye temsilcilerinin temsilcileri Un WOMEN, Novi Grad Saraybosna Belediyesi'nin Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı'nın geliştirilmesini içeren tüm stratejik belgelerin revizyonunda ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini sağlamada uzmanlık desteği ile teknik destek sağlamıştır. Buna ek olarak, belediye yönetimi ve belediye başkanı da dahil olmak üzere belediye personeli için geniş kapsamlı

toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme eğitimi gerçekleştirilmiş ve Novi Grad Saraybosna Belediyesi'nin spesifik örnekleriyle yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleminin tanıtılması için bir rehber hazırlanmıştır. Bu sürecin ana sonuçlarından biri, yeni kalkınma stratejisinin programların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme analizinden belirli öneriler içermesidir. Belediyenin diğer stratejik belgeleri de cinsiyet açısından gözden geçirilmiş ve geliştirilmiştir (Lubani ve Coello, 2015: 47-48).

2.2.3. Brezilya

Toplumsal cinsiyet kotaları getiren ilk ülkelerden biridir ve neredeyse yirmi yıldır siyasi temsilindeki toplumsal cinsiyet açığını kapatmayı amaçlamaktadır. 1996 yılında, uygun temsil adaylarının ilk listeleri yerel düzeydeki yasama gücüne eşdeğer olarak tanıtılmış ve başlangıçta asgari cinsiyet kotası %20 olarak belirlenmiştir. Zorunlu kotalar 1998 yılında federal ve bölgesel seviyelerde uygulanmaya başlanmış ve her cinsiyet için minimum kota %25'e yükselmiştir. Ardından cinsiyet kotası 2000 yılında %30'a yükselmiş ve bu aşamada elde edilen endeks toplamın %19,2'sini oluşturmuştur. 2012 yılında siyasi partileri adayların % 30'unun kadın olmasını sağlamaya zorlayan bir yasa yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, yasa şimdi belediye meclisi pozisyonları için adayların %30'unun kadın olmasını gerektirmektedir. Sonuç olarak, 2008 seçimleri ile 2012 seçimleri arasında kadınların belediye seçimlerine katılımı %85 artmıştır. Ülkedeki 5323 belediye başkan adayının %12'si kadındır. 2012 seçimlerinde ülke çapında çalışan yerel konsey adaylarının %32'si kadındır ve bu oran 2008'de %10 artmıştır. Ayrıca, Eylül 2009'da mevzuatta yapılacak bir değişiklik, partilerin kadınların siyasi alana katılımını teşvik etmek için reklamların en az %10'unu ve kamu kampanyası fonlarının %5'ini tahsis etmesini gerektirmektedir. 2013 yılında Brezilya, 5.000 belediyede 665 kadının belediye başkanı olarak seçilmesiyle, tarihinin en fazla sayıda kadının yerel ofise girdiğini görmüştür. Brezilya'nın siyasi temsilinde daha yüksek düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliğine sahip olacaksa, yasanın daha da ileri götürülmesi gerekmekte, böylece sadece adaylık için değil, parlamento başkanları için de %30'luk bir kota gerekmektedir. Brezilya'nın kota yasaları daha güçlü olabilir ve başarıları bölgedeki diğer birçok ülke kadar büyük olmasa da, sonuçlar cinsiyet kotalarının uygulanmasıyla durumun sürekli olarak iyileştiğini göstermektedir (OECD, 2014: 38-39).

2.2.3.1. Recife

1995 yılında Brezilya'nın Recife Belediyesi bütçeyle ilgili halkın katılımı sistemini başlatmıştır. Bununla birlikte, ilk aşamalarda, bütçe sürecine katılım belirli kuruluşların üyeleriyle sınırlıdır ve büyük ölçüde toplumsal cinsiyet eşitsizliği konularını ele almada başarısız olmuştur (UNFPA, 2006: 47).

2001 yılında yeni seçilen bir belediye yönetimi, cinsiyet politikalarını koordine etmek için Kadın Koordinatör Grubu'nu kurmuştur (UNFPA, 2006: 47; UNIFEM, 2008: 9; Oropeza, 2013: 5). Bu grup bir sivil toplum kuruluşu olan Belediye Kadın Konseyi ile birlikte çalışmaktadır. Yeni yönetim ayrıca bütçe sürecine katılımı artırmanın yollarını geliştirmiştir. Yeni katılımcı bütçenin iki ana stratejisi vardır. İlk olarak, problemleri ve bütçe ihtiyaçlarını tartışmak için şehrin farklı mahallelerinde alan toplantıları yapılır. Şehrin her bölgesi daha sonra bölge toplantıları temsilcilerinden oluşan bölgesel bir forum oluşturulur. İkinci olarak, eğitim ve sağlık gibi sorunları ele almak için tematik forumlar oluşturulmuştur. Her forumdan iki temsilci Katılımcı Bütçe Genel Konseyi'nde yer almaktadır (UNFPA, 2006: 47). Kamu meclislerine katılanlar, kadına yönelik şiddet, kadınların yoksulluğu, katılımı, ırksal eşitsizlik ve güvenli kürtaj bakımı konularını ele almak için bütçe çağrısında bulunmuşlardır (UNIFEM, 2008: 9).

Kadın Koordinatör Grubu, aynı zamanda kadınların katılımcı bütçe sürecine katılımını artırmayı amaçlayan üç etkinlik başlatmıştır (UNFPA, 2006: 47):

1. Çocuk bakımı sorumlulukları olan kadınların katılımını kolaylaştırmak için bütçe toplantılarının yapıldığı yerlerde çocuklar için gezici eğlence alanları kurulmuştur.
2. Kadınların bölgesel ve tematik forumlarda daha fazla temsil edilmesini teşvik etmek amacıyla bölge toplantılarında kadınların katılımının önemini belirten broşürler dağıtılmıştır.
3. Kadınların bütçeye katılımı konusunda daha geniş seferberlik elde etmenin yollarını bulmak için hükümet yetkilileri, kadın hareketi üyeleri ve ırk sorunları ile ilgilenen aktivistler ile özel kadın toplantıları düzenlemişlerdir. 2002 yılında kadın toplantısı katılımcı bütçenin tematik forumlarından biri olmuştur.

2.2.3.2. Porto Alegre

Brezilya’da 1,3 milyon nüfusa sahip büyük bir sanayi kenti olan Porto Alegre, ülkenin İşçi Partisi tarafından sıradan vatandaşların şehir bütçelerini formüle etmesine ilişkin birçok uygulamadan en iyi bilinenidir. Burada Belediye Başkanı, Yerel Yönetim ve Temsilciler Meclisi olarak yasama organı olarak hareket etmektedir. Belediye başkanı, daha sonra daire tarafından onaylanması gereken bütçeyi hazırlamaktadır. Vatandaşın katılımını kolaylaştırmak için şehir on altı bölgeye ve tartışma konuları (i) ulaşım; (ii) eğitim, boş zaman ve kültür; (iii) sağlık ve sosyal refah; (iv) ekonomik kalkınma ve vergilendirme ve (v) şehir organizasyonu ve kentsel gelişim şeklinde beş temaya ayrılmıştır (Budlender ve Hewitt, 2003: 47).

2.2.4. Ekvador

2.2.4.1. Cuenca

Ekvador’daki Cuenca Belediyesi, yerel kadın örgütlerinin taleplerine yanıt olarak, ülkenin ilk belediye eşit fırsat planını oluşturmak için 2000 yılında bir Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planı çıkarmıştır. Kadınlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmayı ve kadın sağlığını ve haklarını teşvik etmeyi amaçlayan plan, belediye başkan yardımcısı liderliğinde, üniversite temsilcileri, kadın grupları ve diğer sivil toplum örgütleriyle yakın işbirliği içinde geliştirilmiştir. Sonuçlar, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı yeni bir belediye kararnamesi, Belediye Eşitlik Planlama ve Yönetimi Departmanı oluşturulması ve 2002 ile 2004 yılları arasında toplumsal cinsiyet eşitliğini özel olarak teşvik eden yirmiden fazla projenin yürütülmesi de dahil olmak üzere somut bir adım olmuştur (Näslund-Hadley, vd., 2008: 4).

Cuenca’da, Belediye Planlama Departmanı 2003 yılında toplumsal cinsiyet temelli bir bütçe analizi gerçekleştirmiştir. Bu, belediye başkanı ve belediye meclis üyeleri de dahil olmak üzere yerel makamların resmi olarak imzaladığı daha geniş kapsamlı bir “Eşitlik İçin Belediye Anlaşmasının”ın bir parçasıydı. Anlaşmanın ardından Sosyal ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dairesi tarafından uygulanmakta olan fırsat eşitliği planı hazırlamak için kadın örgütleriyle birlikte çalışarak geliştirilmiştir ve şu anda uygulanmaktadır (Khosla ve Barth, 2008: 95; UNIFEM, 2008: 8; ILO, 2006: 50).

Cuenca Belediyesi'nin 2002, 2003 ve 2004 yıllarına ait bütçeleri, fırsat eşitliği planında yer alan eylemleri finanse etmek için özel kaynakları içermektedir. Buna ek olarak, altyapı projeleri için kadınları işe almayı bir öncelik haline getiren bir kararname yayımlamıştır (Khosla & Barth, 2008: 95; ILO, 2006: 50). Şehrin son üç yıllık bütçesi, fırsat eşitliği planında belirtildiği gibi, kadınların eşitliğini artırmak için özel fonlar içermektedir. Hamile kadınlar ve yeni doğan bebeklerin ücretsiz tıbbi bakıma izin veren bir yasayı desteklemek için önemli kaynaklar tahsis edilmiştir ve hükümet kadınlara yönelik şiddeti azaltma programları konusunda yerel kadın gruplarına katılmıştır (UNFPA, 2006: 17).

2.2.4.2. Esmeraldas

Esmeraldas Belediyesi, birkaç yıldır toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri ile uğraşmaktadır. Proje boyunca kadınlar ve yerel yönetim yetkilileri katılımcı bütçeleme konusunda eğitilmiş ve bu bilgileri topluluklarında toplumsal cinsiyet eşitliği için öncelikler gündemi oluşturmak için kullanmışlardır. Kadınlar ayrıca uyumu izlemek için sivil izleme mekanizmaları kurmuşlardır (Khosla & Barth, 2008: 95). Bu ilerlemeyi kurumsallaştırmak için 2004 yılında Esmeraldas'da yerel kadınların mikro işletmeleri için bir fon oluşturulmuştur. Belediye cinsiyet politikaları konusunda tavsiyelerde bulunmak ve bunları izlemek için bir Eşitlik Meclisi oluşturmuştur (Khosla ve Barth, 2008: 95; ILO, 2006: 50; UNFPA, 2006: 17). Meclis, kadın belediye meclisi üyeleri ve yerel kadın örgütlerinin temsilcilerinden oluşmaktadır. Esmeraldas Belediye Başkanı bütçe tahsislerini gözden geçirmek ve nüfusun tanımladığı kalkınma planına göre kontrol etmek için yıllık toplantılar yapmaktadır (Khosla ve Barth, 2008: 95; ILO, 2006: 50).

2.2.4.3. Oña

Ekvador'daki Oña Belediyesi, 2000 yılında bütçeyle ilgili bir danışma sistemi başlatmıştır. Belediyenin cinsiyet yapısı da dahil olmak üzere toplumsal cinsiyet teşhisi çalışmasına dayanarak, katılımcı bütçe süreci kadınların özel ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasına ve sonuç olarak bu ihtiyaçlara cevap veren program ve hizmetlerin daha fazla finansman sağlanmasına yol açmıştır. Belediye bütçesinin %41'inden fazlası, kadınların pratik ve stratejik ihtiyaçlarına doğrudan cevap veren yatırımlar için

ayrılmıştır. Bu sürecin ilke ve amaçlarının sürekliliğini sağlamak için belediye yönetimi daha sonra belediye bütçesinin oluşturulmasında kadınların ve erkeklerin eşit katılımını öngören bir kararname yayımlamıştır (Näslund-Hadley, vd., 2008: 7).

Ayrıca, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (United Nations Population Fund) (UNFPA), Ekvador’a 1998 yılında “Ücretsiz Annelik Bakımı Yasası”nı uygulama konusunda destek vermiştir. Yasa, beş yaşın altındaki çocuklar için sağlık hizmeti, hamilelikle ilgili hizmetler ve aile planlaması paketine ücretsiz erişim sağlamaktadır. Hükümet, bu hizmetlerin maliyetlerini ödemek için bir bütçe ayırmıştır. Ancak bu, yasanın etkili olması için yeterli değildir. Bu nedenle Hükümet, Sağlık Bakanlığı, Belediye Yetkilileri, Ulusal Kadın Konseyi ve Sivil Toplum Kuruluşları ile işbirliği içinde yerel sağlık fonlarını yönetmek için yerel komiteler kurmuştur. Ayrıca hizmet kullanıcıları komiteleri oluşturdular ve yasalar hakkında farkındalığı artırmak ve uygulamayı izlemek için çevre topluluklardan kadınlarla düzenli toplantılar yapılmaktadır (UNFPA, 2006: 34).

2.2.5. Endonezya

2008 yılında, Endonezya Maliye Bakanlığı Merkezi Hükümet içinde toplumsal cinsiyet bütçelemesi için bir çerçeve oluşturan bir kararname çıkardı. Bunu 2009 yılında, devam eden “yıllık düzenlemeler”in ilkinin yürürlüğe koyan, bütçe genelgelerine benzeyen ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme analizinin bütçeleme sürecine entegre etme çağrısında bulunulmuştur. 2010 yılında ilk “Toplumsal Cinsiyet Bütçesi Beyanı” getirilmiş ve 2012 yılı bütçe genelgesi, merkez bakanlıkların bu yıl ve gelecek yıllar için, izleme ve değerlendirmeler için çeşitli kuruluş bakanlıklarına bir toplumsal cinsiyet bütçesi beyanı sunmasını zorunlu kılmıştır. Endonezya bütçe genelgelerinin bir dezavantajı, bunların dahili belgeler olmaları ve dolayısıyla kamuya hesap verme sorumluluğu üretmemeleridir (Chakraborty, vd., 2017:11).

Toplumsal Cinsiyet Bütçelemesi ilk olarak 2000 yılında Endonezya’da yerel düzeyde, işi gerçekleştiren yerel STK’lar için eğitim ve kaynak sağlayan uluslararası bir sivil toplum kuruluşu tarafından başlatılmıştır. O zamandan beri Endonezya ilçe, il ve ulusal hükümet düzeylerinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Ulusal düzey, Endonezya’da hükümetin tüm seviyelerinde kararnameler çıkararak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerinin

kolaylaştırılmasında önemli olmuştur. 99/2000 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve 132/2003 sayılı İçişleri Bakanlığı Kararnamesi, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi destekleyenlerin bütçe tahsislerini cinsiyete daha duyarlı hale getirme konusundaki iddiayı ele alabilecekleri düzenlemeler getirmişlerdir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, Güney Borneo ve Güney Kalimantan illerinde bir toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin pilot uygulamasını üstlenen Kadınları Güçlendirme Bakanlığı'nın desteğini almıştır. Bakanlık, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemesini bakanlıklarda toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirmek için bir giriş noktası olarak görmüştür. Yerel düzeyde, çeşitli yaklaşımları kullanan STK'ları içeren, bütçelerdeki çeşitli toplumsal cinsiyet konularına odaklanan bir dizi girişim ortaya çıkmıştır. 6 vakıf ve 15 ilçeyi içeren çeşitli STK'larla ortaklaşa olarak 2004-2008 yılları arasında Asya Vakfı tarafından toplumsal cinsiyete duyarlı büyük bir bütçeleme programı yürütülmüştür (OECD, 2014: 193).

2.2.6. Filipinler

Bulacan, Filipinler'in Merkez Luzon bölgesinde bulunmaktadır. Ülkedeki ilk kadın komisyonu olan Bulacan İl Kadın Komisyonu, 1994 yılında 94 - 02 icra emri ile oluşturuldu. Bulacan İl Kadın Komisyonu aşağıdan yukarıya bir yaklaşımla çalışmaktadır. Kadın komisyon üyeleri, kadın kuruluşları tarafından İl Komisyonu'na katılmak üzere seçilmektedir. Bu kadınlar tabandan gelen kadınlarla (grassroots women⁸) doğrudan temas halindedir. Köylerdeki kadınların ihtiyaçları hakkında iyi bilgilendirilmişlerdir. Bu ihtiyaçlar yılda iki kez yapılan ve valinin dikkatine genel il meclislerinde sunulmaktadır. Bu ihtiyaçları ele alan programlar daha sonra il yönetiminin ilgili kurumları tarafından hazırlanır, finanse edilir ve uygulanır. Programlar İl Kadın Meclisi tarafından izlenmektedir. Komisyon, kadın sivil toplum kuruluşlarına proje uygulaması ve izlenmesi için problem çözme için gerekli becerileri sağlamıştır. Vurgulanan, kadınların proje sürecine dikkatlice duygularını, fikirlerini, önerilerini tartışarak kalkınma sürecine katılımıdır. Komisyonun amacı, kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya tam entegrasyonu için öncelikler de dahil olmak üzere önlemleri gözden geçirmek, değerlendirmek ve tavsiye etmektir. Komisyon, kadın meseleleriyle ilgilenen sivil toplum örgütleriyle çalışmayı seçmiştir. Komisyon, sivil toplum kuruluşlarına problem çözme, fon sağlama ve proje uygulama ve izleme konularında

⁸ Bir ülkenin standart seviyedeki vatandaşları/kökleşmiş

teknik destek sağlamıştır. Kadınların kalkınma sürecine katılımı vurgulanmıştır. (Seaforth ve Mwaniki, 2008: 48).

Filipinler'deki yasa, toplam fonların %5'inin kadınlara (Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma) tahsis edilmesini şart koşarken, kadınlara fayda sağlayan projelere daha fazla kaynak ayrılmıştır. 2003'ten itibaren 335 USD, 455.00 (bütçenin %10'u) toplumsal cinsiyet gelişimine tahsis edildi. 2004 yılında 727.274 ABD Doları (bütçenin %20'si) tahsis edilmiştir. İl faaliyetlerinde/politikalarında/düzenlemelerinde aşağıdaki değişiklikler olmuştur (Seaforth ve Mwaniki, 2008: 49-50):

- Mart ayı, kadınlar ayı olarak düzenlenmiştir.
- Kadınlara yönelik projelerin bütçelerin onaylanmasını sağlamak için bir mevzuat kabul edilmiş ve bütçe tahsisleri artırılmıştır.
- İl yönetiminde erkek daire başkanları arasında kadınların daha iyi yönetici olduğu kabul edilmiştir.

2.2.7. Güney Afrika

Güney Afrika, Gauteng ilinde, 2013 yılından bu yana, yönetim, her birimden temel bütçe belgeleriyle birlikte toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe beyanı hazırlamalarını zorunlu kılmıştır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe beyanı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlar için ayrı bir bütçe hazırlanmasını öngörmez. Bunun yerine, birimin standart bütçesinin mevcut bir parçası olan alt programları ifade etmekte ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe beyanlarının içerisinde alt programların toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlar için önemini vurgulayan başlıklara yer verilmiştir. Birimlerden toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe beyanlarını (Klatzer, vd., 2015a: 76; Klatzer, vd., 2015c: 68);

- Gauteng ili yönetiminde çalışan kadınların yararlanacağı çıktılar ve sonuçlar
- Düzeylerine göre erkek ve kadın kamu çalışanlarının sayısı
- En büyük üç alt programın çıktıları ve sonuçlarının toplumsal cinsiyet eşitliğine etkileri
- Özellikle kız çocuklarını ve kadınları hedef alan sonuçlar ve çıktılar
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edecek/Kadınların yararına olacak çıktılar ve sonuçlar

şeklinde yukarıda belirtildiği gibi beş bölüm olarak hazırlamaları istenmektedir.

2.2.8. Meksika

Mexico City’de sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının ön hazırlıkları gerçekleşmiştir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ilk kez 2008 yılında, daha çok kadınları gözeterek hazırlanmıştır. Bu kapsamda Mexico City kentinin 2009 bütçesine ait bilgilere Tablo 2.6’da yer verilmektedir. (Günlük-Şenesen, vd., 2017: 24).

Tablo 2.6: Mexico City Kenti, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Ayrılan Kaynaklar (Peso, 2009)

AMAÇLAR	PESO
Kamu politikalarının toplumsal cinsiyet perspektifi ile tasarımı	56.296.832
Toplumsal cinsiyet eşitliği kültürü oluşturma	255.444.249
Kadınların işgücü piyasasına eşit koşullarda katılımı	391.773.765
Kadınların sağlık hizmetlerine kolay erişimi	289.648.655
Kadınların iktisadi gelişmenin nimetlerine erişimi	42.981.568
Kadınların haklarını kullanabilmeleri için sosyal içerme olanaklarına erişimi	93.260.506
Kadınların eğitimi	248.641.650
Toplumsal cinsiyet kaynaklı şiddetin azaltılması, engellenmesi, sonuçlarının giderilmesi	185.182.053
TOPLAM	1.563.229.278

Kaynak: Günlük-Şenesen, 2013: 126.

Tablo 2.6’da, kadınların sosyo-ekonomik olarak güçlendirilmesine ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin azaltılmasına yönelik amaçlar belirlendiği ve kaynaklar ayrıldığı görülmektedir.

Genel olarak ülkeler, dezavantajlı konumdaki grupların özellikle de kadınların günlük yaşamlarına daha fazla vurgu yaparak, eğitim, sağlık, şiddet, istihdam, çevre, güvenlik, siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel alanlarda faaliyetler gerçekleştirmektedirler. Bu kapsamda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi uygulamaya başlayan kamu kurumlarında öncelikle burada çalışan gerek personele gerekse üst düzey yöneticilere dışarıdan gelen bir toplumsal cinsiyet uzmanı tarafından eğitim verilmekte ve uygulamayı nasıl gerçekleştirecekleri hakkında yönlendirilmektedirler. Daha sonrasında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan hizmetlerden yararlananların üzerinde toplumsal cinsiyet analizleri yapılmakta ve buna göre toplumsal cinsiyete duyarlı hedefler belirlenerek ve kaynaklar ayrılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BELEDİYELERDE TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMENİN ETKİNLİĞİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA: ESKİŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ

Çalışmanın üçüncü bölümünde Eskişehir ilinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı gerek hizmet sunan idare (belediye) gerekse hizmetlerden yararlanan vatandaş açısından nitel ve nicel yöntemler (karma yöntem) kullanılarak incelenecektir. Çalışmanın uygulama bölümünü oluşturan bu bölümünde öncelikle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin Türkiye’deki gelişimi anlatılmakta ve sonrasında araştırmanın uygulama kısmında yol gösterici olması için yerli-yabancı kaynak taramasına yer verilmektedir.

Araştırmanın konusu, amacı ve öneminden söz edildikten sonra araştırmanın metodolojisine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Bu çerçevede araştırma kapsamındaki Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Odunpazarı ve Tepebaşı Belediyeleri’nin toplumsal cinsiyete duyarlı faaliyetlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Araştırma modeli kurulurken söz konusu belediyeler, hizmet sunan idare (arz) olarak ele alınmış ve ilgili belediyelerin daire başkanlıkları ve müdürlüklerinde çalışan personel ile nitel araştırma yöntemi olan görüşmeler yapılarak “uygulayıcıların bakış açısıyla TCDB’nin etkinliği”nin araştırılmasına karar verilmiştir. Araştırma modelinde ayrıca TCDB kapsamında hizmet alan vatandaşların görüşlerinin anket yöntemiyle elde edilerek uygulama etkinliğinin araştırılması planlanmıştır. Bu çerçevede vatandaşların; a) TCDB yaklaşımını ne ölçüde benimsedikleri-talep ettiklerine ilişkin bir “TCDB talep ölçeği”, b) Eskişehir ilinde belediye hizmetlerini cinsiyete duyarlılık açısından değerlendirebilecekleri bir “TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeği” geliştirilmiştir. Bu sayede vatandaşların beklentileri ile mevcut durumun karşılaştırılması yoluyla bir etkinlik değerlendirmesi yapılmıştır. Ayrıca etkinlik düzeyini artırmada yol gösterici olması için her iki ölçeği belirleyen sosyo-demografik faktörler de nicel yöntemlerle analiz edilmiştir.

3.1. TÜRKİYE’DE TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMENİN GELİŞİMİ

Türkiye’de ulusal, yerel ve bölgesel düzeyde olmak üzere kamu kurumları, yerel idareler ve sivil toplum kuruluşları tarafından toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili örnek uygulamalara yakın zamanlarda başlanmıştır. Bu başlıkta Türkiye’de TCDB’ye ilişkin hukuki düzenlemelere, politika belgelerine ve çalışmalara önderlik eden kurumlara sistematik olarak yer verilmektedir.

3.1.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesine (CEDAW) Katılımın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'un Çıkarılması

Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik çalışmalar, 1980’li yıllara kadar uzanmaktadır. Öncelikle Türkiye’de, 11.06.1985 tarih ve 3232 sayılı “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesine (CEDAW) Katılımın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”, 04.07.1985 tarih ve 85/9722 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmış, 14.10.1985 tarih ve 18898 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 19.01.1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Örücü ve Bakırtaş, 2012: 472). Kadın Hakları Bildirgesi olarak da bilinen bu sözleşme ile kadın-erkek eşitliğini toplumsal yaşamın her alanında sağlayarak, toplumda kadın-erkek rollerine dayalı önyargıların giderilmesini ve ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amaçlanmıştır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008: 16-17; Örücü ve Bakırtaş, 2012: 472). Bu sözleşme, uluslararası düzeyde yasal açıdan bağlayıcı (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008: 16) olup, ülkemiz açısından kadın hareketinin devlet mekanizmalarını harekete geçirmesi için önemli bir hukuki dayanak olarak karşımıza çıkmaktadır (Demir, 2011: 145).

3.1.2. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün Kurulması

Ülkemizde, mülga Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) bünyesinde 1987 yılında “Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu”, 1990 yılında ise Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) kurulmuştur. 2004 yılında 5251 sayılı “Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. 2011 yılında 633 sayılı KHK’nın yürürlüğe girmesi ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın ana hizmet birimlerinden biri olarak yapılandırılmıştır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018: 35). Son olarak 10.07.2018 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile KSGM’nin bağlı olduğu bakanlığın adı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak değiştirilmiştir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, toplumda kadınların statüsünün yükseltilmesinden sorumludur ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda çeşitli faaliyetler yürüterek buna yönelik altyapı oluşturulmasını sağlamaktadır. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen çalışmalardan biri; 2006 yılında 28-29

Ocak tarihleri arasında “Medeniyetler İttifakında Kadın” konulu uluslararası bir kongre düzenlenmesidir (Tüğen ve Özen, 2008: 7; Külekçi ve Canbay, 2012: 42). Kongrede küresel olarak, kadın-erkek eşitliğinin, kanunlarda eşitliğin sağlanması ile gerçekleşecek bir süreç olduğu ve sürdürülebilir bir kalkınmanın kadının siyasete ve karar alma mekanizmalarına katılımı ile sağlanabileceği vurgulanmıştır (Tüğen ve Özen, 2008: 7).

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme konusunda, Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü’nün 2008 Mali Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ile 2006 Mali Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Tasarısı’nın Plan ve Bütçe Komisyonu Görüşme Tutanaklarına geçen bazı çalışmaları bulunmaktadır. Bununla birlikte toplumda, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık oluşturmak ve bilgi ve deneyimlerini paylaşmak için uluslararası kuruluşlardan elde ettiği kaynaklardan yararlanarak önemli projeler uyguladığı görülmüştür (Tüğen ve Özen, 2008: 7-8). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından kadınların güçlendirilmesi ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması konusunda gerçekleştirilen çalışmalardan bazıları şunlardır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2018):

- KSGM tarafından hazırlanan 2007-2010 yıllarını kapsayan “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı” tüm paydaşlar ile iş birliği içerisinde çalışmalar yapılması hedeflenmiştir.
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi amacıyla 2008-2013 yılları arasında kapsayan “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı” hazırlanmıştır.
- İngiltere Büyükelçiliği iş birliği ile “Kadına Karşı Şiddetle Mücadelede Ulusal Politikaların Etkinliğinin Arttırılması Projesi” yürütülmüştür.
- İsveç Uluslararası Kalkınma ve İş birliği Ajansının (SIDA) mali desteği ile Dünya Bankası ve KSGM tarafından “Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Arttırılması Projesi” 2012-2017 yılları arasında yürütülmüştür.
- “Aile İçi Şiddet Alanında Çalışan Personele Yönelik Eğitici Eğitimi Projesi” kapsamında 2013 yılında Ekim-Kasım aylarında Antalya ilinde ve 2014 yılı Ocak ayında Ankara ilinde İl Müdürlüklerinde, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinde ve kadın konukevlerinde aile içi şiddetle mücadele alanında çalışan 106 kişilik personele yönelik 8 günlük eğitici, eğitimi programı düzenlenmiştir.

- Avrupa Birliği mali desteği ile yürütülen 2014-2016 yıllarını kapsayan ve 27 Aralık 2013 tarihinde kısa adıyla “Aile İçi Şiddetle Mücadele” uzun adı ise “Aile İçi Şiddetle Mücadele İçin Kadın Konukevleri” projesi uygulanmaya başlamıştır. Proje ile ülkemizde kadınların insan haklarının korunması konusundaki çalışmalara katkı sağlamak hedeflenmiştir.
- Şiddet mağduru ve risk altında olan kadınların etkin bir şekilde korunması amacıyla 77 ilde “Şiddete Maruz Kalan Kadınların Güçlendirilmesi Elektronik Takip ve Mal Alımı Projesi” kapsamında kadın konukevlerinin hizmet sunum kapasitesinin artırılması ve elektronik destek sistemleri kullanılarak şiddet mağdurlarının daha etkin şekilde korunması amacıyla yürütülmüştür.
- Avrupa Birliği Hayat Boyu Öğrenme Programının “Leonardo da Vinci Yenilik Transferi Projeleri” faaliyet alanı kapsamında oluşturulmuş olan “Mahkûm Kadınlar İçin Kariyer Planlama Merkezleri Projesi” ile Portekiz’deki ISQ araştırma enstitüsünün ürettiği ve hüküm giymiş kişilere hizmet sunduğu “Önceden Edinilmiş Bilgi ve Becerilerin Değerlendirilmesi” (Assessment of Prior Learning - APL -) modeli ile Almanya’daki kadın girişimciler için kurulmuş bir Yetkinlik Ajansı olan ve dezavantajlı kadınlara da kariyer hizmeti veren BBS START GmbH modelinin birleştirilerek Türkiye’de uygulanması amaçlanmıştır.
- 2009-2013 yılları arasında önceden tarımda çalışanlar dâhil olmak üzere, kadın istihdamının artırılması ve kadınların işgücüne katılımlarının teşvik edilmesi amacıyla 43 ilde “Kadın İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu” projesi gerçekleştirilmiştir.
- Türkiye genelinde, 18-30 yaş arası gençlerin kadınların yaşadıkları sorunlara ilişkin teknoloji kullanarak üretecekleri yenilikçi fikirlerle çözüm önerilerini getirmeleri için Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) ve Intel Teknoloji Hizmetleri Limited Şirketi iş birliğinde imzalanan protokol kapsamında “Genç Fikirler, Güçlü Kadınlar” Projesi hayata geçirilmiştir.
- 2013-2018 yılları arasında İstanbul, Ankara, Bursa, Konya illerinde; İsveç Uluslararası Kalkınma Ajansı (SIDA) finansmanı ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) iş birliği ile gerçekleştirilen “Türkiye’de İnsana Yakışır İş için Kadınların Güçlendirilmesi”, “Kadınlar İçin Daha Çok ve Daha İyi İşler” projeleri toplumsal

cinsiyet eşitliği alanında farkındalık oluşturulması ve kadın istihdamının artırılması için bütüncül politikaların geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

- Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği eş finansmanı ile 2014-2017 yılları arasında yürütülen, kadınlara ait veya kadınlar tarafından yönetilen KOBİ'lerin sürdürülebilir büyümelerinin desteklenerek yeni istihdam alanları oluşturulması amacıyla “Kadın İşletmelerine Finansman ve Danışmanlık Desteği Programı” 81 ilde uygulanmıştır.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı iş birliğinde, halihazırda çalışıyor olan kadınların işgücü piyasasından çekilmelerini önlenmek ve çocuklara büyükanneleri ile birlikte büyüme imkânı sağlayarak kültür aktarımına destek olmak amacıyla “Kadın İstihdamının Desteklenmesi için Büyükanne Projesi” kapsamında 0-3 yaş arasındaki torununa bakan büyükannelere verilecek destek 2017-2018 yıllarında hayata geçirilmiştir.
- Medyada kadınların temsil ediliş biçiminin kadınlar ve toplumun sosyal ve kültürel yapısı üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla 2017 yılında “Medyada Kadın Temsili Projesi” yürütülmüştür.

3.1.3. Şartlı Nakit Transferi Uygulamasının Başlatılması

Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin gelişimi için gerçekleştirilen önemli adımlardan biri de “Şartlı Nakit Transferi Uygulaması”dır. TBMM Kadın ve Fırsat Eşitliği Komisyonu, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Konulu Alt Komisyon Raporu’nda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik gerçekleştirilen gelişmeler bölümünde “Şartlı Nakit Transferi Uygulaması”na yer verilmiştir. Ülkemizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımının uygulanması kapsamında Şartlı Nakit Transferi uygulaması olumlu etkileri olması dolayısıyla dikkat çekmiştir. Şartlı Nakit Transferi uygulaması; Dünya Bankası aracılığıyla 2001 yılında yürütülen “Sosyal Riski Azaltma Projesi” (SRAP) ile başlamış ve 2003 yılı itibariyle ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır. Bu uygulamaya göre; nüfusun en yoksul %6’lık kesiminin sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi için “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu” aracılığıyla belirli miktarda ödemeler yapılmaktadır. Bu uygulama, sağlık transferi ve eğitim transferi olarak iki grupta incelenmektedir (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, 2014: 24):

- Sağlık transferleri kapsamında, gebe olan kadınların doğumlarını hastanede gerçekleştirmelerini sağlamak üzere hem doğumdan önce hem de doğumdan sonra iki kereye mahsus olmak üzere yine düzenli bir sağlık kontrolü yaptırılması şartıyla, ayrıca bir ödeme yapılmakta ve 0-6 yaş arası çocukların düzenli sağlık kontrolüne götürülebilmeleri için sağlık yardımı yapılmaktadır.
- Diğer taraftan maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen ve nüfusun en yoksul kesiminde yer alan ailelere, çocuklarının okula devam etmeleri şartıyla, “Şartlı Eğitim Yardımı” yapılmaktadır. Bu yardım kapsamında erkek çocuklarına yapılan yardım miktarı kız çocuklarına yapılan yardım miktarından daha düşük olmakta ve ödemeler doğrudan annelere yapılmaktadır.

3.1.4. Toplumsal Cinsiyet Eylem Planının (2008-2013) Hazırlanması

Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı (2008-2013), Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup bu planda Maliye Bakanlığı, kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik eylem planları içerisinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarından sorumlu kurumdur (Demir, 2011: 147).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında, toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi için belirlenen stratejilere ve sorumlu kurum ve kuruluşlara ilişkin bilgilere Tablo 3.1’de yer verilmektedir.

Tablo 3.1: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)

STRATEJİLER	SORUMLU KURUM KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ KURUM-KURULUŞLARI
1.TBMM’de “Fırsat Eşitliği Komisyonu” kurulması	TBMM	
2.Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kurumu’nun oluşturulmasına yönelik alt yapı çalışmalarının gerçekleştirilmesi	KSGM	İnsan Hakları Başkanlığı, Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, STK’lar
3 Üniversitelerde bulunan Kadın Çalışmaları Anabilim Dalları ile Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin bütçe ve kadro açısından iyileştirilmesi	YÖK, Üniversiteler	Maliye Bakanlığı, DPT, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları
4.Kadının Statüsü Danışma Kurulu üyesi kamu kurum ve kuruluşlarının toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana politikalara yerleştirilmesinde etkin rol alması	Kadının Statüsü Danışma Kurulu üyesi kamu kurum ve kuruluşları	KSGM
5.Eşitlik Çerçeve Yasasının çıkarılması için çalışmalar yapılması	Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	KSGM, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, STK’lar
6.Ulusal ve yerel düzeyde kadın erkek eşitliğini sağlamak üzere ilgili taraflarla işbirliğinin geliştirilmesi	KSGM	Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, Meslek Odaları, STK’lar
7.Ülkemizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması için hazırlık çalışmalarının başlatılması	Maliye Bakanlığı	KSGM, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
8.Toplumsal cinsiyet eşitliği göstergelerinin düzenli olarak izlenmesi	KSGM	TÜİK, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları
9.Erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda rollerinin tanımlanması ve bu konuda farkındalıklarının artırılması	KSGM	Milli Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, STK’lar

Kaynak: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008: 25-26.

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi ilgili eylem planına göre bütün kamu kurum ve kuruluşlarının koordineli bir şekilde çalışması ile birlikte bütçe toplumsal cinsiyete daha

duyarlı hale getirilecek ve dolayısıyla yaşamın her alanında kadınlar ve erkekler arasındaki eşitlikler giderilmiş olup toplumsal eşitlik sağlanacaktır.

3.1.5. Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planları

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme konusu ilk kez Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda "Toplumda Kadın Katılımı" şeklinde Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)'n da ele alınmıştır. Ancak kalkınma planlarına yansımaları ise ilk kez Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) ile olmuştur (Tepekule, vd., 2016: 2326-2327). Bu kalkınma planında toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında, "şiddetin önlenmesi, eğitim ve sağlık konularında iyileştirmelerin ve uygulamada etkinliklerin artırılması, istidamın teşvik edilmesi ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımın artırılmasının" sağlanmasıyla özellikle kadınların sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan güçlendirilerek toplumsal bütünleşmenin sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca kalkınma planının 257. maddesinde ise *"Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda farkındalık oluşturulacak ve örnek uygulamalar geliştirilecektir"* şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013: 40-41).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yönelik olarak ele alacağımız diğer bir kalkınma planı ise On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)'dir. Bu kalkınma planı incelendiğinde ise; *"Kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı önlemek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını ve güçlenmelerini sağlamak temel amaçtır."* şeklinde bir ifade bulunmakta ve bu doğrultuda kadınlara yönelik hedeflere yer verildiği görülmektedir. On Birinci Kalkınma Planı'nda yer alan hedeflerden bazıları şunlardır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019; 139-141, 171, 180):

- *"Haklar konusunda kadın-erkek fırsat eşitliğini güçlendirecek şekilde kadınların ekonomik, sosyal, kültürel hayata ve karar alma mekanizmalarının her düzeyine aktif katılımı özellikle yerelden başlayarak teşvik edilecektir."*
- *Kadınların kamuda yönetim ve karar organlarında daha fazla oranda yer almalarını sağlayamaya yönelik farkındalık artırılacak, yönlendirici ve teşvik edici yöntemler geliştirilecektir."*

- Kadınların siyasete aktif katılımlarının artırılmasına ilişkin teşvik edici çalışmalar yürütülecektir.
- Kız çocukları ile kadınların eğitimin tüm kademelerine tam erişimleri ve etkin katılımları sağlanacaktır.
- Üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarında medyada kadın temsili vb. konularına yer verilecektir.
- Kadınların ekonomik ve sosyal hayatta güçlenmelerine yönelik araştırmalar yapılacak, projeler yürütülecek, eğitimler verilecektir.
- Kadınların ekonomik faaliyetlerinin geliştirilmesi için kadın girişimcilere iş geliştirme süreçlerinde danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunulacak, bu alandaki desteklerde kadınlara öncelik verilecektir.
- Kadınlar tarafından kurulan kooperatiflere yönelik; eğitim, girişimcilik ve danışmanlık gibi alanlarda sunulan destekler yaygınlaştırılacak ve gerekli hukuki düzenlemeler yapılmak suretiyle kadınların kooperatif kurmaları kolaylaştırılacaktır.
- Kadının ekonomik yaşama etkin katılımının artırılması konusunda illerin farklı işgücü ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, eğitim, staj, işbaşı eğitimi gibi uygulamaların etkin olarak devam etmesi sağlanacaktır.
- Kadınların özel sektörde yönetim ve karar organlarında daha yüksek oranda yer almalarını sağlayacak, farkındalık artırıcı ve teşvik edici yöntemler uygulanacaktır.
- Kırsal kesimde kadın girişimciliğinin artmasına yönelik destek mekanizmaları sağlanacaktır.
- İşgücü piyasasının değişen ihtiyaçları çerçevesinde yeni gelişen meslek alanları göz önünde bulundurularak kız çocuklarının fen, teknoloji, mühendislik, matematik alanlarındaki mesleklere yönlendirilmesi için çalışmalar yürütülecektir.
- Kadınlara sunulan sağlık hizmetleri iyileştirilip, farkındalık çalışmaları aracılığıyla sağlık bilincinin yükseltilmesi sağlanacaktır.

- *Kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesine yönelik düzenlemelerin etkin uygulanmasını sağlamak amacıyla gerekli çalışmalar yapılacaktır.*
- *Kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesi amacıyla tüm kamu kurum ve kuruluş personeli dâhil olmak üzere farklı hedef gruplarına yönelik eğitim, seminer vb. farkındalık artırma çalışmalarına devam edilecektir.*
- *Kadına yönelik şiddetin, erken yaşta zorla evliliklerin ve her türlü istismarın önlenmesine yönelik, toplumsal farkındalık yaratma çalışmaları hızlandırılacak, koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkinliği ve kapasitesi artırılacaktır.*
- *Başta açık ve yeşil alanlar olmak üzere şehirlerdeki kamusal alanların korunması; erişim ve güvenliğinin artırılması; kadınlara, çocuklara, yaşlılara, engellilere duyarlı olarak insan-tabiât ilişkisi çerçevesinde yeniden kurgulanması sağlanacaktır.*
- *Kırsal alanda yaşam standartlarının yükseltilmesi için kırsal kalkınmaya ilişkin kurumsal ve yerel kapasitenin geliştirilmesi sağlanacak, kadınlara, genç çiftçilere vb. gruplara pozitif ayrımcılık uygulanması sağlanacak, üretici örgütlerinin sosyal dayanışma, işbirliği, eğitim ve finansman konularında öncü kurumlar olması sağlanacaktır”*

Görüldüğü gibi gerek Onuncu Kalkınma Planı gerekse On Birinci Kalkınma Planı incelendiğinde kadınlara yönelik olarak sosyal, kültürel ve ekonomik olarak hedefler belirlendiği görülmüştür. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete duyalı bütçelemenin gelişmesi açısından bu durum önemlilik arz etmektedir.

3.1.6. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı KSGM koordinatörlüğünde 2018-2023 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanan “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı”, yerel yönetimlerin, kamu kurum ve kuruluşların, sivil toplum ve meslek kuruluşlarının, üniversitelerin, özek sektör ve ilgili diğer kurum ve kuruluşların kadınların güçlenmesi amacıyla yapacakları çalışmaları içeren bir belge olarak hazırlanmıştır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018: 16-17).

Şekil 3.1: Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı Politika Eksenleri

Şekil 3.1’de görüldüğü gibi, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planında (2018-2023), sağlık, eğitim, ekonomi, medya ve karar alma mekanizmalarına katılım şeklinde beş politika eksenini temel alınmış ve bunlara ilişkin olarak “21 Hedef”, “5 Temel Amaç”, “21 Strateji ve “126 Faaliyet”e yer verilmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018: 17).

Eylem planında politika eksenlerinden eğitim ile ilgili 15; sağlık ile ilgili 4; ekonomi ile ilgili 14; karar alma mekanizmalarına katılım ile ilgili 1 ve medya ile ilgili 4 faaliyetin yerel yönetimlerle ilgili oldukları ifade edilmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018).

Eylem planında ayrıca ekonomi politika ekseninde “*Kadınların ekonomik konumunun güçlenmesi ve başta ücretsiz aile işçiliği olmak üzere kayıt dışılıkla mücadeleye yönelik ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesi*” başlıklı bir strateji belirlenmiş ve bu kapsamda “*Ülkemizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışması gerçekleştirilecektir*” şeklinde bir faaliyete de yer verilmiştir. Bu faaliyetten ana sorumlu aktör olarak KSGM gösterilmiş, ilgili kurumların ise Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Dışişleri Bakanlığı, AB Bakanlığı, İŞKUR, KEFEK, Üniversiteler ve STK’ler

olduğu belirtilmiştir. 2019-2022 yıllarını kapsayacak bu faaliyetin açıklama kısmında ise “AÇSHB (KSGM) tarafından Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı eş yararlanıcılığında Türkiye’de Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (TCDB) ve Planlamanın Uygulanması Projesi yürütülecektir.” denmiştir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018: 180-181).

3.1.7. Çeşitli Kanunlarda Yapılan Düzenlemeler

Ülkemizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında uluslararası alanda atılan adımların yanı sıra ulusal mevzuatımızda son yıllarda kadın-erkek eşitliğine yönelik anayasa ve kanunlarda da düzenlemeler olmuştur. Bu düzenlemeler şunlardır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008: 18-19):

- 1982 Anayasası’nın 10. Maddesine 2004 yılında yapılan düzenleme ile “*kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür*” hükmü eklenmiştir. İlgili düzenleme ile devlet kadın-erkek eşitliğini sağlamak için gerekli düzenlemeleri yapmakla ve gerekli tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır.
- 1982 Anayasası’nın 90. Maddesi 7 Mayıs 2004 tarihinde yapılan düzenleme ile “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır*” hükmü eklenmiştir. İlgili düzenleme ile ulusal mevzuatta kadın-erkek eşitliği konusunda çıkabilecek herhangi bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda Türkiye’nin 1985 yılında taraf olduğu Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) gibi her türlü uluslararası anlaşmaların hükümlerinin öncelikli geçerli olacağı kabul edilmiştir.
- Dünyada ve Türkiye’de yaşanan gelişmeler çerçevesinde Türk Medeni Kanunu, kadın-erkek eşitliği konusunda 1 Ocak 2002 tarihinde yeniden düzenlenerek yürürlüğe girmiştir. Bununla birlikte medeni kanununda yapılan yeni düzenlemeyle yürürlüğe girmesiyle birlikte Aile Mahkemeleri kurulmuş ve 2003 yılında bu mahkemeler adli sistem içinde yerini almıştır.

- Dünyada ve ülkemizin de önemli sorunlarından biri olan aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla 1998 yılında Ailenin Korunmasına Dair Kanun çıkarılmış ve bu konuya ilişkin özel bir yasal düzenlemeye gidilmiştir. İlgili düzenleme ile ilk kez aile içi şiddet kavramı hukuksal metinler içinde tanımlanmış ve aile içi şiddetin vuku bulduğu durumlarda taraflardan herhangi birinin şikayeti olmaksızın (üçüncü şahısların bildiriyle) polis ve adli mekanizmasının harekete geçmesi sağlanmıştır.
- İş Kanunu’nda 2003 yılında çalışma hayatında kadın-erkek eşitliğinin sağlanması yönünde önemli gelişmeler yaşanmıştır. İş Kanunu’nda; *“işverenin biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamayacağı, aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştıramayacağı, cinsiyet, medeni hal ve aile yükümlülükleri, hamilelik ve doğumun iş akdinin feshi için geçerli sebep oluşturamayacağı”* hükümleri yer almıştır. Ayrıca kadın çalışanlara yönelik verilen ücretli doğum izni süreleri de artırılmış ve iş yerinde yaşanan cinsel taciz ve kısmi çalışmaya ilişkin hükümler de ilk kez Kanunda yer almıştır.
- 1 Haziran 2005’te kadın-erkek eşitliği gözetilerek hazırlanan ve yürürlüğe giren Yeni Türk Ceza Kanunu’nda, kadının mağdur olduğu durumlardaki birçok suç topluma karşı işlenen suçlar kapsamından çıkarılarak, kişilere karşı işlenen suçlar kapsamına alınıp cezaları önemli ölçüde ağırlaştırılmıştır. Ayrıca, Yeni Türk Ceza Kanunu’nda “töre” cinayetleri faillerine kanundaki en ağır ceza olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılması hükmü getirilmiştir.

Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı kapsamında atılan adımlardan birisi de “6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” dur. Bu kanunda yapılan düzenlemelerle, kadınların çalışma koşullarının iyileştirilerek, işgücü piyasasına katılımlarının ve istihdamlarının teşvik edilmesiyle toplam statüsünün artırılması amaçlanmıştır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında kanunda öne çıkan düzenlemeler şöyledir (Ergen ve Durak, 2017: 120; 6111 sayılı Kanun, 2011):

- Kadın çalışanın erken doğum yapması halinde; doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılmayacak süreler diğer bir ifadeyle kullanamadığı izinler, doğum sonrası günlere eklenmek suretiyle kullanım hakkı verilmiştir. Bu düzenleme ile birlikte doğum yapan kadın çalışanların izin hakları ile ilgili iyileştirilmeler yapılarak, doğum izinleri kanun güvencesi altına alınmıştır.
- Kadın memurlara, çocuğunu emzirmesi için doğum sonrası analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde üç saat, ikinci altı ayda günde bir buçuk saat süt izni verilir. Süt izninin hangi saatler arasında ve günde kaç kez kullanılacağı hususunda, kadın memurun tercihine bırakılmıştır. Bu düzenleme ile kadın memurların süt izni konusunda iyileştirmeler sağlanmıştır.
- 18 yaşından büyük kadınları, mesleki yeterlilik belgesi sahiplerini, mesleki ve teknik eğitim veren orta veya yükseköğretimi veya Türkiye İş Kurumu’nca düzenlenen işgücü yetiştirme istihdam eden işyeri sahiplerine prim desteği getirilerek kadının istihdamı teşvik edilmesi sağlanmıştır.

Ayrıca, 2007 yılında Gelir Vergisi Kanunu’nda yapılan değişiklikle hane içinde kadınlar tarafından üretilen ürünlerin düzenlenen panayır, festival, kermes ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması sonucu kadınların elde ettikleri gelirler vergiden muaf tutulmuştur (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008: 20).

3.1.8. Yerel Yönetim Düzeyindeki Gelişmeler

Ülkemizde merkezi düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yapılan düzenlemelerin yanı sıra yerel düzeyde de düzenlemeler mevcuttur. Dolayısıyla 5393 sayılı Belediye Kanunu ile sosyal politikalar oluşturulması ve belediyeçilik faaliyetlerinin hayata geçirilmesi için yerel idarelere geniş yetkiler verilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005):

- 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 13. maddesinde “*Herkes ikamet ettiği beldenin hemşerisidir. Hemşerilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur.*” ve aynı maddenin 3. bendinde ise “*Belediye, hemşeriler*

arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır” ifadelerine yer verilmiştir.

- 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14. maddesinde *“belediyelere, nikah, sosyal hizmet ve yardım, beceri ve meslek kazandırma hizmetlerinin yapma ve yaptırma” yükümlülüğü getirilmiştir.*
- 2012 yılında yapılan kanun değişikliğiyle 14. maddesine eklenen hüküm ile *“Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler”* hükmü eklenmiştir. Aynı maddenin “b” bendinde ise *“Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirli olanların durumuna uygun yöntemler uygulanır.”* hükmü ile belediye sınırları içerisinde yaşayan bireylerin ihtiyacına uygun hizmetlerin yapılması gerektiği vurgulanmıştır.
- 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 77. maddesinde *“Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.”* hükmü ile belediyelerin uygulayacağı sosyal politikalara hukuki dayanak yapılmıştır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nda toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında değerlendirilebilecek maddeler ise şu şekildedir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004):

- 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun 7. maddesinin “n” bendinde *“Gerektiğinde kültür, sağlık ve eğitim hizmetleri için tesisler ve binalar yapmak...”* ifadesine yer verilmiştir. Buna göre toplumsal faaliyetlerin yapılması desteklenmektedir.

- 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7. maddesinin “v” bendinde ise *“Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapmak.”* ifadesine yer verilmiştir. Bu maddede sosyal belediyecilik kapsamında yapılması gereken faaliyetlere yer verilerek, sosyal belediyeciliğin gereklilikleri vurgulanmıştır ve buna yönelik olarak da bütçeleme aşamasında bu faaliyetlerin planlanması temin edilmeye çalışılmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanunu, 6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu çerçevesinde belediyelerin ve belediye başkanının yetki, sorumlulukları, görev ve imtiyazları açıklanmaktadır. 2006 tarihli 17 sayılı Başbakanlık Genelgesi, kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet ve namus cinayetleriyle mücadele kapsamında çıkartılmış ve belediyelere de bu konuda sorumluluklar yüklenmiştir. Bu genelgeye göre yerel yönetimler; kadınların eğitim seviyesini ve bilinç düzeyini arttırmak, kadınların ekonomik ve istihdam problemlerini çözmek, şiddete uğrayan kadınları korumak ve toplumda bu sorunla mücadele etmek gibi hizmetlerle sorumlu tutulmuştur. Bununla birlikte yerel yönetimlerde özellikle belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşımın benimsenerek ve bütçe uygulamalarına bu yaklaşımın yerleştirilmesi ancak siyasal ve hukuksal açıdan düzenlemelerin yapılması ile mümkündür. Bu kapsamda da belediyelerin bütçelerine toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçeleme yaklaşımını ne ölçüde yerleştirdiğinin araştırılması gerekmektedir. Çünkü belediyeler görev ve sorumluluklarını bütçeleri aracılığıyla yerine getirmekte ve bu kapsamda da bütçeler ne tür hizmetleri, nasıl yerine getirdiğinin bir göstergesi olmaktadır. Dolayısıyla belediyelerin bütçelerinin toplumsal cinsiyet perspektifinden değerlendirilmesinde; bütçeler yoluyla yerine getirilen hizmetlerin kadınların eğitim seviyelerinin yükseltilmesi, kadın sağlığı, kadınların karar mekanizmalarına katılımı, kadın istihdamı, kamusal alan (şiddet ve tacize önlemler, sokak aydınlatılması, mekânsal düzenlemeler, toplu ulaşım olanakları) gibi hangi hizmetleri yaptığı şeklinde sorular olacaktır (Ceviz, 2018: 25; Duran ve Temür, 2018: 359-360).

Mevzuat değişikliklerinden de görüldüğü gibi yerel yönetimler Türkiye’de kadınların güçlenmesi açısından oldukça stratejik bir öneme sahiptirler. Günümüzde idari yapılanma olarak bakıldığında; “belediyelerin cinsiyet eşitliği birimleri, meclis ihtisas komisyonları, belediyelere bağlı kadın konukevleri, kadın danışma merkezlerinin” bulunduğu belirtilebilir. Ayrıca; belediyelerin farklı birimleri tarafından örneğin meslek edindirme kursları gibi çeşitli çalışmalar yürütülebildiği söylenebilir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018: 39).

Son olarak Türkiye’de kamunun yanı sıra uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, kadın örgütleri, akademisyenler vb. kişiler ve gruplar tarafından toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye kapsamında bilgilendirme ve farkındalık oluşturulmasına yönelik çalışma ve faaliyetler gerçekleştirdikleri de görülmektedir. Bunlara örnek olarak aşağıdaki uygulamalar verilebilir (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, 2014: 27-28):

- İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ve Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı kapsamında İçişleri Bakanlığı işbirliği ile “*Kadın Dostu Kentler Projesi*” gerçekleştirilmiştir. Bu proje 2006-2010 yılları arasında İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon ve Van illerinde; 2011-2014 yılları arasında Adıyaman, Antalya, Bursa, Gaziantep, Malatya, Mardin, Samsun illerinde yürütülmüş olup iki aşamada gerçekleşmiştir. Kadın Dostu Kentler projesinin amacı; şehirlerde yerel yönetim bütçeleme planlama süreçlerine toplumsal cinsiyetin dahil edilmesi için yerel yönetimlerin kapasitesinin artırılmasıdır. Bununla birlikte kadın dostu kent olmayı kendine görev bilen belediyeler; yerel yönetimlerin tüm faaliyetlerine toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmesinin kadın-erkek eşitliğinin geliştirilebilmesi için gerekli olduğu ve bu kapsamda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanabileceği vurgulayan “*Yerel Yaşamda Avrupa Kadın Erkek Eşitliği Şartı*” nı imzalamışlardır. Kadın dostu kentler projesini yürüten illerde yerel eşitlik eylem planları hazırlanarak; toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

- 3 Kasım 2008 tarihinde Friedrich Ebert Stiftung (FES) Türkiye Temsilciliği'nin desteği ile Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) Platformu tarafından “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Dersler, Sorunlar, Öneriler” konulu bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştaya, Avrupa Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Ağı kurucusu olan Glasgow Caledonian Üniversitesi’nden Dr. Ailsa McKay, İskoç Parlamentosu’nun Bütçe Sürecinde Fırsat Eşitliği Komisyonu 2008/09 dönemi uzman danışmanı ve toplumsal cinsiyet ve ekonomi uzmanının yanı sıra ülkemizden akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, kadın örgütleri, sendikalar, valilik ve belediye temsilcileri katılmışlardır.
- Yerel düzeyde, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin taahhütlerin uygulanmasının hızlandırılması ve yaşamın çeşitli alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı verilmesi, kadınların haklarından yararlanmalarının sağlanması, kadın haklarının korunması, geliştirilmesi için sürdürülebilirliğin oluşturulmasına katkı sağlanması amacıyla 2012 Eylül – 2015 Eylül tarihleri arasında BM Kadınların İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) kapsamında, BM Kalkınma Programı (UNDP) ve BM Kadın Birimi (Un WOMEN) tarafından proje yürütülmüştür. Proje, İçişleri Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sabancı Vakfı iş birliğiyle “Eskişehir, Kocaeli, Çanakkale, Aydın, Edirne, Kayseri, Kastamonu, Kahramanmaraş, Gaziantep, Ordu ve Erzincan” olmak üzere 11 ilde yürütülmüştür. Proje ile yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sistemlerinin oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılması ve bu çalışmalar sonucunda, yerel yönetimlerin bütçelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun bir hale gelmesi amaçlanmıştır.
- Marmara Bölgesi’nde toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması amacıyla, İstanbul Kadın Araştırmaları Merkezi ve Türk Demokrasi Vakfı tarafından yürütülen ve Marmara Boğazları ve Belediyeler Birliği’nin iştirakçisi olduğu “Yerel Yönetimlerde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Marmara Modeli” eğitim projesi gerçekleştirilmiştir.

- Yerel yönetimler açısından toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusu ele almak için AB desteğiyle Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı tarafından yürütülen “Toplumsal Cinsiyet Temelli Yerel Bütçe Analizi” başlıklı proje gerçekleştirilmiştir. Bu projede Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile İstanbul Beyoğlu İlçe Belediyesi iştirakçi kuruluş olarak yer almıştır.
- İyi yönetim programı kapsamında Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) tarafından; yerel yönetimler açısından önemli bir kaynak niteliğinde olan “*Yerelde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Kılavuzu*” yayımlanmıştır.
- 2012 yılında 12-13 Ekim tarihleri arasında Haklı Kadın Platformu tarafından “*Eşitlikçi Bütçe Çalıştay*” gerçekleştirilmiştir.
- 10 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul’da, İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA), Friedrich Ebert Stiftung (FES), Kadın Emegi ve İstihdamı Girişimi (KEİG) Platformu ve İstanbul Üniversitesi Küresel Siyaset ve Yönetim Uygulama ve Araştırma Merkezi ortaklığıyla “*Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme*” (DTCDB) çalışmalarını, Dünya’daki bu konu ile ilgili ilk uygulamaların sonuçlarını tartışmak ve kamuoyu ile paylaşmak üzere uluslararası bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme çalışmaları; İskoçya, İtalya ve Almanya deneyimleri üzerinden tartışılmış ve bu toplantıyla yurt dışından ve Türkiye’den katılımcılar bir araya gelmiştir.

3.2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik, ulusal ve uluslararası alanda çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Literatüre bakıldığında Türkiye’de yapılan çalışmaların genelde teorik düzeyde kaldığı belirtilebilir. Bu çerçevede yerli ve yabancı literatür tarandığında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda yapılmış çalışmalarından bazıları şunlardır:

Budlender, D. vd. (2002). “Gender Budgets Make Cents: Understanding Gender Responsive Budgets” adlı çalışmada, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimleri hakkında kapsamlı bir anlayış kazandırmak amaçlamıştır. Çalışma, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin kavramsal ve teorik bir çerçeve sağlamakta, bu alandaki

Çalışmaların gelişimini izleyerek, farklı paydaşların rolünü değerlendirmektedir ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerinden örnekler verilmektedir.

Stotsky, J. G. (2006). “Gender Budgeting” adlı çalışma, kamu bütçe süreçlerinin kadınların durumunu iyileştirmeye nasıl katkıda bulunabileceğini incelemektedir. Bu kapsamda çalışmada bütçe programlarının ve politikalarının kadınlar üzerindeki etkilerine yönelik sistematik olarak incelenmesi olarak ifade edilen cinsiyet bütçelemesinin kapsamına ve cinsiyet eşitlikleri ölçümüne değinilmektedir. Daha sonrasında cinsiyet bütçelemesi örneklerine yer verilmektedir.

Seaforth, W. ve Mwaniki, E. (2008). “Gender Mainstreaming In Local Authorities: Best Practices” adlı çalışmada, cinsiyet eşitliğini desteklemek için yerel girişimlerin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için neyin gerekli olduğu sorgulanmaktadır. Merkezi ve yerel yönetimlerin yanı sıra sivil topluma kentsel kalkınma politikaları ve programlarında cinsiyet konularının yaygınlaştırılmasına yardımcı olmak amaçlanmaktadır. Çalışma, cinsiyet ve kadın sorunları hakkında genel bilgiler, başka kişi ve uygulayıcılarına ilham vermek gibi katkılar sunmaktadır.

Quinn, S. (2009). “Gender Budgeting: Practical Implementation” adlı çalışma, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması için rehber olması amacıyla, bu uygulamadan sorumlu kişiler tarafından kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Bu kapsamda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kavramsal açıdan incelenerek, çeşitli ülke uygulamalarından örnekler verilmektedir.

NCPE (2009). “Gender Responsive Budgeting - A Study On GRB Initiatives In Sweden, Switzerland, Italy, United Kingdom And France” adlı alışma, Avrupa İstihdam ve Sosyal Dayanışma Programı tarafından desteklenmiştir. Bu alışma ile seçilmiş Avrupa lkelerinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerini analiz ederek, Malta’nın bu girişime nasıl başlayacağına dair öneriler sunmak amaçlanmaktadır. Bu kapsamda öncelikle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme; kavramlar, ilkeler, amaçlar ve süreçler açısından ele alınmaktadır. Daha sonrasında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin faaliyetleri incelenmek üzere İsviçre, İsveç, İtalya, İngiltere ve Fransa olmak üzere beş ülke seçilmiştir.

Van der Leest, vd. (2012), “Gender Equality and Local Governance” adlı alışma, BM Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ortak Programı ve Arnavutluk’taki Avusturya

Kalkınma İşbirliği tarafından finanse edilen “Yönetişimde Eşitlik (Equity in Governance)” (EİG) projesi kapsamında Un WOMEN tarafından Arnavutluk'ta desteklenen ve uygulanan faaliyetlere dayanmaktadır. Ayrıca Un WOMEN ve EİG projesi tarafından 15 ve 16 Mart 2011'de Tiran'da düzenlenen ve İçişleri Bakanlığı ile Çalışma, Sosyal İşler ve Fırsat Eşitliği Bakanlığı tarafından desteklenen “Cinsiyet Eşitliği ve Yönetişimde Eşitlik” (Gender Equality, and the “Equity in Governance”) konulu ilk ulusal konferansın sunumlarından, tartışmalarından ve sonuçlarından da yararlanılmaktadır. Bu çalışma toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerel yönetim prosedürlerine ve süreçlerine nasıl entegre edilebileceğini ve ele alınabileceğini göstermektedir. Ayrıca Arnavutluk'taki yerel (belediye) düzeyinde değişikliğin başlatılabileceğinin kanıtıdır ve Arnavutluk'ta hem merkezi, hem de yerel düzeyde çok sayıda paydaş ve aktör için yararlı ve ileriye dönük bir araç olarak görülmektedir.

Chakraborty, L. (2016). “Asia: A Survey of Gender Budgeting Efforts” adlı çalışma, Asya'daki toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerini gözden geçirmektedir. Bölgedeki ülkeler toplumsal cinsiyet eşitliğini artırmada farklı şekillerde ve düzeylerde başarılar elde etmişlerdir. Örneğin, Hindistan, bölge için sürdürülebilir bir toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme modeline sahipken, bölgedeki birkaç ülke daha yakın zamanda bu tür girişimlere başlamıştır. Güney Kore ve Filipinler'de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin yasal zorunluluklar bulunmaktadır.

Quinn, S. (2016). “Europe: A Survey of Gender Budgeting Efforts” adlı çalışma, Avrupa cinsiyet bütçelemesi girişimlerini incelemektedir. Bu kapsamda ülkelerin bazılarında cinsiyet bütçelemesinin, bütçe mevzuatı ve idari uygulamalarda önemli değişikliklere yol açtığı, bazı ülkelerde ise, cinsiyet bütçelemesi girişimlerini harcama ve gelir politikası reformlarıyla ilişkilendirildiği görülmektedir. Cinsiyet bütçelemesinin, Avrupa'da devam eden mali kemer sıkma döneminde, toplumsal cinsiyetle ilgili hedeflerin karşılanmasını sağlamak için maliye politikalarına yardımcı olabileceği görülmektedir. Ayrıca sivil toplum, etkili cinsiyet bütçelemesinin savunulmasında aktif bir rol oynamaktadır.

Quinn, S. (2017). “Gender Budgeting In Europe: What Can We Learn From Best Practice?” adlı çalışmada, kurumsal mekanizmalar ve operasyonel yöntemler üzerinde odaklanılarak, Avrupa'da cinsiyet bütçelemesi üzerinde genel bir bakış sunulmaktadır.

Bazı durumlarda, ulusal ve bölgesel hükümetler cinsiyet bütçelemesi için yasal düzenlemeler yapmışlardır (Avusturya, Belçika ve Endülüs), birçoğu bütçe kurumlarında (Arnavutluk, Belçika, İzlanda) değişiklikler başlatırken diğerleri eşitlik politikasını ekonomik politikası (İsveç, Finlandiya, İzlanda) halinde düzenleme çalışmaları başlatmışlardır. Bunun yanı sıra sivil toplum kuruluşları, özellikle vergilendirme ve refah faydaları olmak üzere gelir politikasına odaklanmaktadır.

Ghate, S. “Budgeting For Social Sector With Special Reference To Women And Girls In Gujarat” (Gujarat'ta Kadın ve Kızlara Özel Referansla Sosyal Sektör İçin Bütçelemesi), adlı çalışmada Gujarat devleti açısından cinsiyet bütçelemesinin çeşitli yönlerini vurgulanmaktadır. Bu çalışma ile Gujarat hükümetinin çeşitli birimlerinin kadınların durumlarının iyileşmesi için yaptığı harcamaları analiz etmek; hükümet politikalarının kadınların ihtiyacını ne kadar karşıladığını görmek, hükümetinin kadınlar için yaptığı politikanın etkili olup olmadığını öğrenmek hedeflenmektedir. Çalışma sonucunda hükümetin toplumdaki kadınların güçlendirilmesine ve kadınların durumunun iyileştirilmesine daha fazla para harcadığı sonucuna varılmıştır. Ancak kadınların okuryazarlık oranının ve sağlık göstergesinin iyileştiği ancak erkeklerle kıyaslandığında hala düşük olduğu belirtilmektedir.

Aksoy, N. (2006). “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün Rolü” adlı çalışmada, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusu ele alınarak, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin benimsenmesi ve uygulanmasındaki rolü üzerinde durulmaktadır.

Meriç, M. (2007). “Feminizme Mali Bakış (Cinsiyete Duyarlı Bütçeler)” adlı çalışmada, cinsiyet bütçesi kavramına, cinsiyet bütçesinin önemine ve gelişimine değinilerek, dünyada cinsiyet bütçesini gerçekleştirmeye çalışan ülkelerin uygulamalarına yer verilmektedir.

Tügen, K. ve Özen, A. (2008). “Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Anlayışı” adlı çalışmada, cinsiyete duyarlı bütçelemenin kavramsal çerçevesi, dünyadaki bazı ülkelerdeki uygulamalar ve Türkiye’de bu kapsamda yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmektedir.

Günlük-Şenesen G. (2008). “Bütçe Sürecinde Parlamentonun Değişen Rolü” Sempozyumu’nda sunulan “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Türkiye İçin Bir

Değerlendirme” adlı çalışmada, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin kavramsal çerçevesine değinilerek, Birleşmiş Milletlerin bu konudaki çalışmaları hakkında bilgi verilmektedir. Devamında Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye geçişte kamu politikalarına ilişkin bağlayıcılığı olan temel belgelerden Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) ve Orta Vadeli Programı (OVP) cinsiyetler arası eşitlik perspektifi açısından değerlendirilmektedir.

Şahin, D. (2009). Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi’nde “Feminizm ve Devlet Bütçesi: Türkiye’de Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Olasılığı Üzerine Bir Değerlendirme” adlı çalışmada, cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin kavramsal çerçeveye, cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin uygulamalara yer verilerek, Türkiye’de cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanmasının olasılığı incelenmektedir.

Akduran, Ö. (2011). “Bakım Emeği: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Kapsamında Bir Değerlendirme” adlı doktora tezinde, yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarını, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında ele alınmıştır. Bu kapsamda bakım emeği konusuna odaklanılmıştır. Araştırma da nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Örücü, A. İ. ve Bakırtaş, D. (2012). “6111 Sayılı Kanunun Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Perspektifinden Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, cinsiyete duyarlı bütçeleme, tarihsel gelişim, önem ve amaç olarak kavramsal bir çerçevede incelenmektedir. Cinsiyete duyarlı bütçeleme bakış açısıyla, 6111 Sayılı Kanun çerçevesinde yapılan düzenlemeler ele alınmıştır. Bu kapsamda ilgili kanunda, ekonomik alanda kadın-erkek arasındaki eşitsizliklerin giderilerek, cinsiyet ayrımcılıklarının kaldırılması ve dolayısıyla kadının statüsünün yükseltilmesine yönelik bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda Türkiye’de kadının statüsünün yükseltilmesi amacıyla yapılan faaliyet ve düzenlemelerin sayılarının artırılmasına ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir.

Külekçi, C. ve Canbay, T. (2012). “Kadına Haklarının Kazandırılmasıyla Birlikte Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” adlı çalışmada, kadınların, siyaset, eğitim, ekonomi alanları başta olmak üzere toplumdaki yerine değinilerek, cinsiyete duyarlı bütçeleme kavramına ve gelişimine yer verilmiştir. Bu kapsamda dünyada Avustralya, Hindistan, Ruanda ve Sri Lanka ülkelerinin Türkiye’de ise, Trabzon, İzmir, Kars,

Nevşehir, Şanlıurfa ve Van illerinin cinsiyete duyalı bütçeleme uygulamalarına değinilmiştir.

Klatzer, E. (2012). “Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Bütçeleme Kılavuzu” adlı çalışma, Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği ile Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) tarafından yürütölen “Kadın Meclisleri Birbirini Eğitiyor” adlı projesinin temel çıktılarından oluşmakta ve bu projesi Avrupa Birliği tarafından desteklenmektedir. Bu çalışmada toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kavramına, faydalarına, kadınlar ve erkekler üzerindeki farklı etkilerine, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme süreçlerine ve bu süreçlerde yer alan aktörlere yer verilerek, dünyadaki toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme örnekleri incelenmektedir.

Akduran, Ö. (2013). “5018 Sayılı Kanun ve Kamu İdarelerinde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” adlı çalışmasında, 5018 Sayılı KMYKK’nın getirdiği yeni bütçeleme süreçlerini toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamadaki rolüne ve bu konuda Türkiye’deki mevcut çalışmalara ve uygulamalara değinerek, karşılaşılan sorun alanlarına dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın sonunda, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yaşanan sorunların başında kurumsal kapasite ve karar vericilerin bu konudaki siyasi niyet belirtme ve taahhütte bulunma noktasındaki eksikliklerinin olduğu ifade edilerek, bu iki sorunun toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun anlaşılmasında önemli olduğu vurgulanmıştır.

Günlük-Şenesen, G. vd. (2014). “Kamu Politikaları, Yerel Yönetimler, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kadın Dostu Kentler” adlı çalışması, TÜBİTAK tarafından desteklenen Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu (SOBAG) 112K481 no’lu araştırma projesinin ürünüdür. Çalışmada Türkiye’de kamu politikaları yerel yönetim düzeyinde Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (DTCDB) yaklaşımıyla ele alınarak, yerel yönetimlerin hizmetleri ve harcamaları açısından ne kadarının toplumsal cinsiyet dirliğine dönüştüğü araştırılmaktadır.

Meriç, M. ve Ay, H. (2014). “Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamada Cinsiyet Bütçesi Uygulamaları” adlı çalışmada, cinsiyet bütçelemesinin tanımına, kapsamına, sağladığı faydalara, cinsiyet bütçeleme süreçlerine ve bu süreçlerde rol alan aktörlere yer verilmektedir. Çalışmanın son kısmında ise toplumsal cinsiyet

eşitliğinin sağlanmasında cinsiyet bütçelemesinin merkezi yönetime göre yerel yönetimlerin daha etkili olduğu ortaya konularak, dünya ve Türkiye’den yerel yönetimlerde cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamalarına örnekler verilmektedir.

Klatzer, E. vd. (2015). “Belediyeler için Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Rehberi” adlı çalışma, Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) kapsamında hazırlanarak Sabancı Vakfı tarafından finanse edilmiştir. Bu çalışma belediyelere toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda yararlı bilgiler sunarak; bu kapsamda yapılacak çalışmalar ve uygulamalara ilişkin belediyedeki kamu görevlileri için pratik destek sağlanması amaçlanmaktadır.

Yıldız, N. (2015). “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” adlı yüksek lisans tezinde, bütçe ve sosyal bütçeleme kavramlarına değinilerek, dünyada toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulayan ülkelerden örnekler verilmiştir. Daha sonrasında, Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin gelişimi hakkında bilgiler verilmiştir.

Ayas, I. (2016). “Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Toplumsal Kabul Edilebilirliği: Marmara Bölgesi Alan Araştırması” adlı çalışmada cinsiyete duyarlı bütçelemenin toplumsal kabul edilebilirliği ölçmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda öncelikle cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımına değinilerek, Avustralya, İngiltere, Güney Afrika, Ruanda gibi ülkelerin yanı sıra Türkiye’deki cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları incelenmektedir. Son olarak Marmara Bölgesi’nde yapılan çalışma sonuçları değerlendirilerek, cinsiyete duyarlı bütçelemenin toplumsal kabulünün yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Cansız, H. (2016). “Afyonkarahisar’da Bazı Meslek Gruplarının Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Algısı” adlı çalışmada öğretim görevlisi, öğretim üyesi, araştırma görevlisi, defterdarlık çalışanları, öğretmen, hemşire, imam-müezzin ile üniversite öğrencilerden oluşan yedi farklı meslek gurubunun, kadın-erkek eşitliğine nasıl baktığı ve cinsiyete duyarlı bütçeleme algılarını incelenmektedir. Bu kapsamda katılımcıların Türkiye’de kadın-erkek eşitliğine nasıl baktıkları, eşitsizlik var ise bunun önlenmesine yönelik hangi mekanizmaların kullanılması gerektiği irdelenmektedir.

Özsoy B. ve Sipahi E. B. (2016). “Türkiye’de Kadın Dostu Olma İddiasında Bir Kent: Gaziantep” adlı çalışmada, kadını toplum içindeki dezavantajlı konumundan

çıkarak, kadını kentte görünür kılmak hedefine koyan Kadın Dostu Kentler Projesinin bir üyesi olan Gaziantep'in kadın dostu kent olma hedefine ulaşp ulaşmadığını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Gaziantep'te yaşayan kadınların kentsel alanlara ilişkin kentsel sorunlarla ilgili düşünceleri, memnuniyet ve güven düzeyleri ve kadın dostu olmayı taahhüt eden kentten beklentilerini ölçmek amacıyla 1004 kadın denekle anket yöntemini kullanarak bir alan araştırması gerçekleştirilmekte ve diğer kadın dostu kent uygulamalarından yola çıkılarak bir analiz yapılmaktadır.

Turan, H. ve Şentürk, A. (2016). "Local Government Budgeting For Gender Equality. Procedia Economics And Finance" adlı çalışma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin otuz dokuz ilçesinde cinsiyet eşitliği yaklaşımı araştırılmaktadır. Çalışmada kullanılan veriler TÜİK'in 2014 veri popülasyonundan elde edilmiştir. İstanbul'daki ilçelerin bütçelerinin mevcut durumu incelenerek, cinsiyet eşitliği yaklaşımıyla nasıl düzenlendiği ayrıntılı olarak analiz edilmektedir. Bu analiz için Hiyerarşik Kümeleme Analizi yönteminden yararlanılmıştır.

Kurular, G. Y. Ş. (2016). "Toplumsal Cinsiyeti Ana Akımlaştırma Stratejisi Doğrultusunda Bir Maliye Politikası Aracı: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme" adlı doktora tezinde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimlerinin, kamu hizmetini sunanları ve bu hizmetten faydalananları toplumsal cinsiyet bakış açısıyla incelemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Türkiye'de seçilmiş bir yerel yönetim üzerine nitel araştırma kapsamında derinlemesine görüşme ve bütçe dokümanlarının analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları sonucunda, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik bilinçlendirme çalışmaları, eğitim vb. olmak üzere uzun vadeli projelere öncelik verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Günlük-Şenesen, G. vd., (2017). "Kadınsız Kentler Toplumsal Cinsiyet Açısından Belediyelerin Politika ve Bütçeleri" adlı çalışma, TÜBİTAK tarafından desteklenen Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu (SOBAG) 112K481 no'lu ve "Kamu Politikaları, Yerel Yönetimler, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kadın Dostu Kentler, Türkiye Örneği" başlıklı araştırma projesinin ürünüdür. Çalışma, Birleşmiş Milletler Ortak Programı, Kadın Dostu Kent Projesi kapsamındaki Nevşehir, Samsun, İzmir, Şanlıurfa ve Kars ile bu kapsamda olmayan Ordu, Erzurum, Kayseri, Diyarbakır ve Manisa illerinin toplumsal cinsiyet bakış açısı ile belediye bütçeleri plan

ve programları incelenmektedir. Çalışmanın sonunda eşitlikçi yerel politikalar ve uygulaması için öneriler sunulmaktadır.

UNDP (2018). “Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Anaakımlaştırılması” adlı çalışmada, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında anaakımlaştırma kavramının rolüne değinilmiştir. Bu kapsamda “kentsel hizmetler, eğitim ve sağlık hizmetleri, ekonomik güçlenme, şiddet, yoksulluk” gibi anaakımlaştırma stratejisinin temel araçlarından olan yerel eşitlik eylem planı başlıklarına yer verilmiştir. Daha sonrasında ise yerelde toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasına ilişkin Türkiye ve dünyadan uygulama örneklerine yer verilmiştir.

Şahin Duran, D. ve Temür, Y. (2018). “Türk Yerel Yönetimlerinde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Yaklaşımları: Büyükşehir Belediyelerinin Bütçeleri Üzerinde Bir İnceleme” adlı çalışmada, Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin bütçeleri, cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında analiz edilerek, belediyelerin bütçeleme sürecine ne derecede toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını dahil ettiğini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Çalışmada cinsiyete duyarlı bütçeleme kavramsal çerçevesiyle birlikte Dünya ve Türkiye’deki gelişimine değinilmiştir. Çalışmada, büyükşehir belediyelerinin bütçe uygulamalarında cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımının ne ölçüde, nasıl uygulandığını ortaya koymak amacıyla, Türkiye’deki 30 büyükşehir belediyesinin faaliyet raporları incelenmektedir. Çalışmanın son kısmında buna ilişkin yöntem ve bulgulara yer verilmektedir.

Kavas, A. (2018). “Karşılaştırmalarla 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi-2018” adlı çalışmada, illerin kadın-erkek eşitliği konusundaki mevcut durumlarını ortaya koyarak, yıllar itibariyle illerin karşılaştırmalı olarak toplumsal cinsiyet eşitliği karşısındaki durumlarını değerlendirmek amaçlanmıştır.

Aktakka, A. (2019). “Cinsiyete Duyarlı Bütçe Algısı: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Üzerine Bir Çalışma” adlı yüksek lisans tezinde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kavramsal ve tarihsel açıdan ele alınarak, Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili çalışmalara değinilmiştir. Daha sonrasında, üniversitelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik algıyı ortaya koymak amacıyla, Adnan Menderes Üniversitesi örnek uygulama alınarak, üniversite çalışanları ve üniversite öğrencileri ile anket çalışması yapılmıştır.

Altun, D. (2019). “Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” adlı doktora tezinde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin yerel yönetimlerden belediyeler açısından uygulanabilirliğini, İzmir Belediyelerinde nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılarak feminist bakış açısıyla analiz edilmiştir. Belediyelerin, stratejik planları toplumsal cinsiyete duyarlılığı bakımından içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş olup, belediyelere yönelik uygulanan anket ile belediyelerde karar alıcıların toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı araştırılmıştır.

Vargeloğlu, A. C. (2020). “Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Bütçeleme ve Yerel Yönetimlerde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Yaklaşımı” adlı yüksek lisans tezinde, Türkiye’de yerel yönetimlerde cinsiyete duyarlı bütçeleme ele alınmıştır. Bu kapsamda Muğla Büyükşehir Belediyesi’nde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamalarına ilişkin analizler yapılmıştır. Bu analizlerde kullanılan veriler 2018 yılsonuna ait insan kaynakları verilerinden oluşmaktadır. Muğla Büyükşehir Belediyesi 2018 yılına ait veriler kullanılarak, kurum içi cinsiyet eşitliği durum analizi yapılmıştır.

Rençber, N. (2020). “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Türkiye’de Merkezi Yönetim Bütçesi” adlı yüksek lisans tezinde, Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanabilirliği açısından mevcut durum ortaya konularak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme analizinin, bütçeleme aşamalarının merkezi yönetim bütçesinin geneline uygulanmasına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.

Dumlupınar S. ve Güngör-Göksu G. (2020). “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Faaliyetler, Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamaları ve Kadın Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi: Sakarya İli Örneği” adlı çalışmada, Sakarya’daki mahalli idareler tarafından toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik faaliyetler, cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamındaki hizmetler ve yöneticilerin konuya ilişkin tutumları/yaklaşımları ile kadın vatandaşların memnuniyeti arasındaki ilişkiyi analiz etmek amacıyla 1592 kadına anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğu Sakarya ilini kadın dostu bir kent olarak nitelendirmemektedir.

3.3. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, cinsiyet göz önünde bulundurularak kamu gelir ve giderlerinin yeniden düzenlenmesi bir diğer deyişle bir politika aracı olarak

kullanılmasıdır. Sağlık, istihdam, eğitim, ulaşım ve sosyal güvenlik sistemi vb. tüm alanlarda cinsiyetler arası eşitsizliklerin ortadan kaldırılması amacıyla bu bütçe hazırlanmaktadır. Dünyada toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili olarak birçok ülke son derece meşru sebeplerle çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Ülkelerde izlenen kamu politikalarının erkekler ve kadınlar üzerinde etkilerinin değerlendirilmesi, dezavantajlı grup olan kadınların ya da erkeklerin yaşamlarını kolaylaştıran hizmetlere/politikalara öncelik verilmesi cinsiyet eşitliği açısından gereklidir. Ülke uygulamalarında görüldüğü gibi toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme (TCDB) konusunda yerel yönetimler oldukça önemli bir konuma sahiptirler. Türkiye’de belediyelerin yerel yönetimler arasında idari ve mali açıdan nispeten güçlü yetkilerle donatılmış olması ve az sayıda da olsa bazı belediyelerin TCDB alanında çalışmalar yapması hususları dikkate alınarak araştırma konusu **“belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin etkinliğinin incelenmesi”** olarak belirlenmiştir.

3.4. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Türkiye’de Anayasa’nın 10. Maddesinde “kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz” denmektedir. Anayasaya göre, kadın-erkek eşitliğinin kamu hizmetlerinden yararlanma anlamında da gözetilmesi gerekliliği oldukça açıktır. Bu nedenle kamu hizmetlerinin sunumuna cinsiyet açısından bakılması, hangi hizmetlerden ne ölçüde kimlerin yararlanabildiğinin izlenmesi; desteklenmesi gereken grupların belirlenerek politikalar geliştirilmesi, bu politikalara kaynak tahsis edilmesi Anayasanın da bir gereğidir. Ayrıca Anayasanın 5. Maddesinde de “Devletin temel amaç ve görevleri ... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır” ifadeleri yer almaktadır. Bu hükümler toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayıcı politika ve araçların, sosyal hukuk devleti tarafından kullanılması gerektiği anlamına gelmektedir.

Tezin ilk bölümünde belirtildiği gibi ülkemiz Birleşmiş Milletlerin Toplumsal Cinsiyet Gelişme Endeksinde düşük-orta sınıfta yer almaktadır. Dünya Ekonomik

Forumu tarafından yayımlanan Cinsiyet Eşitliği Raporunda ise Türkiye 153 ülke arasında 130. sıradadır. TÜİK verilerine göre Türkiye'nin Toplumsal Cinsiyet Göstergelerinden bazıları da Tablo 3.2'de gösterilmektedir. Buna göre siyasal katılım, ekonomi, istihdam, sağlık gibi alanlarda kadınlara ilişkin verilerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu göze çarpmaktadır. Bu nedenle üst politika belgelerinden On Birinci Kalkınma Planında kadınların işgücüne katılım oranının 2023'te %38,5'e; okullaşma oranının, ilköğretim ve ortaöğretimde %100'e yükseköğretimde %60'a, kadın istihdam oranının %39'a; parlamentodaki kadın temsil oranının %20'ye; kendi hesabına çalışanlar içindeki kadın oranının %20'ye çıkarılması hedeflenmiştir.

Tablo 3.2: Türkiye'nin Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri

GÖSTERGENİN ADI	KADIN	ERKEK	Toplam
Yönetici pozisyonlarındaki bireylerin dağılımı	16,2	83,8	100,0
İşgücüne katılım oranı 15+ yaş	34,4	72,0	53,0
İşgücüne katılım oranı 15-24 yaş	32,6	55,9	44,4
İşgücüne katılım oranı 25+ yaş	34,8	75,9	55,0
İşsizlik oranı 15+ yaş	16,5	12,4	13,7
Genç işsizlik oranı	30,6	22,5	25,4
Çalışma hayatı süresi-yıl (2018) 15+ yaş	19,0	39,3	29,0
Gece yalnız yürürken güvende hissetme durumu	49,6	73,8	61,5
Tarımda kayıtdışı istihdam oranı 15+ yaş	95,7	79,5	86,6
Tarım dışında kayıtdışı istihdam oranı 15+ yaş	24,2	22,4	23,0
Hâkim oranı	45,2	54,8	100,0
Milletvekili oranı	17,3	82,7	100,0
Bakan oranı	12,5	87,5	100,0
Nüfusta eğitime katılım oranı (üniversite) 25 + yaş	18,5	23,1	20,8
Nüfusta eğitime katılım oranı (lise) 25 + yaş	36,0	48,5	42,2
Nüfusta eğitime katılım oranı (ortaokul) 25 + yaş	66,0	75,9	66,0
Nüfusta eğitime katılım oranı (ilkokul) 25 + yaş	85,7	96,4	91,0
Tarımda istihdam dağılımı	25,1	14,9	18,2
Sanayi sektöründe istihdam dağılımı	15,9	29,7	25,3
Hizmetler sektöründe istihdam dağılımı	59,0	55,4	56,5
Genel sağlık durumundan memnuniyet düzeyi	62,4	74,4	68,3
Umut düzeyi (Umutlu)	70,8	69,0	70,0
Beş yaş altı ölüm hızı	10,3	12,0	11,2
Yerel Yönetimlerde Kadın-Erkek oranları			
Belediye Başkanı	3,0	97,0	100,0
Belediye Meclisi Üyesi	11,0	89,0	100,0
İl Genel Meclis Üyesi	3,8	96,2	100,0
Köy Muhtarı	0,6	99,4	100,0
Köy İhtiyar Heyeti	1,2	98,8	100,0
Mahalle Muhtarı	3,0	97,0	100,0

Kaynak: TÜİK, Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri 2019.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi çok boyutlu bir iş olup ekonomik kalkınma ve toplumsal refah artışı ile doğrudan ilişkilidir. Bir ülkenin kalkınması ise

merkezi idare ile yerel idarelerin işbirliğini gerektirmektedir. Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi açısından merkezi idarede temel aktörün KSGM olarak gözükmekle birlikte Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023) politika eksenlerinden eğitimde 15; sağlıkta 4; ekonomide 14; karar alma mekanizmalarına katılımı 1 ve medya konusunda ise 4 faaliyette yerel yönetimlere görevler verildiği görülmektedir.

Dünya genelinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarına önderlik etmede bir yerel yönetim türü olarak belediyelerin önemli bir yere sahip oldukları görülmektedir. Belediyelerin eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, ulaştırma gibi alanlarda cinsiyete duyarlı faaliyet gösterebilmeleri, bütçelerini hazırlarken cinsiyet eşitsizliklerini hesaba katmaları ve bunları yaparken aynı zamanda vatandaşlardan destek görmeleri mümkündür. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımının, belediyelere bu konuda eşsiz bir fırsat sunduğu söylenebilir. Bir zorunluluk getirilmemiş olmakla birlikte artık Türkiye’de de belediyelerin merkezi idare tarafından yapılan eylem planları ve belirlenen hedefler doğrultusunda cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları yapmalarının şart olduğu aşîkârdır. Ayrıca TÜİK tarafından açıklanan verilere göre günümüzde Türkiye nüfusunun % 94,2’si belediye sınırlarında ikamet etmektedir (TÜİK, 2020). 2000’lerin başında gerçekleştirilen mahalli idareler reformunda da belediyelerin idari-mali yapısında iyileştirmeler yapılmıştır. 2019 yılında genel yönetim kapsamındaki idareler tarafından yapılan harcamanın yaklaşık 1,4 trilyon TL’nin yine yaklaşık 153 milyar TL’sinin (% 10,9’u) belediyeler ve bağlı idareleri tarafından yapıldığı göze çarpmaktadır (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2020). Yukarıda açıklanan gerekçeler çerçevesinde bu araştırmanın amacı ***Türkiye’de yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi en iyi uygulayabilecek potansiyele sahip olan belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin etkinliğinin değerlendirilmesidir.***

Literatürde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik teorik ve kavramsal düzeyde çalışmalar olmasına rağmen, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin belediyelerde etkinliğini ölçen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla çalışma, bu alandaki eksikliğin giderilmesine katkı sağlamak açısından özgün bir değere sahiptir.

Literatür taramasında belirtildiği gibi ülkemizde de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin çalışmalar daha çok teorik düzeydedir. Belediyelerde TCDB etkinliğinin ölçülmesini amaçlayan bu çalışmada uygulayıcıların görüşlerini değerlendirmek üzere nitel araştırma yöntemi, vatandaşların algılarının değerlendirilmesi açısından da nicel araştırma yöntemi olmak üzere karma yöntemin kullanılması, tezin literatüre önemli bir katkı sağlama potansiyeli olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma, belediyelerdeki uygulayıcıların TCDB'nin olumlu yönleri, sorunları, çözüm önerileri ve geleceğe dair beklentilerinin ortaya konması ile diğer yerel yönetim türleri, yöneticiler ve karar vericiler için yararlı olabilecek fikir ve politika önerilerini içermektedir.

Araştırma, vatandaşların TCDB'yi yerel yönetimlerden ne ölçüde talep ettiklerini ve taleplerini belirleyen sosyo-demografik belirleyicileri analiz ederek politika yapıcılar ile uygulayıcılara yol göstermektedir. Ayrıca çalışmada TCDB'yi uygulayan belediyelerde vatandaşların bu uygulamaya ilişkin algıları incelenmekte ve uygulayıcı belediyeler açısından faydalı olabilecek bir ölçüm aracı geliştirilmektedir. Vatandaşların belediye hizmetlerini cinsiyete duyarlılık açısından tarafından değerlendirebildikleri ölçek, yerel yönetimler, yöneticiler ve karar alıcılar açısından yararlı bilgiler üretebilmektedir.

Bu araştırma ile belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanabilirliğinin anlaşılması, vatandaşların talep düzeyinin ortaya konması ve uygulama etkinliğinin ölçülmesi ile toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışının etkin uygulanabilmesi için öneriler geliştirilmesi ve Türkiye'de cinsiyet eşitsizliğini gidermek amacıyla üretilen politikalarla ışık tutulması hedeflenmektedir.

3.5. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.5.1. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında Eskişehir ilinde gerçekleştirilmiştir. Eskişehir, Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı'nın yerel düzeydeki aktörlerin bu zorluklara çözüm bulmasına destek olmak için 2012 yılından bu yana uygulandığı şehirlerdendir. Birleşmiş

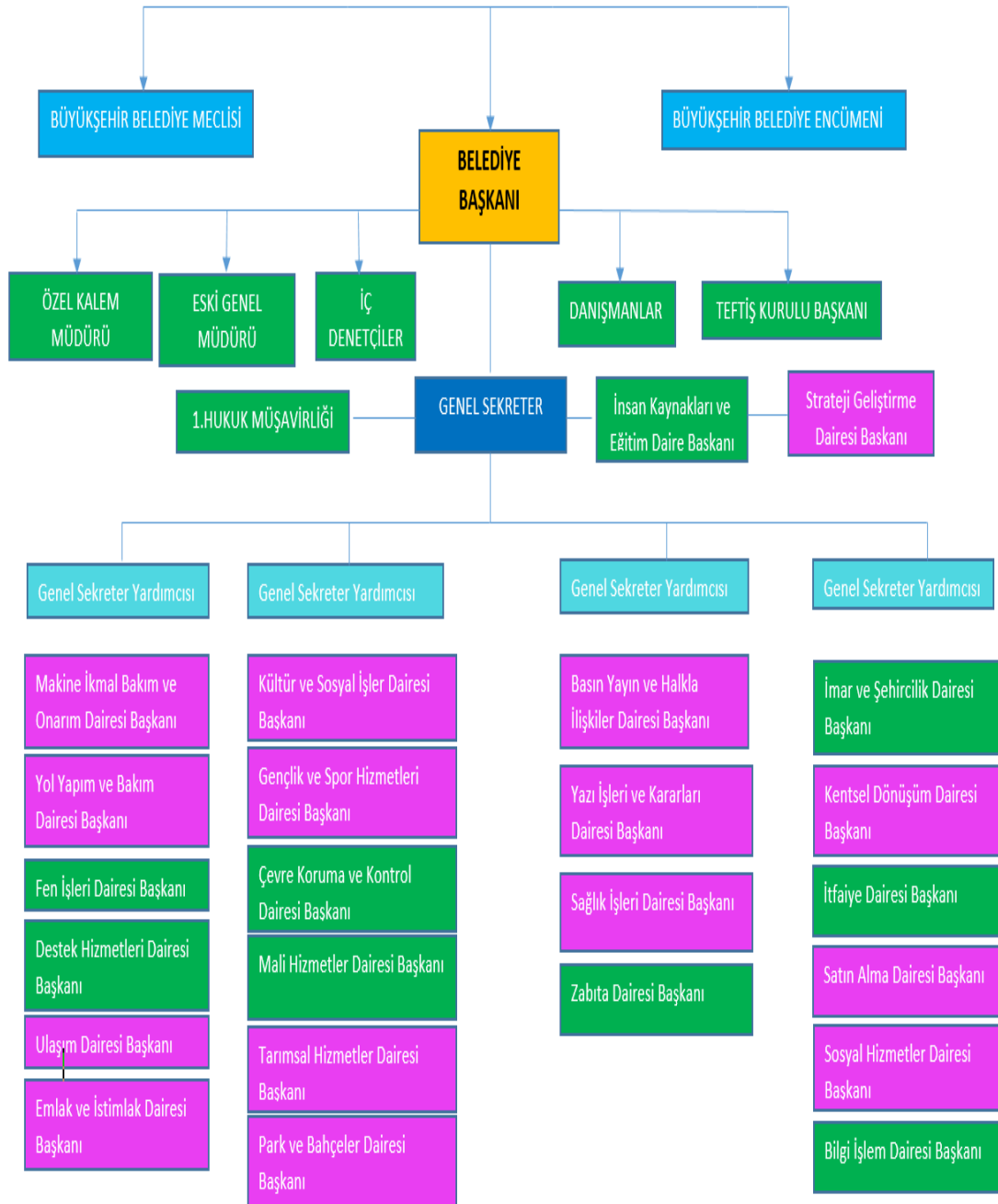
Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi (Un WOMEN) ve Sabancı Üniversitesi koordinatörlüğünde, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Türkiye Belediyeler Birliği gibi kurumların işbirliğiyle BM Ortak Programı'nın "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme" projesi kapsamında Eskişehir'in de içinde yer aldığı 11 pilot ilde (Çanakkale, Erzincan, Kayseri, Kastamonu, Gaziantep, Aydın, Kahramanmaraş, Ordu, Kocaeli ve Edirne) sivil toplum örgütleri, belediyeler ve üniversitelerin kadın çalışmaları merkezleri için faaliyetler düzenlenmiştir (UNDP, 2015: 28-29).

Araştırmanın nitel kısmı Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Odunpazarı Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesinde TCDB'nin uygulayıcılarıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel kısmı olan anketler ise Eskişehir ili sınırlarındaki vatandaşlara uygulanmıştır.

3.5.1.1. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi

21 Eylül 1925 tarihinde il olan Eskişehir, coğrafi konumu, verimli tarım arazileri, maden kaynakları açısından zenginliği vb. olanakları ile kırsal nüfusuna göre şehir nüfusunun hızla artarak kentleşmenin hızlanması nedeniyle Türkiye'nin gelişmiş illerinden biri haline gelmiştir. Eskişehir, 2 Eylül 1993 tarihinde, 504 sayılı "Yedi İlde Büyükşehir Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile büyükşehir olmuş ve bu kararname ile birlikte Eskişehir Büyükşehir Belediyesi olarak, belediyenin yetkileri ile birlikte görev alanları da genişlemiştir. Tarihte Eskişehir Büyükşehir Belediyesinin otuz iki tane yönetici olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte Eskişehir'de 1999 yerel seçimleri itibarıyla Büyükşehir Belediye Başkanı olarak, Yılmaz Büyükerşen beşinci kez seçilmiştir ve yirmi yıldan bu yana çeşitli projelere imza atarak örnek bir başkanlık süreci geçirmiştir (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, 2020: 8).

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nde, belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye encümeni olmakla beraber, belediyede görev alan diğer birimler Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin teşkilat şemasında Şekil 3.2'deki gibidir:

Şekil 3.2: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Teşkilat Şeması

Kaynak: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, 2020: 79.

Ayrıca Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin çalışanlarının cinsiyete göre dağılımlarına Tablo 3.3'te yer verilmiştir (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, 2020: 30).

Tablo 3.3: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin Çalışanlarının Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet Durumu	Memur		İşçi		696 KHK Kapsamında İşçi		Sözleşmeli Personel		Sözleşmeli Sanatçı, Sanat ve Sahne Uygulamacısı		Genel Toplam	
	Kişi Sayısı	Oran	Kişi Sayısı	Oran	Kişi Sayısı	Oran	Kişi Sayısı	Oran	Kişi Sayısı	Oran	Kişi Sayısı	Oran
Erkek	475	79,564	225	77,05	2.416	86,78	56	65,88	98	56,9767	3.270	83,206
Kadın	122	20,436	67	22,95	368	13,22	29	34,12	74	43,0233	660	16,794
Toplam	597	100	292	100	2.784	100	85	100	172	100	3.930	100

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nde, memur personel Sayısı; 597 kişidir. Bunların 122’sini kadın, 475’ini ise erkek personel oluşturmaktadır. İşçi sayısı; 292 kişidir. Bunların 67’sini kadın, 225’ini ise erkek personel oluşturmaktadır. 696 Khk kapsamında işçi sayısı 2.784’tür. Bunların 368’ini kadın, 2.416’sını ise erkek personel oluşturmaktadır. Sözleşmeli personel sayısı; 85 kişidir. Bunların 29’unu kadın, 56’sını ise erkek personel oluşturmaktadır. Sözleşmeli sanatçı, sanat ve sahne uygulamacısı ise 172 kişidir. Bunların 74’ü kadın, 98’i ise erkektir. Belediyede 660’ı kadın 3.270’i erkek olmak üzere toplam da 3.960 personel çalışmaktadır.

Eskişehir’de 2013 yılında 4-6 Kasım tarihinde Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi (Un WOMEN), “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” eğitimleri gerçekleştirmiştir. Düzenlenen bu eğitime, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, kadın sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerden geniş bir katılım sağlanmış ve bu çalışmalar sonunda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulamaya konulmasına yönelik bir yol haritası çıkarılmıştır. Un WOMEN tarafından, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’ne 10 Aralık 2013 tarihinde hazırlanan bu yol haritası resmi yazı ile sunulmuştur. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, konuyla ilgili olarak daire başkanlıkları ile bir toplantı yapmaya ve bu konuyla ilgili danışmanlık ve eğitim almaya karar vermiştir (Eskişehir Eşitlik Platformu, 2014: 19).

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, bünyesinde bulunan daire başkanlıklarına bu kapsamda yarım günlük eğitim düzenlenmiş ve her birimin kendi amaç ve hedeflerini toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik şekilde hazırlamalarını sağlamak amacıyla bununla ilgili olarak danışmanlık alınmasına karar verilmiştir. Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanı 2014 yılının Mayıs ayında bir genelge yayımlamış ve belediyede bulunan birimlerin, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik olarak

kadın sorunlarına yeni stratejik planı hazırlarken dikkat etmeleri istenmiştir. 2015-2019 Stratejik Planı, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve bu kapsamda toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin amaç ve hedefler belirlenerek hazırlanmıştır (Klatzer, vd., 2015: 38). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme faaliyetlerinin koordinasyonu için “Eşitlik Birimi ve Komisyonu” nu kurmuştur (Polat ve Ağduk, 2019: 44). Ayrıca Birleşmiş Milletler Kadının İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı ve Sabancı Vakfı Ortak Programından (BMOP) hibe alınmasıyla bu kapsamda gerçekleştirilen “Uygulamalı Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Eğitimi” adlı proje sonucunda Eskişehir Eşitlik Platformu (ESEP) kurulmuştur (Eskişehir Eşitlik Platformu; 2014: 19). Sivil toplum kuruluşları ve kent konseyinin de dahil olduğu bu platform; kadın hakları ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği faaliyetlerinin izlenmesi amacıyla kurulmuştur (Polat ve Ağduk, 2019: 44). Ayrıca ESEP, “2015-2019 Stratejik Planı”nın toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme perspektifinde hazırlanması hususunda önemli rol oynamıştır (Klatzer, vd., 2015: 43).

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin 2020-2024 Stratejik Planı kapsamında “*Eskişehirlilere fırsat eşitliği sağlamak ve kentin sosyal sorunlarını çözmek*” şeklinde bir stratejik amaç ve “özel ihtiyaç sahibi gruplar desteklenecek” şeklinde de hedef belirlenmiştir. Bu kapsamda; Eskişehirlilere fırsat eşitliği sağlamak ve kentin sosyal sorunlarını çözmek için özel ihtiyaç sahibi gruplara (kadın, çocuk, yaşlı, engelli) yönelik çalışmaların arttırılması, bu grupların ihtiyaçları doğrultusunda etkin, kaliteli, hızlı, katılımcı, şeffaf, eşitlikçi ve vatandaşın memnuniyetini ön planda tutacak şekilde hizmet verilmesi amaçlanmaktadır. Özel ihtiyaç sahibi grupların gereksinimlerini karşılamaya yardımcı olmak, sosyal belediyecilik anlayışının geliştirilerek sürdürülebilmesi için gençlere ve çocuklara bilimi sevdirmek, onların hayal gücünün gelişimine katkı sağlamaya yönelik faaliyetler düzenleyerek, şehrin sosyal, kültürel, sanatsal ve bilimsel altyapısına katkı sunmak amaçlanmaktadır (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, 2019: 153).

Tablo 3.4’te Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında 2020 yılı bütçe performans hedef ve göstergelerine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 3.4: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Özel İhtiyaç Sahibi Gruplar Desteklenecek Performans Hedefine İlişkin Bilgiler

İdare Adı			ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ					
			Kaynak İhtiyacı (2020) (TL)					
Performans Hedefi	Faaliyet Kodu	Performans Hedefi	Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(₺)	Pay (%)	(₺)	Pay (%)	(₺)	Pay (%)
P.H.1		Özel İhtiyaç Sahibi Gruplar Desteklenecek	7.443.000,00	0,68			7.443.000,00	0,67
	F.92	Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeye Yönelik Faaliyetler	116.800,00	0,01			116.800,00	0,01
	F.93	Engellilere Yönelik Faaliyetler	855.400,00	0,08			855.400,00	0,08
	F.94	Kadınlara Yönelik Faaliyetler	350.400,00	0,03			350.400,00	0,03
	F.95	Çocuklara Yönelik Faaliyetler	233.600,00	0,02			233.600,00	0,02
	F.96	Yaşlılara Yönelik Faaliyetler	116.800,00	0,01			116.800,00	0,01
	F.97	Bilimi Sevdirmeye Yönelik Faaliyetler	2.801.000,00	0,25			2.801.000,00	0,25
	F.98	Hayal Gücünü Geliştirmeye Yönelik Faaliyetler	1.969.000,00	0,18			1.969.000,00	0,18
	F.99	Hizmet Binaları ve Atölye Yapım Faaliyetleri	1.000.000,00	0,09			1.000.000,00	0,09

Kaynak: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, 2019: 213.

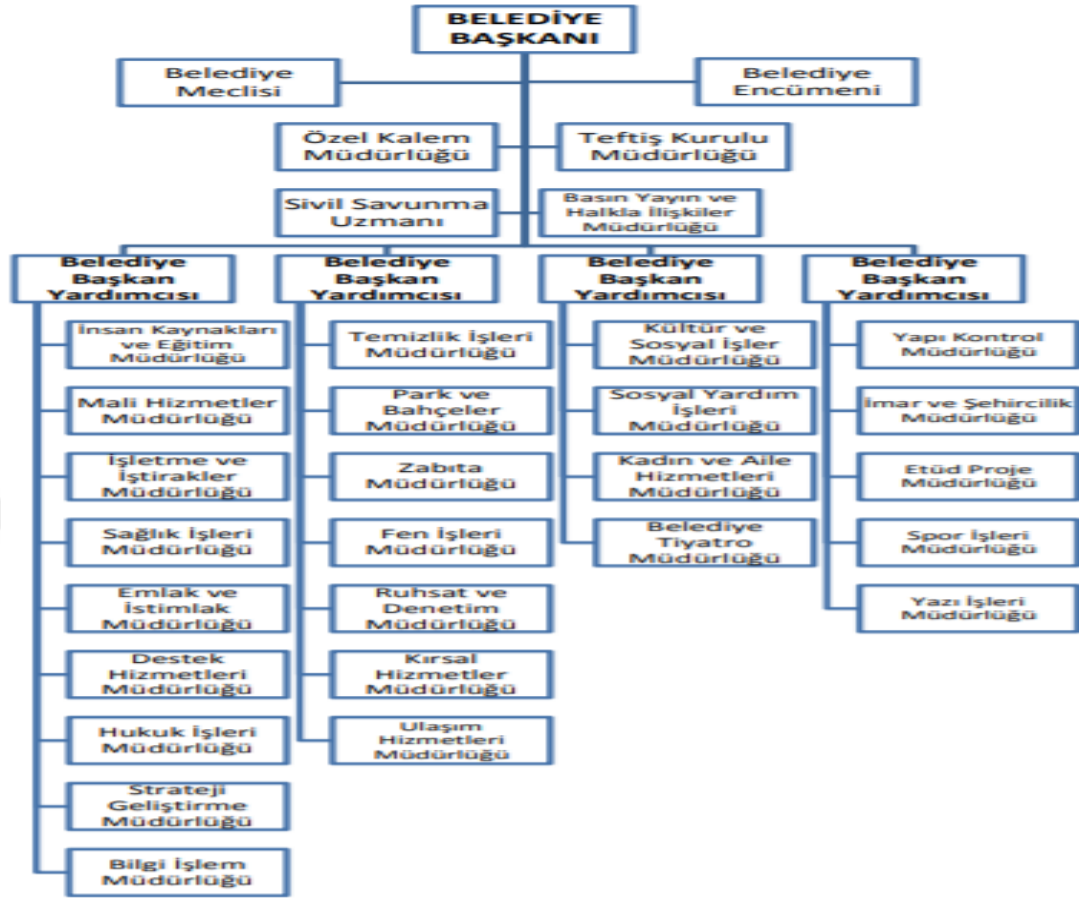
Tablo 3.4’te verilen “*özel ihtiyaç sahibi gruplar desteklenecek*” stratejik amacını gerçekleştirebilmek için F92 ve F94 faaliyetlerinden sorumlu birim; Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı’dır. Özel ihtiyaç sahibi gruplar desteklenecek şeklindeki stratejik amacına yönelik toplam 7.443.000.- TL kaynak ayrılmıştır. Bu kapsamda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ve kadınlara yönelik faaliyetlere ayrılan bütçe ise toplam 467.200.- TL’dir.

3.5.1.2. Odunpazarı Belediyesi

Odunpazarı Belediyesi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı ilk kademe belediyesi olarak, Bakanlar Kurulu'nun 95/5130 sayılı kararıyla kurulmuş ve 4 Nisan 1994 tarihinden itibaren 2009 yılında yapılan yerel seçime kadar ilk kademe belediyesi olarak hizmet vermiştir. Ancak 2009 yılında yapılan yerel seçimle birlikte ilçe belediyesi kimliği kazanmıştır (www.odunpazari.bel.tr/icerik-73-belediye_tarihimiz; Odunpazarı Belediyesi, 2020 (a): 11). 2014 yılı yerel seçimlerinde Odunpazarı Belediye Başkanı olarak seçilen Kazım Kurt, 2019 yerel seçimlerinde de aday olmuş ve Odunpazarı Belediye Başkanı olarak ikinci dönemine başlamıştır ([www.odunpazarari.bel.tr/icerik-117-odunpazari_rehber](http://www.odunpazari.bel.tr/icerik-117-odunpazari_rehber), 2020).

Odunpazarı Belediyesi'nde belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye encümeni olmakla beraber, belediyede görev alan diğer birimler Odunpazarı Belediyesi'nin teşkilat şeması Şekil 3.3'teki gibidir:

Şekil 3.3: Odunpazarı Belediyesi Teşkilat Şeması

Kaynak: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi, 2019: 13.

Şekil 3.3'te görüldüğü gibi, Odunpazarı Belediyesi, 30.06.2019 tarihi itibarıyla dört Belediye Başkan Yardımcısı ve yirmi sekiz müdürlük ile birlikte çalışmalarını yürütmektedir.

Ayrıca Odunpazarı Belediyesi'nin çalışanlarının cinsiyete göre dağılımları Tablo 3.5'te yer verilmiştir (Odunpazarı Belediyesi, 2020 (b): 25-26).

Tablo 3.5: Odunpazarı Belediyesi'nin Çalışanlarının Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet Durumu	Memur	İşçi	696 Khk Kapsamında İşçi	Sözleşmeli Personel	Genel Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
Erkek	252	93	894	14	1.253
Kadın	73	11	317	9	410
Toplam	325	104	1.211	23	1.663

Odunpazarı Belediyesi'nde, memur Personel Sayısı; 325 kişidir. Bunların 252'sini erkek, 73'ünü ise kadın personel oluşturmaktadır. İşçi sayısı, 104 kişidir. Bunların 93'ünü erkek, 11'ini ise kadın personel oluşturmaktadır. 696 Khk kapsamında işçi sayısı, 894'ünü erkek, 317'sini ise kadın personel oluşturmaktadır. Sözleşmeli personel sayısı ise, 23'tür. Bunların 14'ü erkek, 9'unu ise kadın personel oluşturmaktadır. Belediyede 1.253'ü erkek, 410'u kadın olmak üzere toplam da 1.663 personel çalışmaktadır.

Eskişehir'de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında gerçekleştirilen eğitimler sonucunda; kadın hakları ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği faaliyetlerinin izlenmesi amacıyla ESEP birimi kurulmuş ve bu birim Odunpazarı Belediyesi'nin stratejik planlarını inceleyerek, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik olarak hazırlanan bütçe kalemleri ve uygulamaları için görüşmeler gerçekleştirmiştir (Klatzer, vd., 2015: 43).

Odunpazarı Belediyesi'nde ilk olarak, TCDB konusundaki mevcut durumu iç paydaş anketleriyle analiz edilerek, buna yönelik yapılması gereken çalışmalar belirlenmiştir. Odunpazarı Belediyesi'nde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda çalışmalar, 2014 yılı mahalli idareler seçimlerinden sonra yeni oluşturulan "2015–2019 Stratejik Planı" ile birlikte başlamıştır. Bu stratejik planda belirlenen hedeflerden biri de, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla, belediyenin yaptığı tüm hizmetlerde toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alacak çalışmalar yapılması ve planlanmasıdır (Eskişehir Odunpazarı Belediyesi, 2020 (c): 5). Odunpazarı Belediyesi, bütün belediye birimlerine yönelik olarak 2014 yılında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme eğitimleri düzenlemiş ve sonrasında Strateji Geliştirme Müdürlüğü yeni bir bütçe raporlama sistemi geliştirmeye başlamıştır. Bu çalışma sonucunda "Odunpazarı Belediyesi Bütçe Uygulama Eşitlik Raporu" adlı yeni bir resmi belge hazırlanmış ve 2017 bütçe yılından itibaren yıllık belediye faaliyet raporuna eklenmiştir. Odunpazarı Belediyesi'nde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme; stratejik planlamaya toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımının entegre edilmesi, bu konuda kurumsal farkındalık oluşturmak ve cinsiyete göre ayrıştırılmış sistematik veri toplama şeklinde üç alanda gerçekleştirilmiştir (Akdoğan Erol, 2019: 35). Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında yapılan çalışmalar, Strateji Geliştirme Müdürlüğü bünyesinde kurulan "Eşitlik Birimi" ile sürdürülmektedir. Bununla birlikte ilçedeki mahallelerin nüfus yapısına göre istatistiki

bir veri toplama çalışmaları gerçekleştirilerek, bir veri tabanı oluşturulmuştur. Böylece toplumdaki tüm kesimler tarafından belediyenin her türlü hizmetinden faydalanmasını sağlayacak kaynak dağılımının yapılmasına yardımcı olmuştur. Ayrıca “Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi” hazırlanarak, harcama birimlerinin sundukları hizmetleri kadın-erkek olarak cinsiyet bazında ayırma yapmaları sağlanmıştır. Bununla birlikte belediye bütçesinin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olup olmadığı ya da ne derece duyarlı olduğunu tespit etmek amacıyla formlar belirlenmiştir. 2019 yılında TCDB çalışmaları kapsamında hazırlanan “Bütçe Uygulama Eşitlik Raporu” için, harcama birimleri ile görüşülmüş ve harcamalarına yönelik olarak üçer aylık dönemlerin sonunda katılımcı sayıları istenmiş ve raporlar oluşturulmuştur (Eskişehir Odunpazarı Belediyesi, 2020(c): 5). Odunpazarı Belediyesi, 2019 yılı idare faaliyet raporunun bir eki olarak TCDB çalışmaları raporunu kamuoyu ve meclisin bilgilerine sunmaktadır (Eskişehir Odunpazarı Belediyesi, 2020(c): 7).

Tablo 3.6: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi Ek 1

T.C. ODUNPAZARI BELEDİYESİ	
	 MÜDÜRLÜĞÜ
Bütçe Tertibi	
Toplumsal Cinsiyete Özgü Hedefi	
Planlanan Proje / Önlem	
Performans / Başarı Göstergesi	
Planlanan Kullanıcılar (Kadın / Erkek) %	

Kaynak: www.odunpazari.bel.tr/dosya_yoneticisi, 2020.

Tablo 3.6’da Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi kapsamında belediyenin tüm harcama birimleri bütçe hazırlık çalışmaları sürecinde, bütçe teklifleri ekinde yönergede bulunan Ek 1 formunu Mali Hizmetler Müdürlüğü ile eş zamanlı olarak da bir örneğini Strateji Geliştirme Müdürlüğü Eşitlik Birimi’ne göndereceklerdir. Gerekli görüldüğü takdirde harcama birimleriyle, harcama birimleri tarafından gönderilen Ek 1 formları üzerinde görüşmeler yapılacaktır. Strateji Geliştirme Müdürlüğü Eşitlik Birimi tarafından “Bütçe Eşitlik Raporu” hazırlanarak bilgi için üst yöneticiye ve bütçe görüşmelerinde Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği ve Plan ve Bütçe

komisyonlarına sunulacaktır (Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi: 2).

Tablo 3.7: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi Ek 2

T.C. ODUNPAZARI BELEDİYESİ	
..... MÜDÜRLÜĞÜ	
Hizmet / Ürün	
Bütçe Tertibi	
Bütçe Ödeneği	
Harcanan Bütçe	
Kadın Yararlanıcı Sayısı ve Oranı (%)	
Erkek Yararlanıcı Sayısı ve Oranı (%)	

Kaynak: www.odunpazarı.bel.tr/dosya_yoneticisi, 2020.

Tablo 3.7’de Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi kapsamında harcama birimleri tarafından bütçe uygulama sonuçları yönerge Ek 2 formu doldurularak Strateji Geliştirme Müdürlüğü Eşitlik Birimi’ne her yıl nisan ayının sonuna kadar gönderilecektir. Harcama birimleri tarafından gönderilen Ek 2 formları Eşitlik Birimi tarafından değerlendirilerek, ilgili harcama birimleriyle gerekli görülen konularda görüşmeler yapılacaktır. Eşitlik Birimi tarafından hazırlanan “Bütçe Uygulama Eşitlik Raporu” bilgi için üst yöneticiye ve kesin hesap görüşmelerinde Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği ile Plan ve Bütçe komisyonlarına sunulacaktır (Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi: 2-3).

Tablo 3.8: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi Ek 3

T.C. ODUNPAZARI BELEDİYESİ	
..... MÜDÜRLÜĞÜ	
Hizmet / Ürün	
Bütçe Tertibi	
Harcama Tutarı	
Hizmet / Ürün / Projenin Genel Durumu	
Yararlanıcı Sayıları (Kadın / Erkek)	
Kaynak: www.odunpazari.bel.tr/dosya_yoneticisi, 2020.	

Tablo 3.8’de Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi kapsamında tüm harcama birimleri tarafından üçer aylık dönemler halinde yönerge Ek 3 formu doldurulup Strateji Geliştirme Müdürlüğü Eşitlik Birimi’ne gönderilecektir. Ek 3 formları Eşitlik Birimi tarafından değerlendirilerek, üst yöneticiye sunulmak üzere hazırlanan üçer aylık performans gerçekleşme raporlarına eklenecektir (Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi: 3).

Tablo 3.9: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi Ek 4

T.C. ODUNPAZARI BELEDİYESİ	
..... MÜDÜRLÜĞÜ	
Konu	
Doküman	
Eşitlik Birimi Bulgusu	
Harcanan Bütçe	
Kadın Yararlanıcı Sayısı ve Oranı (%)	
Erkek Yararlanıcı Sayısı ve Oranı (%)	
Kaynak: www.odunpazari.bel.tr/dosya_yoneticisi, 2020.	

Tablo 3.9’da Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi kapsamında Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü’ne tasarımların yapılması amacıyla, birimlerden iletilen duyuru ve tanıtım istekleri gönderilmektedir. Basın Yayın ve Halka İlişkiler Müdürlüğü ile birlikte Eşitlik Birimi tarafından tasarım süreci;

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini” vurgulayıcı etkenlerin tanıtım ve duyuru araçlarında yer almasının sağlanması gerçekleştirilecektir. Eşitlik Birimi gerekli gördüğü takdirde tanıtım ve duyuru dokümanlarının içeriği ile ilgili Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü ile görüşmeler yaparak, her tanıtım ve duyuru dokümanı için düzenleyeceği Ek 4 formunu Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü’ne gönderecektir (Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi: 3).

Tablo 3.10: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi Ek 5

T.C. ODUNPAZARI BELEDİYESİ	
..... MÜDÜRLÜĞÜ	
Projenin Adı	
Projenin Yeri	
Projenin Hedef Grupları	
Projenin İlgili Olduğu Stratejik Amaç ve Performans Hedefi	
Proje Maliyeti (TL)	
Projeden Beklenen Yararlanıcı Sayıları (Kadın / Erkek)	
Projenin Yapılma Sebebi (İhtiyaç Analizi)	

Kaynak: www.odunpazari.bel.tr/dosya_yoneticisi, 2020.

Tablo 3.10’da Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi kapsamında belediye yatırım programı ve performans programı hazırlık çalışmaları sürecinde; tüm harcama birimleri Ek 5 formu ile birlikte performans ve yatırım tekliflerini Strateji Geliştirme Müdürlüğü’ne göndereceklerdir (Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi: 2).

Tablo 3.11’de Odunpazarı Belediyesi’nin 2019 yılına ait toplam bütçe ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan harcamalara yönelik bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 3.11: Odunpazarı Belediyesi 2019 yılı Bütçe Uygulama Sonuçları

Ekonomik Sınıflandırma(I. Düzey)	Yararlanıcı Oranları		TCDB Kapsamında Toplam Harcama (TL)	Toplam Bütçe Harcama (TL)
	Kadın	Erkek		
Personel Giderleri	21 %	79 %	39.499.326,90	39.499.326,90
SGK Devlet Primi Giderleri	21 %	79 %	5.990.489,72	5.990.489,72
Mal ve Hizmet Alım Gid.	49 %	51 %	36.024.288,54	148.726.283,36
Faiz Giderleri			0,00	14.095.638,53
Cari Transferler	58 %	42 %	2.185.528,48	8.515.926,75
Sermaye Giderleri	51 %	49 %	5.459.086,03	42.413.621,15
Sermaye Transferler			0,00	0,00
Borç Verme			0,00	0,00
Yedek Ödenekler			0,00	0,00
TOPLAM			89.158.719,67	259.241.286,41

Kaynak: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi, 2020 (c): 8.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları kapsamında 2019 yılı uygulama sonuçları değerlendirildiğinde toplam 259.241.286,41 TL bütçe harcamasının 89.158.719,67 TL tutarlık bölümü cinsiyete duyarlılık açısından incelenmiştir (Odunpazarı Belediyesi, 2020 (c): 8).

Tablo 3.12’de Odunpazarı Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü’nün 2019 yılına ilişkin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme harcama raporunda mal ve hizmet alım giderlerine ait ayrıntılı harcama bilgilerine yer verilmektedir.

Tablo 3.12: Odunpazarı Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü 2019 Yılı TCDB Harcama Raporu

TCDB Harcama Raporu			
Dönemi	01/01/2019–31/12/2019		
Harcama Birimi	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü		
Harcamanın Niteliği	Mal ve Hizmet Alımı Giderleri		
Bütçe Kodu	46.26.17.14.10.9.9.00.5.03		
Açıklama	✓ Kreş ve oyuncak kütüphanesi giderleri (53.920,51 TL) ✓ Yolluk giderleri (2.043,26 TL) ✓ Şehiriçi Ulaşım Giderleri (4.979,00 TL) ✓ Yeni Açılacak Kreşlere Malz.Alımı (292.511,37 TL) ✓ Hizmet Birimlerine Malz.Alımı (131.967,47 TL) ✓ Eğitim Ücret Ödemesi (1.600,00 TL)		
Harcama Tutarı	487.021,61		
Yararlanıcı Bilgileri	Kadın	677	46 %
	Harcama Tutarı		224.029,94
	Erkek	788	54 %
	Harcama Tutarı		262.991,67

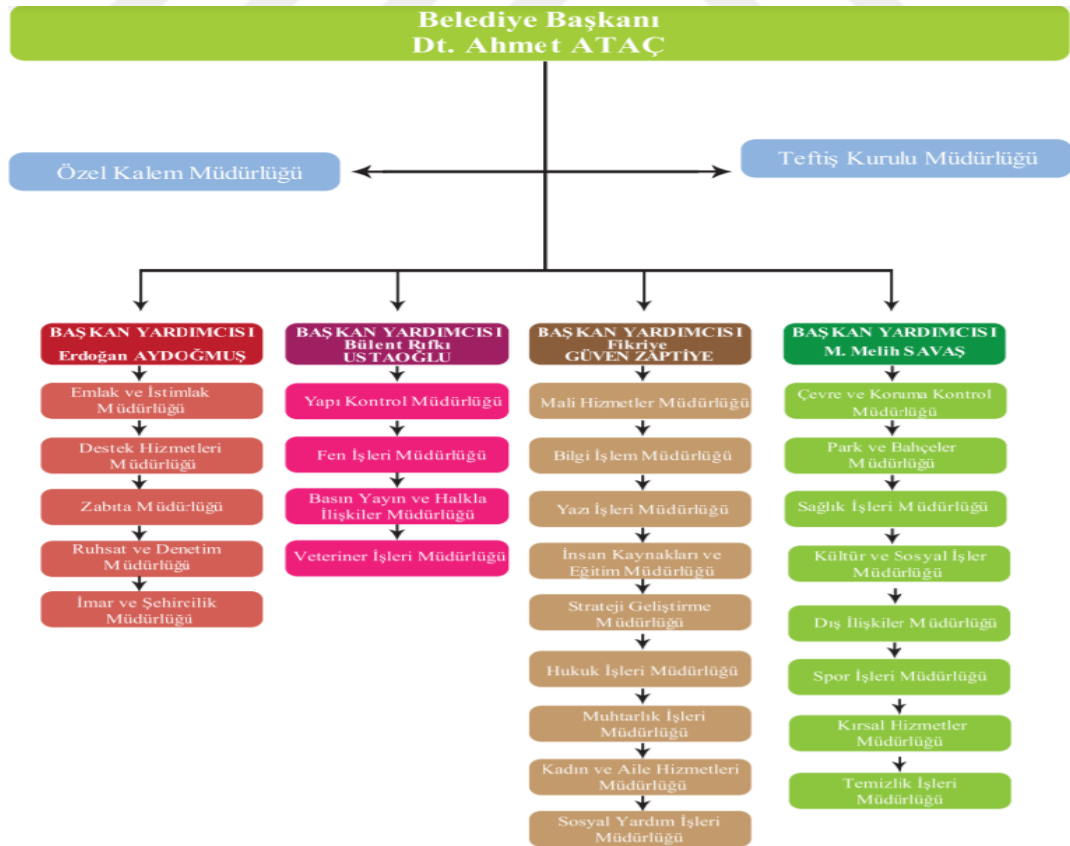
Kaynak: Eskişehir Odunpazarı Belediyesi, 2020 (c): 45.

3.5.1.3. Tepebaşı Belediyesi

Tepebaşı Belediyesi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde hizmet vermekte olup, 09.09.1993 Tarih 21693 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 504 sayılı “Yedi İlde Büyükşehir Kurulması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname” uyarınca ilk kademe belediyesi olarak kurulmuştur. 06.03.2008 Tarih ve 5747 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” gereği İlçe Belediyesi statüsüne dönüşerek hizmet vermektedir (Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, 2019 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 12). 31 Mart 2019 tarihinde yapılan yerel seçimlerinde Tepebaşı Belediyesi’nde 2004 yılından bu yana Tepebaşı Belediye Başkanı olarak görev yapan Ahmet Ataç aday olmuş ve Tepebaşı Belediye Başkanı olarak görevine başlamıştır.

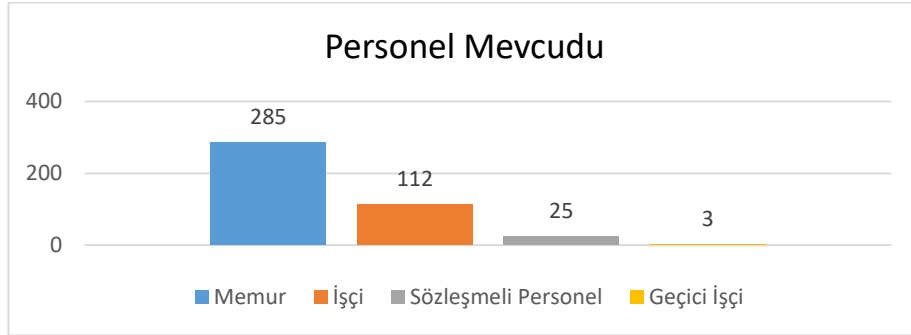
Tepebaşı Belediyesi’nde başta belediye başkanı olmakla beraber, belediyede görev alan diğer birimler Tepebaşı Belediyesi’nin organizasyon şeması Şekil 3.4’teki gibidir (Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, 2020-2024 Stratejik Plan:15):

Şekil 3.4: Tepebaşı Belediyesi Organizasyon Şeması

Ayrıca Tepebaşı Belediyesi'nin çalışanlarına ilişkin bilgilere Şekil 3.5'te yer verilmiştir (Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, 2020: 31).

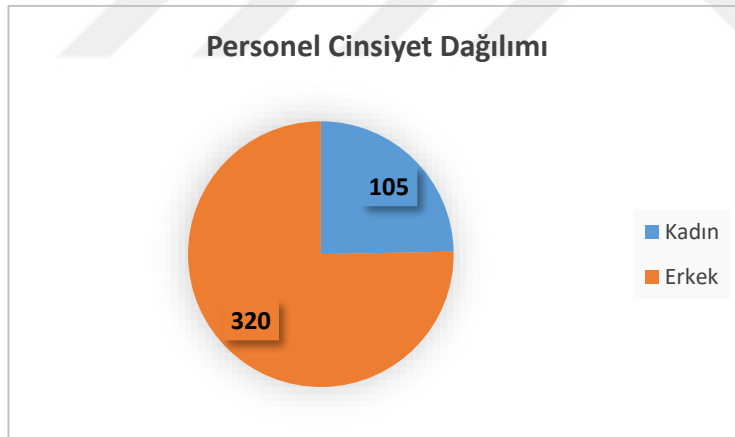
Şekil 3.5: Tepebaşı Belediyesi Çalışanlarının Mevcut Durumu (2019)

2019 yılı sonu itibariyle Tepebaşı Belediyesi'nde 285 memur, 112 daimi işçi, 25 sözleşmeli personel ve 3 geçici işçi olmak üzere toplam 425 personel görev yapmaktadır.

Personelin cinsiyete göre dağılımı ise Şekil 3.6'da verilmektedir (Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, 2020: 32).

Şekil 3.6: Tepebaşı Belediyesi Çalışanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (2019)

2019 yılı sonu itibariyle Tepebaşı Belediyesi'nde 105 kadın, 320 erkek personel olmak üzere, 425 personel görev yapmaktadır.

Eskişehir, Sabancı Vakfı tarafından finanse edilen Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) kapsamında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik gerçekleştirilen eğitimler sonucunda; kadın hakları ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği faaliyetlerinin izlenmesi amacıyla ESEP birimi kurulmuştur ve bu birim

Tepebaşı Belediyesi'nin stratejik planlarını inceleyerek, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik olarak hazırlanan bütçe kalemleri ve uygulamaları için görüşmeler gerçekleştirmiştir (Klatzer, vd., 2015: 43).

Tepebaşı Belediyesi'nin 2020-2024 Stratejik Planı kapsamında “*sosyal ve kültürel belediyecilik adına sürdürülebilir projeler üretmek*” şeklinde bir stratejik amaç belirlenmiştir. Tepebaşı Belediyesi'nin, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında 2020 yılı bütçe performans hedef ve göstergelerine ilişkin bilgilere aşağıdaki tablolarda yer yerilmektedir:

Tablo 3.13: Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 2.2'ye İlişkin Bilgiler

İdare Adı			TEPEBAŞI BELEDİYESİ					
			Kaynak İhtiyacı (2020) (TL)					
Performans Hedefi	Faaliyet Kodu	Performans Hedefi	Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(₺)	Pay (%)	(₺)	Pay (%)	(₺)	Pay (%)
HEDEF 2.2		Aileleri ve kadınları destekleyici ve güçlendirici çalışmalar yapmak	323.000,00		0,00		323.000,00	
	F.2.2.1	Yeni doğan bebeklere hoş geldin ziyaretlerinin yapılması (kişi)	25.000,00		0,00		25.000,00	
	F.2.2.2	Yeni evlenen çiftlere tebrik ziyaretlerinin yapılması	32.000,00		0,00		32.000,00	
	F.2.2.3	Sağlıklı evlilik, evlilik öncesi eğitim, aile planlaması ve aile içi iletişimi arttırmak için eğitimler düzenlenmesi	23.000,00		0,00		23.000,00	
	F.2.2.4	Aile olma, ailede karar verme, aile içi şiddet temalarını içeren tiyatro oyunu sergilemek üzere belediye personelinin bir tiyatro ekibi oluşturulması	141.000,00		0,00		141.000,00	
	F.2.2.5	Aile ve kadın danışma ve dayanışma hizmeti verilmesi (kişi)	30.000,00		0,00		30.000,00	
	F.2.2.6	Toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet, kadın sığınma evinde yaşam, çocuk ihmal ve istismar konularında eğitimler düzenlenmesi	16.000,00		0,00		16.000,00	
	F.2.2.7	8 Mart ve 25 Kasım için etkinlikleri planlanması	56.000,00		0,00		56.000,00	

Kaynak: Tepebaşı Belediyesi, 2019: 236.

Tablo 3.13'te verilen bilgilere göre, Tepebaşı Belediyesi'nin 2020 yılı performans programında belirlenen hedeflerden biri de "Aileleri ve kadınları destekleyici

ve güçlendirici çalışmalar yapmak”tır. Bu hedefe yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerden sorumlu birim ise, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü’dür. Bu hedefe yönelik toplam 323.000.- TL kaynak ayrılmıştır.

Tablo 3.14: Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 2.5’e İlişkin Bilgiler

İdare Adı		TEPEBAŞI BELEDİYESİ					
		Kaynak İhtiyacı (2020) (TL)					
Performans Hedefi	Faaliyet Kodu	Performans Hedefi	Bütçe İçi	Bütçe Dışı	Toplam		
			(₺)	Pay (%)	(₺)	Pay (%)	(₺) Pay (%)
HEDEF 2.5		Bölgemizde yaşayan kadınların ekonomik özgürlüklerini sağlayabilmek ve kaliteli hayat sürdürebilmeleri için üretim noktaları oluşturmak, üretim yapabilmeleri konusunda gerekli donanımları sağlamak	442.000,00		0,00		442.000,00
	F.2.5.1	Hanımeli sokağında kadınların ev ekonomilerini desteklemek amacıyla satış noktalarının oluşturulması (Stand-Adet)	60.000,00		0,00		60.000,00
	F.2.5.2	Kadınlarımızın üretim ve satış yapabileceği konular hakkında eğitimler verilmesi, planlamalar yapılması	10.000,00		0,00		10.000,00
	F.2.5.3	Kadınlar için meslek edindirme veya hobi kursları düzenlenmesi	345.000,00		0,00		345.000,00
	F.2.5.4	Kooperatif örgütlenmesini desteklemek amacıyla bilgi paylaşımı yapılması	10.000,00		0,00		10.000,00

Tablo 3.14: (devam) Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 2.5’e İlişkin Bilgiler

F.2.5.5	Kadına ve çocuğa yönelik şiddet, istismar vb. alanlarda farkındalık ve önleme çalışmaları yapılması	7.000,00	0,00	7.000,00
F.2.5.6	Online satış becerilerinin ve yöntemlerinin geliştirilmesi	10.000,00	0,00	10.000,00

Kaynak: Tepebaşı Belediyesi, 2019: 237

Tablo 3.14’te verilen bilgilere göre, Tepebaşı Belediyesi’nin 2020 yılı performans programında belirlenen hedeflerden biri de “*Bölgemizde yaşayan kadınların ekonomik özgürlüklerini sağlayabilmek ve kaliteli hayat sürdürebilmeleri için üretim noktaları oluşturmak, üretim yapabilmeleri konusunda gerekli donanımları sağlamak*” tır. Bu hedefe yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerden sorumlu birim ise, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’dür. Bu hedefe yönelik toplam 442.000.- TL kaynak ayrılmıştır.

Tablo 3.15: Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 2.7’ye İlişkin Bilgiler

İdare Adı			TEPEBAŞI BELEDİYESİ					
			Kaynak İhtiyacı (2020) (TL)					
Performans Hedefi	Faaliyet Kodu	Performans Hedefi	Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(₺)	Pay (%)	(₺)	Pay (%)	(₺)	Pay (%)
HEDEF 2.7		Hayat boyu öğrenim adı altında eğitim olanaklarını sağlayarak kentsel yaşam becerilerini geliştirmek. (Kent Enstitüsü)	106.000,00		0,00		323.000,00	
	F.2.7.1	Kent Enstitüsü ile eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması (Verilen eğitimlerin artırılması)	90.000,00		0,00		25.000,00	
	F.2.7.2	Kentsel beceri düzeyinin yükseltilmesi ve bilgilendirmelerin sağlanması	16.000,00		0,00		32.000,00	

Kaynak: Tepebaşı Belediyesi, 2019: 238.

Tablo 3.15’te verilen bilgilere göre, Tepebaşı Belediyesi’nin 2020 yılı performans programında belirlenen hedeflerden biri de “*Hayat boyu öğrenim adı altında eğitim olanaklarını sağlayarak kentsel yaşam becerilerini geliştirmek*”tir. Bu hedefe yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerden sorumlu birim ise, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’dür. Bu hedefe yönelik toplam 106.000.- TL kaynak ayrılmıştır.

Tablo 3.16: Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 2.18’e İlişkin Bilgiler

İdare Adı			TEPEBAŞI BELEDİYESİ					
			Kaynak İhtiyacı (2020) (TL)					
Performans Hedefi	Faaliyet Kodu	Performans Hedefi	Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(₺)	Pay (%)	(₺)	Pay (%)	(₺)	Pay (%)
HEDEF 2.18		Kadınlar, çocuklar ve gençler ön planda olmak üzere halkın her kesimine kültürel sosyal-ekonomik avantajlar sunacak çalışmalar yaparak, istihdamın desteklenmesine yönelik mesleki eğitimler vererek sosyal dengeyi sağlayacak çalışmalar yapmak.	3.571.000,00		0,00		3.571.000,00	
	F.2.18.1	Meslek edindirme ve hobi kurslarına katılması hedeflenen kişi sayısı	1.260.000,00		0,00		1.260.000,00	
	F.2.18.2	Okuma yazma kursuna katılması hedeflenen kişi sayısı	7.500,00		0,00		7.500,00	
	F.2.18.3	Belde evlerinde vatandaşlara yönelik etkinlikler düzenlenmesi	12.000,00		0,00		12.000,00	
	F.2.18.4	Anneler günü ve dünya kadınlar günü etkinlikleri düzenlenmesi	24.000,00		0,00		24.000,00	
	F.2.18.5	Kursiyerlerin yaptıkları ürünlerin sergilenmelerinin sağlanması	12.000,00		0,00		12.000,00	
	F.2.18.6	Belde evleri yaz okulu uygulamalarına katılması hedeflenen kişi sayısı	283.500,00		0,00		283.500,00	

Tablo 3.16: (devam)Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 2.18’e İlişkin Bilgiler

F.2.18.7	Belde evleri çocuk sanat ve spor kurslarına katılması hedeflenen kişi sayısı	388.500,00	0,00	388.500,00
F.2.18.8	Kültür gezileri düzenlemek	1.525.000,00		1.525.000,00
F.2.18.9	Resmi bayramlarda düzenlenecek etkinlik sayısı	58.500,00		58.500,00

Kaynak: Tepebaşı Belediyesi, 2019: 240.

Tablo 3.16’da verilen bilgilere göre, Tepebaşı Belediyesi’nin 2020 yılı performans programında belirlenen hedeflerden biri de “*Kadınlar, çocuklar ve gençler ön planda olmak üzere halkın her kesimine kültürel sosyal-ekonomik avantajlar sunacak çalışmalar yaparak, istihdamın desteklenmesine yönelik mesleki eğitimler vererek sosyal dengeyi sağlayacak çalışmalar yapmak.*”tır. Bu hedefe yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerden sorumlu birim ise, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü’ dür. Bu hedefe yönelik toplam 3.571.000.- TL kaynak ayrılmıştır.

Tepebaşı Belediyesi’nin 2020-2024 Stratejik Planı kapsamında “*Kentsel ve kırsal arasında bir denge kurarak, doğayı korurken ekonomik ve sosyal alanlarda karşılıklı bağları güçlendirmek*” şeklinde bir stratejik amaç belirlenmiştir. Tepebaşı Belediyesi’nin, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında 2020 yılı bütçe performans hedef ve göstergelerine ilişkin bilgilere Tablo 3.17’de yer yerilmektedir.

Tablo 3.17: Tepebaşı Belediyesi İdare Performans Hedefi 5.6'ya İlişkin Bilgiler

İdare Adı			TEPEBAŞI BELEDİYESİ					
			Kaynak İhtiyacı (2020) (TL)					
Performans Hedefi	Faaliyet Kodu	Performans Hedefi	Bütçe İçi	Pay (%)	Bütçe Dışı	Pay (%)	Toplam	Pay (%)
			(₺)		(₺)		(₺)	
HEDEF 5.6		Kırsalda yaşayan kadınları sosyal ve ekonomik alanda güçlendirmek.	150.000,00		0,00		323.000,00	
	F.5.6.1	Kırsalda yaşayan kadınlara yönelik eğitimlerin düzenlenmesi (sayısı)	60.000,00		0,00		25.000,00	
	F.5.6.2	Kadınların ürünlerini satabilecekleri satış noktalarının kurulması (sayısı)	90.000,00		0,00		32.000,00	

Kaynak: Tepebaşı Belediyesi, 2019: 243.

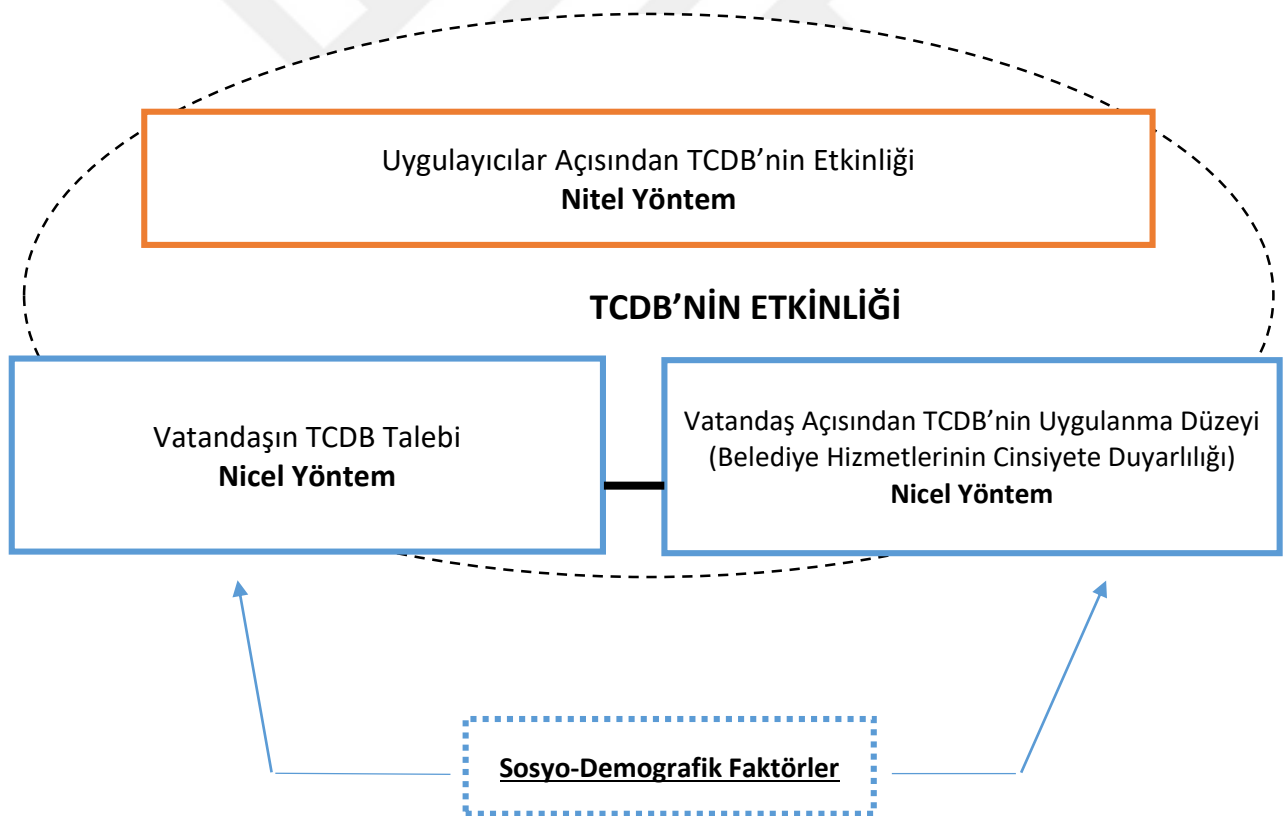
Tablo 3.17’de verilen bilgilere göre, Tepebaşı Belediyesi’nin 2020 yılı performans programında belirlenen hedeflerden biri de “Kırsalda yaşayan kadınları sosyal ve ekonomik alanda güçlendirmek”tir. Bu hedefe yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerden sorumlu birim ise, Kırsal Hizmetler Müdürlüğü’dür. Bu hedefe yönelik toplam 150.000.- TL kaynak ayrılmıştır.

Genel olarak bakıldığında Eskişehir’de bulunan üç belediye toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik gerçekleştirdikleri veya gerçekleştirecekleri faaliyetlerine bütçe belgelerinde (stratejik plan, performans programları ve faaliyet raporları) yer verdikleri görülmektedir. Tablolar incelendiğinde, özellikle kadınlar ön planda olmak üzere, halkın her kesimine yönelik olarak kültürel, sosyal-ekonomik avantajlar sunacak çalışmalar yaparak, istihdamın desteklenmesine yönelik mesleki eğitimler vererek, sosyal dengeyi sağlayacak çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca, kadınlar için üretim noktaları oluşturmak, üretim yapabilmeleri konusunda gerekli donanımları sağlamak gibi faaliyetlerle de, kadınların ekonomik özgürlüklerini sağlayarak, kaliteli bir hayat sürdürebilmeleri amaçlanmaktadır.

3.5.2. Araştırmanın Kuramsal Modeli

Belediyelerde TCDB'nin etkinliğini konu alan tezde araştırma modeli kurulurken etkinliğin arz ve talep olmak üzere iki temel boyutu olduğundan hareket edilmiştir (Bkz. Şekil 3.7): Arz yönü TCDB'nin uygulayıcısı olan belediyelerdir. TCDB, belediyeler tarafından ne kadar iyi uygulanabilirse etkinliği o kadar artacaktır. Bu nedenle araştırma kapsamında açıklanan belediyeler, hizmet sunan idare (arz) olarak ele alınmış ve ilgili belediyelerin daire başkanlıkları ve müdürlüklerinde çalışan personel ile nitel araştırma yöntemi olan görüşmeler yapılarak “uygulayıcıların bakış açısıyla TCDB'nin etkinliği”nin araştırılmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede uygulayıcıların TCDB'nin güçlü yönleri, sorunları, çözüm önerileri ve geleceğe dair beklentileri ortaya konarak etkinlik artışı için tavsiyeler üretilmesi hedeflenmiştir.

Şekil 3.7: Araştırmanın Kuramsal Modeli

Belediyelerde TCDB etkinliğinin talep boyutunda ise belediye hizmetlerinden yararlanan vatandaşlar yer almaktadır. Vatandaşlar TCDB'yi ne kadar çok talep ederlerse ve taleplerinin karşılandığını ne kadar çok görürlerse TCDB'nin etkinliği de o kadar

yüksek olacaktır. Bu nedenle TCDB kapsamında hizmet alan vatandaşların algı ve görüşleri oldukça değerlidir. Bu çerçevede anket yöntemiyle vatandaşların; a) TCDB yaklaşımını ne ölçüde benimsedikleri-talep ettiklerine ilişkin bir “TCDB talep ölçeği”, b) Eskişehir’deki belediye hizmetlerini cinsiyete duyarlılık açısından değerlendirebilecekleri bir “TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeği”nin geliştirilmesinin uygun olacağı kararlaştırılmıştır. Bu sayede vatandaşların talep ve beklentileri ile taleplerinin ne ölçüde karşılandığının (mevcut durumun) karşılaştırılması yoluyla bir etkinlik değerlendirmesi yapılması fikri benimsenmiştir. Ayrıca etkinlik düzeyini artırmada yol gösterici olması için her iki ölçeği belirleyen sosyo-demografik faktörlerin de nicel yöntemlerle analiz edilmesi modele dâhil edilmiştir.

3.5.3. Araştırmanın Yöntemi: Karma Yöntem

Eskişehir ilinde belediye düzeyinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin etkinliğinin incelendiği bu çalışmada araştırma modelinde belirtildiği gibi karma yöntem tercih edilmiştir. Genel olarak, karma yöntem araştırması, tek bir çalışmada veya aynı temel olguyu araştıran bir dizi çalışmada nicel ve nitel verilerin toplanmasını, analiz edilmesini ve yorumlanmasını içeren bir araştırmayı temsil eder. Çalışma kapsamında uygulanan bu iki yöntem önem açısından değerlendirildiğinde, her iki yöntem de eşit statüde öneme sahiptir (Leech ve Onwuegbuzie, 2009: 271). Bu yöntemin tercih edilmesinin nedenleri arasında nitel ve nicel verilerin birbirine yakınlığı ve birbirlerini desteklemesi, nicel yöntem ile elde edilen sonuçların detaylı sunulması ve açıklığa kavuşturulmasında nitel yöntemden destek alınmasıdır.

Çalışmada “uygulayıcıların bakış açısıyla TCDB’nin etkinliği”, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Odunpazarı ve Tepebaşı Belediyeleri daire başkanlıkları ve müdürlüklerinde çalışan personel ile nitel araştırma yöntemi olan görüşmeler yapılarak araştırılmıştır. Nitel araştırmalarda, insanların olaylara nasıl bir anlam yükledikleri daha genel anlamda olayları nasıl nitelendirdikleri sorusuna cevap aranmaktadır (Özdemir, 2010: 326). Dolayısıyla doküman analizi, gözlem ve görüşme gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanılarak, olayların ve algıların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel sürecin izlendiği araştırma “nitel araştırma yöntemi” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 41). Nitel araştırmada sorular genellikle “nasıl veya ne” soruları ile başlamaktadır. Böylelikle araştırmacı

araştırılan konuya dair neler olup bittiğini derinlemesine anlayabilmektedir (Altıngöz Zarplı, 2017: 109). Nitel araştırmalar çeşitli alt yöntemlere sahiptir. Bu çalışmada, nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olan derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

Derinlemesine görüşme, açık uçlu ve keşif odaklı bir metottur. Burada görüşmenin amacı; görüşmecinin duygularından yola çıkarak, bakış açısını ve perspektifini derinlemesine keşfetmektir (Baş ve Akturan, 2017: 113). Derinlemesine görüşme, araştırılan konunun bütün boyutlarıyla ele alınarak, daha çok açık uçlu sorular sorulmasına ve detaylı cevapların alınmasına imkan sağlayan bir veri toplama tekniğidir (Tekin, 2006: 101). Dolayısıyla özellikle belirli aktörlerin kişisel görüşlerinin önem kazandığı konularda derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmektedir. Derinlemesine görüşmenin genel özellikleri aşağıdaki gibidir (Baş ve Akturan, 2017: 113-114):

- Görüşülen kişiden ayrıntılı bilgi almak için bol zaman bulunmaktadır.
- Görüşülen kişinin, görüşmeci dışında herhangi birinin tepkisinden etkilenmesi söz konusu değildir.
- Görüşülen kişi tek başına olduğu için, söz almak için rekabet içerisine girmesine gerek kalmamaktadır.
- Görüşülen konunun hassasiyeti yüksek ise, birebir görüşüldüğü için kişiler konuşmaya daha istekli olabilmektedirler.
- Daha çok zaman harcanmasının yanı sıra yüksek bir maliyet söz konusu olmakla birlikte oldukça zengin bilgi elde edilebilir.

Ayrıca aktif dinleme, sabır ve esneklik derinlemesine görüşmenin temel stratejilerini oluşturmaktadır. Bu stratejilere ilave olarak derinlemesine görüşmede yapılması/yapılmaması gerekenler genel olarak aşağıdaki gibidir (Baş ve Akturan, 2017: 115-116):

- Görüşmeyi yapan kişi görüşmeye arkadaşça bir açılış ile başlamalıdır.
- Görüşmeyi yapan kişi genelde sessiz kalarak konuşmacıya daha fazla fikirlerini açıklama alanı vermelidir.
- Geniş kapsamlı bilgiye ulaşabilmek için dikkatle dinlenilmelidir.
- Beklenmedik bilgilere açık olunarak, yanlış anlamalar ve yanlış yorumlamalar, bilgi kaynağı tarafından kaçınılan konu başlığı ve ifadeler dinlenilmelidir.

Bunların hepsini araştırmak için hızlı hareket edilerek, yeri geldiğinde, sonda sorularla konu tüm boyutlarıyla ortaya çıkarılmaya çalışılmalıdır.

- Görüşmeyi yapan kişi kendi düşüncelerini açıklayarak cevapları etkilenmemelidir. Bunun yanı sıra görüşülen kişiden alınan cevaplara karşı ön yargılı davranmamalı, özel bir cevabı almak için yönlendirici soru sormamalıdır.
- Görüşmeyi yapan kişi bir konudan diğerine çabuk geçmemelidir.
- Görüşme yapılan kişi konuşurken durdurulmamalıdır.

Genel olarak görüşmeler, yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşme şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu çalışmada derinlemesine görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme türü tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmede önceden belirlenmiş sorular bulunmakta, ancak araştırmacı görüşmenin akışına göre, belirlenen sorulardan ayrı ilave alt sorular yönelterek kişilerden ayrıntılı cevaplar alabilmektedir. Dolayısıyla bu görüşme türü esnek bir yapıya sahiptir (Türnüklü, 2000: 547).

Çalışmada elde edilmesi istenen bilgiler için diğer bir veri toplama aracı olarak kullanılan yöntem ise anket yöntemidir. Eskişehir’de belediye hizmetlerinden yararlanan vatandaşların talep ve beklentileri ile taleplerinin ne ölçüde karşılandığının (mevcut durumun) araştırılması için bu yöntemden faydalanılmıştır. Anket, belirli bir konuda daha önce belirlemiş bir sıralamada ve yapıda oluşturulan sorulara katılımcının cevap vermesiyle veri elde etme yöntemidir. Araştırmacı anketteki sorularını, araştırma sorularına cevap bulacağı ve ihtiyaç duyacağı nitelikte veri elde etmesini sağlayacak şekilde hazırlamalıdır (Altunışık vd., 2010: 78).

Anketlerde bulunan eksikliklerinin giderilmesi ve sonradan tekrarlanması oldukça zordur. Bu nedenle mümkün olduğunca eksiksiz hazırlanmalı ve yapılmalıdır. Anket hazırlanırken, araştırmanın konusu ve hipotezi göz önünde bulundurulmalı ve buna yönelik anket formu hazırlanarak, uygun denekler seçilmelidir. Daha sonra anketin güvenilirliğini test etmek ve eksiklikleri ortaya çıkararak, gidermek için pilot uygulama yapılmalıdır. Bunun sonucunda eksiklik varsa, eksiklikler giderilerek anket formları tekrar deneklere dağıtılmalıdır. Anketlerden sağlıklı ve güvenilir veriler elde edebilmek için takibi yapılmalıdır. Anketler, yüz yüze yapılabilmesinin yanı sıra, elden bırakma ve alma yolu ile internet, telefon, faks, e-posta aracılığı ile de yapılabilir. Hangi

yöntemin kullanılacağı konusunda ise çalışmanın türü, deneklerin yapısı ve dağılımı, mali imkanlar ve zaman gibi faktörlerin etkisi vardır (Al, 2007: 84-85). Anket soruları hazırlanırken soruların bir bölümünde anket uygulanan kişinin cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek, medeni durumu ve gelir düzeyi gibi bilgiler içeren demografik sorulara yer verilmelidir. Çünkü diğer sorularla elde edilen bulguların değerlendirilmesinde bir ölçüt olabilirler. Ankette diğer soru çeşitleri ise inanç, kanaat ve tutum gibi sorulardır ve asıl araştırılması gereken sorulardır. Çünkü anket yapılan kişinin o anda ne düşündüğü ve belirli şeylere karşı tutumlarını veya algılarını tespit etmeye yönelik olarak sorulmuştur. Anketteki sorular, ölçülmek istenen durumu tam yansıtmalı, açık ve net olmalıdır. Genelden özele doğru sorular hazırlanmalı ve basit ve kısa cümleler kurulmalıdır. Anket ile gerekli düzenlemeler yapılarak, deneklere uygulanır. Uygulama aşaması bittikten sonra anketler toplanır ve veriler bilgisayara girilerek analiz edilir. Araştırmanın konusuna ilişkin analizler yapılarak yorumlanır (Al, 2007: 87).

3.5.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Eskişehir il merkezinde⁹ bulunan üç belediyede ve il merkezinde yaşayan bireyler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın uygulama kısmına yönelik olarak örneklem seçiminde hem zaman ve maliyet hem de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin yeni bir uygulama olması unsurları gözetenmiştir. Anket ve mülakat uygulaması Temmuz 2019 – Ekim 2019 zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilmiş olup, uygulama kısmına katılan kişilerin samimi cevaplar verdiği kabul edilmiştir. Ayrıca ankette elde edilen verilerin güvenilirliği anket yönteminin genel özellikleri ile sınırlıdır. Çalışmada elde edilen sonuçlar belli ölçüde Eskişehir ile sınırları içerisindeki merkez ilçelerdeki durumu yansıtmaktadır. Dolayısıyla farklı illerin belediyelerinde ve bireylerde farklı sonuçlar elde edilebileceğinin dikkate alınması gerekmektedir.

3.5.5. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Araştırma modeli çerçevesinde nitel araştırma için bir mülakat formu nicel araştırma için ise bir anket formu geliştirilmiştir.

⁹ Eskişehir il merkezi, çalışma içerisinde Eskişehir ili şeklinde kullanılmıştır.

3.5.5.1. Nitel Yöntem İçin Görüşme Sorularının Belirlenmesi

Araştırmada TCDB'yi uygulayan Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Odunpazarı Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesi bünyesindeki daire başkanlıkları ve müdürlüklerinde çalışan personel ile birebir mülakat yapılarak, belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme etkinliği konusu incelenmiştir. Katılımcıların etkinlik konusundaki görüşlerinin anlaşılabilmesi için görüşme sorularının uygulayıcıların;

- a) TCDB'yi benimseme durumu ve süreçleri
- b) TCDB'nin olumlu yönlerinin-faydalarının neler olduğu
- c) TCDB uygulamasında karşılaşılan sorunlar ile
- d) TCDB'nin geleceği konusundaki beklentileri ekseninde oluşturulabileceği kararlaştırılmıştır.

Bu çerçevede toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması ile ilgili genel kapsamlı sorulacak sorular önceden hazırlanmıştır. Fakat görüşme sırasında mevcut hazırlanmış sorular dışındaki sorular ile ulaşılabilecek bilgiler olabileceği de düşünülerek görüşmenin yarı yapılandırılmış formatta olması uygun görülmüştür.

Bu çalışmanın ele aldığı ve nitel analiz sürecini de şekillendiren problemler/sorular şu şekildedir:

1. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi nasıl tanımlarsınız? Bu uygulamaya sizce neden ihtiyaç vardır?
2. Belediyenizin Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulamasına geçişi nasıl gerçekleşmiştir?
3. Belediyenizdeki / biriminizdeki Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme süreçleri hakkında bilgi verebilir misiniz?
4. Sizce Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulaması açısından belediyenizin güçlü yönleri nelerdir?
5. Belediyenizin uyguladığı Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme sağladığı faydalar konusunda bilgi verebilir misiniz?
6. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulaması kapsamında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

7. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi bir dağın zirvesine çıkmaya benzetirsek sizce belediyeniz bu dağın neresindedir? Bu konuda yapılan çalışmalar yeterli midir? Belediyenize bununla ilgili önerileriniz neler olabilir?

8. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulamasının geleceğini nasıl görüyorsunuz? Bu uygulama (belediyelerde vb.) tam anlamıyla uygulanabilir mi?

Toplam 8 sorudan oluşan bir mülakat formu oluşturulmuş olup bu forma Ek 1’de yer verilmiştir. Nitel yöntemle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile tanışan ilgili belediyelerin, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının uygulanabilirliğine yönelik bakış açıları, bu konuyla ilgili bugüne kadar ne kadar yol aldıkları, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi uygulama yöntemleri ve bu kapsamda karşılaştıkları zorluklar ve en önemlisi de uygulayıp uygulayamadıkları tespit edilerek genel bir etkinlik değerlendirmesi yapılması amaçlanmıştır.

3.5.5.2. Nicel Yöntem İçin Anket Sorularının Oluşturulması

Çalışmada araştırma modelinde belirtildiği gibi TCDB’yi uygulayan belediyelerde vatandaşların görüşlerinin anket yöntemiyle öğrenilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda vatandaşların TCDB’yi ne ölçüde benimsedikleri-talep ettikleri ve belediye hizmetlerini cinsiyete duyarlılık açısından ne kadar yeterli gördüklerini değerlendirebilecekleri *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Belediyelerin Etkinliğine Yönelik Bir Çalışma*” adlı anket formu oluşturulmuştur.

Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin teorik ve kavramsal düzeyde çalışmalar bulunmakla birlikte doğrudan, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve belediyelerin bu kapsamda yaptıkları faaliyetlere/hizmetlere yönelik algıyı ölçmede kullanılan özgün bir ölçek bulunmamaktadır. Anket soruları hazırlanırken toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin literatür taraması yapılmış ayrıca farklı üniversitelerden maliye bilim insanlarının görüşlerine de başvurulmuştur. Anket formunda bulunan soruların hazırlanma aşamasında, literatürde yer alan gerek yerli gerekse yabancı teorik ve ampirik çalışmalar incelenmiştir. Anket sorularının hazırlanmasında, Ghate, S., Miner Research Project “Budgeting For Social Sector With Special Reference To Women And Girls In Gujarat”; Ayas I. (2016) “Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Toplumsal Kabul Edilebilirliği: Marmara Bölgesi Alan Araştırması”;

Cansız H. (2016), “Afyonkarahisar’da Bazı Meslek Gruplarının Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Algısı”; Özsoy B. & Sipahi E.B. (2016) “Türkiye’de Kadın Dostu Olma İddiasında Bir Kent: Gaziantep” adlı çalışmalardan yararlanılmıştır.

Anket formu (Ek 2), iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek vb.) ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili genel tutumlarına yönelik 35 soru ve bulundukları ilde belediyeler tarafından toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik yapılan faaliyetler/hizmetlere ilişkin ise 26 soru olmak üzere toplam 61 soru bulunmaktadır.

Ankette yer alan önermeler Rennis Likert tarafından geliştirilen 5’li likert ölçeğine göre tasarlanmıştır. Buna göre katılımcılara 5 noktalı ölçeğe (1. Kesinlikle Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle Katılıyorum) göre hazırlanmış 61 soru yöneltmiştir. Böylece katılımcıların önermelere katılma ya da katılmama derecelerini ortaya koymaları amaçlanmıştır.

3.6. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

3.6.1. Mülakatın Belediye Çalışanlarıyla Yapılması

3.6.1.1. Örneklem

Nitel araştırmalarda elde edilen sonuçların evrene genellenmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Bu nedenle örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde belirli bir kural yoktur. Örneklem büyüklüğü, araştırmanın amacına, ne öğrenilmek istendiğine daha genel ifadeyle araştırma yapan kişinin ihtiyaç duyduğu bilgiyi elde edip edemediğine bağlıdır. Nitel araştırma derinlemesine bilgi toplamak amacıyla yapılmaktadır (Türnüklü, 2000: 548).

Bu çalışmada görüşmeler Eskişehir ilinde gerçekleştirilmiş olup, katılımcılar belirlenirken, kasti (kararsal) örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Belediyelerde çalışan toplamda 16 kişiyle birebir görüşülerek, yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi uygulanmıştır.

3.6.1.2. Mülakata Katılan Belediye Çalışanlarına İlişkin Bilgiler

Görüşme gerçekleştirilen belediye çalışanları; belediyelerin Sosyal Hizmetler, Strateji Geliştirme, Mali Hizmetler, Park ve Bahçeler, Destek Hizmetleri, Gençlik ve Spor, İnsan Kaynakları ve Eğitim, Kadın ve Aile Hizmetleri birimlerinde görev yapmaktadırlar. Mülakat kapsamında görüşülen belediyeler ve personel sayıları Tablo 3.18’de verilmiştir.

Tablo 3.18: Görüşülen Belediye ve Personel Sayısı

Sayı	Belediyeler	Görüşülen Personel Sayısı
1	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	7
2	Odunpazarı Belediyesi	6
3	Tepebaşı Belediyesi	3

Mülakat yapılan kişilerin yaş aralığı 30-60 (39,8125), eğitim düzeyi lisans ve yüksek lisans, tecrübeleri ise 5 ile 29 yıl (15) arasındadır. Görüşmeler çalışanların birimlerinde randevu usulü ile belirlenen gün ve saatte yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeleri gerçekleştirecek personelin belirlenmesi süreci araştırmanın en zorlayıcı bölümlerinden birisi olmuştur. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda mülakat yapılan personellerle, her belediyede ve birimlerde farklı zaman dilimlerinde görüşmeler tamamlanmıştır. Bu görüşmeler sırasında sesli kayıt ve yazılı kayıt yöntemine yer verilmiştir. İlgili birimlerdeki belediye çalışanlarına önceden belirlenen araştırma soruları yöneltilmiştir. Belediye çalışanlarına görüşme sırasında araştırma sorularına verecekleri cevapları kayıt cihazı ile kayıt edileceği ve istedikleri takdirde görüşme bittikten sonra görüşme kayıt dosyasının bir kopyasının kendilerine verileceği, eğer istemedikleri takdirde görüşme sırasında kayıt cihazı kullanılmayacağı ifade edilerek görüşmeye başlanmış ve ses kayıt işlemi gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda çalışanların verdikleri cevaplar yazılı şekilde kayıt altına alınmıştır. Her iki yöntemi de kullanarak araştırmanın veri kaybına uğramaması sağlanmıştır¹⁰.

3.6.1.3. Görüşmelerin Yapılma Zamanı

Araştırma Temmuz 2019 - Ağustos 2019 zaman aralığında gerçekleştirilmiş olup; çalışmanın konusuyla ilgili belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme

¹⁰ Görüşmeler 2019 yılı içerisinde farklı gün ve saatlerde gerçekleştirilmiştir.

konusunda asgari düzeyde de olsa bilgi sahibi olan 16 belediye çalışanı ile görüşülmüştür. Bu görüşmeler önceden telefon yoluyla randevu olarak planlanan gün ve saatte belediyelerde gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılacak kişilerin belirlenme süreci de belediyelerle önceden yapılan yüz yüze ve telefon görüşmelerinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme hakkında bilgi sahibi olarak yönlendirdikleri şahısların tespiti ile başlamıştır.

3.6.1.4. Araştırma Etiği

Araştırmada katılımcıların kimlik bilgileri gibi bilgiler gizlilik kuralları gereğince kesinlikle kullanılmamıştır. Araştırma kapsamında görüşmelere başlamadan önce, katılımcılara görüşmenin kayıt cihazı ile kayıt edileceği ve istedikleri takdirde görüşme bittikten sonra görüşme kayıt dosyasının bir kopyasının kendilerine verileceği gibi, eğer istemedikleri takdirde görüşme sırasında kayıt cihazı kullanılmayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca kişisel bilgilerinin korunması kapsamında görüşmeye katılan katılımcılara, Katılımcı 1...16 arasında kodlama oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan kişiler genel olarak kayıt cihazı ile ses kaydı alınmasını kabul etmişler, ancak 4 katılımcı kabul etmemiştir. Katılımcılar ile yapılan birebir görüşmeler ses kaydına izin verenlerle yaklaşık 25-30 dakika; ses kaydına izin vermeyenlerle de yaklaşık 60 dakika olarak gerçekleşmiştir. Mülakat yapılacak belediyelerden gerekli izinler alınmıştır. Buna yönelik izin belgelerine Ek 3'te yer verilmiştir.

3.6.1.5. Veri Analiz Yöntemi: Betimsel Analiz

Belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme alanında yapılan araştırmamızda yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile yüz yüze görüşmelerle elde edilmiş verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi benimsenmiştir.

Betimsel analiz yönteminde, araştırma kapsamında görüşülen kişilerin düşünce ve görüşlerini yansıtmak amacıyla, doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir. Böylelikle elde edilen veriler okuyucuya düzenlemiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmaktadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 239). Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 240):

- Araştırmanın kavramsal çerçevesinden veya araştırma sorularından/ problemlerinden yola çıkılarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulur ve bu çerçeveye göre araştırma düzenlenip sunuma hazır hale getirilir. Öte yandan önceden belirlenmiş bir kavramsal çerçeve olmaması betimsel analizi kullanmayı güçleştirecektir. Böyle bir durum da hatalı veri düzenlenmesine ve veri kayıpları yaşanmasına sebep olabilmektedir.
- Araştırmanın bu aşamasında daha önce oluşturulmuş olan kavramsal çerçeveye elde edilen veriler okunarak düzenlenir. Bu aşamada elde edilen veriler tanımlama amacıyla seçilerek, anlamlı bir bütün şeklinde bir araya getirilmesi söz konusudur. Bazı veriler, daha önce oluşturulan çerçeveye göre, önemsiz ya da anlamlı olmayanlar dahil edilmeyebilir.
- Son aşamada ise düzenlenen veriler tanımlanarak, gerekli görülen yerlerde doğrudan alıntılar şeklinde desteklenmektedir. Bu aşamada verilerin açık ve anlaşılır bir dille tanımlanması gerekmektedir. Ayrıca gereksiz tekrarlardan kaçınılmalıdır.
- Elde edilen bulguların tanımlanmasından sonra açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması bulguların yorumlanması aşamasını oluşturmaktadır. Elde edilen bulgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerinin ortaya konularak, farklı olgular arasında karşılaştırma yapılarak, araştırması neticesinde araştırmacının daha nitelikli yorum yapmasına yardımcı olmaktadır.

Belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulayıcılar açısından etkinliği konusunda belediye çalışanlarının görüşme kapsamında sorulan sorulara verdikleri yanıtlar alıntılanarak analiz edilmiştir.

3.6.2. Anketin Vatandaşlara Uygulanması

3.6.2.1. Evren ve Örneklem

Hakkında bilgi edinilmek istenilen birimler topluluğuna evren ya da anakütle denir. Anakütle, sonlu ve sonsuz anakütle olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Birim sayısı belirsiz olan ana kütleler sonsuz anakütle; belirli sayıda birimden oluşan ana kütleler sonlu ana kütle olarak adlandırılır (Uzgören, 2012: 164). TCDB'yi uygulayan belediyelerde vatandaşların algı ve görüşlerini elde etmek amacıyla uygulanan anket

açısından araştırmanın anakütlesi, sonlu anakütle olup çalışmanın anakütlesini Eskişehir ilinde ikamet eden bireyler oluşturmaktadır.

Örneklem, anakütleden rassal olarak seçilen ve anakütle hakkında genel yargılara varmaya yarayan birimlere denir (Uzgören, 2012:161). Örneklemen amacı, araştırmacının anakütlenin tamamını tek tek araştırmasına gerek kalmadan, anakütle hakkında genellemeler yapabilmesini sağlamaktır (Altunışık, vd., 2010: 131). Çalışmada anakütlenin sınırları belli olduğundan örneklem yöntemlerinden basit rassal örneklem yöntemi seçilmiştir. Bu örneklem tekniğinde, birimler arasından, anakütle kısımlara ayrılmadan, ana kütlenin tamamını temsil edecek bir örneklem rassal olarak seçilir ve dolayısıyla tüm örneklemelerin seçilme olasılıkları birbirine eşittir (Bayram, 2013: 23). Tablo 3.19 çeşitli güven aralıklarında olması gereken minimum örnek hacimlerini göstermektedir.

Tablo 3.19: Çeşitli Güven Aralıklarında Ana Kütle ve Örneklem Hacimleri

Anakütle	%5	%3	%2	%1
50	44	48	49	50
100	79	91	96	99
250	151	203	226	244
500	217	340	414	475
750	254	440	572	696
1.000	278	516	706	906
2.000	322	696	1.091	1.655
5.000	357	879	1.622	3.288
10.000	370	964	1.936	4.899
100.000	383	1.056	2.345	8.762
1.000.000	384	1.066	2.395	9.513
10.000.000	384	1.067	2.400	9.595

Kaynak: Saunders vd., 2000: 219.

Araştırmacılar tarafından sosyal bilimlerde örneklem hatası (%5) ve anlamlılık seviyesi (%5) genel kabul görmüştür. Ankette ulaşılabilecek örneklem sayısının tablodaki oranlara uygun seçilmesi yapılan analizin güvenilirliğini artıracaktır. Buna göre Eskişehir ili merkezinde 783.611 kişi olduğu Tablo 3.20’de görülmektedir. Örneklem sayısı %5 güven aralığında en az 384 olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda anketin güvenilirliğini artırmak amacıyla Eskişehir il merkezinde ikamet eden 500 kişiye anket uygulanmıştır.

Tablo 3.20: Eskişehir İli Merkez Nüfusu

İl	Kadın	Erkek	Toplam
Odunpazarı	209.278	204.183	413.461
Tepebaşı	183.588	186.562	370.150

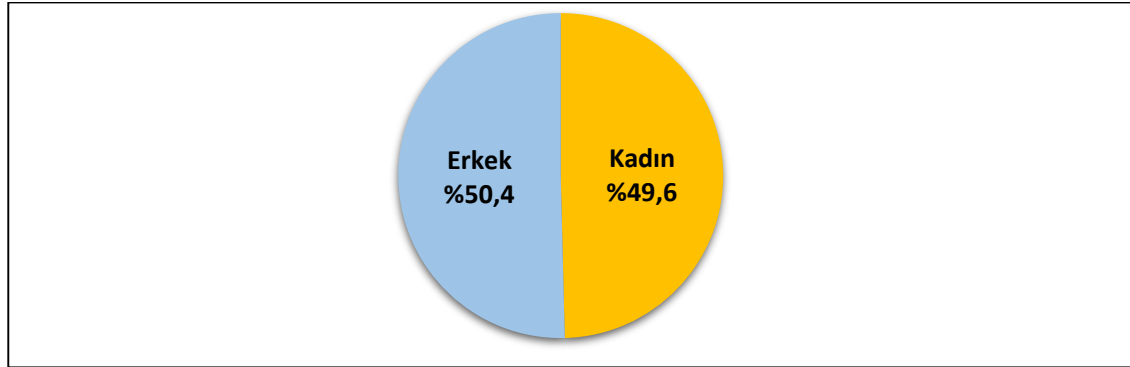
Kaynak: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, 2020.

3.6.2.2. Anket Katılımcılarına İlişkin Demografik İstatistikler

Ankete katılan katılımcılarla ilgili demografik özelliklere ilişkin cinsiyet dağılımları, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, çalıştıkları sektör, aylık gelir dağılımları ve Eskişehir’de ikamet etme süreleri ile ilgili bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3.21: Ankete Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

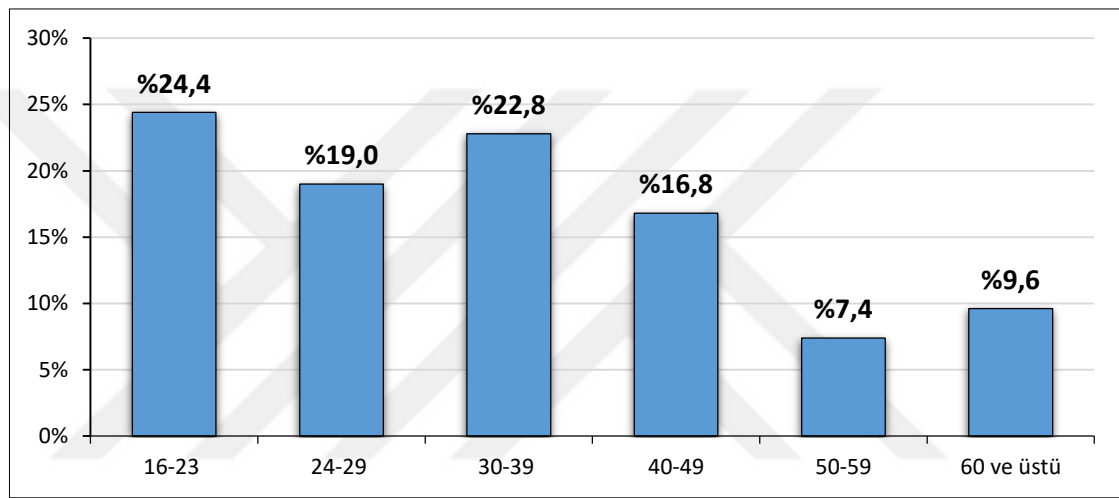
Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları		
Cinsiyet	Sıklık(n)	Oran(%)
Kadın	248	49,6
Erkek	252	50,4
Toplam	500	100,0

Şekil 3.8: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Ankete katılan vatandaşlardan 248’i kadın (%49,6), 252’si (%50,4) erkektir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımında erkek katılımcıların sayısının kadın katılımcıların sayısından fazla olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 3.21, Şekil 3.8).

Tablo 3.22: Ankete Katılanların Yaşlara Göre Dağılımı

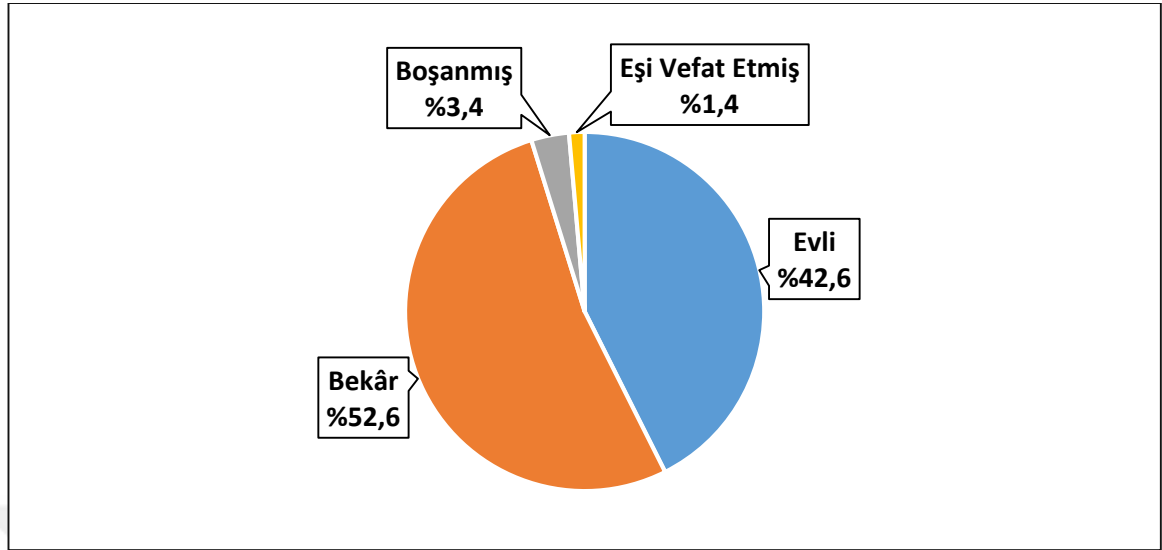
Katılımcıların Yaş Dağılımları		
Yaş	Sıklık(n)	Oran(%)
16-23	122	24,4
24-29	95	19,0
30-39	114	22,8
40-49	84	16,8
50-59	37	7,4
60 ve üstü	48	9,6
Toplam	500	100,00

Şekil 3.9: Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları

Ankete katılan toplam 500 kişiden %24,4'ü 16-23, %19,0'u 24-29, %22,8'si 30-39, %16,8'si 40-49 ve %7,4'ü 50-59 yaş aralığında olduğu, %9,6'sının ise 60 yaşın üstünde olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 3.22, Şekil 3.9). Ankete katılan katılımcıların %83'ünün 50 yaşın altında, %17'sinin ise 50 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir

Tablo 3.23: Ankete Katılanların Medeni Duruma Göre Dağılımı

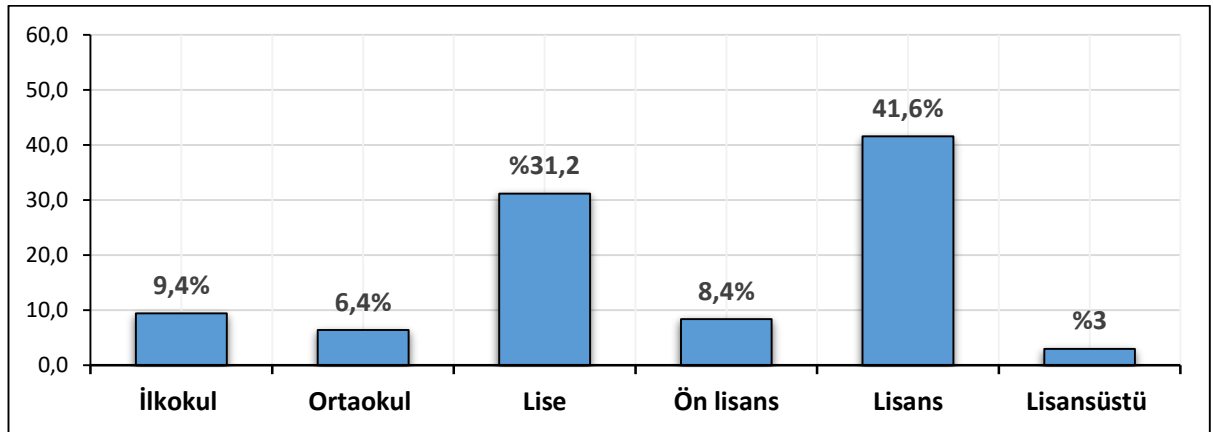
Katılımcıların Medeni Durum Dağılımları		
Medeni Durum	Sıklık(n)	Oran(%)
Evli	213	42,6
Bekâr	263	52,6
Eşi Vefat Etmiş	7	1,4
Boşanmış	17	3,4
Toplam	500	100,0

Şekil 3.10: Katılımcıların Medeni Duruma Göre Dağılımları

Katılımcıların medeni durum dağılımları Tablo 3.23 ve Şekil 3.10'da yer almaktadır. Ankete katılan toplam 500 kişiden %42,6'sı evli, %52,6'sı bekâr, %1,4'ü eşi vefat etmiş ve %3,4'ü ise eşinden boşanmıştır.

Tablo 3.24: Ankete Katılanların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Katılımcıların Eğitim Düzeyi Dağılımları		
Eğitim Düzeyi	Sıklık(n)	Oran(%)
İlkokul	47	9,4
Ortaokul	32	6,4
Lise	156	31,2
Ön lisans	42	8,4
Lisans	208	41,6
Lisansüstü	15	3,0
Toplam	500	100,0

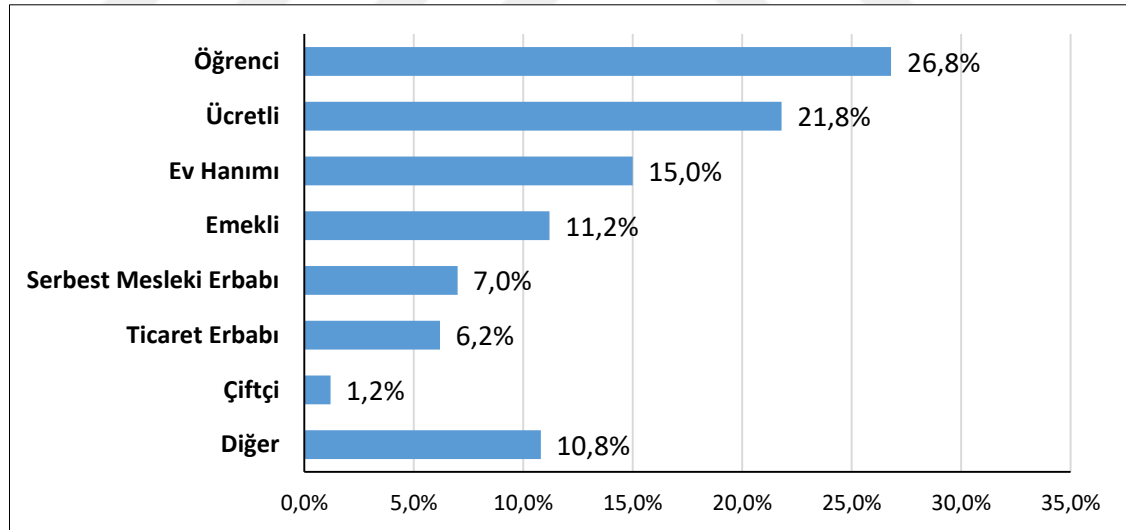
Şekil 3.11: Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları

Ankete katılan toplam 500 kişinin eğitim düzeyine ilişkin bilgilere göre katılımcıların %9,4'ü ilkokul, %6,4'ü ortaokul, %31,2'si lise, %8,4'ü ön lisans, %41,6'sı lisans ve %3,0'ı ise lisansüstü eğitim kademesinden mezunudur. Ankete katılan katılımcıların %53'ünün üniversite mezunu olmaları anketi cevaplayanların eğitilmiş kişilerden oluştuğunu göstermektedir (Bkz. Tablo 3.24, Şekil 3.11).

Tablo 3.25: Ankete Katılanların Mesleklerine Göre Dağılımı

Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımları		
Meslek	Sıklık(n)	Oran(%)
Ücretli	109	21,8
Ticaret Erbabı	31	6,2
Serbest Mesleki Erbabı	35	7,0
Çiftçi	6	1,2
Emekli	56	11,2
Ev Hanımı	75	15,0
Öğrenci	134	26,8
Diğer	54	10,8
Toplamı	500	100,0

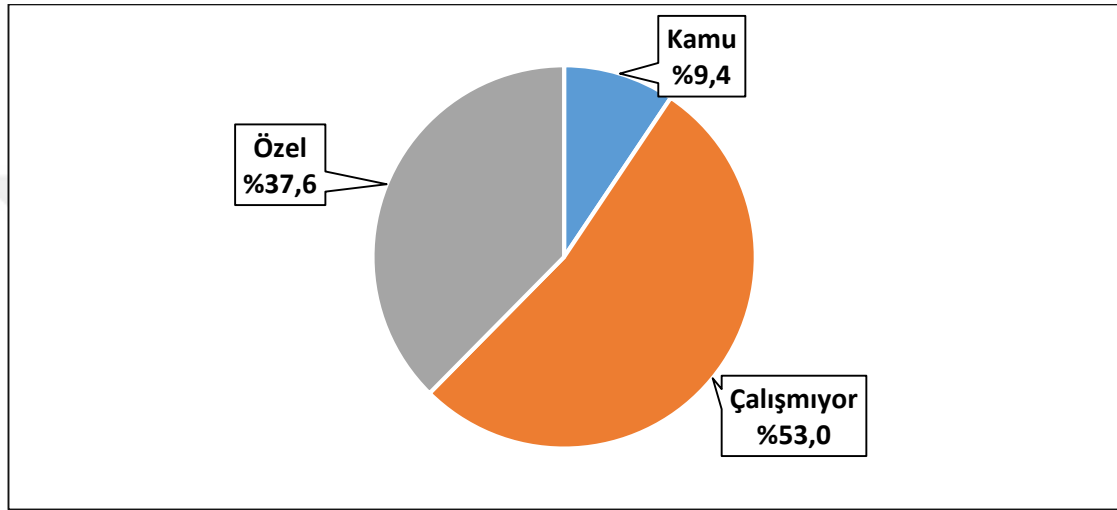
Şekil 3.12: Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımları

Katılımcıların mesleklerine göre dağılımına ilişkin bilgileri Tablo 3.25 ve Şekil 3.12'de verilmiştir. Buna göre katılımcıların, %21,8'i ücretli, %6,2'si ticaret erbabı, %7,0'ı serbest meslek erbabı, %1,2'si çiftçi, %11,2'si emekli, %15,0'ı ev hanımı, %26,8'i ise öğrencidir.

Tablo 3.26: Ankete Katılanların Çalıştıkları Sektörlere Göre Dağılımı

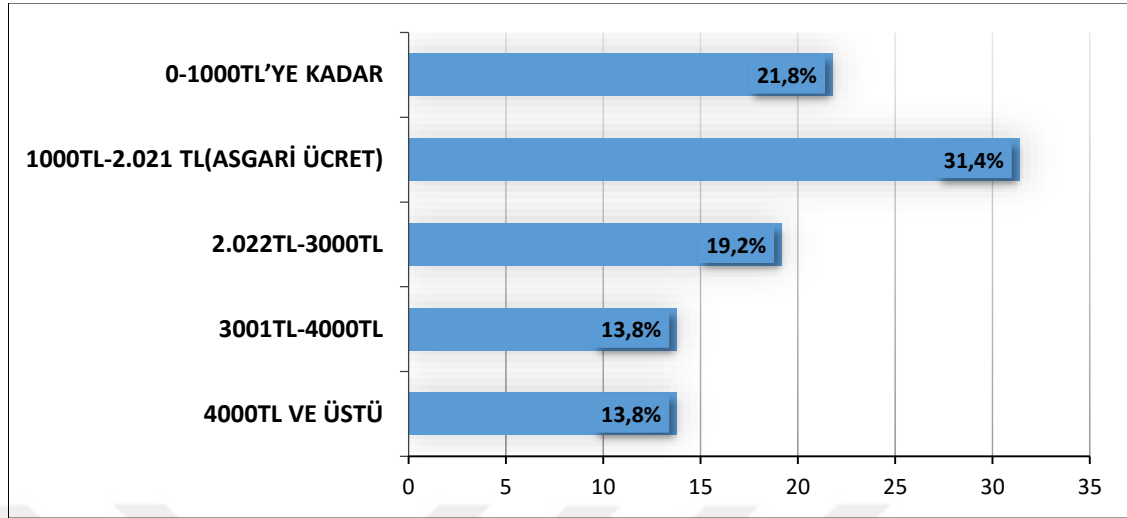
Katılımcıların Çalıştıkları Sektörlere Göre Dağılımları		
Sektör	Sıklık(n)	Oran(%)
Kamu	47	9,4
Özel	188	37,6
Çalışmıyor	265	53,0
Toplam	500	100,0

Şekil 3.13: Katılımcıların Çalıştıkları Sektörlere Göre Dağılımları

Ankete katılan toplam 500 kişinin %9,4'ü kamu, %37,6'sı ise özel sektörde çalışmakta olup, %53,0'ı çalışmamaktadır. Ankete katılan katılımcıların yarısından fazlasının çalışmadığı ve bu çalışmayanların büyük bir çoğunluğunu da ev hanımı ve öğrencilerin oluşturduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 3.26, Şekil 3.13).

Tablo 3.27: Ankete Katılanların Aylık Gelir Durumuna Göre Dağılımı

Katılımcıların Aylık Gelir Durumu Dağılımları		
Aylık Gelir Durumu	Sıklık(n)	Oran(%)
0-1000 TL'ye kadar	109	21,8
1000 TL-2.021 TL (Asgari Ücret)	157	31,4
2.022 TL-3000 TL	96	19,2
3001 TL-4000 TL	69	13,8
4000 TL ve üstü	69	13,8
Toplam	500	100,0

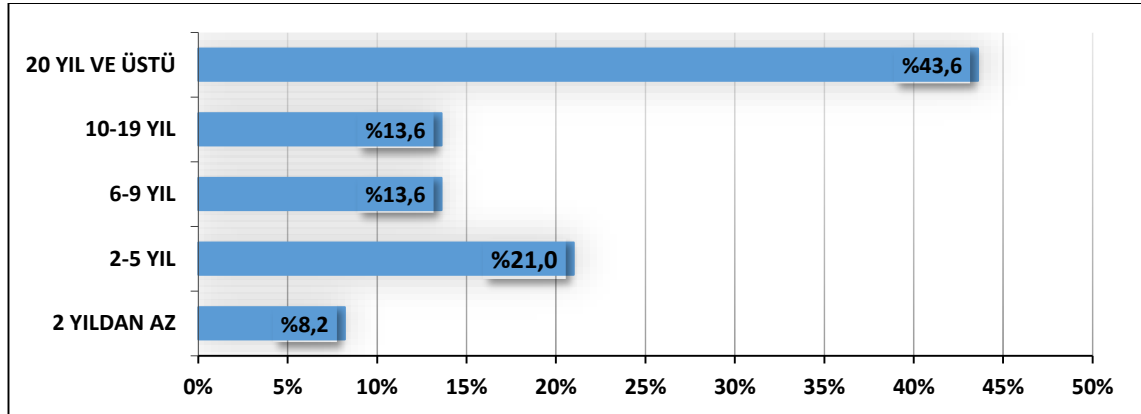
Şekil 3.14: Katılımcıların Aylık Gelir Durumu Dağılımları

Ankete katılanların aylık gelir dağılımına ilişkin bilgiler Tablo 3.27 ve Şekil 3.14'te verilmiştir. Verilere göre, ankete katılan kişilerin %21,8'inin 0-1.000.- TL'ye kadar, %31,4'ünün 1.000.- TL-2.021.- TL, %19,2'sinin 2.022.- TL – 3.000.- TL, %13,8'inin 3.001 TL – 4.000.- TL arasında, %13,8'inin ise 4.000.- TL ve üstünde aylık gelire sahip oldukları görülmektedir. Ankete katılan toplam 500 kişinin %53,2'sinin asgari ücret ve altında gelir ile geçimlerini sağlamakta olduğu görülmektedir.

Tablo 3.28: Ankete Katılanların Eskişehir'de İkamet Etme Sürelerine Göre Dağılımı

Katılımcıların Eskişehir'de İkamet Etme Sürelerine Göre Dağılımları		
İkamet	Sıklık(n)	Oran(%)
2 Yıldan Az	41	8,2
2-5 Yıl	105	21,0
6-9 Yıl	68	13,6
10-19 Yıl	68	13,6
20 Yıl ve üstü	218	43,6
Toplam	500	100,0

Şekil 3.15: Katılımcıların Eskişehir’de İkamet Etme Sürelerine Göre Dağılımları

Ankete katılan bireylerin %21,0’ı 2-5 yıl, %13,6’sı 6-9 yıl, %13,6’sı 10-19 yıl arasında ve %8,2’si ise 2 yıldan az bir süredir Eskişehir’de ikamet etmektedir. Anketi cevaplayan kişilerin %43,6’sı ise 20 yıl ve üstünde Eskişehir’de oturmaktadır. Tablo 3.28 ve Şekil 3.15 incelendiğinde ankete katılanların yarısından fazlasının Eskişehir’de 10 yıldan fazla oturduğu söylenebilir.

3.6.2.3. Anketin Uygulanma Zamanı

Anket verilerinin toplanması 2019 yılında; Eylül ve Ekim ayları arasında anket şirketi aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

3.6.2.4. Araştırma Etiği

Anket katılımcılarına, isimleri ve çalıştıkları kurumlar gibi kimlik belirleyici özel bilgilerin sorulmadığı, verilecek cevapların bilimsel ahlâka uygun ve gizlilik ilkesine bağlı kalınarak akademik çalışma amacı dışında hiçbir şekilde kullanılmayacağı ankete başlamadan önce ifade edilmiştir. Etik kuruldan gerekli izin alınmış ve Ek 4’te yer verilmiştir.

3.6.2.5. Veri Analiz Yöntemleri

3.6.2.5.1. Ön Test ve Güvenilirlik Analizleri

Bu çalışmada ölçek güvenilirliği Cronbach alfa (α) katsayısı ile ölçülmüştür. Güvenilirlik analizi bir ölçekte kullanılan sorulardaki ifadelerin birbiri ile olan tutarlılığı, aynı şeyi ölçüp ölçmedikleri diğer bir ifadeyle kullanılan ölçeğin ilgilenilen sorunun ne

kadarını yansıttığını göstermek için genel olarak ölçeğin güvenilirliğinin ölçülmesi için kullanılır (Kalaycı, 2017: 403). Alfa (α) katsayısı 0 ile 1 arasında değer alır ve ele alınan ölçeğin güvenilir olduğunun söylenmesi için Cronbach Alfa katsayısının 0,70'in üzerinde olması istenir (Bayram, 2013: 194). Anketin geçerliliğinin sağlanması için pilot uygulama olarak 52 kişilik örneklem üzerinde anketler uygulanmıştır. Anket sorularının güvenilirliğini analiz etmek için ankette bulunan bütün soruların güvenilirlik istatistikleri hesaplanmıştır.

Tablo 3.29: 52 Kişiye Uygulanan Anket Verilerinin Güvenirlilik İstatistikleri

Gözlem Sayısı	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
N=52	,939	61

Tablo 3.29'da görüldüğü gibi pilot uygulama sonucunda Cronbach alfa (α) katsayısı 0,939 olarak bulunmuştur. Cronbach alfa (α) katsayısının 0,70'in üzerinde olduğu ve anketin geçerliliği sağlandığı için, anket toplamda 500 kişiye uygulanmıştır.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemelerde belediyelerin etkinliğini ölçmeye yönelik algı düzeylerini belirlemek için oluşturulan anket formunda, 5'li Likert ölçeğinin kullanıldığı 61 sorudaki ifadelerin tutarlılığını göstermek amacıyla yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha katsayısı 0,891 olarak bulunmuştur (Bkz. Tablo 3.30). Bu sonuç bize ölçeğin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.30: Tüm Anket Verileri Güvenirlilik İstatistikleri

Gözlem Sayısı	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
N=500	,891	61

Geçerli olan 500 adet anketten elde edilen veriler IBM SPSS Statistics (21.0) programı kullanılarak sayısal verilere dönüştürülmüştür. Dönüştürülen sayısal veriler sonucunda güvenilirlik analizine ek olarak açıklayıcı faktör analizi, grup farklılık testi analizleri yapılmış ve bulgular çeşitli tablo ve şekillerle sunulmuştur.

3.6.2.5.2. Açıklayıcı Faktör Analizi

Çalışmada uygulanan Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme anketi daha önce belirtildiği gibi a) vatandaşların TCDB'ye ilişkin taleplerini (35 soru) ve b) Eskişehir ilinde belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyete duyarlılık düzeyini (26 soru) ölçmek

için hazırlanan toplam 61 sorudan oluşmaktadır. İki ayrı ölçeğe ilişkin faktörleri ortaya çıkarabilmek amacıyla açıklayıcı faktör analizinin yapılması tercih edilmiştir.

Faktör analizi, aralarında ilişki bulunduğu düşünülen çok sayıdaki değişkeni az sayıda ve anlamlı ve birbirinden bağımsız faktörler haline dönüştüren, yaygın bir şekilde kullanılan çok değişkenli istatistik tekniklerinden bir tanesidir (Kalaycı, 2017: 321; Altunışık, vd., 2010: 262).

Faktör analizinin değişken sayısını azaltmak ya da boyut indirmek ve değişkenler arasındaki ilişkilerdeki yapıyı araştırmak şeklinde iki temel amacı vardır. Diğer bir ifadeyle amacı değişkenleri sınıflamaktır (Alpar, 2013: 269-270; Özdamar, 2013: 209; Kalaycı, 2017: 321).

Faktör analizi kendi içinde açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi olarak ikiye ayrılmaktadır (Bayram, 2013: 199; Altunışık, vd., 2010: 264). Açıklayıcı faktör analizi, veri setinin kovaryans veya korelasyon matrisinden faydalanarak, aralarında ilişki bulunan p sayısında değişkenden daha az sayıda ($k < p$) ve birbirlerinden bağımsız yeni değişkenler, yani faktörler türetmek amacıyla yararlanılan bir tekniktir (Özdamar, 2013: 210). Doğrulayıcı faktör analizi ise araştırmacının önceden belirlediği ilişkinin doğruluğunu sınamak için uygulanmaktadır (Altunışık, vd., 2010: 264). Diğer bir ifadeyle, açıklayıcı faktör analizi ile belirlenen faktörlerin, hipotezle belirlenen ya da teorik faktör yapılarına uygunluğunu test etmek üzere yararlanılan faktör analizidir (Özdamar, 2013: 210).

Bir veri setine faktör analizi uygulamanın uygun olup olmadığını belirlemede yaygın olarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği testi kullanılmaktadır. KMO testi, gözlenen korelasyon katsayılarının büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran bir indekstir ve faktör analizi uygulamak amacıyla KMO değerinin 0,50'den fazla olması koşulu bulunmaktadır (Kalaycı, 2017: 321-322).

3.6.2.5.3. Grup Farklılık Testi Analizi

Kuramsal model kısmında belirtildiği gibi belediyelerde TCDB'nin etkinlik düzeyini artırmada yol gösterici olması için bu araştırma kapsamında oluşturulan Vatandaşların TCDB Talebi ile Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyi olmak üzere

iki ölçeği belirleyen sosyo-demografik faktörler grup farklılık testleri ile analiz edilmiştir. Bunun için verilerin normal dağılım durumuna bakılarak en uygun testler (parametrik ya da parametrik olmayan) seçilmiştir.

3.7. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLAR

3.7.1. Belediye Çalışanlarına Yapılan Mülakata İlişkin Bulgular

Araştırmada “uygulayıcıların bakış açısıyla TCDB’nin etkinliği”ni konu alan uygulama kısmı için gerçekleştirilen mülakatların sonuçları raporlanırken; katılımcıların görüşleri, gizlilik esasına dayanılarak, katılımcıların isimleri doğrudan belirtilmekten ziyade, Katılımcı 1, Katılımcı 2, Katılımcı 3, ..., Katılımcı 16 şeklinde kodlamalar kullanılmıştır. Ancak katılımcıların cevapları karma bir şekilde raporlanmıştır. Ayrıca katılımcılardan bazılarının sorulara ilişkin olarak yeterli cevap veremedikleri ya da hiç cevap veremedikleri görülmüş ve ona göre raporlamada kullanılan tablolarda ilgili sorular boş bırakılmıştır.

Derinlemesine görüşme kapsamında katılımcılara 8 soru yöneltilmiştir. Aşağıda her soru tek tek ele alınarak değerlendirme yapılacaktır. İlk soru katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi nasıl algıladıkları üzerine olup genel olarak sorular uygulayıcıların TCDB’yi benimseme durumu ve süreçleri, TCDB’nin olumlu yönlerinin-faydalarının neler olduğu, TCDB uygulamasında karşılaşılan sorunlar ile TCDB’nin geleceği konusundaki beklentilerin tespit edilmesine yöneliktir.

3.7.1.1. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Tanımlanması

Yarı yapılandırılmış mülakat kapsamında katılımcılara toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin tanımıyla ilgili olarak; “S1. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi nasıl tanımlarsınız? Bu uygulamaya sizce neden ihtiyaç vardır?” soruları yöneltilmiştir. Böylece genel olarak belediyelerde katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi nasıl algıladıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 3.31’de yer almaktadır.

Tablo 3.31: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi Nasıl Tanımlarsınız? Bu Uygulamaya Sizce Neden İhtiyaç Vardır? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Katılımcı Kodu	Katılımcının Cevabı
K1	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, eşit haklar farklı ihtiyaçlar ilkesiyle bütçe süreçlerinin ihtiyaçlara göre ayrıştırılmasıdır. Neden ihtiyaç vardır? Çünkü herkesin eşit hakka sahip olmasına rağmen farklı ihtiyaçları olduğu için böyle bir şeye ihtiyaç vardır. Bu uygulama artık bence uygulanması gerekiyor. Diğer belediyelerde de bu çalışmalar yavaş yavaş zaten gittikçe artıyor ama uygulanması gerekiyor çünkü dediğim gibi farklı ihtiyaçlarımız var onları göze alarak çalışmaları lazım.
K2	Kamu hizmetlerinden insanların eşit bir şekilde yararlanmasının sağlanması, karar alma mekanizmalarına yine eşit bir şekilde katılabilmesinin sağlanması olarak tanımlıyorum. Tanımda belirttiğim üzere kadın-erkek eşitliği, kamu hizmetlerinden eşit bir şekilde faydalanabilmesi için ihtiyaç vardır. Bu uygulama bir zorunluluk değil, işin doğası gereği olması gereken bir şeydir.
K3	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kadın ve erkeklere eşit hizmetler götürebilmektir. Toplumumuzda maalesef kadınların yerinin çok fazla olmamasından dolayı böyle bir uygulama uygundur. Biraz öncede dediğim gibi kadının önemini artırmak için toplumda böyle bir uygulamaya ihtiyaç vardır. Bu uygulamanın uygulanması zorunluluktur. Çünkü hizmetler yerelden başlıyor belediyelerden başlıyor. O yüzden belediyelerde uygulanmaya başlanması bunun daha da yukarılara taşınması anlamına geliyor. Belediyeler de uygulanması uygun zorunlu olması lazım.
K4	Konu hakkında o kadar ayrıntılı bilmiyorum ama erkek ve kadınlara yönelik her ikisinin her iki kullanıcının da daha nasıl fayda sağlayabilir şeklinde bir ayrım olarak ifade edebilirim. Çünkü bazen daha çok erkeklere yönelik hizmetler daha fazla olmuş oluyor. O zaman da neden kadınlar bundan faydalanmasın şeklinde ifade edilebiliyor. Kendi şahsi fikrim olarak, bu uygulamayla her iki tarafında her iki cinsiyetinde daha fazla yarar sağlamasını, hizmetlerden daha fazla verim almasını bekliyorum. Bu uygulamayla zorunluluk olmalı mı? Kendi birimiz adına çok fazla ayrım yapmadan örneğin, satın alma yaparken her iki tarafı her iki cinsiyeti düşünerek zaten yapıyoruz. Bir park tasarlarken burayı işte kadınlar burayı erkekler kullanabilir. Çünkü çalışmayan kesim olarak kadınlar daha çok evde zaman harcıyorlar. O zaman park yaparken onlara yönelik biraz daha fazla hizmet götürmüş oluyoruz. Bence biz birim olarak o şekilde ayrım yapmadığımız için zorunlu görmüyorum ama bazı yerlerde zorunlu olması gerek.
K5	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme aslında kadını çalışmaların odağında tuttuğunuz veya hizmet götürdüğünüz kitlede kadının da haklarını sunduğunuz hizmeti ona hak temelli verebilmeniz için yaptığınız faaliyetleri ve bu faaliyetlerin de bütçedeki yeri olarak tanımlıyorum....Neden ihtiyaç vardır? Bu ihtiyacın aslında sonu yok. Bu ihtiyaç her zaman için kendimizi o kişilerin yerine koyarak empati yaparak onların ihtiyaç ve gereksinimlerine ne kadar dokunabiliyoruz ve bunu daha iyi empati kurabilmemiz için yapmış olduğumuz bir uygulama aslında. Biz onlara hizmeti daha iyi sunabilmemiz için yapmış olduğumuz bir çalışma. Biz kadınlar veya toplumsal cinsiyet rolündeki olan her kim ise bu kişilerin daha huzurlu daha ihtiyaçlarına kavuşmuş bir şekilde bir şehirde yaşamalarına imkan sağlamak istiyoruz. Bunu belki Avrupa'da ki birçok belediyenin uygulamasına gerek yok çünkü onlar zaten bu tür hak temelli çalışmaları odaklarında tutuyorlar. Ama belki ülkemizde daha çok ihtiyaç var. Birçok belediye için söyleyebilirim.
K6	-
K7	-

Tablo 3.31: (devam) Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi Nasıl Tanımlarsınız? Bu Uygulamaya Sizce Neden İhtiyaç Vardır? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K8	Belediye olarak bu uygulamaya 2014 yılında başladık Cinsiyete duyarlı bütçelemenin esas belediyedeki beklentimiz ve amaçları; kadın-erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasını istiyoruz. Bu konuda çalışmalarımız bu yönde gayet olumlu gidiyor diye düşünüyorum. Dışarıdan tabi değerlendiriciler bizi nasıl değerlendiriyor onu henüz bilemiyoruz. Onunla ilgili bir çalışmamız yok. Mevcut bütçeye eşitlik adalet açısından bakış açısını kazandırmayı düşünüyorum. O iki amacımız var bu yönde. Şimdi yasalarda belediye kanununda ve büyükşehir belediye kanununda net bir zorunluluk gözüküyor.
K9	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi şöyle tanımlarım: Kadın ve erkeği ayırtmadan yani toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme demek öncelikle şu demek değil. Kadın ve erkeğin harcamalarını ayrılan bir şey değil ya da sistem değil. Ayırmadan tamamını bütün olarak ama kadınlara biraz daha öncelik vererek, topluma kazandırma açısından bir şey olduğunu düşünüyorum. Bu uygulamaya tabii ki ihtiyaç var. Çünkü çoğu şey de ayırtmada biz bunu ben kendi çalıştığım kurum içinde söyleyebilirim. Erkek nüfus oldukça fazla her yerde ve bu fazlalık bir süre sonra insanların önünün tıkanmasına sebep oluyor. İş hayatında olsun, normal yaşantıda olsun sıkıntılar doğuruyor. Bu uygulama belediyeler açısından bir zorunluluk değil ama bence bir zorunluluk olması lazım. Her belediyenin bu konu hakkında duyarlı olması lazım. Yani biz bu işe başladığımız zaman çoğu belediyenin bu konuda hiçbir fikri yoktu. Biz ilk başladığımızda onun için bayağı zorlandık. Çünkü böyle bir fikirle gittiğimiz zaman bu da ne demek şeklinde tepkiler aldık.
K10	Kadın-erkek eşitliğine kurumsal bir katkı olarak tanımlarım. Hali hazırda eğitim sistemi içerisinde bu konu ile ilgili çok fazla açıklıklar bulunduğunu düşünüyorum. Daha önce çalışmış olduğum kurumda erkek egemen bir sistem vardı ve hem cinslerimin bu konu ile ilgili bilgisizliklerine yakinen şahit oldum. Bu nedenle buna ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Sosyal belediyecilik anlayışına göre uygulanması gerekiyor. Çünkü hitap ettiğimiz kesim direk halk. Halk da kadın ve erkeklerden oluşuyor. Bunların arasındaki uyum aileye, aileden çocuğa, çocuktan geri dönüşüm olarak topluma yansıyor. Kesinlikle olması gerekiyor diye düşünüyorum
K11	Yerel yönetimlerde eşitliğin sağlanması olarak tanımlarım. Kadın ve erkek arasındaki eşitliği onlara anlatabilmek için gereklidir. Bu uygulama olması gereken bir uygulamadır.
K12	Kadın ve erkeğe eşit bütçe sağlanması olarak bakarım. Dengesizlik söz konusu bu durumu yani onu dengeleyebilmek amaçlı yapılması gereklidir. Bu uygulama olması gereken bir uygulamadır.
K13	Eşitlik olarak tanımlarım. Kadınları da erkekler gibi bir birey olduğunu ispatlamak için olması gerektiği yani bu amaçla gereklidir. Bu uygulama olması gereken bir uygulamadır.
K14	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi dezavantajlı grupların avantajlı hale getirilmesini sağlar şeklinde ifade edebilirim. Ayrıca kurumumuzda son toplantıda dezavantajlıyı da pek kullanılmadığı için “kırılgan grup” olarak ifade edildi. Bu da kavram içerisinde bulunanlardan engelli olan kesimlerde gireceği için onların üzerinden yaptığı için kırılgan grup denilmiş. Ama bence gerçeği dezavantajlı grup olmalı.
K15	Park bahçeler olsun, imar olsun, kadın aile hizmetleri olsun bu tarz müdürlüklerde hep bu erkek ve kadın eşitliğinin ön plana alınarak bütçelerin duyarlı bir şekilde hazırlanması. Kesinlikle zorunluluktur. Toplum yararı göz önüne alındığında toplumsal cinsiyet konusu da çok fazla ehemmiyet arz ediyor. Belediyeler şiddetin azalması için en azından bununla ilgili bütçelemeyi de kesinlikle duyarlı bir şekilde yapmak zorundalar.
K16	Kamu kaynaklarının eşit ve adil bir şekilde paylaştırılmasıdır. Sadece kadın ya da erkek değil, dezavantajlı gruplar içinde eşit ve adil bir şekilde paylaştırılmasıdır. Olması gereken bir şey olduğu için ihtiyaç var. Açıkçası sonuçları ölçebileceğimiz bir şekilde alınmadı. Ama beklenti olarak kadınların toplum içerisinde daha aktif yaşamı kolaylaştıran uygulamaların olmasını bekliyoruz. Bu uygulama yasal olarak belediyeler açısından bir zorunluluk değil, ama yapılması gereklidir.

Katılımcılar toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi genel olarak, “eşitlik ve adalet” kavramları ile bağdaştırarak; “eşitlik, eşit haklar, kadın-erkek fırsat eşitliği, kadın ve erkeklere eşit hizmet götürebilme ve eşit bütçe sağlanması” şeklinde ifade etmişlerdir. Devamında ise toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının bir ihtiyaç olduğunu ve bu nedenle de bu uygulamanın zorunlu olması gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak Katılımcı 4 ise, gerçekleştirdikleri faaliyetleri hizmetsel açıdan her iki cinsiyeti düşünerek yaptıklarını dile getirerek, bu uygulamanın kendi birimlerinde değil ama bazı yerlerde zorunlu olması gerektiğini ifade etmiştir.

3.7.1.2. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasına Geçilme Sebebi

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin belediyelerde geçiş sürecine dair katılımcılara; “S2. Belediyenizin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasına geçişi nasıl gerçekleşmiştir?” sorusu yöneltilmiştir. Böylece genel olarak belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasına nasıl geçtikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 3.32’de yer almaktadır.

Tablo 3.32: Katılımcıların Belediyenizin Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasına Geçişini Nasıl Gerçekleşmiştir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Katılımcı Kodu	Katılımcının Cevabı
K1	2013 yılında Sabancı ve BMOP bir proje kapsamında buraya geldiler. Bizlere toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme hakkında eğitim verildi. Belediye personeline hatta buna belediye başkanımızda katıldı Akabinde zaten belediye başkanı bunu yol haritamız olarak alalım ve çalışmalarımıza devam edelim şeklinde bize söyledi ondan sonra işte sürecimiz ilerledi. Belediye başkanımızın talimatı sonunda belediyede Kadın, Çocuk, Engelli Müdürlüğümüz kuruldu. Onun altında da toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarının yürütülmesi için Eşitlik Birimi kuruldu. Akabinde de eşitlik çalışmaları kapsamında belediyenin bütün personeline, daire başkanlığına toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verildi ve daire başkanlıkları bu çapta neler yapılabilir şeklinde bütün bunların hepsinin çizelgeleri oluşturuldu. Biz bunu Un WOMEN tarafından eğitmen getirilip eğitimleri tek tek yaptırıldı. Çünkü her daire başkanlığının ayrı çalışma alanı var. Hepsinin kendine özgü toplumsal cinsiyet çalışmaları olması gerekiyordu. Böyle çalışmalar başladı.
K2	2015-2019 Stratejik plan döneminde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye hem amacımızda hem de bir hedefimizde yer verdik. 2015-2019 Stratejik plan döneminde Eskişehir Büyükşehir Belediyesi yönetsel kaliteyi artırmayı hedefleyen toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı çevik ve öncü bir belediye olmayı sürdürecektir gibi bir stratejik amaç ve yine buna yönelik insana ve çevreye duyarlı belediye başkanlığına sürdürülecek diye de bir stratejik hedef belirlemiştik. Yine bunun altında performans göstergelerini ölçmeye yönelik performans göstergeleri belirledik. Örneğin, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik yapılacak pilot analiz çalışmaları, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme komisyonu çalışmaları ve son olarak da eşitlik biriminin çalışma yönergesinin hazırlanması diye performans göstergeleri belirledik. Yine ayrıca itfaiye dairesi başkanlığına da şöyle bir performans göstergesi belirlemiştik: Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yangından korunma eğitimi. Bu uygulamaya geçiş aşamasında da Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığına bağlı Kadın Engelli Şube Müdürlüğümüz var. Onların yapmış olduğu çalışmalar kapsamında dahil olmak istediler. Biz de plana dahil ettik Yine üst politika belgelerinde de bu konuda onuncu kalkınma planı olsun, BEBKA (Bursa Eskişehir Bilecik) Bölge Planı olsun onlarda da buna yönelik hedefler var. Yine burada 2014-2023 dönemlerini kapsayan toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili amaç hedef politika önerileri veriliyor. Biz de belediyemizin stratejik planını hazırlarken bu politika belgeleriyle uyumlu hazırlamak zorundayız. O yüzden ilgili daire başkanlığının talebi doğrultusunda ve planlama ilkeler, doğrultusunda bunlara yer verdik.
K3	Tam tarihi hatırlayamayacağım ama 2014 yılında stratejik plan 2015-2019 Stratejik Planı hazırlanırken, planda toplumsal cinsiyete duyarlılıkla ilgili bir hedef oluşturuldu. Ondan sonra bütçeleme sürecine geçildi. O dönemde bu konuyla ilgili eğitim verildi. Tabi bu eğitim verme sürecini tam olarak nasıl olduğunu bilemiyorum tam ara verdiğim dönemdi. Tam geldiğimde yeni başlayıp son eğitime katıldım. Bu yüzden bunun önemini vurguladılar. Ondan sonrada zaten stratejik plana alındı. Daha sonra da bununla ilgili artık ödenekler ayrılmaya başladı.
K4	İşte Sosyal Hizmetlerin projesi kapsamında geçildi ama şu anda yıl olarak hatırlayamıyorum Proje kapsamında geçildi. O zaman işte bir seminer şeklinde anlatılmıştı. Ancak birebir değildi ama genel bir toplantıydı

Tablo 3.32: (devam) Katılımcıların Belediyenizin Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasına Geçişi Nasıl Gerçekleşmiştir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K5	Belediye olarak 2013'tü zannedersen UNDP' nin Birleşmiş Milletlerin Kalkınma Programı ve Sabancı Üniversitesi'nin işbirliğinde proje yapıldı. Birleşmiş Milletlerin Kadınların insan haklarının geliştirilmesi ortak programı kapsamında bir eğitim çalışması yapıldı. Eskişehir de bir toplantı gerçekleşti. O toplantıya STK'lardan da katıldılar diye hatırlıyorum. Çünkü çok zaman geçti ve o toplantı da bu çalışma yürütülsün diye zaten başkanımızın da bu konuda direktifi oldu ve sonra o dönemki genel sekreterimiz ve belediyedeki daire başkanlarının katılımıyla TCDB buluşması yapıldı ve sonrada bu yol haritasında neler izlenecek diye kararlaştırıldı. Burada özellikle bazı daire başkanlıkları işin içine çekildi. Sosyal Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Ulaşım, İmar, Çevre, Fen işleri, Eşitlik Birimi Sosyal hizmetlere bağlı olarak Eşitlik Komisyonu oluşturuldu. Bu eşitlik komisyonuna özellikle gelen talepler, kadınların ihtiyaçlarını belirttikleri noktada kadın diyorum karşımıza genellikle o örnekler çıktığı için diyebilirim. Lütfen TC, toplumsal cinsiyetle ilgili olan her birey diyelim buna onların talepleri bu komisyona geliyordu, bu komisyonda da değerlendiriliyordu.
K6	-
K7	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili olarak bir eğitim vb. bir durumumuz olmadı. Birimimizin genel kuruluşu itibariyle yapılan ya da yapılmasını düşündüğümüz faaliyetler var ancak faaliyetler açısından cinsiyet olarak bir ayırım yapmıyoruz.
K8	2014 yılından sonra bizim yeni dönem belediye başkanımızın gayretleri ve çalışmalarıyla öyle bir istek oluştu. O zaman ki belediye meclis üyelerimiz üniversitede emekli profesör hocamız vardı. O hocamızın gayreti gayesiyle böyle bir çalışma belediyede başladığında, çalışma ilk etapta başka bir üniversiteden hizmet alımı yoluyla yapıldı. Dersler verildi. Eğiticiler geldi. Bir takım personeli bu konularda eğittik. Bütçe çalışmalarını harcama yetkililerine bu konuda nasıl yapılacağına dair, bir takım değerlendirmelerde tavsiyelerde bulunuldu. Çalışmalar böyle başladı.
K9	Bu olay ilk önce Büyükşehir Belediyesinde başladı. Daha sonra bizim başkanımızda çok büyük destek verdi. Her zaman bu konuda destekçimizdi Biz bu çalışmalara bizzat kendisinin yönlendirmesi ile başladık. Sürekli çalıştaylar yapıldı. Bizde sanırım İzmit'ten bir hoca getirdik buraya kendi kurumumuza da bunu lanse ettirmek için kendi kurumumuz içerisinde de eğitimler verdirdik. Eğitimlerimize yine dışarıdan Büyükşehir Belediyesi, Tepe Başı Belediyesi de katıldı. Başkanımızın önderliğinde çalışmalarımızda o şekilde başlamış oldu.
K10	Bu konu ile ilgili net bir bilgim yok. Çünkü kurum için bunun evveliyatını bilmek için kurumda daha yeniyim. Şöyle ifade edeyim. Nasıl uygulandığı ile ilgili bir kadın aile müdürlüğü teşkil edildi. Bu konu ile ilgili de aktif olarak görev yapıyorlar. Bu konuda psikolojik danışma merkezleri var. Psikolog arkadaşlar var. Tabi burada kadın yok sadece yaşlı ve çocuk da var. Arkadaşların çeşitli projeler ürettiklerini biliyorum. Bu konu ilgilide gayet duyarlılar. Belediyenin hatlarından ulaşılabilir. Onlara tahsis edilmiş özel bir bina var. Bu şekilde faaliyetlerini sürdürüyorlar.
K11	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü açıldıktan sonra, 2015 yılından itibaren bu uygulamaya geçildi. Ülke genelinde kadına eşitsizliğin artmasını ve konuşma dilinin içine toplumsal cinsiyetin tanımı ile birlikte girmesinin ve artık herkesin toplumsal cinsiyetin tanımını bilmesi, şiddetlerin, kadına tacizin artması ve bu tarz olaylar tetiklediği için böyle bir uygulamanın olması gerekliliği görüldüğü için başladık.
K12	-
K13	-
K14	Teknik olarak bütçeleme dersek, bütçelemeye girilmedi. Ama sistem olarak dersin uygulamalar var. Şimdi birçok eğitimler yapılıyor, farkındalık arttı. Belediyemiz de zaten kadına çok önem veren bir belediye. Dolayısıyla bu yönelik faaliyetler yapıyor ve gerçekleştiriyor. Bunu dersin eğer bütçelemeye gidilecekse de bu yaptıklarından ötürü ilerde de mesela bunu bütçeleylim de diyebilir. Ama sonuçta zaten bunlar yapılan şeyler. Ben belediyemizin buna duyarlı olduğunu da düşünüyorum. Nasıl gerçekleştirmiş dersin yok olduğu için bu konuda bir şey söyleyemeyeceğim. Ancak ben farkındalık şeklinde düşünüyorum.

Tablo 3.32: (devam) Katılımcıların Belediyenizin Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasına Geçişi Nasıl Gerçekleşmiştir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K15	Şöyle söyleyeyim aslında sizin konunuz toplumsal cinsiyet sadece kadının üzerinden değil. Kadın-erkek eşitliğinden bahsediyorsunuz. Ama bizde erkek söz konusu olmadığı için, biz aslında pozitif ayrımcılık sergileyerek bütçelemeyi daha çok kadın üzerinden yapıyoruz demek daha doğru olur. 2007 yılında kadın sığınma evinin açılması işletilmesi bile aslında bu bütçelemenin ne kadar yıl öncesine kadar dayandığını da gösteriyor. Şu andan bakarsak 2007 yılını baz alırsam ben 12 yıllık en azından belediyemizin bir kadın sığınma evi var çünkü her biri için zorunluluk yok iken bir çok belediyede sığınma evi yok iken bizim belediyemiz bu durumu destekledi. Müdürlüğümüz adına bunu söyleyebiliriz. Akabinde biz Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü olduk ve bu anlamda kapsamımız genişletildi. Sığınma evi de bir şubemiz gibi duruyor. Bütçelemesi de ona göre yapılıyordu. Hani hem aile giriyor hem kadın girmeye başladı. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlamında daha kapsamımız genişletildi.
K16	2016 yılında belediye başkan yardımcımız bu konu üzerinde çalışma yapılmasını istedi ve daha sonra bu konu ile ilgili Anadolu Üniversitesi'nde seminerlere, eğitimlere gönderdi. Yine aynı şekilde biz orada sivil toplum kuruluşlarının toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili görüşlerini dinledik. Ayrıca ne gibi faaliyetler yapılabilir onun hakkında görüş alışverişinde bulunduk. Yaklaşık 15 tane sivil toplum kuruluşu, ayrıca Anadolu Üniversitesi öğretim üyeleri vardı. Biz oraya belediyeden 3-4 birim katıldık. Bunlar Strateji Geliştirme Müdürlüğü, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğüdür.

Katılımcılar toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye geçiş süreçleri ile ilgili genel olarak, Sabancı Üniversitesi ve BMOP (Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı) işbirliğinde hazırlanan bir proje kapsamında bu konuyla ilgili belediyede bazı birimlere eğitim verildiğini ve belediye başkanlarının bu konuda talimat vermeleri sonucu bu uygulamaya geçtiklerini ifade etmişlerdir. Genel olarak katılımcılar belediye başkanlarının bu konuda çok hassas olduğunu vurgulayarak, yöneticilerin bakış açılarının bu gibi konularda önemli olduğunu dile getirmişlerdir.

3.7.1.3. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Süreçleri

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin belediye bünyesinde uygulanmasına yönelik katılımcılara; “S3. Belediyenizdeki / Biriminizdeki toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme süreçleri hakkında bilgi verebilir misiniz?” teknik sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların cevapları göz önünde bulundurularak; belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin hangi aşamalarda, hangi alanlarda ve bu kapsamda gerçekleştirdikleri ya da gerçekleştirecekleri faaliyet/hizmetleri belirleyerek, belediyelerde uygulanan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin genel çerçevesini

tespit etmek amaçlanmaktadır. Katılımcıların belediyelerinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme süreci ile ilgili verdikleri cevaplar Tablo 3.33'te yer almaktadır.

Tablo 3.33: Katılımcıların Belediyenizdeki / Biriminizdeki Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Süreçleri Hakkında Bilgi Verebilir Misiniz? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Katılımcı Kodu	Katılımcının Cevabı
K1	Birimizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulandığı alanları Un WOMEN' den getirdiğimiz eğitmen sayesinde yurt dışından aldığımız Finlandiya vs. ülkelerin örneklerinden yola çıkarak belirledik. Yani biz bu konuda neler yapabilir, bu şehre yönelik neler yapabiliriz şeklinde düşünerek, daha çok yurt dışındaki belediyelerin çalışmalarından yararlanmaya çalıştık. Örneğin, Kanada'yı sanırım. Kadınlar erkeklere göre daha çok kayarak düştükleri için, kalça çıkığı sorunları vb. durumları olduğu için, yürüdükleri alanda daha çok tuzlama yapılmıyormuş. Bunlara örnek verdiler. Bizde bu örneklerden yola çıkarak bizim şehrimizde ne ihtiyaç var mesela diyerek bu kapsamda örneğin, iki durak arası uygulamayı çıkardık. Bu çalışmaları koordine eden Eşitlik Komisyonu Eşitlik birimi koordine ediyor.
K2	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanmasına yönelik yönetmelik vb. belge hakkında bir bilgim yok. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme biz birim olarak planlama aşamasında uygulamaktayız. Planlama aşamasına yönelik olarak performans göstergesi belirtildiyse bunların izlenerek, yılsonunda faaliyet raporlarında yer verilmektedir. Bu hedefler ne kadar gerçekleşti? Gerçekleşmediyse neden gerçekleşmedi? gibi şeklinde değerlendirme ve denetim aşamalarında da bizim birimimiz aktif olarak yer almaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulandığı alanlara ilişkin bilgiler bizim birimimizde yok. Bu hizmetleri koordine eden birimde sosyal hizmetlerdeki ilgili müdürlük; Kadın, Çocuk Engelliler Şube Müdürlüğü'dür. Benim bulunduğum birim; beş yıllık stratejik plan dediğimiz plana dahil edilmesi, aylık olarak bunların takibi, üçer aylık dönemler halinde üst yönetime raporlanması ve son olarak yıllık olarak faaliyet raporlarında yer verilerek, belediye meclisine ve kamuoyuna duyurulması şeklinde görevlerimiz vardır.

Tablo 3.33: (devam) Katılımcıların Belediyenizdeki / Biriminizdeki Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Süreçleri Hakkında Bilgi Verebilir Misiniz? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K3	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanmasına yönelik olarak bir bildiğim kadarıyla yönetmelik vb. belge hakkında yok. O yüzden bağlayıcılığı stratejik plan gibi duruyor. Çünkü stratejik planda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili bir hedef var. Ama bunun takibi yok. Sadece biz bütçe çağrısına çıkarken uyulacak kurallarla ilgili maddeler belirliyoruz. Orada bütçe tekliflerinin toplumsal cinsiyete duyarlı olması ile ilgili bir ibarede yer alıyor. Birimlere bütçe teklifini verirken uyarı ile veriyoruz. Ama “ne kadar buna dikkat ediyorlar? Yapıyorlar mı? Ödeneklerini koyarken dikkat ediyor mu? Takip ediyorlar mı?” bilmiyorum. O konu da bir takip sıkıntısı var. Oda mevzuattan kaynaklanmaktadır. Orada bir kopukluk olduğu için biz hiç takip edemiyoruz. Çünkü bütçede bunu takip edebileceğim bir şeyde yok. Örneğin, engellerin erişilebilirliği ile ilgili ayrı bir fonksiyonel kod var. Bütçe yapısını oluşturan kurumsal kodlarında fonksiyonel kod var onun için ayrı bir fonksiyonel kod oluşturulmuş. Ben o kodda takip edebiliyorum. İşte erişilebilirlik ile ilgili ne kadar harcama yapılmış. Ama toplumsal cinsiyetle ilgili öyle bir kalem yok. Örneğin, kadınlara yönelik bir eğitim veriliyor ama o eğitimin içerisinde başka eğitimlerde var. O harcanan tutarının ne kadarının ben kadınlar için yapılmış olduğunu göremiyorum. Çünkü aynı kalemleri kullanıyorlar ekonomik düzeyde ve fonksiyonel düzeyde aynı kalemi kullandığı için göremiyoruz ve bütçe olarak o yüzden izlemesini de yapamıyoruz. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili sosyal hizmetlerin altında bağlı birim var ve bildiğim kadarıyla onlar birimlere yazı gönderiyorlar. Birimler şu kadar harcadık diye bildiriyor, ona göre bir tespit yapıyorlar. Biz toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin planlama, hazırlık ve uygulama aşamasında varız ama denetimde en az etkisizde olabilir diyoruz. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanmasına yönelik belirlenen alanlar konusunda açıkçası çok yorum yapamayacağım. Çünkü birim olarak o konu ile ilgili bir uygulama yok. Ama işte eğitimlerde gördüğüm kadarıyla dikkat ediliyor. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanmasına yönelik belirlenen alanların tespiti konusunda bizde böyle bir uygulama yok ve diğer birimlerin bununla ilgili alanların uygulamasına yönelik nasıl tespit ettikleri konusunda bilgimde yok. Bu çalışmaları koordine eden birimde Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı’nın altında kurulmuş birim var. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan çalışmalar için bütçe büyüklüklerinin nasıl belirlendiğine ilişkin bu konuda bilgim yok. Sadece ayrılması gerektiğini söyleyip, ne kadar ayırıyorlar, ne kadarını kullanıyorlar konusunda bir bilgimiz yok. Dediğim gibi takip edebileceğimiz bir şeyde yok. Bunun dışında zaten çalıştığım birimin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yürüttüğümüz bir çalışmamız yok.
K4	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanmasına yönelik yönetmelik vb. belge hayır yok. Biz birim olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme için bütçe aşamalarının hiçbirinde yer almamaktayız. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulama alanı olarak çok bir uygulama alanımız yok. Genel hatlarıyla, işte makamın öngördüğü faaliyetler şeklinde söyleyebiliriz. Bizim birim olarak bütçemiz var ancak direk olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik olarak oradan da çok bir harcamamız yok. Bu yapılan çalışmalar için ayrılan bütçeler için bütçe büyüklükleri belirlenirken, alınacak malzemenin tutarına bağlı olarak da belirliyoruz. Bu tutarla birlikte önceki yıllara bakılarak belirleniyor.
K5	Bütçeleme noktasında bir şey aktardığımızı düşünmüyorum çünkü ayırtmıyoruz. TCDB faaliyetini biz nerede uyguluyoruz ki biz, ondan sonra bütçeleme konusuna gidelim. Bizim bütçeleme dediğimiz TC dediğimiz konular toplumsal cinsiyet. Bütçeleme diye sorarsanız, bununla ilgili yapılan tüm harcama o kişilere ödenen bedeller o bir bütçelemedir. Bu faaliyet alanların tespiti aslında geçmiş zamanda katıldığımız faaliyetler toplumsal cinsiyet eğitimleri veya onun dışında zaten hak temelli ortamlarda bence yetiştirdiğimizi düşünüyorum aile ortamlarımız açısından ve başka çocuklarında bundan faydalanmasını istiyorum. Empati kurmak ve duyarlılık aslında genel bir toplumsal duyarlılıktır.

Tablo 3.33: (devam) Katılımcıların Belediyenizdeki / Biriminizdeki Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Süreçleri Hakkında Bilgi Verebilir Misiniz? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K6	Bizim bütçelememiz analitik bütçeleme. Analitik bütçelemelerde tüm daire başkanları ayrı plan ve bütçeleme yapıyor. En son Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı'nda bütün bütçeler konsolide ediliyor. Dolayısıyla ihtiyaçlar çıkartılıyor. Bu ihtiyaçlara binaen bir bütçeleme gerçekleşiyor. Bu bütçelemelerde mali hizmetler dairesi başkanlığının encümeninin, belediye başkanının ve meclisin onayından geçtikten sonra kabul edilip, faaliyete geçiliyor. Burada bizim planlama aşamasında tabii ki yetkinliğimiz var ve tabi ister istemez harcama aşamasında da biz varız. Bakıldığında burada hem planlama aşaması var hem harcama aşaması var e tabi bunlarla beraber bir denetim aşaması var. Kontrol var. Birde faaliyet raporlarının üç ayda bir incelenmesi analiz edilmesi raporlanması var. Bunlar mali hizmetler tarafından takip etmektedir. Bütçenin konsolide edilirken, harcadıktan sonra incelenmeleri var. Bunlar süreklilik arz eden bir olaylar olduğundan dolayı sürekli bir kontroldür aslında. Bu yapılan faaliyetler için ayrılan bütçeler için; analitik kodlar var. Analitik kodlar altında yapılabilecek faaliyetler var. Hizmet alımı işte mal malzeme alımı ve diğer hizmet maliyetleri vs. bunun gibi faaliyetler. Bu faaliyetlerin planlaması yapılırken öncelikle daha önceden yapılmış faaliyetlere bakıyoruz. Daha önceden yapılmış faaliyetlerde ne kadar harcanmış tahmini ne kadar harcanabilir. Sonrasında kendimizce araştırmada yapıyoruz. Bu hizmet için ya da bu mal malzeme için ne kadar paraya ihtiyacımız var. Her kodu ya da analitik her kodu ayrı ayrı kendi içerisinde değerlendirerek planlama yapıyoruz. Daha sonra bir toplam belirliyoruz. O toplamı mali hizmetlere gönderiyoruz. Mali hizmetler konsolide ediyor. Uygun mu değil mi görüyor. Bizim taleplerimizi değerlendirmelerimizi inceliyor. Makul görüldükten sonra en son belediye meclisine sunuluyor. Meclis de onayladıktan sonra bütçemiz geçiyor, bir sonraki yıl harcamaya başlıyoruz.
K7	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme olarak, özellikle bu isme dahil hizmetimiz yok. Genel anlamda yapıyoruz. Ama bütçemizi ayarlarken de bu yılki hizmetimizdeki performans, ihtiyaç her yıl git gide artıyor. Ona göre ihtiyaçlarımızı belirledikten sonra bütçede de her yıl artırarak gidiyoruz.
K8	Bu konuda bir tane raporumuz var. Bu rapor tüm kurum ve birimlerimizi bağlıyor. Şu anda belediyenin içinde 28 tane birimimiz var, insan kaynaklarından tutun, mali hizmetler, strateji, özel kalem, kültür ve sosyal işler, spor hepsi içine girer. Hepsini bağlayan toplumsal duyarlı bütçelemeye ilişkin raporumuz var. Bu rapora göre her birimin yapması gerekli görevler burada tanımlanmış. Ama bunun esas görevlerin toplandığı yer Strateji Geliştirme Müdürlüğüdür. Bu çalışmalar en üste bunların koordinatörlüğünde yürütülüyor. İnsan kaynakları birimimizde toplumsal cinsiyete duyarlılama çalışmaları aylık, üç aylık ve yıllık olarak takip ediliyor. Bizim bütçemizde örneğin eğitimle ilgili bir görevimiz var. Eğitim çalışmalarının hangi sıklıkla yapıldığı buna kaç personelin katıldığı, katılan personelin ne kadarının kadın veya ne kadarının erkek olduğu sayısı ayrıca tutuluyor. Birde bu eğitim konusu için yapılan harcamanın ne kadarı kadınlara ne kadarı erkeklere yapıldığı böyle bir çalışmayı takip ediliyor. İkinci konu, belediyemizde çalışan personelin yemek giderlerinin ne kadarı kadınlara yönelik ne kadarı erkeklere yönelik uygun çalışması yapılıyor. Bir üçüncü konu düzenli olarak başka kurumlara ne kadar erkek ne kadarı kadın çalışan sayıları bildiriliyor. Bir dördüncü konu mali hizmetleri ilgilendiriyor. Bütçedeki çalışan sayısını kadın erkek gideri açısından ayrı değerlendirilmesi yüzdelik olarak aylık, üç aylık, yıllık olarak takip ediliyor denetleniyor..... Biz değerlendirmeyi tek başımıza yapmıyoruz. Birimlerce yapılan faaliyetler için bütçede ödenek ayrılması ise, her yıl bütçe yapılmadan önce bir önceki yılın bütçesinin gerçekleştirme oranına bakıldığı zaman oradaki bu toplumsal cinsiyete duyarlı bütçesinin yıllık durumu masaya yatırılıyor. Mesela bir ödenek konmuş harcanmamış ya da yetmemiş de olabilir. Ona göre bir değerlendirme oluyor.

Tablo 3.33: (devam) Katılımcıların Belediyenizdeki / Biriminizdeki Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Süreçleri Hakkında Bilgi Verebilir Misiniz? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K9	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili bir raporumuz var. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme raporu çıkarıyoruz biz yıllık ve bunu yıllık yaptığımız zaman bir önceki yıllla ne artmış ne eksilmiş şeklinde karşılaştırma imkanı buluyoruz. Ayrıca ilk çalışmaya başladığımızda yönergemizi çıkardıktan sonra müdürlüklerimize yazı gönderdik. Bu şekilde ekler var. Bütçe kodunu yazıyorlar. Müdürlük ismini yazıyorlar. Toplumsal cinsiyete özgü hedeflerini yazıyorlar, tamamladıkları ya da tamamlanacak projelerini yazıyorlar. En son kısımda da buradan faydalanan kullanıcıları yazıyorlar. Örneğin, Kadın Aile Müdürlüğü anneler günüyle alakalı bir etkinlik düzenledi. Etkinliğe katılanları kadın erkek yüzde olarak ayırıyorlar. Mesela 500 kadın 100 erkek altına da yüzdesini alıyorlar. Bu şekilde takip ediyoruz. Böyle yaptığımız zaman bunu kimin hangi hizmetten ne kadar faydalandığını tespit edebiliyoruz. Sonrasında hem diğer kurumların hem de çalışma yaptığımız yerlerin görmesi adına sitede raporu yayınlıyoruz. Yıl da bir iki defa da diğer kurumlarla birlikte bu konuda neredeyiz? Neler eksik? Onları görmek adına çalıştaylar oluyor. Bunun dışında yapılan faaliyet alanlarının tespitine yönelik bu konuyla alakalı biz daha önce mahallelerde anket çalışması yaptık. Mahallelerdeki nüfus bilgilerini aldık ve bu nüfus bilgilerini yaş ortalamalarına göre, okuryazarlığa göre ayırdık. Engelli bireyler var mı? Onlara göre ayırdık. Yani çalışmalarımızı bunlara yönelik ihtiyaçlarına göre yapmaya çalıştık. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili çalışmaları Strateji birimi koordine ediyor. Kadın Aile Hizmetleri Müdürlüğü de çalışmalara destek vermektedir.
K10	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik yapılan faaliyetlere ilişkin yönetmelik vb. belgeye ilişkin bir bilgin yok. Biz birim olarak belediyenin gelir ve giderlerinin kontrolündeyiz. Sizin sormuş olduğunuz soruları sadece gözlemci bakış açısıyla cevap veriyorum. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemin neresindesiniz dersiniz? Biz bunun bütçeleşmesinde rol alıyoruz. Yalnız aktif bir görev değil. Bu konuyla ilgili yapılan veya yapılacak olan bir harcama varsa bunun bütçelendirilmesine ya da giderleştirilmesine bakıyoruz. Bu da herhangi bir mal ve hizmet alımı giderinden bizim için farksız. Sadece bir gider kalemi olarak düşünerek o şekilde reaksiyon gösteriyoruz. TCDB uygulama alanlarıyla ilgili alan tespiti hakkında bilgin yok. Bu çalışmaları koordine eden birim Kadın Aile Birimi ve Strateji Geliştirme Müdürlüğüdür. Bütçe büyüklüğüne ilişkin ilgili birimler bu sürece yönelik bir maliyet analizi çıkartıyorlar. Bunu da temmuz ayının son iş gününe kadar mali hizmetler müdürlüğüne gönderiyorlar. Bizde onun bütçeleştirilmesini yapıyoruz. Yani ödeneklerinin tahsisini yapıyoruz. Geri kalan olayın harcanması gerçekleştirilmesi konuları tamamen sorumlu müdürlüğün sorumluluğunda. Yani bizim birimimiz sadece gelir ve gider yönünden bakıyor. Halka teması yok. Bu konuyla ilgili bize düşen aktif bir görev yok. Biz sadece kendi personelimizle diyalog halindeyiz diyelim. Kendi iç dinamiklerimiz var.
K11	Kadın Aile Hizmetleri birimimizin bir yönetmeliği var ve bununla ilgili bir maddemiz mevcut. Genel olarak, kadın, çocuk ve yaşlılarla ilgili seminerler düzenlemek şeklinde bir ibare vardır. Buna yönelik çalışmalar yapılıyor. Bütçenin uygulama aşamasında yer almaktayız. Genel olarak belediyenin kadın istihdamı yönelik çalışmaları faaliyetlerimiz var. Ama birim olarak eğitim ve sosyal kültürel alanda uygulamaktayız. Bu alanların belirlenmesi, belediye de talep doğrultusunda belirleniyor. Her belediyede ismi değişir ama belediyemizin halk masası adlı bir birimi var. Bu birimler farklı mahallerdedir ve halk buraya istek ve şikayette bulunabilmektedir. Bu birimler oranın sosyal kültürel yaşamını belirlemede etkili olmuştur. Diğer bir ifadeyle oradaki sosyo- ekonomik kültürel yaşama bakılarak, bu faaliyetler belirleniyor. Bu faaliyetleri koordine eden Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğüdür. Ayrıca Kültür Ve Sosyal İşler Müdürlüğü ve Özel Kalem işbirliği içinde çalışmakta ve koordine etmektedir. Yapılan bu faaliyetlerin bütçe büyüklüklerinin belirlenmesinde özel günler baz alıyoruz. Yapılan etkinlikler (özel günler için vs.) için tahmini olarak bir bütçe oluşturuluyor, mali hizmetlere gönderiyoruz. Mali hizmetler, faaliyet alanımıza ya da bütçe büyüklüğüne göre eksik veya fazla ya da yeterli derecede bize bütçe veriyor.

Tablo 3.33: (devam) Katılımcıların Belediyenizdeki / Biriminizdeki Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Süreçleri Hakkında Bilgi Verebilir Misiniz? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K12	-
K13	-
K14	Kadınlara yönelik faaliyetler için bir yönetmeliğimiz var ama bütçe konusunu söylerseniz bütçede de 657 ye bağlı belediyelerin bütçelerinden bahsedebiliriz. Kadın ve Aile Hizmetleri bütçesi yönetmeliğin müsaade ettiği kalemlere harcama yapabiliyoruz. Ayrıca kadın sığınma evi yönetmelik olarak da var. Zaten planlamayı biz yapıyoruz. O harcamayı yaparken uygulamayı da biz yapıyoruz. Denetlememiz yok tabii ki. Belediye Başkanına gitmeden Belediye Başkan yardımcımızla yapacağımız faaliyetleri değerlendiriyoruz. Bütçenin tespiti bütçede kalemler belli yapacağımız faaliyetler bellidir. Bunun dışında piyasa araştırması yaparak, bu faaliyete ne kadar gider diye iyi kötü hesap çıkartarak ayarlıyoruz. Örneğin, bir tiyatro faaliyetimiz olacak. Ona belirli bir para ayrıldı. Onun için, bir hoca tutulacaktır onun dekoru olacaktır vb. onlar yıllık ne kadar tutar şeklinde 5 yıllık stratejik plan hazırlıyoruz.
K15	Kadın sığınma evlerinin açılması ve işletilmesine dair bir yönetmelik söz konusu ve yapacağımız faaliyetler orada bellidir. Stratejik planımızı biz hazırladığımız için bu stratejik plan dahilinde bütçelemeyi de ona göre yapmış oluyoruz. Biz bu faaliyetleri hem yönetmelikten faydalanarak hem de meslek elemanları ile görüşerek; kadın ve aile için, toplumsal cinsiyet anlamında uygun gördüğümüz eğitimler, sunumlar ne yapılacaksa bunları belirliyoruz. Belirlenen faaliyetler doğrultusunda bütçelerini oluşturuyoruz. Böylece uygulamaya da girmiş oluyor.
K16	Benim bildiğim kadarıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili bir yönetmelik vb. yoktur. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan faaliyetler, stratejik planımızda temel değerlerimiz arasında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili maddeye göre yapılmaktadır. Bu alanların tespiti için ihtiyaç analizleri yapılıyor. STK ile ortak akıl toplantıları düzenleniyor. Halka anketler yapılıyor. Bu anketlerde genel olarak belediyemizden beklentilerini soruyoruz. Yapılan hizmetlerde aksamalar var mı? Memnunar mı? Gelecek yıllar için önerilerini soruyoruz. Bu şekilde fikir alınan yer yıllık 20.000 kişiye hizmet veren “mavi masamız” var. Burada istek, şikayet, önerilerin analizleri yapılıyor. Buradan faydalanıyor. Atölye çalışmaları, STK ile fikir geliştirme toplantıları yapıyoruz. Ancak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili benim bildiğim bir yönetmelik vb. yok. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme bizim birimimizde stratejik planlama aşamasında uygulanmaktadır. Genel olarak müdürlükler beş yıl için, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili faaliyetler, projeler belirlemektedir. Daha sonra önce hedefler –performans göstergeleri- faaliyetler – projeler belirleniyor. Daha sonra bunlar beş yıl içerisinde uygulanıyor. 11. Kalkınma planları bizim hazırladığımız stratejik planlar için ana politika belgesidir. Ayrıca sürdürülebilir küresel hedefler var. Kalkınma hedefleri burada da beş numaralı küresel kalkınma hedefi toplumsal cinsiyet eşitliği bu da bizim yararlandığımız politika belgelerindendir. Hatta bu sürdürülebilir kalkınma hedefleri bütün hepsi hedefler doğrultusunda hazırlanıyor. Bu hedeflerden “kaç tanesi toplumsal cinsiyet eşitliğine göre belirlenir” tam sayısını plan bittikten sonra verilebilir. Daha yapım aşamasında olduğu için şu an net bir bilgi veremiyorum....Analitik bütçeyi Mali Hizmetler Müdürlüğü kontrol ediyor. Performansa dayalı bütçeyi de stratejik plana göre yapıyor. Onu da Strateji Geliştirme Müdürlüğü kontrol ediyor. Genel olarak bütün faaliyetleri başkan yardımcılarını kontrol ediyor. Bunun içinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemede var. Ona yönelik özel bir kontrol birimi yok. Ancak Başkan yardımcımız toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili çalışmalar faaliyetler yapılıp yapılmadığını kontrol ediyor. Kadın ve Aile Hizmetler Birimi de ona bağlıdır. Aslında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme bir başkan yardımcısı kontrolünde ilerlemektedir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan faaliyetlere ayrılan bütçe büyüklüğü; belediyenin genel ekonomik bütçesine göre belirlenmektedir. Burada sürekli değişiklikler olmakta ve bu durumda yasal düzenlemeler ve mevzuat kaynaklıdır. Türkiye’nin ekonomik durumu ile alakalı olarak belirleniyor.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme belediye bünyesinde uygulanmasına yönelik Katılımcı 8, belediyelerinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasına ilişkin raporları olduğunu ve belediye her biriminin bu rapora göre yapması gereken görevlerinin belirli ve yapılan harcamaların ne kadarının kadınlara ne kadarının erkeklere yönelik olduğunu ayırdığını ifade etmiştir. Katılımcı 9 da katılımcı 8'e benzer olarak, belediyelerinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasına ilişkin yıllık olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme raporu çıkardıklarını ifade etmiştir. Katılımcı 11, katılımcı 14 ve katılımcı 15 toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili faaliyetleri yönetmeliklerine göre yaptıklarını, katılımcı 16 ise toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan faaliyetleri stratejik planlarında yer alan maddenin yanı sıra, 11. Kalkınma planı, sürdürülebilir küresel hedefler, kalkınma hedefleri gibi belgelerden de yararlanarak, toplumsal cinsiyete eşitliğine yönelik hedefler belirlediklerini ifade etmiştir. Katılımcı 2, katılımcı 6 ve katılımcı 10 toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik faaliyetlerle ilgili yönetmelik vb. belge olmadığını ve yapılan harcamaların aşamalarını genel olarak bütçe süreçlerine göre yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ancak katılımcı 4, katılımcı 5 ve katılımcı 7 toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan faaliyetler için ayrı bir bütçe ayırmadıklarını ifade ederken katılımcı 3 ise toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasına yönelik yaptıkları faaliyetleri stratejik plan doğrultusunda yaptığını ancak bütçede buna yönelik bir fonksiyonel kod olmadığını ve dolayısıyla bu faaliyetler için yapılan harcamaların izlenmesinin denetiminin yapılamadığı ifade ederek bunun önemini vurgulamıştır.

3.7.1.4 Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Kapsamında Yapılan Faaliyetler

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme belediye bünyesinde uygulanması ile ilgili olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yaptıkları faaliyetlere ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 3.34'te verilmektedir.

Tablo 3.34: Katılımcıların TCDB Kapsamında Yapılan Faaliyetlere İlişkin Verdikleri Yanıtlar

Katılımcı Kodu	Katılımcının Cevabı
K1	Birim olarak, bütün daire başkanlıklarının çalışmalarını takip ettik. Ondan sonra kadınların daha çok ne gibi şeylere ihtiyacı olduğunu araştırdık. Kadınlara yönelik olarak tamir kursu, araba bakım kursu gibi kurslar açtık. Erkeklerle yönelik olarak da yemek kursu gibi kurslar açtık. Çünkü kadın ve erkek olarak ayrı ihtiyaçları vardı. Onlara yöneldik. Onun dışında da kadınlara yönelik olarak otobüste yalnız seyahat eden kadınlara akşam saat 10’ dan sonra iki durak arası uygulamayı getirdik. Yalnız olan kadınların güvenlik açısından bunun yapılması gerektiğini düşündük ve kendi evlerine daha yakın olan iki durağın arasında inebilmelerini sağladık. Daha sonra bu süreci takip ettik. Kadınların memnuniyetini aldık ve şu an hala bütün otobüs hatlarımızda bu devam ediyor. Kurslarımız hala devam etmektedir. Bunun dışında kadınlara yönelik kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri için yaratıcı yazarlık kurslarına başladık ve sonrasında kitapları çıktı bununla ilgili sergilerimiz yapıldı. Güzel dönüşler aldık. Ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliği stratejik planımıza geçti. Belediyenin içinde beş daire başkanlığından oluşan Eşitlik Komisyonu kuruldu. Bu komisyonda gelen herhangi projeyi ya da yeni yapılacak bir bina vb. projesi gibi, eşitliğe duyarlı bir şekilde yapmaya çalışıyoruz. Mesela ebeveyn tuvaleti olsun, emzirme odası olsun mutlaka o projenin içine bunları dahil etmeye çalışıyoruz. Pusettiller için engelliler vb. için bir şekilde bir alan yaratıyoruz. Bu arada bütün personele, belediye şoförlerine eğitim verdik. Bu çalışmalarımızdan sonra basında da görsellerde eşitlikçi çalışmaya başladık. Mesela bir görsele erkeği de kadını da koyuyoruz ya da örneğin bir futbolcu olarak kadını koyuyoruz. Örneğin tamir kursu bizim afişlerimizde vs. de kadın görselleri vardır. O şekilde ayarladık. Bunu işe alım süreçlerine de dâhil ettik. Kadın ve erkek çalışan ayrımı yapmayacağız şeklinde. Stajyerlerimizde de aynısını uyguladık.
K2	Bizim birimizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik faaliyetimiz yok. Ancak belediyemizde bu konuya yönelik olarak, meslek edinme kursları, itfaiyecilik hizmetleri yangından korunma eğitimleri, toplu taşıma hizmetleri içerisinde akşam belli saatlerde kadınların evlerine rahat ulaşımı şeklinde yürütülen faaliyetler mevcuttur. Ayrıca kadın dayanışma merkezlerimiz bu konuda hizmetler veriyor.
K3	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanmasına yönelik belirlenen alanlar, yürütülen faaliyetler konusunda çok yorum yapamayacağım açıkçası. Çünkü birim olarak o konu ile ilgili bir uygulamamız yok.
K4	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulama alanı olarak çok bir uygulama alanımız yok. Ancak genel olarak sosyal alanda faaliyet yürütüyoruz diyebilirim. Ayrım olarak yapmıyoruz. Mekânsal düzenlemede daha çok kadınlara yönelik olarak, örneğin kadınlar kendilerini güvenli hissetsin diye sokak aydınlatmalarına dikkat ediyoruz. Genelde park bahçe olarak yapıyoruz. Bu alandaki uygulamamız için herhangi bir tespit yapmadık. Genel hatlarıyla, işte makamın öngördüğü faaliyetleri yapıyoruz diyebiliriz.

Tablo 3.34: (devam) Katılımcıların TCDB Kapsamında Yapılan Faaliyetlere İlişkin Verdikleri Yanıtlar

K5	Yaptığımız faaliyetlerden örneğin masal şatosunda masal kahramanı olarak “Rapunzel” diye bir bölüm oluşturduk. Ama bu Rapunzel’i oluştururken özellikle ben prensi olmayan bir Rapunzel olmasını istedik. Sebebi, geçmişe dönük olan o masalları da eleştiriyoruz. Öyle bir enselasyon yaptık ki orada Rapunzel var, hiç prens yok ama Rapunzel saçını uzatmış o saçına da aşağıdan tırmanmaya çalışan küçük Rapunzeller veya o saçla aşağıya inmeye çalışan Rapunzel’ler var. Makara ve palanga sistemini kullanacak olan ve kendi saçını makaraya saran Rapuzeller. Yani amaç burada oradaki çocuklara madem saç bu kadar güçlü ve prensi yukarıya çekebiliyor, kendi saçıyla da aşağıya inebilir mesajını vermeyi amaçladığımız bir enselasyon alanı var. Onun dışında onun yanında sorgulatan “bunları düşündünüz mü?” tarzında hem Külkedisinde hem de Rapunzel’de panolarımız var.. Rapunzel’de şunu söylüyoruz: “Dört mevsim var. Dört mevsimin içinde hangi mevsime göre Rapunzel aşağı inecek ya da prensi ile görüşebilmek için nasıl haberleşmeyi tercih ederdi? Onun dışında Rapunzel kendi yöntemleri ile aşağıya nasıl ine bilirdi?” O yüzen okul grupları geldiği zaman o soru bölümüne gelerek aslında toplumsal cinsiyet konusunu zaten orada kurcalıyor. Külkedisine geçiyorsunuz. Külkedisi ile ilgili de bir düzenleme var. Orada da yine sorgulatan sorular var. Onun içinde de diyoruz ki “Sindirella külkedisi ve prenseslik görevlerinin dışında hangi mesleğe sahip olurdu? veya hangi topluma yönelik hangi gönüllülük faaliyetlerinde bulunurdu” gibi orada birçok soru var. Bunlar toplumsal rol anlamındaki biçilmiş klişeden çıkartmayı amaçlayan çalışmalardır. Birde ben daha önce sosyal hizmetler dairesi başkanıydım ve aslında benim zamanımda bu TCDB başlamıştı. O dönemde de bizim bir tane kitabımız vardı. Bu kitapta çocuk hakları birimi olarak “kırılmayan hayaller” adıyla çıkarttığımız bir kitaptı. Bu kırılmayan hayaller kitabı şu anda masal şatosunda biz bunu uygulamaya devam ediyoruz. Bunun içinde bir kız çocuğu var. Bu kız çocuğu camdan bir kız. Cam kız ama futbol oynamak isteyen bir kız. Bunun mücadelesini veriyor ama hak ihlaline uğradığı zamanda çıt çıt kırılıyor. Şimdi eğer siz TC anlamında eğitim programları anlamında ne yapıyor sorarsanız biz bunları yapıyoruz. Bütçeleme diye sorarsanız? Bununla ilgili yapılan tüm harcamalar o kişilere ödenen bedeller bütçeleme olarak karşımıza çıkmaktadır.....Sonra bütün dünyada bilim merkezlerine erkekler daha fazla ilgi gösteriyor. Bazı deney aletleri erkek çocuklar tarafından daha ilgi görüyor. Bazı deney aletleri kız çocukları tarafından daha ilgi görüyor. Biz örneğin yeni tasarladığımız deney aletlerini biraz onları bu tarafa çekebilmek için, kızların sevebileceği şeklinde rengarenk tasarladık. Aynı zamanda bilim atölyeleri var. Bilim atölyelerine bilim insanı çağırırken özellikle Canan Dağdeviren’i çağırdık. Bakın bunlar hep alt mesajlardır. Bilim insanında erkek çağırabilirdik ama Canan Dağdeviren’i çağırdık. O çünkü bir rol model ve peşinden Antalya’dan Bursa’dan kaç tane kız çocuğu onu dinlemek için gelmişlerdi... Bunların hepsi aslına baktığınızda satır aralarındaki toplumsal cinsiyet faaliyetleridir diye düşünüyorum... Bunların dışında, sokakların, karanlık köşelerin aydınlatılmasında en öncelik dezavantajlı gruplardır. Sokağın yaşanılabilir güvenli ortam olmasına yapılan yatırımların hepsi aslında bir TCDB’dir. O zaman ne yapıyorsunuz yol işlerinde bu yapılan hani asfalttan tutun veya aydınlatmayla ilgili hangi daire başkanlığı oraya yatırım yapıyorsa belki de orada işte yapılan çalışma TCDB’dir. ...
K6	-

Tablo 3.34: (devam) Katılımcıların TCDB Kapsamında Yapılan Faaliyetlere İlişkin Verdikleri Yanıtlar

K7	Birim olarak, genel faaliyetlerimiz; ücretsiz halka spor yaptırmak, sporla ilgili bilinçlendirmek, çocukların yeteneklerini keşfedip yaptığımız ücretsiz sporla branşlara göre yönlendirmek, velileri bilinçlendirmek, Eskişehir’deki kulüplere spor malzemesi yardımında bulunmak, nakdi yardımda bulunmak şeklinde sporsal alanlarda uyguluyoruz. Halkı spora teşvik ederek özendirerek yaşam kalitesini artırmayı amaçlıyoruz. Spor kulübümüz var. Kulübe yönlendirmelerde, çocuklar taşınabilir olarak alınıyor, ücretsiz hiçbir ücret talep etmeden antrenmanları yaptırılıyor evlerine bırakılıyor. Müsabaka zamanlarında kıyafetleri, müsabakaya gidiş gelişleri her birini Büyükşehir Belediyesi karşılıyor. Şehrimizde porsuk çayında Dragon etkinlikleri yapılıyor....Örneğin her yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinliği düzenliyoruz. Spor salonlarımızda bayanlara bir buçuk ay boyunca 8 Marttan önce, hocalarımız bir koreografi oluşturuyor. Bir buçuk ay boyunca derslerimizde biz bunları her gruba veriyoruz. 8 Mart günü etkinlikte gösteriliyor. Onlar için orayı hazırlıyoruz. Sonrasında bir kahvaltı düzenleniyor. Basketbol, voleybol gibi bir çok branşta halkıda dahil ederek turnuvalar düzenliyoruz.
K8	Mesela benim birimim dışında, kültür ve sosyal işlerin yürüttüğü topluma yönelik faaliyetler var. Kültürel faaliyetler var. Örneğin, halk dansları vermek, müzik gösterisi vermek gibi veya çocuklara tiyatro vermek gibi....
K9	Birim olarak çalışmalarımızı Kadın Aile Hizmetleri Müdürlüğü ile beraber yürütüyoruz. Biz genellikle bütçeleme kısmını yapıyoruz. Onlarda kadınlarla alakalı kısımları hallediyorlar. Yine orada da sosyologlar psikologlar sürekli bu konuyla alakalı eğitimler veriyorlar. O şekilde ilerliyor süreç. Örneğin, belediye içerisinde sağlık alanına biraz daha verilerek, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulanıyor. Kadınlara yönelik psikolojik danışmanlık, sosyal programlar yapılıyor. Ayrıca kadın birimimiz var. Kadın birimimiz tamamen kadınlara yönelik çalışmalar yaptığı için bu kısmı kapsıyor. Sağlık alanında da yapıyorlar. Yine eğitim alanında mesela. Kadınların burada kurslar şeklinde eğitim imkânı oluyor. Bizim oket çadırlarımız oluyor mesela. Çadırlarda kadınların satış yapmasını sağlıyoruz. Yani birçok bir branşta kadınlara yönelik hizmetler oluyor.
K10	Birim olarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik yapılan faaliyetlere ilişkin bir faaliyetimiz yok. Ancak belediyede bu konuda yapılan faaliyetleri, konuyla ilgili eğitimler, toplu konferanslar, paneller, söyleşiler olabilir. İlgili konularda bilgilendirmek amaçlı broşürler hazırlanmaktadır.
K11	Genel olarak belediyenin kadın istihdamına yönelik çalışmaları var. Ama biz birim olarak eğitim ve sosyal kültürel alanda faaliyetler uygulamaktayız. Yapılan faaliyetlere örnek vermek gerekirse; belediyede biz birim olarak biraz feminist bir şekilde yaklaşıyoruz ve yaptığımız bütün faaliyetler, kadın odaklı, kadınlara yöneliktir. Örneğin kadınlara özel yemekler, seminerler, eğitimler verilmektedir. Belediyenin Kadın ve Aile Hizmetler Müdürlüğü içinde halkın hizmete ulaşabilmesi için mahallemizin birinde kurulmuş bir birim var ve orada bir psikoloğumuz çalışmaktadır. Buraya başvuranlar kişiler için ücretsiz terapiler yapılmaktadır. Bunun yanı sıra kadın sağlığı eğitimi verilmekte ve kadınlara yönelik geziler düzenlenmektedir. Yani genel olarak kadınlara özgü faaliyetler var. Bunların yanı sıra kadın kooperatifleri ile ilgili kadın istihdamı içinde el işlerine yönelik faaliyetler yapılmaktadır. Çocuklara yönelik oyuncak kütüphanemiz var. Kadınlar çocuklarını buraya getirerek örneğin iki saatlik bir süreç için kendileri açısından bir nefes alma bir sosyalleşme olarak anneler açısından bir sosyalleşme aracı olarak kendilerini geliştirmeleri için bir alan yaratıyoruz. Çalışan anneler için tam zamanlı kreşlerimiz var. Özel günlerde farkındalık eğitimleri düzenlenmekte bunlardan biri de “turuncu etkinliği”. Bu turuncu etkinliği, kadına şiddete yönelik bir farkındalık olarak düzenlenmektedir. Daha sonra 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde “mor keçe çalışması” etkinliği düzenlendi. Bu da kadınlar mor keçeden motifler işleyerek Eskişehir’de bulunan adalardaki köprüye bu motifi bir örgü örerek işlenerek örttüler. Yani köprünün üzerine örtterek ördüler ve bu motifleri yaparak burada kadın emeğini vurgulamak istedik. Daha sonra kadınların sosyalleşmeleri için kültür sanat faaliyetlerine taşıma işlemi yapıyoruz. Genel olarak yaptığımız faaliyetlerde daha çok kadın ön plandadır.

Tablo 3.34: (devam) Katılımcıların TCDB Kapsamında Yapılan Faaliyetlere İlişkin Verdikleri Yanıtlar

K12	-
K13	-
K14	Sığınma evinde rutin işlerimiz var. Kadınlara yönelik olarak, barınması sağlığı, hukuksal destekler, psikolojik destekler, çocukları ve kendileri için eğitimsel destekler...Belde evlerindeki kadınlara yönelik olarak, farkındalık eğitimleri düzenlenmektedir... Eğitimlerde kadın ve çocuk istismarı anlatılıyor. Belde evlerinde nakış dikiş vb. kurslar verilmektedir. Belde evleri halk eğitimin belediyelere dönmüş halidir. Belediyeler tarafından açılmaktadır. Oralarda kursiyerler olduğu için onların yoğun olduğu günlerde önceden randevu alınıyor. Hatta giderken küçük hediyeler yapıyoruz ki, oradaki kesim gelsinler dinlesinler diye. Uzmanlar elinde eğitimlerle ilgili materyaller çok da basit dili olan küçük kitapçıklar oluyor. Elllerinde bulunsun diye onlardan da veriyoruz. Ayrıca bu eğitimlerde, sığınma evinde yaşamı da anlatıyoruz. Çünkü orada ne oluyor, işlevi bilinmiyorlar. Sonuçta orada bir hizmet veriliyor. Bu hizmetlerden belki eğitime gelen kişi açısından faydası olmasa bile diyelim ki bir yerde ihtiyacı olan birine böyle bir yerler varmış gidip oraya müracaat edebilirsin diyebilir. İnsanları bilgilendirmek için eğitim olarak bunu da veriyoruz. Sonra broşürlerimiz var ve bunları dağıtıyoruz. Ancak eğitimlerden ne alır ne kadar fayda sağlar biz bunu bilemeyiz....
K15	Birimimiz tarafından toplumsal cinsiyetle ilgili sık sık buradaki personellere ve özellikle erkek personelin yoğunlukta olduğu müdürlüklerin seçilerek onlara hizmet içi eğitim olarak daha fazla düzenlemeye çalışıyoruz. Hem kadına şiddet konusu hem de toplumsal cinsiyet konusu üzerine sunumlar ve eğitimler yapıyoruz. Mesela kadın sığınma evlerinde kadınlara düzenli olarak, şiddet ve toplumsal cinsiyet eğitimleri veriyoruz. İlk başta ben bu eğitimleri yaparken, örneğin şiddeti çok daha basit tanımlıyorken şu anda ayrıntılı olarak tanımlıyorum ve çeşitlerine kadar birçoğu farkındalar....İnsanlar artık şiddeti eskiden çok daha basit tanımlarken ya da toplumsal cinsiyetle ilgili bir şey ifade edemezken şimdi söyleyebilecekleri kelimeler cümleler var. Bunlar çok iyiye işaret bence. Bu yaptığımız eğitimlerin de sayısını artırıyoruz. Her yıl stratejik planımızda ikiyi üç, üçü beş yapıyoruz. Özellikle belde evi seçerken kırsaldaki belde evlerini daha çok seçmeye çalışıyoruz. Gitmediğimiz belde evi kalmadı galiba artık. Yapılan bütün bunlar hem farkındalık anlamında hem yaptığımız hizmetler anlamında umut vadediyor. Bu verilen eğitimler toplumsal cinsiyet, şiddetle ve kadın sığınma evinde yaşamla ilgilidir. Kadın sığınma evinde yaşam eğitiminde ön yargıları da yıkıyoruz. Çünkü insanlar çok ön yargıya sahip. Sığınma evleri için “Ya orası nasıl bir yer. Ne var orada? Ne yapılıyor? Ne kadar kalınıyor? Ne hizmet veriyorsunuz? Hapishane gibi mi? Nedir ne değildir” şeklinde söylemlerle karşılaştık. Buna yönelik olarak bu eğitimler sayesinde kendi ya da başkasının ihtiyacına yönelik bilinçlenerek ona göre hareket ediyor. Biz bu arada halka açık eğitimlere de başladık. 2 yıldır stratejik planımızda bunlarda var. Büyük seminerler düzenliyoruz, bununla ilgili bütçede ayırıyoruz mesela onun dışında kadın ya da çocuk eğitime devam etmek istediği zaman onun yine masrafları tarafımızdan karşılanıyor. Dışarıda vereceğimiz eğitimlerle ilgili konuşmacı ayarlanması onun bütçelenmesi gibi durumları da yapıyoruz...Bunlar bir nevi faaliyetlerimizin içine girmektedir. Bunların dışında örneğin bir kuaför odası derneği ile kadına yönelik şiddete dikkat çekmek amacıyla çok güzel bir çalışma yürütüldü. Kuaförler kadınların çoğu tarafından psikolog olarak görülüyor ve kullanılıyor. Diyor ki işte “ben şiddet görüyorum”. Gözü mor gelmiş kuaföre ya da başka bir sıkıntıyla gelmiş. Psikolojik şiddete maruz kalmış kuaförle dertleşirken kuaför bunun farkına varıyor şeklinde bir düşünceyle, buradan yola çıkılarak bir proje gerçekleştirdik. Espark’ da bunun duyurusu yapıldı. Saç yapılar, kadına yönelik şiddetle ilgili durumları ifade ettiler. Kuaförlerde buna yönelik slaytlar hazırlanıp gösterildi. Birçok kuaför odasına bağlı kuaförler geldi farkındalık kazandırdılar.....Bunlar dışında 4-5 yıldır özellikle yoğun bir şekilde Odunpazarı, Büyükşehir ve Tepebaşı Belediyeleri olarak üç belediyenin kadın alanında çalışan birimleri bir araya gelerek, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü için ortak faaliyetler düzenledik. Örneğin, “köprüler örüyoruz” diye bir faaliyetimiz oldu. Çok da ses getirdi. Kırsaldan kente kadınlar arasında bir köprü kurmak şeklinde metaforik bir faaliyet düzenledik. Burada köprüyü ördük. Örgülerle köprüleri bir araya getirdik birleştirdik yani.

Tablo 3.34: (devam) Katılımcıların TCDB Kapsamında Yapılan Faaliyetlere İlişkin Verdikleri Yanıtlar

	Çok güzel hem metaforik bir anlamı vardı hem gerçekten de bir duruşu vardı. Belediyemiz bu anlamda bize çok destek oluyor. Bunu kadına yönelik şiddete dikkat çekmek amacıyla 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde yapıldı. Ya da 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü ekseriyetinde yapıldı. Mesela farkındalık çalışması için bardak stickerları yapıldı. Bu karton bardaklara yapıştırılması için gençlik merkezlerimizde gençler bardaklardan çay ve çorba dağıtımı yapıyor. Onların üzerine “kadına şiddete hayır”, “benim bedenim benim kararım” gibi çeşitli sloganlar içeren stickerlar bastırdık ve dağıtımı yapıldı. Bu da karşımıza çok ciddi bir farkındalık çalışması olarak çıkmaktadır. Bunun dışında gençlerin ortak noktaları uğrak yerleri olan kafelere giderek onlarla görüştük. Burada kafeye gelen gençler “buranın wifi şifresi nedir?” dedikleri zaman biz şifrelere “kadına şiddete son” , “dünya kadınlar günü” gibi özel gün vb. günlerde buna yönelik anlamlı şifreler oluşturduk. Mesela dünya kadınlar gününde mesela o kişi wifi şifresini girince “dünya kadınlar günü” olarak, o gün kadınlar günü olduğunu fark etmeyen insanlar fark ettiler. Bir başkası “kadına şiddet son” diye ya da “hayır” diye yazdılar oraya. Böyle bir çalışma hem bizim gençlik merkezlerimizde hem de özellikle Tepebaşı bölgesinde kadın ve erkek nüfusun, genç nüfusun olduğu yerlerde böyle bir çalışma yürüttük. Bunun gibi köprü ördüğümüz zaman ilgi çekti....
K16	Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme faaliyetler; şehir ve yaşam alanlarının oluşturulmasında, sosyal ve kültürel belediyeçilik alanının da, kırsal mahallelerde gerçekleştirilen projelerde, akıllı kent projeleri gibi alanlarda uygulanmaktadır.

Katılımcılar, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yaptıkları faaliyetlerle ilgili olarak genel olarak; “toplum konferansları, paneller, söyleşiler düzenlenmesi, sosyal ve kültürel faaliyetler, sağlık gibi vb. alanlarda eğitimler verilmesi ve çeşitli alanlarda kurs açılması şeklinde” gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Ancak katılımcı 2 ve katılımcı 10 birimlerinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan bir faaliyet olmadığını ancak belediye içerisindeki diğer birimlerin bu kapsamda yaptıkları faaliyetlerden örnek vermişlerdir. Ayrıca katılımcı 4 ve katılımcı 7 toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik olarak bir uygulamalarının olmadığını ancak kendi birimlerindeki yaptıkları faaliyetlere ilişkin genel bilgi vermişlerdir.

3.7.1.5. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasında Güçlü Yönler

Katılımcılara “S4.Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması açısından belediyenizin güçlü yönleri nelerdir?” sorusu yöneltildi. Katılımcıların soru ile ilgili verdikleri cevaplar Tablo 3.35’te yer almaktadır.

Tablo 3.35: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulaması Açısından Belediyenizin Güçlü Yönleri Nelerdir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Katılımcı Kodu	Katılımcının Cevabı
K1	Bizim bu kurslarımız olabilir. Çünkü gerçekten inanılmaz şekilde katılım oldu. Biz bu kadar katılım sağlanacağını beklemiyorduk. Çok şaşırdık hatta. Verdiğimiz tamir kursu, araba bakım kursu, yaratıcı yazarlık kursu vb. değişik kurslarımız bayağı güçlü yanlarımız oldular. Bunların dışında asıl olan belediye başkanımız onay verdiği için biz bunları yapabildik. Onun öncülüğünde oldu zaten. Sonrasında o bizden toplumsal cinsiyet duyarlı bütçelemeye yönelik bunları yapmanız gerekiyor diyerek bütün daire başkanlıkları hepimiz bütün eğitimleri tekrar tekrar aldık. Bu konuda daha gelişelim diye.
K2	Bu konuda diyebileceğim Belediye Başkanımızın büyük desteği var. Birimlerimizde de bu konudaki farkındalıklar oluşmaya başladı. Güçlü yönlerimizin tespiti açısından 2020-2024 Stratejik Plan çalışmaları yaptık. Belediyemizin sosyal belediyecilik anlayışının gelişmiş olması en büyük güçlü yönlerimizden biri çıktı. Bir diğer güçlü yönümüzde kamusal hizmetlerden tüm vatandaşların eşit oranda faydalanabilmesidir.
K3	Gelişime açık bir belediyeyiz ve destek veren gerçekten kadınlara destek verip bu konuda öncü olan bir belediye başkanımız var. O yüzden bu konu ilgili bir teklifle gidildiğinde projeyi başkanımız onaylar.
K4	Makamın desteğini aldık. Bu proje kapsamında uygulayıcıları arasında ilk belediyeyiz diye biliyorum. Bu şekilde en güçlü yönümüzün belediye başkanımız olduğunu düşünüyorum.
K5	Güçlü yönü şudur: Şimdi bazen böyle uygulamalarda aşağıdan yukarıya bir ikna süreci gerekir. Üst yönetim ya ne kadar üst yönetim böyle yapılması istendi dense de tırnak içinde söylüyorum " gerçekte bu böyle olmayabilir". Ama gerçekten bizde Başkanımız zaten toplumsal cinsiyete bu kadar duyarlı olmasa da kız ve erkek çocuklarını bu kadar böyle "şehir eğitir" sloganıyla yaklaşımıyla bu kadar eğitim odaklı merkezler haline getirmezdi. Bu kadar eşit imkanlar tanımazdı. Onun yaklaşımı zaten toplumsal cinsiyet. Bu büyük bir avantaj."
K6	Belediye başkanımızın vizyonu geniş. Bununla ilgili tabii ki 2013 yılında yapılan bir atılımlar çalışmalar var. Eşitlik komisyonunun kurulması var. Bunlar zaten başlı başına yeterli.
K7	Bilinçlendirme anlamında her birim kendi adına ayrı ayrı özellikle sosyal basın spor kültür birimlerimiz bu konuda ilerleyerek gidiyoruz. Biz bu birimlerle her yıl ortaklaşa etkinlik düzenleyerek, bilinçli bir şekilde ilerliyoruz. Dolayısıyla bu kurumsal farkındalığımız var.
K8	Kurumsal olarak, dışarıya yönelik yani halka yönelik yapmış olduğumuz faaliyetlerde kadınlar ve çocuklar ön plandadır. Bunlara yönelik en çok faaliyetlerimiz ve faaliyet amaçlarımızda bütçe giderlerimiz bu yöndedir. Bununla da belediyemizin iyi faaliyette bulunduğu bu konuda da iddialı olduğumuzu da söyleyebilirim. Bunun kamuoyu yoklamaları veya belediyemizin dışarıdan vatandaşların takibi ile kamuoyuyla sosyal medya aracılığıyla belediyemizin yapmış olduğu hizmetleri takip ederlerse daha iyi görürler diye düşünüyorum. Çünkü bizim başkanımızın hedefi bu. Yani bizim başkanımızın hedefi öncelikle kadınlar ve çocuklar. Belediyemizin bulunduğu bölge okuma yazmanın yüksek olduğu bir bölge, eğitim kurumların çok olduğu bir bölgedir. Yani onun için hep daha fazlası diyoruz biz o konuda yani. Vatandaşımızın bilincinin yükselmesi, toplum bilincinin yükselmesi, toplumun sorgulaması ve bu konuya duyarlı hale gelmesi bizim önceliklerimiz arasındadır. Birde belediyemizin her zaman doğru işler yapması ve bu konuda hesap verebilmesi bizim önceliğimizdir. Yani yapılan işlerin hesap verebilme tarafındayız da onu da söylemem gerekiyor.

Tablo 3.35: (devam) Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulaması Açısından Belediyenizin Güçlü Yönleri Nelerdir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K9	Öncelikle Eskişehir bu konuda gerçekten kendini diğer şehirlere göre ileriye taşımış bir şehir. Bu yönden bir avantaj. Diğer belediyelerle koordineli çalışmalar yürütmek bizim için büyük bir avantaj. Bir ihtiyacımız olduğu zaman hemen sorabiliyoruz mesela. Nasıl yürütelim ne yapalım diye. Onun haricinde Fırsat Eşitliği Komisyonumuz var. Bu komisyonda bize sürekli “nasıl gidiyor? Çalışmalarınız nasıl? Var mı yapabileceğimiz bir şey?” şeklinde sürekli destek veriyor. Ama tabii ki bunların olmasının en önemli sebebi başkan destekli olması. Bunlar bizim için avantaj. Birde en büyük avantajımız kadın birimimizin olması. Yani sadece kadınlara yönelik sorunlarla ve dolayısıyla yapılan ve yapılacak faaliyetlerle ilgilenen bir birimimizin olmasıdır.
K10	Bir defa iletişimi kolay bir belediyeyiz. Yani biz halka temasımız telefonla kişisel başvurularla internet ve sosyal medya aracılığıyla, yani bütün ulaşım araçlarının hepsini kullanıyoruz. Bu konuyla ilgilide sayın başkanımız çok duyarlı. Siyasi kimliğinden ziyade yönetici kimliği açısından değerlendirmek lazım bu konuyu. Tabi ki yöneticilerimizin bu konuda hassasiyeti kurum psikolojisini kurum davranışını da belirliyor. Özellikle bu konuyla ilgilide halkına çeşitli imkanlar tanıyor. Ayrıca belediyeye ilk geldiğim zaman 2015 yılında toplumsal cinsiyet eşitliği çalıştayına katıldık. Bence bu konuyla ilgili çok iyi bir geri dönüş oldu. Yararlıda oldu. O anıları da ölümsüzleştirmiştik. Böyle küçük küçük resimler yaparak “kadın ve erkek aynı zamanda bu konuyla ilgili vermiş olduğumuz mesajlarımız neler? Nasıl bir slogan üretebiliriz gibisinden” böyle renkli boya kalemlerini oturup tablolar yapmıştık. Bu personelimizin yaptığı tablolarımızda bizim yemekhanemizde üçer gün süreyle yayımlanmıştı. Bu konuda biz mesela duyarlı bir belediyeyiz. Bununla ilgili bir çalıştayımız olmuştu. Soru sorarken de bu çalıştaya katılmış bir personele rastlamanız bile bizim belediyemizin bu konuyla ilgili refleksinin bir göstergesidir aslında.
K11	Belediye başkanımızın erkek zihniyeti yok. Yani kadın erkek ayrımı yapan bir zihniyeti yok. Ayrıca yaptıkları ve faaliyetleri sunulan projeler önemli olduğu için bu belediyemizin güçlü yönüdür.
K12	-
K13	-
K14	Kurum içi ve kurum dışı destek. Ayrıca kültür ve sanatsal çalışmaların sahnelenebileceği ve sergilenebileceği mekanların kurumumuza kazandırmış olması çok yerimiz var mesela belediyeye ait bir sürü konferans salonu, oyun, tiyatro salonu gibi böyle mekanlarımız çok fazla bunlar avantajımız olabilir.
K15	Bakış açısı anlamında, çok güzel bakış açısına sahip olan başkan ve başkan yardımcılarıyla çalışıyoruz. Bir nevi siyasi destek. Bize gelen bir projeyi çok güzel bir şekilde arkamızda destek alabiliyoruz. Bu güçlü yanlara bir ek olarak, kadın sığınma evleri genel olarak kapalı yerlerdir. Bu yüzden verdiğiniz hizmet belediye ve siyasi yer anlamında çok da dönüt sağlıyormuş gibi görünmez. Ama bir belediyenin elini taşın altına sokup böyle bir birim açması ve bunu yıllardır sürdürmesi çok takdir edilesi bence. Kesinlikle buna yer verilmesi lazım. Bir kadın sığınma evinin olması bana göre belediyenin bu kapsamda çok güçlü bir yanını gösterir. Ayrıca belediyemizin kreşi de var. Gençlik merkezlerimizin olması, bu belde evleri aracılığıyla birçok insana ulaşılabilir olması, bunlar gerçekten bu anlamda belediyemiz açısından gerçekten çok artı yönleridir.
K16	Üst yönetimin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi sahiplenmesi. Çünkü üst yönetimin desteği önemli.

Katılımcılar genel olarak, bu konuda kurumsal farkındalıklarının olduğunu ve bunda en önemli faktörün ise, üst yönetim olan belediye başkanlarının bu konuya duyarlı olduklarını vurgulamışlardır. Ayrıca katılımcı 8, yaptıkları faaliyetlerde hesap verebilme duygusunun önemli olduğunu ve bu şekilde hareket ettiklerini vurgulamıştır.

3.7.1.6. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Sağladığı Faydalar

Katılımcılara, “S5. Belediyenizin uyguladığı toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin sağladığı faydalar konusunda bilgi verebilir misiniz?” sorusunu sorulmuştur. Katılımcıların soru ile ilgili verdikleri cevaplar Tablo 3.36’da yer almaktadır.

Tablo 3.36: Katılımcıların Belediyenizin Uyguladığı Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Sağladığı Faydalar Konusunda Bilgi Verebilir misiniz? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Katılımcı Kodu	Katılımcının Cevabı
K1	Şöyle diyebiliriz: Herkesin bakış açısı değişti, farkındalık oluştu. Özellikle diğer daire başkanlıkları önceden “biz ne yapabiliriz ki, bizle ne alakası var” şeklinde diyenlerin hepsi şimdi “hakikaten yapabiliyoruz, bizi de ilgilendiriyormuş” şeklinde düşünmeye başladılar. Örneğin bir projemizi yaparken artık kendileri gelerek “Biz de artık buraya bir eveyn tuvaleti koymalıyız değil mi?” şeklinde düşünerek her bir birimde bu konuda farkındalık oluştu Vatandaşlar açısından da bu kurslarımızın dönüşleri açısından çok faydası oldu. Ayrıca iki durak arası uygulama gibi çalışmalarımızla ilgili güzel olumlu dönüşler aldık. Bu faydaları ölçmeye yönelik uygulama olarak şöyle; biz şimdi kursların kaydını artık önceden afiş çıkıp açıyorduk artık otomatik açılıyor, çünkü sürekli kadınlar böyle kurslarımıza kayıt oluyorlar oradan aldık. Hatta artık sürekli her ay kurs açmaya başladık. Örneğin bu kursları 2013 yılında iki kere yaptıysak, bu yıl mesela on iki aydır yapıyoruz. O şekilde bir dönüş oluyor. Yoksa anket tarzı bir uygulamamız yok. Ama mesela her kursun sonunda ne gibi gelişmeler yapalım, nasıl ilerleyelim şeklinde herkesle konuşuyoruz bütün kursiyerlerle onların yazılarını ben alıyorum.
K2	Bu konuda en iyi çıktıyı Sosyal Hizmetlerden alabilirsiniz. Bana göre İnsanlarda farkındalık oluştu. Yine hesap verilebilirlik olsun, en önemli faktörlerden biri de eşitlik olsun bunları söyleyebiliriz.
K3	Belediye açısından farkındalık yaratır. Hizmet sunumunda eşitlik yaratır. Bu faydaları ölçmeye yönelik bir uygulamamız yok.
K4	Yani şeffaflık olabilir, eşitlik, güvenilirlik bu şekilde. Bu faydaları ölçmeye yönelik bir uygulamamız yok. Ancak o zaman proje kapsamında yapılan parkların kadın ve erkekler arasında nasıl ne şekilde kullanıldığını bir tespitimiz vardı. Güvenlikçiler günlük gelen kişileri kadın ve erkek şeklinde saymışlardı. Çok verimli değil ama genel olarak öyle bir çalışma yapılmıştı.
K5	Toplumsal refah diyebilirim. Eskişehir’ de gece 11 de 12 de kadın sokakta güvenle dolaşabiliyor mu? Bu faydaları ölçmek içinde bence ölçüt olarak bir şeye gerek yok. Bunun yani insanları sokakta görmenin anketi olmaz bence. Bu şu şehir merkezinde insanın birebir çıktığı zaman dolaştığında gördüğü ve başka şehirlere gittiği zaman aynı saatlerde yaptığı karşılaştırmadır. Ayrıca daire başkanı ve müdür olarak kadın sayımız az değildir.

Tablo 3.36: (devam) Katılımcıların Belediyenizin Uyguladığı Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Sağladığı Faydalar Konusunda Bilgi Verebilir misiniz? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K6	Bu kapsamda yapılan faaliyetler şehri sosyal, huzurlu, güvenilir bir şehir haline getirmektedir.
K7	Biz yaptığımız faaliyetlerle insanların Yaşam kalitesini değiştiriyoruz. Daire başkanlığımız kurulduğunda hedeflerimizden biriside buydu. Farkındalık yarattık. Ücretsiz olması bunda çok büyük etkilidir. Ayrıca insanlarımızı bilinçlendiriyoruz.
K8	Hesap verebilirlik olabilir. Burada kadınlar üzerinden söylüyoruz. Yani kadınlar ve çocuklar planda çalışmalar ve faaliyetler var. Ama burada da erkeklerin ihtiyaçları da unutulmamalıdır. Bütçede toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sadece kadınlara yönelik olmamalıdır. Erkeklerinde bu işin içinde olması gerekir. Ve erkeklerinde bundan ne kadar pay aldığının da rakamsal olarak konması gerekir diye düşünüyorum. Bu faydaları ölçmeye yönelik bunlarla ilgili net bir bilgim şu anda yok. Belediyedeki aldığımız raporlar sonucunda ortaya çıkıyor. Bunun dışında stratejik plan çalışmalarında iç paydaş ve dış paydaş anketlerimiz var. Mesela iç paydaş anketlerimizi biz kurumsal olarak kurumda çalışanlarla yapıyoruz. Bunu web sayfamızdan yapıyoruz. Kişiler kendi şifreleri ile girerek kurumsal iç paydaş anketine katılıyorlar. Bunların değerlendirmesini strateji geliştirme müdürlüğü yapıyor. Birde dış paydaş anketimiz var. Bunu da web sayfamızdan yapıyoruz. Dış paydaş anketinde vatandaşlarımız sivil toplum kuruluşları yani buna ilgi alaka gösteren herkes katılabilir. Oradaki değerlendirmelerde yine Strateji Geliştirme Müdürlüğünde toplanıyor.
K9	Saydamlık ve hesap verebilmeyi bir kere en başta sağlıyor. Çünkü çıkardığımız raporla biz kadınlara yapılan harcamaları tespit edebiliyoruz. Eksikliklerimizi görebiliyoruz. Hani bu olsaymış daha iyi olurmuş dediğimiz kısımları görebiliyoruz. Bu faydaları da rapor olduğu için onunla ölçüyoruz diyebiliriz. Bunun dışında yaptığımız faaliyetleri iç paydaş ve dış paydaş anketlerimiz var bizim. Bunları da belirli dönemlerde yapıyoruz. Bunlarla da gerek kurum içinde olsun gerekse kurum dışında olsun eksikliklerimizi biraz daha görebiliyoruz...
K10	Şahsi yorum yapabilirim bu konuyla ilgili. Yani bir bilinç yaratılabilir. Bunun haricinde de yani şahsi olarak çok fazla bir fayda getirdiğini düşünmüyorum. Ama hedef noktası bilinçlendirmek. Yani insanları bilinçlendirerek refah seviyesi artar ve problem olarak görülen şeyler bilinçlendirme ile çözülür.
K11	Kadınları sosyal hayata döndürüyor. Kadınları kendi ayakları üzerinde durduruyor. Kadınlara farkındalık kazandırıyor. Bunun ölçülmesi, genel olarak sözel ya da yazılı olarak dilekçe vs.lerle hani bize geri bildirim oluyor. Şikayet olsun öneri olsun. Talepler bunu gösteriyor yani bize gelen taleplerde fayda sağladığını görebiliyoruz. Bu da bizim için yeterli bir ölçüttür.
K12	-
K13	-
K14	Yaptığımız bu faaliyetlerle kadınlar çalışma hayatına geçmeye başlıyor. Çalışıyor parasını biriktiriyor, sağlık problemi varsa onlar çözülüyor ve sonrasında sağlıklı bir birey elde etmiş oluyoruz...Yapılan çalışmalar dolayısıyla kadın çok zor durumda iken gelmiş olduğu bir kurumdan ayağının üzerinde kendi evine çıkıyor...Ayrıca farkındalık eğitimleri olduğu için bilinçlendirme oluyor....
K15	Yapmış olduğumuz eğitimlerin sonunda da yani ölçme değerlendirme anketleri yapmıyoruz açıkçası. Ne olduğu hani bu sunumdan ne çıkardınız ne anladınız gibi bir şey olmuyor. Sözel olarak aldığımız geri bildirimler var. Ya da sığınma evindeki kadınlarla ilgili bizim amacımız bağımsız yaşama geçmesini sağlamak. Bu tarz örneklerimiz var ama hem istatistiki bir veri anlamında hem de ölçme ve değerlendirme gibi çalışmamız söz konusu değil.
K16	Yeni uygulamaya başladığımız için onu ölçecek bir nitel çalışmamız yok...

Katılımcılar toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının faydalarına ilişkin genel bir değerlendirme yapmışlardır. Genel olarak, farkındalık oluştuğunu, insanların özellikle kadınların yaşamında olumlu değişiklikler oluşturduklarını, eşitlik, hesap verebilirlik, şeffaflık ve saydamlık gibi faydalarının olduğu ifade etmişlerdir.

3.7.1.7. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar

Katılımcılara, “S6. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulaması kapsamında karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Bu sorunların çözümü için neler yapılabilir?/yapılmalıdır?” sorularını sorarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması kapsamında karşılaşılan sorunları tespit ederek genel bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır. Katılımcıların soru ile ilgili verdikleri cevaplar Tablo 3.37’de yer almaktadır.

Tablo 3.37: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Uygulaması Kapsamında Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Katılımcı Kodu	Katılımcının Cevabı
K1	...Bunu genellersek eğitim eksikliği ve buna bağlı olarak farkındalık oluşmaması olarak nitelendirebilir. Bunun dışında personel eksikliği var ve zaten hiçbir zaman yeterli olmuyor. Mesela ben birimde tekim. Ancak bir şekilde böyle birbirimizi tolere etmeye, yürütmeye çalışıyoruz...Bunun dışında bütçemizle de alakası var. Çünkü her şeye ulaşmaya çalıştığımız, yani ne kadar nereye ayırabiliriz şeklinde biraz zorluyor. Yeterli değil ama yine de idare ediyoruz.
K2	Bu konuda da Sosyal Hizmetler asli birim olduğu için daha net cevap verebilir ama bütçeleme aşamasında bildiğim kadarıyla sıkıntı yaşamıyor. O da mevzuattaki nedenlerden dolayı. Çünkü direk toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme diye bir kalem yok. O konuda bir ilerleme sağlanmazsa bu sorununun aşılabileceğini düşünmüyorum. Ama biz bu konuda 2020-2024 Stratejik Planında ve bunu uygulama dilimi olan daha doğrusu performans programlarında her bir hizmete yönelik ayrı kalemlerin açılmasını düşünüyoruz. Nedir bu? Mesela gençlik spor hizmetleri spor eğitimi veriyor. Ama biz takibi açısından çocuklara yönelik spor eğitimi, kadınlara yönelik spor eğitimi şeklinde ya da itfaiye dairesi başkanlığının verdiği yangından korunma eğitimi mevcut olan bir eğitim şeklinde bunun ayrımını yapmıyoruz. Kadınlara yönelik yangından korunma eğitimi gibi böyle ayırmak istiyoruz. Böyle de bütçesel açıdan da takip etmeyi planlıyoruz. Bu durumu stratejik planda değil de performans programında göstermeyi düşünüyoruz.

Tablo 3.37: (devam) Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Uygulaması Kapsamında Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K3	Bu konuda bütçe açısından mevzuatta bir değişiklik yapılması gerekiyor. Yani bizim bütçeyi hazırlarken ve takip edip bunu denetlerken karşılaştığımız sıkıntı mevzuattaki değişikliktir. Mevzuatta bununla ilgili fonksiyonel kod olması lazım ya da şöyle program bütçeye geçilmesi lazım. Bu da gündem de olan bir konu ama biraz zaman alacak sanırım. Program bütçede sonuçta stratejik planımızda belirlenmiş şeyler faaliyetler bu konuda belirli. O faaliyetlerin harcamalarının bütçe üzerinden takip edebileceğimiz bir sistemin olması gerekiyor. Bu mevzuattaki değişiklik olursa hem takibi de kolay olur. Sorgulaması da kolay olur. Kişilerin yaptığı harcamalarda ayrı bir takip, iş yükünü de azaltacak. Çünkü işte birimlerin bunun için ayrı bir çalışma yapması gerekiyor İşte farklı bir excel de şu kadar lira harcadım, bunun şu kadarı toplumsal cinsiyet şeklinde ifade etmeleri gerekiyor. O da büyük ihtimalle açıkçası birimlere extra iş getirdiği için çok fazla uğraşmak istemiyorlar O olsa çok daha rahat olur. Bu sorunların çözümü içinde mevzuat değişikliği yapılmalıdır.
K4	Biz birim olarak çok fazla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi uygulamyoruz. Evet bütçemiz var ama genel olarak planlamamızı o şekilde yaparken zaten herkesin sağlayacağı faydayı düşünerek hareket ettiğimiz için bu kapsamda hiç düşünmedik. O yüzden bildiğim ya da karşılaştığım bir sorun yok.
K5	Hiç bu konuda bir şey üretemiyorum. Çünkü bizim birim olarak hiç böyle bir şey düşünemiyorum. Belirli bir takım sorunlar yaşıyoruz ancak bunlar toplumsal cinsiyete bağlı değil. Genel eksiklik yani. Toplumsal cinsiyetle ilişkilendirilecek bir sorun noktasında hani bunun da üzerinden gitmeliyiz ya da bu bizim yeni konumuz olmalı diyebileceğim benim bir şey yok.
K6	-
K7	Öncelikle bütçe, ikincisi personel yetersizliğidir. Bütçe konusunda da şöyle yapmaya çalışıyoruz: “Biz önceden nelerle karşılaştık. Sorunumuz ne oldu? Nelerde eksik yönlerimiz nelere daha da çok dikkat etmeliyiz. Bütçemizde şu kadar hesaplamıştık da bizde ne oldu da biz buna daha fazla niye harcadık?” gibi bunları yıl sonunda değerlendirdikten sonra bu bütçeyi ona göre ayarlıyoruz. Bütçe yetersiz olsa da bir önceki bir sonraki yılla dengelemeye çalışıyoruz.
K8	Birebir çok net sorunlarla karşılaşmadım. Karşılaştım dersem doğru olmaz. Karşılaşmadım. Ama şöyle bir şey var. Yapılan her türlü faaliyetlerde kadınlar biraz erkeklerden daha ağır hareket ediyor. Daha geri planda kalmak istiyor. Kadınların böyle bir tavırlı hareketi var. Ama bu ilerki çalışmalarda aşılr diye düşünüyorum. Aşılacağından da eminim. Bunun dışında belediyenin finansal kaynak sıkıntısı var. Ancak yine de belediyeler “gelirlerini nasıl en iyi şekilde toplayalım, bunu en iyi şekilde bütçeme uygun harcamayı nasıl yapalım.” derdindedir. Eğer bunu bütçenin gelir gider dengesine de gerçekleştirme oranlarını da tutturabilirse başarılı olur bana göre. Bunun dışında dış paydaşlarımızla ilgili ulaşamadığımız mutlaka şeyler vardır. Ama buna ulaşmak da bizim işimiz. Nasıl başarabiliriz bunu? Her yıl bu bütçeleme sonucunu aldığımız geri bildirimlerle neyi daha iyi yapabiliriz sorusunu sordüğümüz zaman, bunlara ulaşabiliriz diye düşünüyorum.

Tablo 3.37: (devam) Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Uygulaması Kapsamında Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K9	Şöyle bir sıkıntımız var bizim mesela personel alanında bunu yapamıyoruz. İşe alımlarda işte kadınlara öncelik verilemiyor. Bu bizim bir sıkıntımız mesela. Hani genel bir sıkıntı. Yönetmelik buna izin vermiyor. Mesela %30'una kota koyup da kadınları istihdam etmek gibi ihtimal olmuyor. Bu olursa tabii ki daha avantajlı olur... Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili sıkıntıların çözümünde ise bir kere devlet destekli olması lazım. Tamamen hükümetin desteğini almak lazım bu konuda. Çünkü biz yerel yönetimiz. Bizim yaptığımız her şey yetersiz kalıyor. Bir nebze de olsa mesela kota getirmeleri lazım bana göre. Ya işe alımlarda olsun ya da işin devamlılığında olsun belirli bir kotası olması lazım. Yönetmeliklerin mesela biraz daha gelişmesi lazım yine. Bir de her kurumun bu konuda bilinçlendirilmesi lazım. Çünkü mesela başka bir şehre gittiğin zaman bu konuyla ilgili olumsuz tepkilerle ya da ön yargılarla karşılaşıyoruz. Bunun gerek televizyonda gerek radyoda biraz daha tanıtımının duyurunun yapılması gerekiyor. Yani ilk önce halkı bilinçlendirmek gerekiyor. Biraz daha yaygınlaşması, biraz daha kulak aşinalığı olması gerekiyor ki biz bunu kurumumuzda da yaşadık. Mesela ilk toplantı yaptığımızda insanlardan gelmek istemeyenler, eğitime katılmak istemeyenler oldu. Ama bir süre sonra insanlar bunu bilinçaltına işliyor. Yani öyle etkinlikler yapılabilir.
K10	Kendi birimim olarak söylemek gerekirse, bizim karşılaştığımız herhangi bir problem yok.
K11	Kurumsal farkındalığın yeterince gelişmemesi, personel yetersizliğini, bütçe yetersizliğini. Yapacağımız faaliyetler, bütçenin büyüklüğüne göre yapabiliyoruz. Bütçelerde yeri geldiğinde kabul olmayabiliyor. Bütçe yetersizliğinden dolayı projeler bu kapsamda geri çevrilebiliyor. Bunların yanı sıra bu konuda eğitim eksikliği olabilir. Bizim birim olarak yok ama diğer birimlerde bu eksiklik olabilir.
K12	-
K13	-
K14	Bazı sıkıntıları bir şekilde hallediyoruz sonuçta. Yani personel ihtiyacımız oluyor ve bunları tolere etmeye çalışıyoruz. Ama dediğim gibi önümüzde aşırı setlerimiz zaten yok. Ama tıkanıp kaldığımız noktalarda oluyor. Bazen onu bir şekilde de kapıları çalmayı öğrendik. Sıralamaya kalksanız şimdi bir sürü sıkıntı bulursunuz ancak bunlar genel sıkıntılar olarak karşımıza çıkmaktadır.
K15	Ben size şöyle bir şey söyleyeyim. Bizim işimiz kişilerin dezavantajlı grupların kaynaklara erişimini sağlamak arabuluculuk etmek. O yüzden bu konuda o kadar ustalaştık ki artık biz insanlara kaynaklara ulaşmada arabuluculuk ederken kaynaklara nasıl ulaşacağımızı da çok iyi öğrenmeye başladık. Buradan olmuyorsa, o kapıyı, o kapı olmuyorsa bu kapı. Biz bir şekilde çözüyoruz. Ayrıca şunu söylemek istiyorum. Bir kere bir kota şartı personel alımında kadın erkek eşitliğinin sağlanması açısından kesinlikle şartlı kota transferi gerekir. Bunun ben olması taraftarıyım. Onun haricinde alanında uzman bir personelle ilgili bütün birimler için söylüyorum. Sadece bizim belediyemizin birimlerimizin değil bütün belediyelerin genel problemi, bir personelden üç tane beş tane ona kadar alanında uzman personellerin sayısının artırılması gerekmektedir. Onun haricinde başka genel olarak belediyeler bütçe konusunda sıkıntı yaşarlar. Devlet tarafından belediyelerin özellikle bütçe konusunda daha fazla desteklenmeye ihtiyacı vardır.
K16	Şu anda bir sorunla karşılaşılmadı. Ama genel sorunlarla alakalıda toplumsal duyarlılığı artırmak. Bunun içinde daha küçük yaşlardan insanlara eğitim verilerek öğretilmesi gerekir.

Katılımcılar ilgili soruya genel olarak, eğitim eksikliği ve buna bağlı olarak farkındalık oluşmaması, uzman personel yetersizliği ve bütçe olarak ifade etmişlerdir. Katılımcılar, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ile ilgili karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik ise genel olarak bu konuda hükümetin desteklemesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcı 2 ve katılımcı 3 ilgili soruya bütçeleme açısından yaklaşarak, bütçede toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik bir harcama kalemi, bununla ilgili fonksiyonel bir kod olmadığını ifade etmişlerdir. Bu sorunun çözümü için ise bütçe açısından mevzuatta bir değişiklik yapılması gerektiğini vurgulamışlardır.

3.7.1.8. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Yeterliliği

Katılımcılara “S7. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi bir dağın zirvesine çıkmaya benzetirsek belediyeniz bu dağın sizce neresindedir? Bu konuda yapılan çalışmalar yeterli midir? Belediyenize bununla ilgili önerileriniz neler olabilir?” sorularının sorularak; belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında bulunduğu yer tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların soru ile ilgili verdikleri cevaplar Tablo 3.38’de yer almaktadır.

Tablo 3.38: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi Bir Dağın Zirvesine Çıkmaya Benzetirsek Belediyeniz Bu Dağın Sizce Neresindedir? Bu Konuda Yapılan Çalışmalar Yeterli midir? Belediyenize Bununla İlgili Önerileriniz Neler Olabilir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Katılımcı Kodu	Katılımcının Cevabı
K1	Dağın ortalarını biraz geçmişizdir diye düşünüyorum. Zirveye doğru yaklaşıyoruz. Zirve değil kesinlikle de yaklaşıyoruz diyelim. Tabi ki de yetersiz daha devam etmesi gerekiyor. Ama dediğim gibi personel vs. şeklinde ihtiyaçlarımız var. Tabi ki eğitimler de devam edebilir. Daha da bu konuda eğitimler alabiliriz ki bilinçlenelim. Bunun içinde yurtdışındaki çalışmalar daha aydınlatıcı olabilir.
K2	Bu konuda en iyi cevabı Sosyal Hizmetler verir. Ama bana göre zirvede değiliz, en aşağıda da değiliz. Çünkü bu konuda yol katettik diye düşünüyorum. Bu konuda yapılan çalışmalar daha da geliştirilebilir tabi. Bu benim kişisel görüşüm; gece aydınlatmaları olsun, sığınma evleri olsun, emzirme odaları olsun, ebeveyn tuvaletleri olsun, yine meslek edindirme kurslarından tutun, kreş önemli bir mevzu bu konularda çalışmalar yapılabilir diye düşünüyorum.

Tablo 3.38: (devam) Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi Bir Dağın Zirvesine Çıkmaya Benzetirsek Belediyeniz Bu Dağın Sizce Neresindedir? Bu Konuda Yapılan Çalışmalar Yeterli midir? Belediyenize Bununla İlgili Önerileriniz Neler Olabilir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K3	Bence çok zirvesine çıkabilmiş durumda değiliz. Yani görüş olarak karşı olduğundan değil söylediğim, ama uygularken işte bütün birimlerin bunu benimsemesi lazım. Sadece işte Sosyal Hizmetlerin altında bir birimle çok fazla olacak bir iş değil. Bütün birimlerde bu konuyla ilgili çalışma yapması lazım ki dediğim gibi park bahçeleri de, eğitim, sosyali de, kültürü de ilgilendiriyor. Ancak kurumda çok benimsendiğini düşünmüyorum. Bu konuda yapılan çalışmalar yetersiz. Yani belediye içerisinde böyle bir çalışmamız yok çünkü. Biz açıkçası bütçe çağrısını yazmakla kalıyoruz. İşte bildiğim kadarıyla belirli dönemlerde ne kadar harcama yapıldı diye sosyalden takibini istiyorlar. O dönemlerde ilgili birimlere yazı yazıyor. Şu kadar deniyor kalıyor. Onun dışında daha ileride bununla ilgili raporlamalar yapıldı Bizim kurum olarak bilinçlendirme yapmamız lazım. Belki eğitimler verilebilir bu konu ile ilgili dışarıdan ya da uygulama örneklerini bize farklı belediyelerdeki uygulama örneklerini anlatacak uzmanlar getirilebilir. Bu konuda ufkumuzu genişletmek için o tarz bilgilendirmeler yapılabilir.
K4	-
K5	Bu cevabı vermekten şu anlamda çekiniyorum. Kendimize çok eleştirel mi bakıyım? Dağın zirvesine ramak kalmış derim ben. Yani ama o ramak dediğim nokta da şöyle işte. Ben çok eleştirirsem dağın zirvesinde yarıyı geçtik derim. Ama Türkiye'deki belediyelerle karşılaştırdığım zaman bir dağın zirvesine ramak kaldı. Çok az kaldı. Ne lazım? Gerçekten bütçe. Yani bütçedeki nasıl diyeyim belediyelere hiçbir kesinti yapılmadan belediyenin bütçesine dokunulmadan bir kere hareket edilmesi lazım ki belediyede gerçekten yapmak istediklerini saha çalışmalarını belki de anket yapsınlar ki bakın anketler gerçekten o kadar kolay değil. Anketörlere hani bu tarz çalışmalarına belki daha fazla para harcayıp hani bir takım analizler yapabilsin. Aslında bütçe eksikliği var bunun giderilmesi yönünde diyebiliriz. Ama bunu belediyenin içinde yaratılacak bir bütçeden bahsetmiyorum. Belediyelere yapılan aktarımlardan bahsediyorum. Yani extra bir bunun için bir faaliyet yapılıp ve faaliyetler için bir bütçe kaynağı aktarılması gerektiğini düşünüyorum.
K6	-
K7	Birim olarak mı? Birim olarak dağa tırmanıyoruz Çünkü yeni bir daire başkanlığı sayılırız. Ama belediye olarak çok şeyi aşmış durumdayız. Zirveye yaklaştık diyebiliriz. Zirveye yaklaşmak tamamen bitmiş demektir. Sürekli yenilenmek gerekir diye düşünüyorum. Birim olarak ortadayız. Belediye olarak zirveye çok yakınız ama zirveyiz demek yenilenmemiz bitti artık demek oluyor. Sürekli yenileniyoruz. Bu konuda yapılan çalışmalar yeterli değil. Bütçe biraz daha fazla ayrılabilir öncelikle. Hizmet olarak elimizden gelenin en iyisini az personelle de olsa yapmaya çalışıyoruz. Ama personel eksikliği her şeyi etkiliyor. Bu konuda arkadaşlarımla beraber çalışanlarla beraber hem fikiriz. Az insan çok iş olmuyor. Nitel ve nicel olarak kaliteli eleman artırılabilir."
K8	Şimdi tersten başlayayım. Çalışmalar yeterli midir? Sorusuna çalışmalar yetersiz diyemem ama ciddi manada yol katettik. Şöyle kendimizin düzeyinde belediyelere baktığımız zaman daha buna hiç başlamayan birçok belediye var. Bir dağın zirvesine gelmek çok çok zor. Niye zor? Yani bu konu daha şu anda yerel yönetimler bazında daha anlaşılabilmiş bir konuda değil. Özümsemiş bir konuda değil. Ama biz bayağı ilerdeyiz. Ve dağın zirvesine de çıkmaya da devam edeceğiz. Hep yukarı çıkmaya devam edeceğiz. Onu söyleyebilirim. Ama bizim bu çalışmalarımız 2014'te başladı. Kısa bir zaman geçti daha. Belediyeler her ne kadar köklü bir kuruluş olsa da bazı şeyleri belediyelerde yapmak yürütmek çok zordur. Bu birazda siyasi ve bakış açısı ile ilgili. Ama şu andaki siyasi bakış açımız bu yönde çok olumlu. Başkanımız olsun, meclis üyelerimiz olsun, işte sivil toplum kuruluşları olsun bize her türlü şeyde geri bildirim yapıyorlar. Bu bize bir yol katettiriyor diye düşünüyorum.
K9	-

Tablo 3.38: (devam) Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi Bir Dağın Zirvesine Çıkmaya Benzetirsek Belediyeniz Bu Dağın Sizce Neresindedir? Bu Konuda Yapılan Çalışmalar Yeterli midir? Belediyenize Bununla İlgili Önerileriniz Neler Olabilir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K10	Kesinlikle üstlere yakın, zirveye yakın bir yerdedir. Çünkü belediyemizin bu konuyla ilgili bir refleksi var. Yani kapalı değiliz, dediğim gibi belediye başkanımız bu konuyla ilgili fikirlerine düşüncelerine bir kaç defa şahit olmuştum. Son derece kendisi bu konuya hassasiyet gösteren ve duyarlı birisidir. Şimdi bu çok göreceli bir durum hani hassas kişilere göre tabii ki yetersizdir. Ama duyarlılığı daha az kişilere göre belki de gereksizdir. Ama adil bir bakışla söyleyebilirim üstte yakın, yani yeterliliğe yakın olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu konuyla ilgili Strateji Geliştirme Müdürlüğünün takip ettiği bütçeleme sistemi var. Bu kurumsal refleksimizin resmi göstergesidir. Aynı zamanda Kadın Aile Müdürlüğümüzün aktif olarak çalıştığını biliyorum. Bu da bunun bir göstergesidir.
K11	-
K12	-
K13	-
K14	Belediyemiz yukarıya, zirveye yakın bir yerde. Çünkü Eskişehir geneline bakınca zaten meydana çıkıyor. Bende onu zaten hissedebiliyorum. Başkanımızdan kaynaklanıyor. İleriyi görüyor. Kadınlara hatta kendi de söyler kadınlar seçer beni diye söyler. Kadınlara sorunlarına duyarlıdır. Ben belediyemizi iyi bir yerde görüyorum. Bu konuda yapılan çalışma tabii ki yeterli olmaz. Mutlaka bir üst vardır her zaman her yerde her iş kolunda. Ne kadarını zorlayabilirsiniz oda şartlarla alakalıdır.
K15	Bunu belediyelere değil de kendi müdürlüğümüz adına daha spesifik bir eleştiri ne olabilir? diye düşünüyorum daha öncede dediğim gibi aslında kaynaklara ulaşmada o kadar ustalaştık ki, çok aklıma bir şey gelmiyor, bir şey çözümsüzse ve çözmeyi öğrendiğimiz için artık çözümsüz gibi bir şey kalmıyor bizim için. Belediye adına konuşmak da çok iddialı olur yani onu bilemeyiz.
K16	Dağın ortasını geçtik zirveye doğru yaklaşıyoruz. Ancak zirvede değiliz. Bu konuda yapılan çalışmalar yeterli ancak daha fazlası da olmalı gerekli diye düşünüyorum. Tüm personellere bu konuda eğitim verilebilir. Belediye farkındalığı artırma ve bilinçlendirme konusunda STK ile ortak çalışmalar yapılabilir.

Katılımcılar genel olarak, belediyelerinin bu konuda dağın yarısını geçtiklerini dile getirerek, çalışmalarında bu konuda bayağı yol katettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar bu kapsamda öneri olarak, kurum olarak bilinçlendirilmeleri ve bunun içinde tüm personellere bu konuda eğitim verilebileceğini, belediyelerin farkındalığını artırma ve bilinçlendirme konusunda STK ile ortak çalışmalar yapılabileceğinin yanı sıra ayrıca bu konuda gerek yurt dışında gerek yurt içinde farklı belediyelerdeki uygulama örneklerine bakılabileceğini ifade etmişlerdir. Bütçe ödeneklerinin daha fazla ayrılması ve kaliteli elemanın nitel ve nicel olarak artırılmasının da önemli olduğunu; bunların yanı sıra gece aydınlatmaları, sığınma evleri, emzirme odaları, ebeveyn tuvaletleri, meslek edindirme kursları, kreş gibi konularda çalışmalar yapılabilir şeklinde öneriler sunmuşlardır.

3.7.1.9. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Geleceği

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının gerek yerel gerekse merkezi idare açısından devamlılığının sağlanması için ya da uygulamanın yayılması açısından katılımcılara; “S8. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Geleceğini Nasıl Görüyorsunuz?/Bu Uygulama (Belediyelerde vb.) Tam Anlamıyla Uygulanabilir mi?” soruları sorulmuştur. Katılımcıların soru ile ilgili verdikleri cevaplar Tablo 3.39’da yer almaktadır.

Tablo 3.39: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Geleceğini Nasıl Görüyorsunuz?/Bu Uygulama (Belediyelerde vb.) Tam Anlamıyla Uygulanabilir mi? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Katılımcı Kodu	Katılımcının Cevabı
K1	Tabii ki de uygulanabilir. Uygulanmalı zaten. Diğer belediyelerde de bu çalışmaların yayılması gerekiyor. Çünkü yayılmadığı için zaten sürekli diğer belediyelerden bize mesela “siz bu uygulamayı nasıl yaptınız? Nasıl yönlendiniz?” şeklinde dönüşler oluyor. Örneğin en son Kıbrıs ile görüştük herhalde. Onlar da kurmaya çalışıyorlarmış. Nasıl yapacağız? Yapamıyoruz. Olmuyor vs. şeklinde bize dönütler oluyor. Ama bu durum böyle eğitimler aldıkça ilerliyor aslında. Vatandaşlar açısından da bilinçlenme düzeyi de artması gerekiyor. Aslında kadınlarda biraz daha farkındalığı artırdık ama erkeklerde bilinçlenmeyi artırmamız daha zor. Çünkü sonuçta erkeklerin hepsi bizim bu eğitimlere gerek yok şeklinde düşünüyorlar. Kadınlar sürekli eğitim aldıkları için doymuş durumdalar ve öğrenmiş durumdalar ama erkeklerin bu konuda eğitim daha çok alması gerekiyor.
K2	Farkındalık yavaş yavaş oluşmaya başladı. Belediyeler projelerini yürütürken bunu dikkate alarak amaç ve hedeflerini belirlemeli ki yavaş yavaş belirlendiğini de düşünüyorum. Vatandaş açısından da yine kamu hizmetlerinden eşit bir şekilde faydalanabilecekleri bir sistem olduğunu düşünüyorum. Merkezi idare açısından ise bu konuda daha yaptırımcı politikalar izlemesi ve buna yönelik bütçeleme ve farklı bir belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik bütçelemeyi nasıl yapılacağına dair bunu mevcut bütçe sitemine nasıl entegre edeceğine dair bir politika bir sistem belirtirse bize, geleceğe dönük olarak iyi olacağını düşünüyorum.
K3	Yani uygulanması zorunlu olan bir uygulama bence. Ama uygulanabilir mi? Yani merkezi hükümetin bununla ilgili yaptığı çalışmalar var. Ama yerel dediğim gibi daha önemli. Bence yerel yönetimlere daha iyi bunu empoze edildiği zaman daha faydalı işler ortaya çıkar diye düşünüyorum. Yani zamanı var. Uygulanabilir. Ama biraz üstüne düşülmesi gerekiyor. İşte dediğim gibi o 2014 yılında bir eğitim verildi orada bitti. Ondan sonra bu konu ile ilgili hiçbir çalışma yapılmadı. Bence bu konuda bilinçlendirmenin artırılması lazım.
K4	Şu anda kanunen öyle bir zorunluluk olmazsa uygulanabileceğini düşünmüyorum. Yerel idare başka bir vizyon farklı merkezi idare yapmaz diye düşünüyorum. Geleceğini iyi görmüyorum çok üst seviyelere çıkamaz.
K5	Bu bir iyi niyet olayı. Tam tersine şunu söylüyorum; hatta 20 yıl sonra bu zihniyette zaten artık bunu bile telaffuz etmeye gerek kalmayacak. Çünkü herkes zaten o şekilde hareket etmeye başlayacak. Bu farkındalık algıda seçicilik yaratmak adına yapılan bir şey bu. İnsanlar daha özenle davranırlar daha dikkat etsinler diye. Ama şimdi o yüzden söylüyorum. Siz bir Norveç, Danimarka’ya gittiğiniz zaman toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyle ilgili bir yaklaşım veya bir hareketi dahi duymayabilirsiniz orada.

Tablo 3.39: (devam) Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Geleceğini Nasıl Görüyorsunuz?/Bu Uygulama (Belediyelerde vb.) Tam Anlamıyla Uygulanabilir mi? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K6	Kesinlikle her birimde uygulanabilir. Hiçbir engel yok. Bütün kamu kurumlarında da uygulanabilir. Tabi kamu kurumlarında uygulandığı zamanda ister istemez bütün Türkiye çapında uygulanmış olur. Hiçbir engel yok uygulanmasında.
K7	Bu uygulama belediyeler açısından uygulanabilir. Birimim olarak konuşmak gerekirse, daha iyi hizmet vermek için birim olarak ve belediye olarak daha büyük merkezlere tesislere ihtiyaç duyulduğunun farkındayız. Bu da sonuç bütçeye girer. Ama halk bilinçlendikçe talepleri de arttıkça bizden inşallah gelecekte bunu da uygulayabileceğiz diye düşünüyoruz. Hedeflerimiz de zaten var. Bütçemiz beş yıllık kalkınma bütçemizi ona göre ayarladık. Daha çok vatandaşımıza hizmet vermek için de her zaman her yıl koşarak ilerleyemeye çalışıyoruz.
K8	Belediyeler de tam anlamıyla uygulanması çok zor. Sebebi de daha önce söylediğimiz siyasi sahipliklerdir. Çünkü bunun içinde çok farklı bakış açıları var. Belediyeye her siyasi görüşten parti gelebiliyor Farklı şeyler olabiliyor. Bir soru daha vardı? Uygulamanın geleceği vatandaş açısından, bu olayın belediyeler tarafından sahiplenmesi de ciddi şekilde hoşuna gider. Belediyeler vatandaşın birinci adımını atacağı kurumdur. Bunu böyle düşünmek lazım. Çünkü kendine en yakın belediyeyi görüyor. Belediyede bir hizmet verdi mi bir faaliyet verdi mi vatandaşın çok hoşuna gider, kendisine değer verildiğini düşünür. Belediyeler de bu işler yürür ama siyasi otoritenin bakış açısına göre yürür. Yarın buna çok ayrı düşünceden bir belediye başkanı bir belediye meclisi olursa o çalışmalar orada kalır. Ama tam tersi bu işlerle çok alakalı insanlar gelirse çok daha iyi yerlere gider. Bu iki ucu açık bir şeydir. Biz ise bu dönem süreci devam ettiririz. 2024'e kadar ve iyide devam ettiririz. Ayrıca toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme süreçlerinde entegrasyon çok önemlidir. Nasıl insan kaynakları olarak biz bu konuda bize düşen görevi en hassasiyetli şekilde çalışıyorsak, sosyal yardım işleri de park ve bahçeler müdürlüğü de, kırsal hizmetler müdürlüğü de böyle bakmalıdır. Birliktelik sağlanmalı diye düşünüyorum. Tabi bütçe belediyelerde sınırlı olduğundan eldekini en iyi şekilde kullanmak en iyi yere varmak en kolay çözüm olur diye düşünüyorum. Yoksa bir bütçe yaparsınız. O bütçeye o rakam olmazsa hedefleriniz hiçbir şey olur. Yani burada bu konularda özveri ile çalışanlar var. Onların da bütün şevklerini kırmış olursunuz.
K9	Yani geleceği eğer hükümet destekli olursa gerçekten ilerilere götürebileceğini ve istenilen sonucun elde edilebileceğini düşünüyorum. Ama eğer bu dediğim olay olmazsa da çok da fazla ilerleyebileceğini düşünmüyorum. Çünkü yaptığımız her şey bir yerden sonra kısıtlanıyor. Öyle bir dezavantajı var. Bence bu konuda Türkiye açısından gerçekten çok geride kalındı. Yani çoğu yerin bir fikri yok. En azından aşılama babında bir şeyler yapılmalı yoksa çok da ileriye gidebileceğini düşünmüyorum. Vatandaş açısından dersek çoğu vatandaş bunun ne demek olduğunu bilmiyor zaten....

Tablo 3.39: (devam) Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Geleceğini Nasıl Görüyorsunuz?/Bu Uygulama (Belediyelerde vb.) Tam Anlamıyla Uygulanabilir mi? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K10	Bu konuyu enformasyon toplumu olarak oraya evrildiğimizi değerlendirirsek tabii ki bu yaygınlaşacaktır. Örneğin, bir piramit düşünürseniz, bu piramidin başındaysak daha tabana yayılacaktır. Diğer kurumlarda da bunun müfredat dahilinde mesela milli eğitimde müfredat olabilir, müfredat dahilinde öğrencilik hayatının başlarından itibaren öğrencilere eğitim olarak verilebileceğini düşünüyorum ki buna aslında ihtiyaç var. Yani çekirdekten yetiştirme bir insanın eğitilmesi daha kolaydır. Yani yaşını başını almış hayata karşı duyguları düşünceleri olan belli bir yaşa gelmiş fikirleri sabitlemiş bir insanın sonradan eğitilmesi hem maliyetli hem işlevsel değil. Dolayısıyla bunun eğitim sistemine entegre edilerek değerlendirilmesinin doğru olacağını düşünüyorum. Tabi bu aslında birçok sormuş olduğunuz soruların cevabı oluyor galiba. Merkezi bütçeden bu açıdan bakıp kaynak aktarılması gerekiyor. Yine bu açıdan bakıp sosyologlar, psikologlar yetiştirilmesi gerekiyor. Bu açıdan bakıp eğitimi yetiştirilmesi gerekiyor. Herhalde atladığım bir şey yoktur. Yani tabi tabana yayılacağını düşünüyorum. Çünkü oraya doğru evriliyor toplum. Olumlu bir gidişatı var. Tabi bunun tabana yayılmasıyla da artık diğer tamamlayıcı kurumların görevleri daha minimize olacak diye düşünüyorum. Çünkü böyle bir şeye ihtiyaç kalmayacak. Yani bizim temas ettiğimiz kesim mesela x yaşındaysa insanlar zaten x yaşına gelene kadar hali hazırda bu eğitimde olacak. Yani bizim tamamlayıcı görevimiz ortadan kalkacak diye düşünüyorum. Gerçekten çok önemli bir konu. Biz ataerkil bir toplum olarak o şekilde yoğurulmuşuz. Anadolu kültürü bizi, ailelerimizi ona göre şekillendirmiş. Cinsiyet bizde yürümeye başladıktan sonra işte o pembe ve mavi ayakkabıları giydikten sonra başlıyor biliyorsunuz. Bunun mutlaka çözülmesi gereken bir konu olduğunu düşünüyorum. Şimdi bakıyorsunuz haberler çok iç karartıcı, kadına şiddet, bazı kesimlerde meşru namus cinayetleri, namus kavramı, kadınlara çok olumsuz öyle sorumluluklar yükleyen uygulamalar var. Bunların hepsinin düzeltilmesi gerektiğine inanıyorum ve canı gönülden desteklediğim bir proje. Mutlaka ve mutlaka kadın nedir? Erkek nedir? Kadın ve erkeğe göre sorumlulukları diyeyim ben, erkeğin kadına göre sorumlulukları, bunların çok güzel bir geçişle hani insanları bıkırtmadan tabularını yıkmadan tamir edilmesi, onarılması gerekiyor diye düşünüyorum. Çünkü toplumun buna gerçekten çok ihtiyacı var. Baktığımız tablolar iç açıcı değil. Yani ilerleyen iletişim teknolojileri sayesinde edindiğimiz bilgiler gerçekten hayretler verici. Eskiden de tabi kadın cinayetlerine çok büyük bir oran vardı. Fakat bu bize o kadar yansımıyordu. Ama şu an bilinçliyiz en azından. Bu olayın ne kadar korkunç bir boyutunun olduğunun farkındayız. Ama belki on beş yıl-yirmi yıl önce sosyal medya bu kadar yaygın değilken bilgiye erişmek o kadar kolay değilken bunlardan toplumun haberi bile yoktu. Bu toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme mantığı da bence bu enformasyon teknolojilerini ilerlemesi neticesinde bir farkındalık oldu. Müdahale etme refleksi geliştirmek durumunda kaldı insanlar ve bu da bunun bir ürünü olarak görüyorum. Mutlaka olması gerekiyor yani kesinlikle canı gönülden destekliyorum bu projeyi. Böylede olması gerekiyor.
K11	Geliştirilecek bu konuda kadın ve erkeklerin sesi çıktıkça bu geliştirilir. Talep var. Çalışma yapıldıkça erkekler işin içine katılır ve erkekler de daha çok bilinçlendirilmiş olur böylelikle kadınların işi de kolaylaşmış olur. Bu uygulama ise büyükşehir belediyelerinde uygulanabilir ama ilçe belediyeleri için daha çok daha geliştirilmesi gerekir. Geliştirilebilir. Şu anda bu uygulama zor olabilir Türkiye genelinde uygulanması zor. Çok eğitim lazım. Hatta sadece okulda değil başta ailede bu eğitim verilmesi lazım. Hatta bu toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme alanında bile çalışan kişiler, bu konuda faaliyetleri olan kişiler bile cinsiyetçi söylemlerde bulunan kişiler bile var bu konuda. Ki bu alanda çalışıyor, eğitimi bilinci var. Ama buna rağmen cinsiyetçi, kadın erkek eşitliği ile ilgili negatif şeyler söyleyen kişiler bile var. O yüzden eğitim artırılmalı.
K12	-

Tablo 3.39: (devam) Katılımcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamasının Geleceğini Nasıl Görüyorsunuz?/Bu Uygulama (Belediyelerde vb.) Tam Anlamıyla Uygulanabilir mi? Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

K13	-
K14	İlerler diye düşünüyorum. Ancak yeni eğitimden geldim ondan dolayı mı acaba biraz umutlu oluyor insan. Tabi ki bütün bunların başında eğitim gelmektedir. Çocuklar her şeyi öğrenirken onu da öğrenmesi lazım. Bir matematik bir Türkçe kadar değerli olduğunu düşünüyorum. Sonradan girdiği için tercihe kalıyor. Belki ilgisini çekecek belki çekmeyecek. Ama her şeyi öğrenme çağındayken bunu da öğrenirse zaten dolayısıyla öğrenip gideceği için öyle bakacak olaya.
K15	Bu uygulamanın geleceğini iyi görüyorum. Bu uygulama belediyelerde uygulanabilir. Eğitim programı müfredata toplumsal cinsiyet dersinin konulması lazım. Küçük yaşlarda müfredata zorunlu eğitim olarak konulması bence işlerimizi çok daha kolaylaştıracak. Toplumsal cinsiyet ve şiddet kavramları özellikle çok küçük yaşlardan itibaren müfredata zorunlu ders olarak konulmalıdır. Ayrıca kadınların iş hayatına girmesi daha çok desteklenmeye ihtiyacı var. Annelerin özellikle diye belirtiyorum. Kreş konusunda da bir takım sıkıntılar var. Kadınların güçlendirilmesi, iş yaşamına katılması için, sosyal ve ekonomik anlamda kendini istihdam da yer bulması demek bir kadının sosyal anlamda da yer bulması toplumda genel olarak daha sağlıklı bir toplum haline gelmesi demektir. O konuda desteklenmeye ihtiyacı var. Bu konuyla ilgili eğitimlerin zorunlu olması, on beş yıl sonra mezun olacak olan çocukların daha bilinçli, bu alanda eğitim almış, işte üniversitesinden mezun olmuş insanların ilerde böyle bunlarla harmanlanmış olan insanların git gide daha parlak daha sağlıklı bir topluma gidişat söz konusu olacaktır. Eğitim kesinlikle başı. İstihdam çok kıymetli kadınların güçlenmesi toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması adına bence yine birçok faktör etkilidir.
K16	Benim burada gördüğüm her gün daha da geliyor. Daha önem veriliyor. Gelecekte daha da önemli olacağını düşünüyorum. Merkezi hükümetinde bu çalışmalarını desteklemesi gerektiğini düşünüyorum. Hatta bununla ilgili belediye açısından yasal mevzuat konularında zorunlu hale getirebilir. Bu şekilde olursa tam anlamıyla uygulanabilir. Ama yasal bir zorunluluk olmazsa uygulanması zordur.

Katılımcılar genel olarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin bütün kurumlarda özellikle belediyelerde uygulanabileceğini ifade etmişler ancak devlet tarafından desteklenmesinin ve bu kapsamda bu uygulamanın yasal bir zorunluluk olması gerektiğini vurgulamışlardır.

3.7.2. Vatandaşlara Uygulanan Ankete İlişkin Bulgular

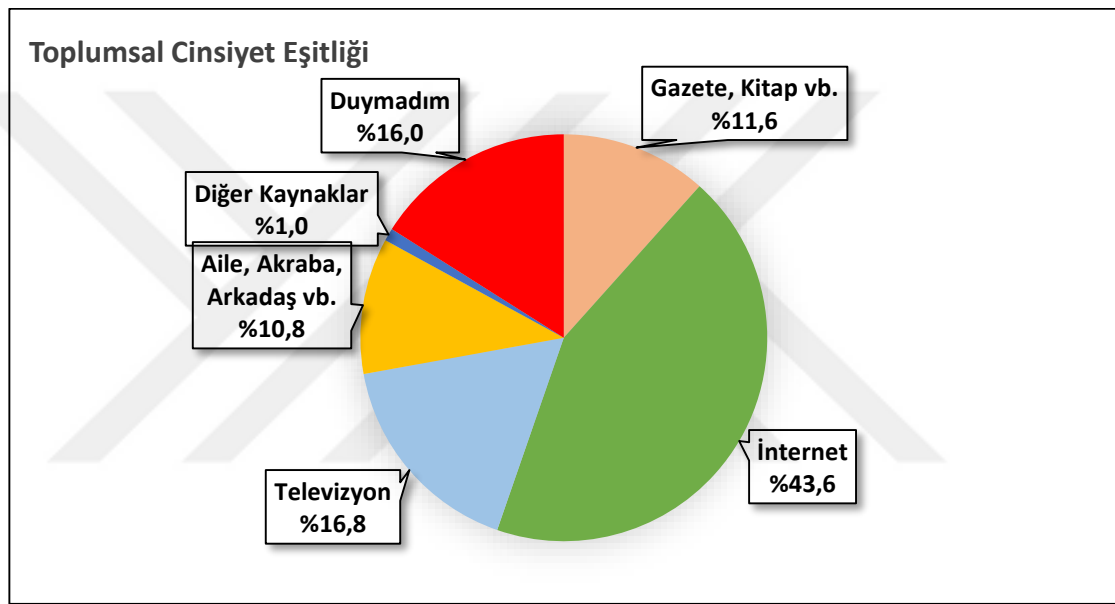
3.7.2.1. Vatandaşların TCDB Kavramına Karşı Genel Algısı

Bu çalışma kapsamında *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Belediyelerin Etkinliğine Yönelik Bir Çalışma* adlı bir anket hazırlanmış ve toplamda 500 kişi tarafından cevaplanmıştır. Analizler için SPSS 21 (The Statistical Package for the Social Sciences)

istatistik programı kullanılmıştır. Ankete katılanlar; Eskişehir ilinde ikamet eden bireylerden oluşmaktadır.

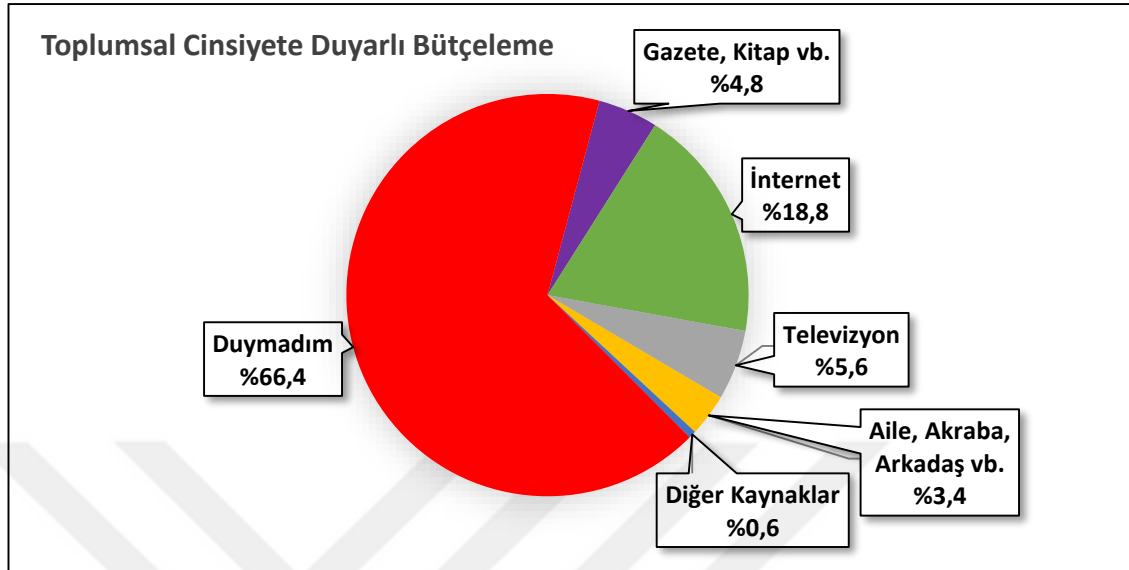
Anket kapsamında hazırlanan Likert ölçekli sorulara geçmeden önce katılımcılara, “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” ile ilgili olarak bir ön fikir almak maksadıyla sorduğumuz sorulara verilen yanıtlar şu şekildedir:

Şekil 3.16: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kavramını Duyma Durumuna Göre Dağılımları

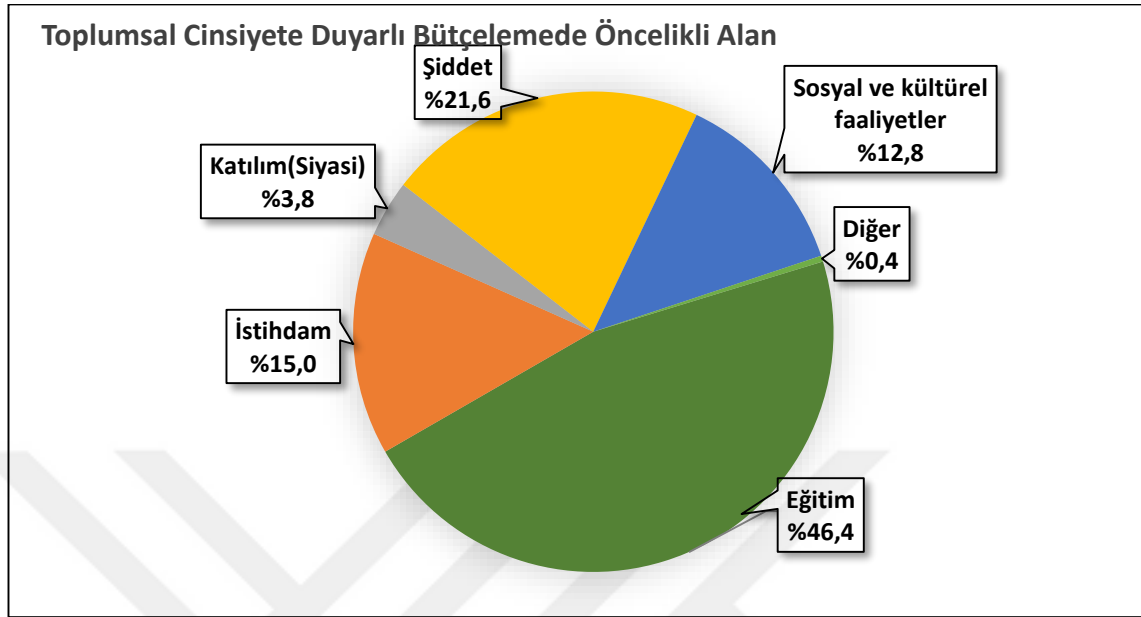
Katılımcılar, “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” kavramını daha önce duymuş muydunuz? “Evet” ise, hangi kaynaklardan duydunuz?” ifadesine katılımcıların %16,0’sı (80) toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını duymadığı, %11,6’sı (58) Gazete, Kitap vb., %43,6’sı (217) İnternet, %16,8’sı (84) Televizyon, %10,8’i (54) Aile, Akraba, Arkadaş vb., %1,0’i (5) Diğer Kaynaklar diyerek üniversitede, derste, seminer ve işte toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını duydukları görülmüştür. Katılımcıların büyük çoğunluğu toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını duyduklarını ve bunun daha çok internet ve televizyon aracılığıyla olduğunu ifade etmişlerdir.

Şekil 3.17: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Kavramını Duyma Durumuna Göre Dağılımları

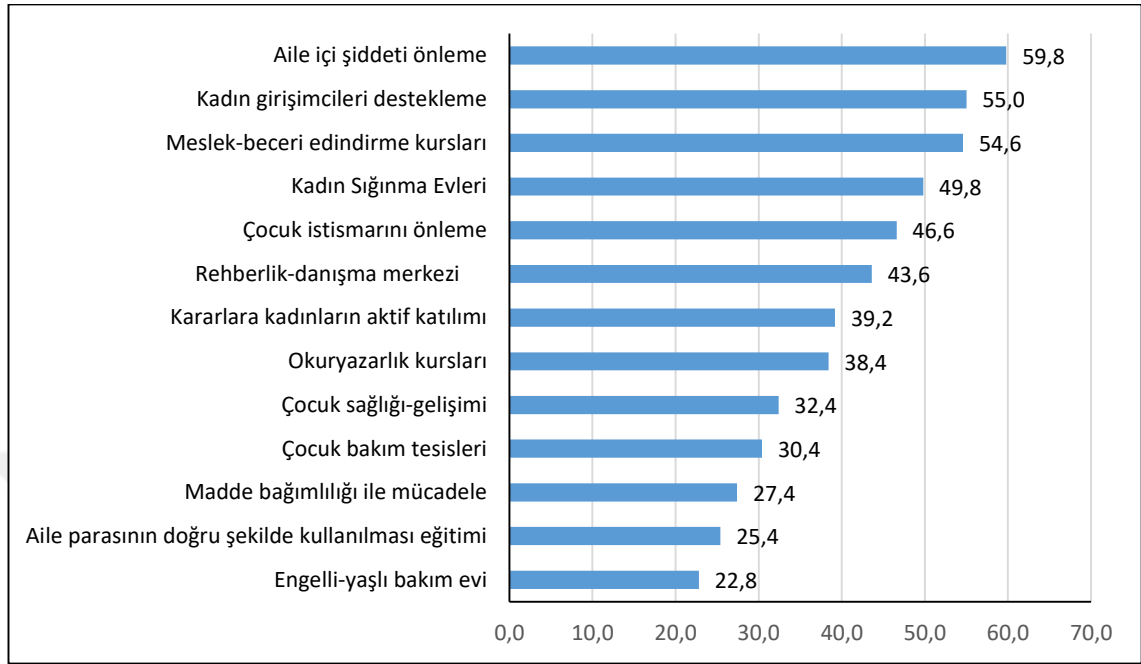
Katılımcılara sorduğumuz diğer soru ise, “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” kavramını daha önce duymuş muydunuz? “Evet” ise, hangi kaynaklardan duydunuz?” ifadesine katılımcıların %66,4’ü (332) toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kavramını duymadığı, %4,8’i (24) Gazete, Kitap vb., %18,8’i (94) İnternet, %5,6’sı (24) Televizyon, %3,4’ü (54) Aile, Akraba, Arkadaş vb., %0,6’sı (5) Diğer Kaynaklar diyerek derslerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kavramını duydıkları görülmüştür. Katılımcıların büyük çoğunluğu toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kavramını duymadıklarını ifade etmişlerdir.

Şekil 3.18: Katılımcılara Göre Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Kapsamında Kadınlara Yönelik Ön Planda Olması Gereken Alanların Dağılımları

Katılımcılara sorduğumuz diğer soru ise; “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme kapsamında kadınlara yönelik olarak sizce hangisi ön planda olmalıdır?” ifadesine %46,4’ü (232) Eğitim, %15,0’ı (75) İstihdam, %3,8’i (19) Katılım (Siyasi), %21,6’sı (108) Şiddet, %12,8’i (64) Sosyal ve kültürel faaliyetler, %0,4’ü (2) Diğer seçeneği dedikleri görülmektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında kadınlara yönelik olarak “Eğitim” alanını seçerek, bu alanın ön planda olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Şekil 3.19: Katılımcılara Göre Belediyenin TCDB’de Kadınlara Yönelik Olarak Kullanabileceği Araçlar

“Belediyeniz kadın-erkek eşitsizliğini gidermek/önlemek için; hangi alan ya da alanlara öncelik vermelidir?” şeklinde sorduğumuz çoklu seçenekli ifadeye ise katılımcıların; %59,8’i (299) Aile içi şiddeti önleme, %43,6’sı (282) Rehberlik-danışma merkezi, %55,0’ı (275) Kadın girişimcileri destekleme, %54,6’sı (273) Meslek-beceri edindirme kursları gibi hizmetleri yüksek oranda tercih ettikleri; %22,8’i (114) Engelli-yaşlı bakım evi, %25,4’ü (127) Aile parasının doğru şekilde kullanılması eğitimi, %27,4’ü (137) Madde bağımlılığı ile mücadele gibi hizmetleri düşük oranda tercih ettikleri görülmüştür. Şekil 3.19’da da görüldüğü gibi katılımcılar aile içi şiddetin önlenmesi ve kadınların iş hayatına aktif katılımını (**ekonomik özgürlüğünü**) sağlayacak hizmetlerin ön planda olması tercih etmişlerdir.

3.7.2.2. Vatandaşların TCDB Talebine İlişkin Bulgular

Anket formunun ikinci bölümünde yer alan vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin taleplerini ölçmeye yönelik olarak hazırlanan 35 sorudaki ifadenin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve ankette sorulan sorulara katılımcıların verdikleri yanıtların frekansları (sıklıkları) ve yüzdeleri (oranları) Tablo 3.40’da verilmiştir.

Anket formundaki ifadelerin değerlendirilmesinde 5'li Likert ölçeği kullanıldığından, ortalamanın 1'e yaklaşması sorudaki ifadeye katılmadığı, 5'e yaklaşması katıldığı ve 3 düzeyinde olması ise kararsızlık durumlarını göstermektedir.

Tablo 3.40: Vatandaşların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeye İlişkin Taleplerine Yönelik İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri

İfade	Ort.	S.S	1	2	3	4	5
1 Toplumun her alanında kadın-erkek eşitliği gereklidir.	4,60	0,897	n 17 % 3,4	8 1,6	15 3,0	76 15,2	348 76,8
2 Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması doğru bir uygulamadır.	4,60	0,830	n 11 % 2,2	10 2,02	16 3,2	92 18,4	371 74,2
3 Kadın-erkek eşitsizliği sadece kadının bir sorunu değildir.	4,53	0,882	n 15 % 3,0	8 1,6	18 3,6	115 23,0	334 68,8
4 Kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasının bir insan hakkı olduğunu düşünüyorum.	4,56	0,767	n 6 % 1,2	8 1,6	25 5,0	123 24,6	338 67,6
5 Devlet, kadın-erkek eşitsizliğinin giderilmesinde aktif bir rol oynamalıdır	4,52	0,802	n 9 % 1,8	6 1,2	26 5,2	133 26,6	326 65,2
6 Belediyeler, kadın-erkek eşitsizliğinin engellenmesinde aktif bir rol oynamalıdır	4,46	0,864	n 12 % 2,4	7 1,4	31 6,2	138 27,6	312 62,4
7 Belediye meclisinde toplumsal cinsiyet dengesinin gözetilmesi gerekir.	4,43	0,773	n 4 % 0,8	8 1,6	40 8,0	165 33,0	283 56,6
8 Belediyenin bütçe komisyonunda kadınların erkekler kadar temsil edilmesi önemlidir.	4,41	0,832	n 10 % 2,0	7 1,4	31 6,2	171 34,2	281 56,2
9 Belediye başkanının kadın olması, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması açısından daha iyidir.	3,91	1,227	n 37 % 7,4	34 6,8	75 15,0	143 28,6	211 42,2
10 Kentsel hizmet sunumunda kadınların ihtiyaçları dikkate alınmalıdır.	4,33	0,843	n 7 % 1,4	13 2,6	41 8,2	185 37,0	254 50,8
11 Kentsel hizmet sunumunda erkeklerin ihtiyaçları dikkate alınmalıdır.	4,24	0,896	n 11 % 2,2	10 2,0	59 11,8	189 37,8	231 46,2
12 Belediyeler bütçe yaparken kentte yaşayan kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarını eşit şekilde gözetmelidirler.	4,46	0,758	n 3 % 0,6	9 1,8	36 7,2	157 31,4	295 59,0
13 Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bütçe yapmaları zorunluluktur.	4,29	0,877	n 8 % 1,6	15 2,4	56 11,2	174 34,8	250 50,0
14 Belediye bütçesinden kadına daha fazla pay ayrılması adil bir durumdur.	3,52	1,389	n 74 % 14,8	45 9,0	82 16,4	147 29,4	152 30,4
15 Belediye tarafından düzenlenen eğitim ve meslek edinme kurslarında toplumsal cinsiyet dengesinin gözetilmesi gerekir.	4,27	0,827	n 7 % 14,8	9 9,0	52 16,4	205 29,4	227 30,4

Tablo 3.40: (devam) Vatandaşların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeye İlişkin Taleplerine Yönelik İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri

16	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için eğitim harcamalarını kullanmalıdır.	4,07	1,019	n	7	9	52	205	227
				%	1,4	1,8	10,4	41,0	45,4
17	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini giderme konusunda toplumu bilinçlendirmelidir.	4,36	0,764	n	20	16	75	188	201
				%	4,0	3,2	15,0	37,6	40,2
18	Şiddete uğramış kadınlara yönelik hizmet vermek belediyelerin temel görevlerinden biridir.	4,39	0,764	n	5	2	52	190	251
				%	1,0	0,4	10,4	38,0	50,2
19	Kadına yönelik şiddeti önleyici güvenlik önlemleri almak belediyelerin temel görevlerinden biridir.	4,32	0,859	n	4	7	41	185	263
				%	0,8	1,4	8,2	37,0	52,6
20	Belediyeler kadın girişimcilere daha fazla proje ve kredi yardımı yaparak pozitif ayrımcılık uygulamalıdır	3,38	1,484	n	101	37	85	126	151
				%	20,2	7,4	17,0	25,2	30,2
21	Belediyeler kadınların işyeri açmalarını kolaylaştırmalıdır.	3,97	1,097	n	24	23	78	184	188
				%	5,4	4,6	15,6	36,8	37,6
22	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için kadın istihdamını geliştirecek harcamalar yapmalıdır.	4,05	1,030	n	18	22	78	179	203
				%	3,6	4,4	15,6	35,8	40,6
23	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için aynı ve nakdi yardımlar yapmalıdır.	3,84	1,117	n	29	31	92	189	159
				%	5,8	6,2	18,4	37,8	31,8
24	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için sosyal-kültürel harcamaları kullanmalıdır.	3,90	1,090	n	26	20	109	170	175
				%	5,2	4,0	21,8	34,0	35,0
25	Belediyelerin tanzim satışa mağazalarında kadınların çok kullandığı temizlik malzemeleri ve ev gereçleri gibi ürünlerin ucuza satılmasını desteklerim.	3,74	1,248	n	44	35	100	147	174
				%	8,8	7,0	20,0	29,4	34,8
26	Belediyelerin kadın yoksulluğu konusuna daha fazla önem vermesi gerekir.	3,90	1,089	n	26	20	108	171	175
				%	5,2	4,0	21,6	34,2	35,0
27	Belediyeler kadın istihdam eden iş yerlerine vergi avantajı getirmelidir.	3,72	1,312	n	50	41	96	125	188
				%	10,0	8,2	19,2	25,0	37,6
28	Belediyeler kadın girişimcilere mümkün olduğunca vergi indirimini ve muafiyetleri sağlamalıdır.	3,91	1,172	n	32	33	77	165	193
				%	6,4	6,6	15,4	33,0	38,6
29	Belediyeler eşit konumda olmayan kadınlara yönelik yaptıkları harcamaları halka açıklamalıdır.	4,07	1,050	n	19	23	75	168	215
				%	3,8	4,6	15,0	33,6	43,0
30	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması toplumun refahının artmasını sağlar.	4,30	0,789	n	4	10	49	206	231
				%	0,8	2,0	9,8	41,2	46,2

Tablo 3.40: (devam) Vatandaşların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeye İlişkin Taleplerine Yönelik İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri

31	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması ekonomik kalkınmayı hızlandırır.	4,34	0,817	n	3	15	47	177	258
				%	0,6	3,0	9,4	35,4	51,6
32	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması katılımcılığın artmasını sağlar.	4,39	0,726	n	2	7	39	197	255
				%	0,4	1,4	7,8	39,4	51,0
33	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırır.	4,34	0,785	n	6	9	35	210	240
				%	1,2	1,8	7,0	42,0	48,0
34	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması kadın-erkek eşitsizliğini çözmeye katkı sağlar.	4,24	0,827	n	6	10	59	208	217
				%	1,2	2,0	11,8	41,6	43,4
35	Belediyelerin kadın-erkek eşitsizliğini çözmek konusunda sivil toplum, üniversite vb. kuruluşlardan destek alması gereklidir.	4,35	0,780	n	4	7	5	189	250
				%	0,8	1,4	10,0	37,8	50,0

Tablo 3.40’da verilen ortalamalar incelendiğinde en yüksek ortalamanın 4,60 ile 1. ve 2. sorulardaki ifadelere ait olduğu, en düşük ortalamanın ise 3,38 ile 20. sorudaki ifadeye ait olduğu görülmektedir. Katılımcıların 1. soruda yer alan “Toplumsal her alanında kadın-erkek eşitliği gereklidir.” ve 2. soruda “Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması doğru bir uygulamadır.” ifadelerine genel olarak yüksek derecede katıldıkları, 20. soruda yer alan “Belediyeler kadın girişimcilere daha fazla proje ve kredi yardımı yaparak pozitif ayrımcılık uygulamalıdır.” ifadesine ise diğer sorulara göre daha az katıldıkları gözlenmektedir.

Ankete katılan katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda kadınlar ve erkekler açısından toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerekli olduğunu ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik yapılan faaliyet ve uygulamaları destekledikleri görülmektedir. Bu doğrultuda temelinde toplumsal cinsiyet eşitliği olan, kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarına göre yapılan bir bütçenin kamu gelir ve giderlerinin cinsiyete göre yeniden düzenlenmesi olarak adlandırılan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin ve buna yönelik yapılacak uygulamaların toplumda yaşayan bireyler tarafından kabul derecesinin yüksek olduğu ifade edilebilir.

3.7.2.3. Vatandaşların Eskişehir’deki TCDB Uygulamasına İlişkin Algıları

Anket formunun ikinci bölümünde yer alan Eskişehir ilinde TCDB’ nin uygulanma düzeyini bir diğer deyişle belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyete duyarlılık düzeyini ölçmeye yönelik olarak hazırlanan 26 sorudaki ifadenin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve ankette sorulan sorulara katılımcıların verdikleri yanıtların frekansları (sıklıkları) ve yüzdeleri (oranları) Tablo 3.41’de verilmiştir. Söz konusu sorulardaki ifadelerin değerlendirilmesinde 5’li Likert ölçeği kullanıldığından, ortalamanın 1’e yaklaşması sorudaki ifadeye katılmadığı, 5’e yaklaşması katıldığı ve 3 düzeyinde olması ise kararsızlık durumlarını göstermektedir.

Tablo 3.41: Eskişehir İlinde Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyini Ölçmeye Yönelik İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri

İfade	Ort.	S.S		1	2	3	4	5
36 Kentsel yaşantımız erkek egemen bir yapıdadır.	3,77	1,365	n	52	56	54	129	209
			%	10,4	11,2	10,8	25,8	41,8
37 Kentsel hizmetlerin sunumunda kadınlara yeterince öncelik verilmektedir.	3,48	1,332	n	65	49	103	147	136
			%	13,0	9,8	20,6	29,4	27,2
38 Yaşadığım yerde kadın ve erkekler arasında kamu hizmetlerine erişim açısından eşitsizlik olduğunu düşünüyorum.	2,65	1,435	n	162	81	88	106	63
			%	32,4	16,2	17,6	21,2	12,6
39 İçinde bulunduğum belediyede kadınların karar alma makamlarında yeterince yer alamadıklarını düşünüyorum.	2,92	1,492	n	142	53	103	105	97
			%	28,4	10,6	20,6	21,0	19,4
40 Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok eğitim alanında eşitsizlik vardır.	2,41	1,487	n	212	88	47	90	63
			%	42,4	17,6	9,4	18,0	12,6
41 Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok sağlık alanında eşitsizlik vardır.	2,37	1,406	n	186	131	52	72	59
			%	37,2	26,2	10,4	14,4	11,8
42 Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok çalışma (iş-ücret) alanında eşitsizlik vardır.	2,73	1,505	n	158	94	56	109	83
			%	31,6	18,8	11,2	21,8	16,6
43 Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok sosyal güvenlik alanında eşitsizlik vardır.	2,77	1,535	n	162	80	65	99	94
			%	32,4	16,0	13,0	19,8	18,8
44 Kentimizde park ve bahçelerin kadın-erkeklerin ihtiyaçlarına uygun yapıldığını düşünüyorum.	3,56	1,230	n	45	49	117	157	132
			%	9,0	9,8	23,4	31,4	26,4
45 Kentimizde yaya kaldırımlarının kadın-erkeklerin ihtiyaçlarına uygun yapıldığını düşünüyorum.	3,81	1,152	n	33	29	101	172	165
			%	6,6	5,8	20,2	34,4	33,0
46 Kentimizde toplu ulaşım araçlarının kadın-erkeklerin ihtiyaçlarına uygun olduğunu düşünüyorum.	3,84	1,044	n	24	24	103	207	142
			%	4,8	4,8	20,6	41,4	28,4
47 Kentimizde belediyenin kadına yönelik şiddeti önleyici güvenlik önlemleri aldığını düşünüyorum.	3,65	1,188	n	34	52	111	162	141
			%	6,8	10,4	22,2	32,4	28,4

Tablo 3.41: (devam) Eskişehir İlinde Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyini Ölçmeye Yönelik İfadelerin Tanımlayıcı İstatistikleri

48	Kentimizde belediyenin şiddet görmüş kadınlara yönelik hizmetlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.	3,50	1,184	n	37	64	122	165	112
				%	7,4	12,8	24,4	33,0	22,4
49	Kentimizde bakıma muhtaç erkeklere yeterli hizmet verildiğini düşünüyorum.	3,43	1,138	n	43	39	174	150	94
				%	8,6	7,8	34,8	30,0	18,8
50	Kentimizde bakıma muhtaç kadınlara yeterli hizmet verildiğini düşünüyorum.	3,43	1,169	n	47	35	179	135	104
				%	9,4	7,0	35,8	27,0	20,8
51	Spor tesisleri ve diğer imkanlardan kadınların eşit bir şekilde yararlanmasına yönelik hizmetler yapıldığını düşünüyorum.	3,78	1,110	n	26	33	120	168	153
				%	5,2	6,6	24,0	33,6	30,6
52	Kentimizde kadınların istek ve şikâyetlerini belediyeye iletebilecekleri araçlar yeterlidir	3,33	1,287	n	60	68	130	132	110
				%	12,0	13,6	26,0	26,4	22,0
53	Kentimizde erkeklerin istek ve şikâyetlerini belediyeye iletebilecekleri araçlar yeterlidir.	3,43	1,240	n	45	73	117	151	114
				%	9,0	14,6	23,4	30,2	22,8
54	Yaşadığım yerde belediyenin kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yaptığını düşünüyorum.	3,70	1,223	n	36	47	112	139	166
				%	7,2	9,4	22,4	27,8	33,2
55	Belediye bütçesinden kadına yeteri kadar pay ayrıldığını düşünüyorum.	3,23	1,320	n	78	54	148	117	103
				%	15,6	10,8	29,6	23,4	20,6
56	Belediye bütçesinden erkeğe yeteri kadar pay ayrıldığını düşünüyorum.	3,33	1,217	n	54	56	155	139	96
				%	10,8	11,2	31,0	27,8	19,2
57	Kentimizde kadınlar ve erkekler kent yaşamına dair hakları konusunda aynı düzeyde bilgi sahibidirler.	3,15	1,447	n	102	64	109	105	120
				%	20,4	12,8	21,8	21,0	24,0
58	Belediyenin kadın-erkek eşitliğini sağlamak için yaptığı çalışmalar konusunda beni yeterince bilgilendirdiğini düşünüyorum.	3,30	1,368	n	74	76	90	144	116
				%	14,8	15,2	18,0	28,8	23,2
59	Belediyeye ödediğim vergilerin hizmet olarak karşılığını aldığımı düşünüyorum.	3,27	1,245	n	62	63	144	142	89
				%	12,4	12,6	28,8	28,4	17,8
60	Kadın temsili için oluşturulan kent konseyleri kadın meclisleri gibi oluşumlar yeterlidir ve etkin çalışmaktadır.	3,59	1,128	n	29	53	128	173	117
				%	5,8	10,6	25,6	34,6	23,4
61	Kendimi Eskişehir'in bir parçası olarak görüyorum.	4,28	0,929	n	12	14	51	168	255
				%	2,4	2,8	10,2	33,6	51,0

Tablo 3.41’de verilen ortalamalar incelendiğinde en yüksek ortalama 4,28 ile 61. sorudaki ifadeye ait olduğu, en düşük ortalamanın ise 2,37 ile 41. sorudaki ifadeye ait olduğu görülmektedir. Katılımcıların 61. soruda yer alan “Kendimi Eskişehir’in bir parçası olarak görüyorum.” ifadesine yüksek düzeyde katıldıkları, 41. soruda yer alan “Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok sağlık alanında eşitsizlik vardır.” ifadesine ise genel olarak katılmadıkları söylenebilir.

Anketteki 36-61 arasında bulunan sorulardaki ifadeler, katılımcıların yaşadıkları Eskişehir ilinde bulunan belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve buna yönelik yaptıkları faaliyetleri, hizmetleri ve uygulamaları hakkında bilgilerinin olup olmadıklarına ve belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik yapılan faaliyetlerin, katılımcılar tarafından nasıl algılandığının ölçülmesine yöneliktir. Ankete katılan katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda katılımcılar Eskişehir ilinde belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik faaliyet ve uygulamalarının olduğunu ve buna yönelik hizmetler verdiklerini ifade ederek, belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde hareket ettiklerini düşünmektedirler. Dolayısıyla Eskişehir ilinde bulunan belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yaptıkları faaliyetler, hizmetler ve uygulamalar orada yaşayan vatandaşlar açısından genel olarak kabul görmekte ve desteklenmekte olduğunu söyleyebiliriz.

3.8. BELEDİYELERDE TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEMENİN ETKİNLİĞİNİN ÖLÇÜLMESİ

3.8.1. Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği ve Sosyo-Demografik Belirleyicileri

3.8.1.1. Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği ve Faktörleri

Çalışmada uygulanan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anketinde ilk 35 soru vatandaşların TCDB'ye ilişkin taleplerini ölçmek için hazırlanmıştır. Ölçeğe ilişkin faktörleri ortaya çıkarabilmek amacıyla açıklayıcı faktör analizinin yapılması tercih edilmiştir.

Çalışmada SPSS 21 istatistik programı aracılığı ile açıklayıcı faktör analizi yapılmış ve Tablo 3.42'de görüldüğü gibi KMO değeri 0,857 bulunmuştur. Ayrıca Bartlett testinin $\alpha = 0,000$ düzeyinde anlamlı olması, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar olduğunu ve veri setinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.42: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği için KMO Değeri ve Barlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçütü		,857
Bartlett Küresellik Test	Ki-Kare test istatistiği	4995,557
	Serbestlik derecesi	325
	Test İstatistiğinin Olasılık Değeri	,000

Tablo 3.43: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği Ortak Varyans Tablosu

	Communalities	
	Initial	Extraction
K.1	1,000	,712
K.2	1,000	,780
K.3	1,000	,598
K.4	1,000	,739
K.5	1,000	,645
K.6	1,000	,530
K.10	1,000	,571
K.11	1,000	,680
K.12	1,000	,540
K.13	1,000	,599
K.17	1,000	,511
K.18	1,000	,604
K.19	1,000	,560
K.20	1,000	,528
K.21	1,000	,668
K.22	1,000	,619
K.23	1,000	,666
K.24	1,000	,614
K.26	1,000	,536
K.27	1,000	,711
K.28	1,000	,663
K.30	1,000	,698
K.31	1,000	,661
K.32	1,000	,694
K.33	1,000	,666
K.34	1,000	,630

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Faktör analizinde düşük ortak varyansa sahip değişkenler örneğin 0,50'nin altında ise analizden çıkarılarak faktör analizi yeniden yapılır (Kalaycı, 2017: 329). Tablo 3.43'te ortak varyans tablosu sonuçlarına yer verilmiştir. İlk aşamada, 1-35 arası sorularda yapılan faktör analizi sonucunda ortak varyans tablosuna göre, 0,50'nin altında düşük ortak varyansa sahip olan 7, 15, 16 ve 35. sorular, ikinci aşamada ise yapılan faktör analizi sonucunda 9, 14. sorular düşük ortak varyansa sahip olduğu için ve 8. soruda

binişik madde¹¹ olduğu için analizden çıkartılarak analiz yeniden yapılmıştır. Böylece toplam 35 sorudan 7, 8, 9, 14, 15, 16, 25, 29 ve 35. sorular faktör analizine uygun sonuçlar vermediğinden dolayı faktör analizi dışında tutulmuş ve toplamda 26 soru ile faktör analizi yeniden yapılmıştır.

Faktör analizinde, yük değerlerinin 0,40 ve daha yüksek olması iyi bir ölçü olarak kabul edilmektedir (Güriş ve Astar, 2015: 422). Bu nedenle faktör analizi uygulanırken bir ifadenin ilgili faktör grubunda değerlendirilmesi için faktör yükü 0,40 olarak belirlenmiş ve böylece aynı ifadenin birden fazla faktöre yüklenmesi önlenmiştir. Faktör analizi, varimax dik döndürmesi sonuçlarına göre maddeler toplam yedi faktör altında gruplanmıştır. Tablo 3.44'te korelasyon matrisinin özdeğerleri toplamı, toplam gözlenen değişken sayısına eşit olduğundan her bir özdeğerin 26'ya bölünmesi neticesinde açıklanan varyans değerleri hesaplanmıştır.

Tablo 3.44: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği Özdeğer İstatistiğine Bağlı Faktör Sayısı ve Açıklanan Toplam Varyans

Component	Total Variance Explained								
	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	6,935	26,672	26,672	6,935	26,672	26,672	3,949	15,188	15,188
2	2,290	8,806	35,478	2,290	8,806	35,478	2,787	10,718	25,905
3	2,030	7,807	43,284	2,030	7,807	43,284	2,491	9,581	35,487
4	1,626	6,253	49,538	1,626	6,253	49,538	2,340	9,001	44,488
5	1,284	4,939	54,477	1,284	4,939	54,477	1,796	6,907	51,394
6	1,228	4,722	59,198	1,228	4,722	59,198	1,566	6,021	57,416
7	1,033	3,972	63,170	1,033	3,972	63,170	1,496	5,755	63,170
8	,859	3,304	66,475						
9	,800	3,076	69,551						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tabloda 3.44'te görüldüğü gibi belirlenen yedi faktör toplam varyansın %63,170'ini açıklamaktadır. Tablo 3.45'te ise nihai raporlamaya göre döndürülmüş faktör analizi sonuçları yer almaktadır.

¹¹ Binişik Madde: aynı anda birden fazla faktörde, 0,30'dan büyük faktör yüküne sahip ve bu faktör yükleri arasındaki fark 0,10'dan küçük olan maddedir.

Tablo 3.45: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği Döndürülmüş Faktör Analizi Sonuçları

Rotated Component Matrix ^a							
	Component						
	1	2	3	4	5	6	7
S1	,802						
S2	,844						
S3	,625						
S4	,828						
S5	,745						
S6	,616						
S7	Soru Çıkartıldı.						
S8	Soru Çıkartıldı.						
S9	Soru Çıkartıldı.						
S10		,546					
S11		,776					
S12			,634				
S13			,654				
S14	Soru Çıkartıldı.						
S15	Soru Çıkartıldı.						
S16	Soru Çıkartıldı.						
S17				,650			
S18				,739			
S19				,698			
S20					,570		
S21					,611		
S22					,685		
S23					,782		
S24					,687		
S25	Soru Çıkartıldı.						
S26						,690	
S27						,797	
S28						,740	
S29	Soru Çıkartıldı.						
S30							,630
S31							,702
S32							,799
S33							,752
S34							,671
S35	Soru Çıkartıldı.						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 7 iterations.

Tablo 3.45'te faktör analizinin nihai sonucu yer almaktadır. Birinci faktörü oluşturan ifadeler 0,844 ile 0,616 değerleri arasında, ikinci faktörü oluşturan ifadeler 0,776 ile 0,546 değerleri arasında, üçüncü faktörü oluşturan ifadeler 0,654 ile 0,634 değerleri arasında, dördüncü faktörü oluşturan ifadeler 0,739 ile 0,650 değerleri arasında, beşinci faktörü oluşturan ifadeler 0,782 ile 0,570 değerleri arasında, altıncı faktörü oluşturan ifadeler 0,797 ile 0,690 değerleri arasında ve son grup olan yedinci faktörü

oluşturan ifadeler ise 0,799 ile 0,630 değerleri arasında olmak üzere faktör yükü üstlenmiştir.

Toplam 26 ifade açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre yedi faktörde gruplanmıştır. Sonuç olarak birinci faktör 1, 2, 3, 4, 5 ve 6. sorularından oluşurken, ikinci faktör 10 ve 11. sorulardan oluşmaktadır. Üçüncü faktör 12 ve 13. sorulardan ve dördüncü faktör 17, 18 ve 19. sorulardan oluşmaktadır. Beşinci faktör, 20, 21, 22, 23 ve 24. sorulardan ve altıncı faktör 26, 27 ve 28. sorulardan oluşmaktadır. Yedinci faktör 30, 31, 32, 33 ve 34. sorulardan oluşmaktadır. Tablo 3.45’de yer alan döndürülmüş faktör yükleri, verilen ifadelere ilişkin analizler sonucunda Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin 26 ifadeden ve yedi boyuttan oluştuğu ortaya çıkmıştır.

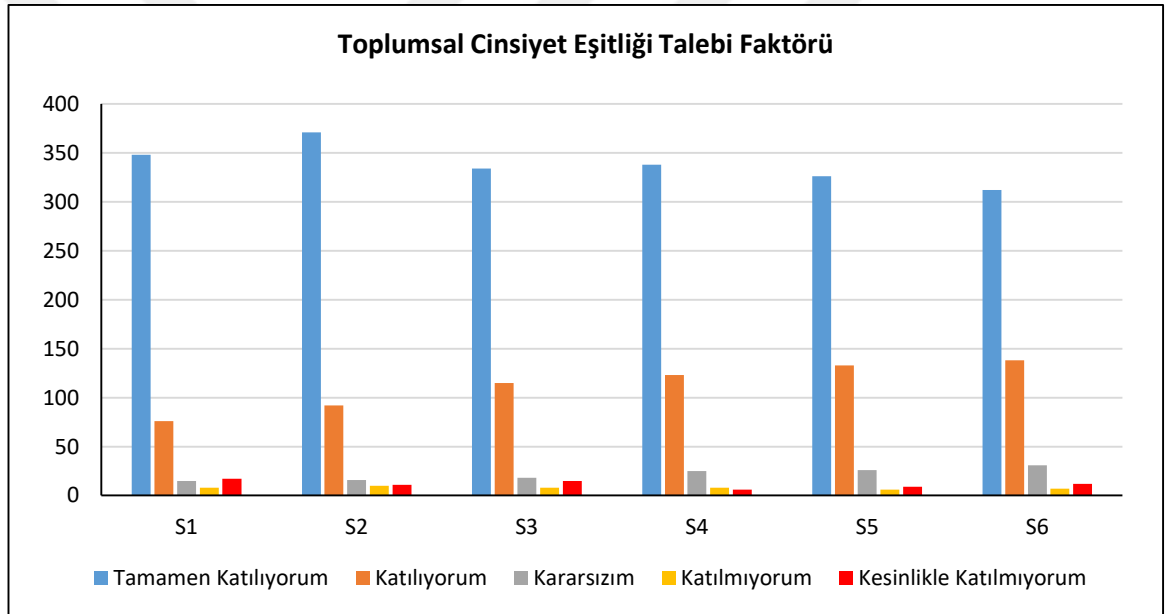
Vatandaşların TCDB Talebi ölçeğinde faktör analizi sonucuna göre yedi faktör grubu kendisini oluşturan ifadelerin niteliği doğrultusunda adlandırılmıştır. Buna göre birinci faktör “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Talebi”, ikincisi “Belediyeden Hizmetlerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi”, üçüncüsü “Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi”, dördüncüsü “Belediyeden Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmesi Talebi”, beşincisi “Belediyeden Harcamalarında Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi”, altıncısı “Belediyeden Vergilerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi” ve son faktöre ise “Vatandaşın TCDB’den Fayda Beklentisi” adı verilmiştir. Böylece katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili genel tutumlarını gösteren bir ölçek elde edilmiştir.

3.8.1.1.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Talebi

Ölçeğin “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Talebi” adlı ilk faktörü toplam 6 sorudan (S1-S6) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.46 ve Şekil 3.20’de gösterilmektedir.

Tablo 3.46: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Talebi (Açıklayıcılık=%15,188)	1	Toplumun her alanında kadın-erkek eşitliği gereklidir	4,60
	2	Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması doğru bir uygulamadır.	4,60
	3	Kadın-erkek eşitsizliği sadece kadının bir sorunu değildir.	4,53
	4	Kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasının bir insan hakkı olduğunu düşünüyorum	4,56
	5	Devlet, kadın-erkek eşitsizliğinin giderilmesinde aktif bir rol oynamalıdır	4,52
	6	Belediyeler, kadın-erkek eşitsizliğinin engellenmesinde aktif bir rol oynamalıdır	4,46
Toplam Faktör Ortalaması			4,54636

Şekil 3.20: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Talebi Faktörü

Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından ankete katılan 500 kişinin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde; “toplumsal cinsiyet eşitliği talebi” faktöründe bulunan ifadelerle yönelik katılımcılar, kadın-erkek eşitsizliğinin sadece kadının bir sorunu olmadığını (449, %91,8) ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının bir insan hakkı olduğunu (461, %92,2), hem merkezi (459, %91,8) hem de yerel yönetimler (450, %90) tarafından toplumun her alanında kadın-erkek eşitliğinin sağlanması gerektiğini (424, %92) ve cinsiyet eşitliğini sağlamanın doğru bir uygulama (463, %92,6) olduğunu düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 4.46 - 4.60 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet

eşitliği faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise, 4,54636'dır. Bu sonuçlar, vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından toplumsal cinsiyet eşitliğinin oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

3.8.1.1.2. Belediyeden Hizmetlerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi

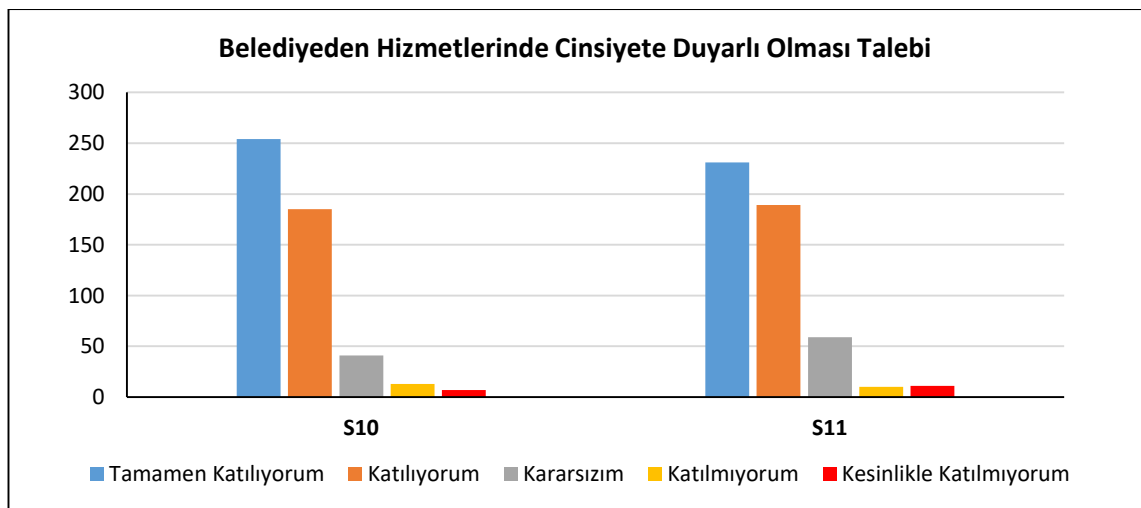
Ölçeğin "Belediyeden Hizmetlerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi" adlı faktörü toplam 2 sorudan (S10, S11) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.47 ve Şekil 3.21'de gösterilmektedir.

Tablo 3.47: Belediyeden Hizmetlerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Belediyeden Hizmetlerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi	10	Kentsel hizmet sunumunda kadınların ihtiyaçları dikkate alınmalıdır	4,33
	11	Kentsel hizmet sunumunda erkeklerin ihtiyaçları dikkate alınmalıdır	4,24
Toplam Faktör Ortalaması			4,285

(Açıklayıcılık=%10,718)

Şekil 3.21: Belediyeden Hizmetlerine Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörü

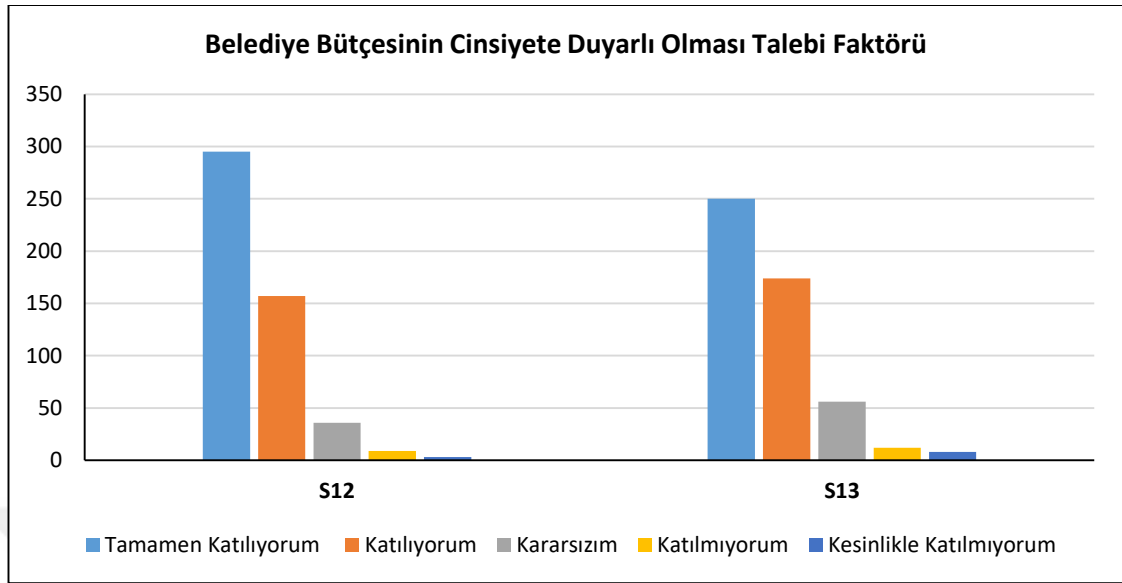
Belediye hizmetlerinin cinsiyete duyarlılığı olması açısından ankete katılan 500 kişinin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde katılımcılar, kentsel hizmetlerin hem kadınların (439, %87,8) hem de erkeklerin (420, %84) ihtiyaçlarını dikkate alarak sunulması gerektiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 4.24 - 4.33 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Faktörde yer alan ifadelerin genel ortalaması ise, 4,285'dir. Bu sonuçlar, vatandaşların belediyeden sunduğu hizmetlerde toplumsal cinsiyete duyarlı olmasını yüksek düzeyde talep ettiklerini göstermektedir.

3.8.1.1.3. Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi

Ölçeğin “Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi” adlı faktörü toplam 2 sorudan (S12, S13) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.48 ve Şekil 3.22’de gösterilmektedir.

Tablo 3.48: Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi	12	Belediyeler bütçe yaparken kentte yaşayan kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarını eşit şekilde gözetmelidirler.	4,46
	13	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bütçe yapmaları zorunluluktur.	4,29
Toplam Faktör Ortalaması			4,378
(Açıklayıcılık=%9,581)			

Şekil 3.22: Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörü

Ankete katılan 500 kişinin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde; “belediye bütçesinin cinsiyete duyarlı olması talebi” faktöründe bulunan ifadelerle yönelik katılımcılar, belediyelerin kentte yaşayan kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarını eşit bir şekilde gözetmesi gerektiğini (452, %90,4) ve kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bütçe yapmalarının zorunlu (424, %84) olduğunu ifade ederek, belediye bütçesinin cinsiyete duyarlı olmasını ve dolayısıyla belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçenin yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 4.29 - 4.46 arası ortalama ile katıldıklarını beyan etmişlerdir. Faktörde yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 4,378’dir. Bu sonuçlar, vatandaşların belediyeden toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçe yapmalarını yüksek derecede talep ettiklerini göstermektedir.

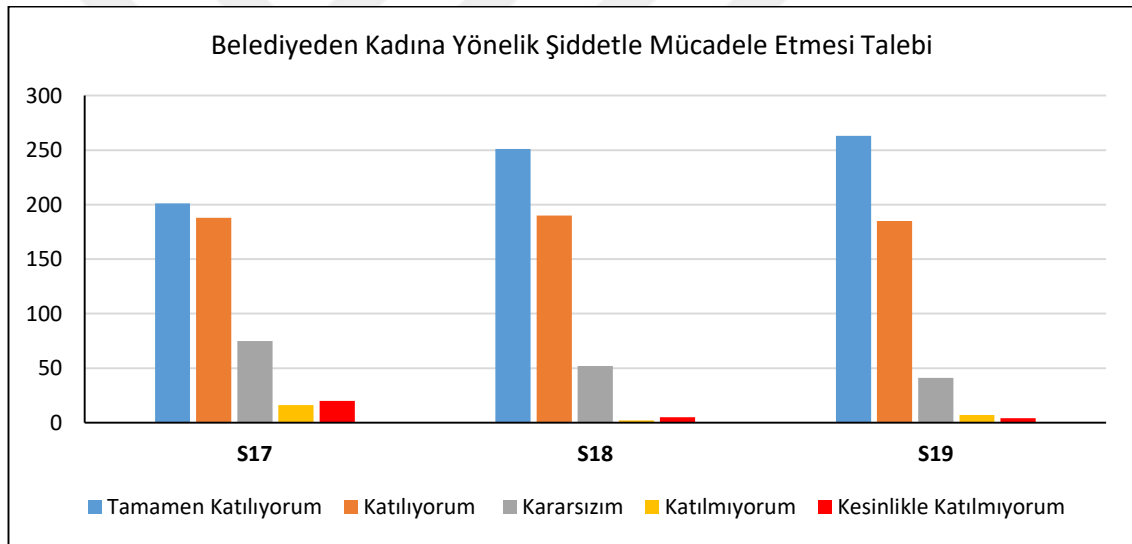
3.8.1.1.4. Belediyeden Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmesi Talebi

Ölçeğin “Belediyeden Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmesi Talebi” adlı faktör toplam 3 sorudan (S17, S18, S19) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.49 ve Şekil 3.23’te gösterilmektedir.

Tablo 3.49: Belediyeden Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmesi Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Belediyeden Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmesi Talebi	17	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini giderme konusunda toplumu bilinçlendirmelidir	4,36
	18	Şiddete uğramış kadınlara yönelik hizmet vermek belediyelerin temel görevlerinden biridir.	4,39
	19	Kadına yönelik şiddeti önleyici güvenlik önlemleri almak belediyelerin temel görevlerinden biridir.	4,32
(Açıklayıcılık=%9,001)			Toplam Faktör Ortalaması 4,356

Şekil 3.23: Belediyeden Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmesi Talebi Faktörü

Belediyenin kadına yönelik şiddetle mücadeleye duyarlı olması talebi açısından ankete katılan 500 kişinin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde; katılımcılar, belediyelerin kadın-erkek eşitsizliğini giderme konusunda toplumu bilinçlendirmesini (389, %77,8), şiddete uğramış kadınlara yönelik hizmet vermesinin (441, %88,2) ve kadına yönelik şiddeti önleyici güvenlik önlemleri almasının (448, %89,6) belediyelerin temel görevlerinden biri olduğunu düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 4.39 - 4.32 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Faktörde yer alan ifadelerin genel ortalaması ise, 4,356'dır.

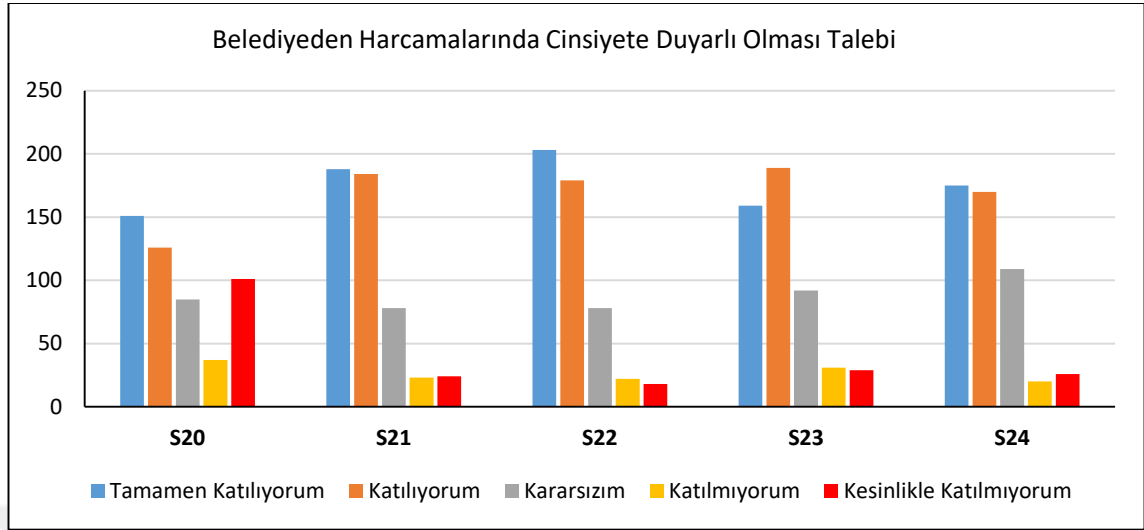
Bu sonuçlar, vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından belediyelerin kadına yönelik şiddetle mücadele duyarlı olmasının oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Günümüzde kadın-erkek eşitsizliği ve kadına yönelik şiddetin daha da artması dolayısıyla, buna yönelik olarak gerekli birim ve yetkililerce bu sorunların azaltılması veya giderilmesine ilişkin faaliyetlerin ve uygulamaların yapılması ve önlemlerin alınması vatandaşlar tarafından önemli görülmektedir.

3.8.1.1.5. Belediyeden Harcamalarında Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi

Ölçeğin “Belediyeden Harcamalarında Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi” adlı faktörü toplam 5 sorudan (S20-S24) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.50 ve Şekil 3.24’te gösterilmektedir.

Tablo 3.50: Belediyeden Harcamalarında Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Belediyeden Harcamalarında Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi (Açıklayıcılık=%6,907)	20	Belediyeler kadın girişimcilere daha fazla proje ve kredi yardımı yaparak pozitif ayrımcılık uygulamalıdır	3,38
	21	Belediyeler kadınların işyeri açmalarını kolaylaştırmalıdır.	3,97
	22	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için kadın istihdamını geliştirecek harcamalar yapmalıdır.	4,05
	23	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için ayni ve nakdi yardımlar yapmalıdır	3,84
	24	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için sosyal-kültürel harcamaları kullanmalıdır	3,90
Toplam Faktör Ortalaması			3,826

Şekil 3.24: Belediyeden Harcamalarında Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörü

Ankete katılan 500 kişinin belediye harcamalarının cinsiyete duyarlı olmasına yönelik talebini ifade eden sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde katılımcılar, belediyelerin kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için sosyo-kültürel harcamaları kullanması (345, %69), kadın istihdamını geliştirecek harcamalar yapması (382, %76,4) ve ayni-nakdi yardımlar yapması gerektiğini (348, %69,6), düşünmektedirler. Bunun yanı sıra kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için belediyelerin, kadınların iş yeri açmalarını kolaylaştırması (372, %74,4) ve kadın girişimcilere daha fazla proje ve kredi yardımı yaparak pozitif ayrımcılık uygulaması (277, %55,4) gerektiğini ifade etmektedir. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 3.38 - 4.05 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Vatandaşın belediyeden harcamalarında cinsiyete duyarlı olma talebini ölçen faktörün genel ortalaması ise 3,826'dır.

Bu sonuçlar, vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından belediye harcamalarının cinsiyete duyarlılığının önemli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla belediyelerin, kadın-erkek eşitliğinde dezavantajlı konumda olan kadınların (ya da erkeklerin) avantajlı konuma getirilerek ekonomik özgürlüğünü elde etmesine yardımcı olabileceğini düşünmektedirler.

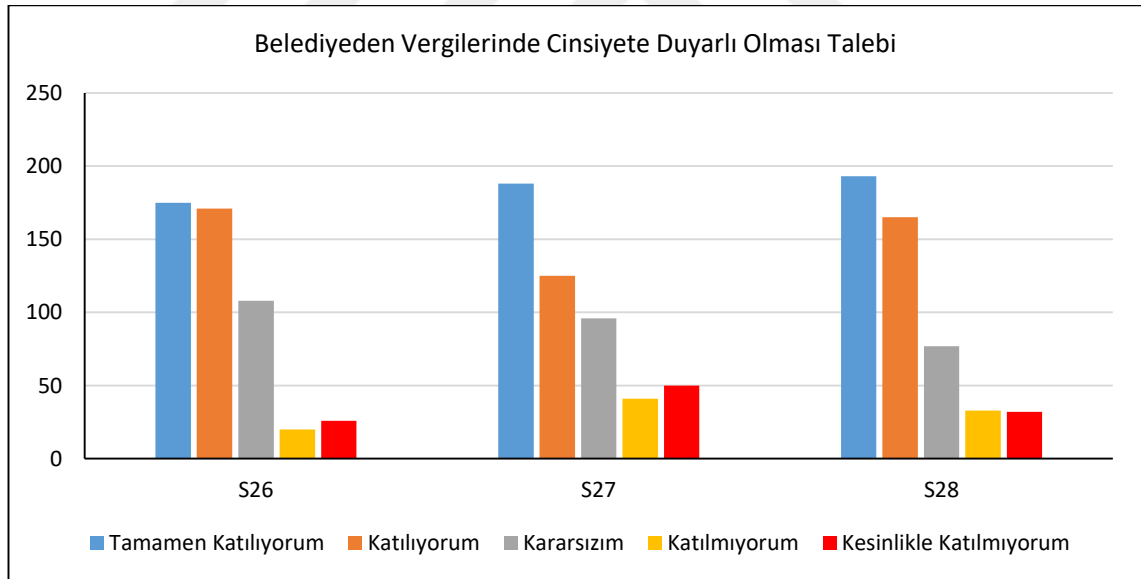
3.8.1.1.6. Belediyeden Vergilerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi

Ölçeğin “Belediyeden Vergilerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi” adlı faktörü toplam 3 sorudan (S26, S27, S28) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.51 ve Şekil 3.25’te gösterilmektedir.

Tablo 3.51: Belediyeden Vergilerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Belediyeden Vergilerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi	26	Belediyelerin kadın yoksulluğu konusuna daha fazla önem vermesi gerekir.	3,90
	27	Belediyeler kadın istihdam eden iş yerlerine vergi avantajı getirmelidir	3,72
	28	Belediyeler kadın girişimcilere mümkün olduğunca vergi indirim ve muafiyetleri sağlamalıdır.	3,91
(Açıklayıcılık=%6,021)			
Toplam Faktör Ortalaması			3,8422

Şekil 3.25: Belediyeden Vergilerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi Faktörü

Belediye vergilerinin cinsiyete duyarlılığı açısından ankete katılan 500 kişinin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde; belediye vergilerinin cinsiyete duyarlı olması talebi faktöründe bulunan ifadelerle yönelik katılımcılar, belediyelerin kadın yoksulluğu konusuna daha fazla önem vermesini (346, %69,2) ve dolayısıyla kadın girişimcilere vergi indirim ve muafiyetleri sağlaması (358, %71,6) ve kadın istihdam eden iş yerlerine

de vergi avantajı getirmesi (313, %62,6) gerektiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 3.91 - 3.72 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Faktörde yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,8422'dir.

Bu sonuçlar, vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından belediye vergilerinin cinsiyete duyarlılığının önemli olduğunu göstermektedir.

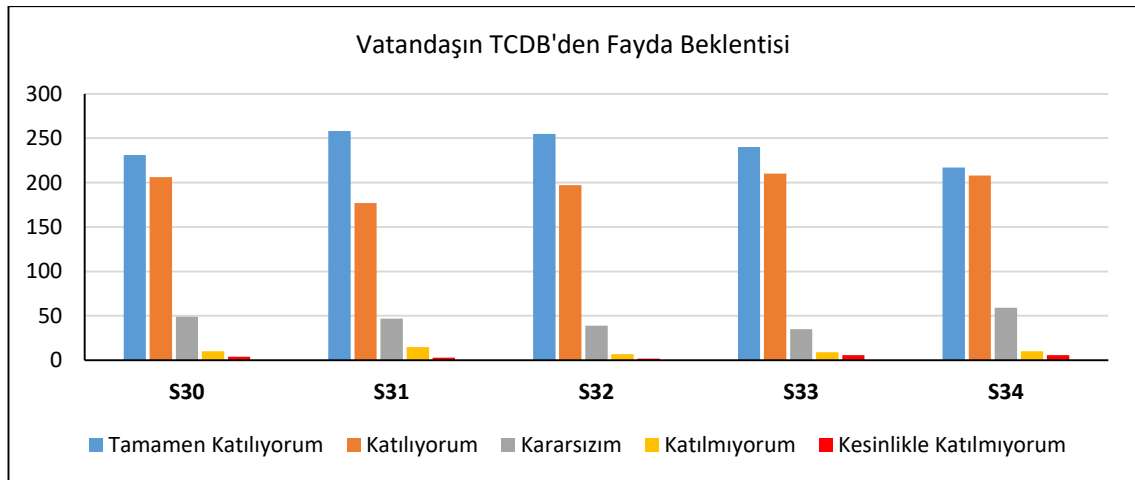
3.8.1.1.7. Vatandaşın TCDB'den Fayda Beklentisi

Ölçeğin "Vatandaşın TCDB'den Fayda Beklentisi" adlı faktörü toplam 5 sorudan (S30-S34) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.52 ve Şekil 3.26'da gösterilmektedir.

Tablo 3.52: Vatandaşın TCDB'den Fayda Beklentisi Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Vatandaşın TCDB'den Fayda Beklentisi (Açıklayıcılık=%5,755)	30	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması toplumun refahının artmasını sağlar.	4,30
	31	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması ekonomik kalkınmayı hızlandırır.	4,34
	32	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması katılımcılığın artmasını sağlar.	4,39
	33	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırır.	4,34
	34	Belediyelerin kadın-erkek eşitsizliğini çözmeye katkı sağlar.	4,24
	Toplam Faktör Ortalaması		4,3228

Şekil 3.26: Vatandaşın TCDB'den Fayda Beklentisi Faktörü

Vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemekten fayda beklentisi faktöründe bulunan ifadelerle ankete katılan 500 kişinin verdikleri cevaplar incelendiğinde katılımcılar, belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bütçe yapmasının, kadın-erkek eşitsizliğini çözmeye katkı sağlayacağı (425, %85), katılımcılığı (452, %90,4), şeffaflığı ve hesap verebilirliği artıracığı (450, %90), ekonomik kalkınmayı hızlandıracağı (435, %87) ve dolayısıyla toplumsal refahın artmasını sağlayacağını (437, %87,4) ifade ederek, toplumsal cinsiyete duyarlı yapılan bir bütçenin birçok yararının olduğunu düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 4.24 - 4.39 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Faktörde yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 4,3228'dir.

Bu sonuçlar, vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından vatandaşların TCDB'den fayda beklentisinin oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri belirleyen faktörlere ilişkin bilgilere Tablo 3.53'te yer verilmiştir. Buna göre toplamda yedi faktörün ortalaması 4,22202, açıklayıcılığı ise %63,170'tir. Bu faktörler içerisinde vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından 4,54636 ortalaması ve %15,201 açıklayıcılığı ile toplumsal cinsiyet eşitliği talebi faktörünün önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Tablo 3.53: TCDB Talebi Ölçeği Faktörlerinin Açıklayıcılığı ve Ortalamaları

Faktörün Adı	Açıklayıcılığı	Ort.	Derece
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Talebi	%15,201	4,54636	Çok Yüksek
Belediyeden Hizmetlerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi	%10,718	4,285	Çok Yüksek
Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi	%9,581	4,378	Çok Yüksek
Belediyeden Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmesi Talebi	%9,001	4,356	Çok Yüksek
Belediyeden Harcamalarında Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi	%6,907	3,826	Yüksek
Belediyeden Vergilerinde Cinsiyete Duyarlı Olması Talebi	%6,021	3,8422	Yüksek
Vatandaşın TCDB'den Fayda Beklentisi	%5,755	4,3228	Çok Yüksek
VATANDAŞLARIN TCDB TALEBİ ÖLÇEĞİ	%63,170	4,2224	ÇOK YÜKSEK

Talebin düzeyini nitel olarak ifade etmek için çok zayıf, zayıf, orta, yüksek ve çok yüksek şeklinde 5'li bir derecelendirme sistemi kullanılabilir. Likert ölçeğinde

sorulara verilen yanıtlar en düşük 1 en yüksek 5 olarak puanlandığı için $5-1=4$ eşitliğinden $4/5= 0,80$ bulunur. Bu işlemlerle en düşük ve en yüksek ortalama arasındaki eşik değerin 0,80 olduğu görülmektedir. Buna göre 1,00 – 1,80 aralığı “çok zayıf”, 1,81 – 2,60 aralığı “zayıf”, 2,61 – 3,40 aralığı “orta”, 3,41 – 4,20 aralığı “yüksek” ve son olarak 4,21 – 5,00 aralığı “çok yüksek” (Alcueres, 2020: 4) düzeyi ifade edecektir. Tablo 3.54’te görüldüğü gibi *Eskişehir’de ikamet eden vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe talebi 4,22’lik ortalama ile “çok yüksek” düzeydedir.*

3.8.1.2. Vatandaşların TCDB Talebinin Sosyo-Demografik Belirleyicileri

Vatandaşların TCDB talebini cinsiyet, yaş, eğitim durumu vb. sosyo-demografik faktörlerin etkileyip etkilemediğinin araştırılması etkinlik artışı sağlamada yol gösterici olabilir. Bu nedenle araştırmada vatandaşın TCDB talebinin sosyo-demografik faktörlere göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediği test edilecektir. Bu kapsamda hangi tür analizin yapılacağına karar verilebilmesi için ölçekteki verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakılması gerekmektedir.

Tablo 3.54: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeği Normallik Testi

	Tests of Normality					
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Vatandaşların TCDB Talebi	,100	500	,000	,908	500	,000
a. Lilliefors Significance Correction						

p<0,05

Tablo 3.54’e göre vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme talebi ölçeğinin sig (p) değeri 0,000 ve p<0,05 olduğu için ölçekteki verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu nedenle aşağıdaki analizlerde verilerin normal dağılmadığı durumlarda kullanılan parametrik olmayan testlerden Mann-Witney U testi ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

Mann-Witney U testi; iki farklı grup arasında fark olup olmadığını araştırmak için kullanılmaktadır (Kalaycı, 2017: 99; Bayram, 2013:116). Kruskal Wallis H testi; üç veya daha fazla grup arasında fark olup olmadığını araştırmak için kullanılmaktadır (Kalaycı, 2017: 106; Bayram, 2013: 122).

3.8.1.2.1. Cinsiyetin Talebe Etkisi

Katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme talebi ölçeğinden aldığı puanların cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Mann-Witney U testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Vatandaşların TCDB Talebi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Vatandaşların TCDB Talebi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.55: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Ölçek	Cinsiyet	N	Mean Rank (Sıra Ortalaması)	U	P
Vatandaşların TCDB Talebi	Kadın	248	287,47	22080,500	,000*
	Erkek	252	214,12		

*p<0,05

Araştırmaya katılan katılımcıların TCDB Talebi Ölçeğinden aldıkları puan sıra ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, Mann Whitney U testi yapılmıştır. Analiz sonucunda araştırmaya katılan katılımcıların TCDB Talebi Ölçeğinden aldıkları puanların sıra ortalamaları bakımından kadın katılımcılar ile erkek katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($p<0,000$) tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle ***vatandaşların TCDB talepleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.***

Tablo 3.55'e göre kadınların, TCDB talebi ölçeğine ilişkin sıra ortalamaları erkeklere göre daha yüksektir. Bu durum kadınların erkeklere göre toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin taleplerinin daha fazla olduğunu ifade etmektedir. Diğer bir deyişle kadınların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi erkeklere göre daha fazla benimsedikleri söylenebilir. Nitekim Tablo 3.56'da görüldüğü gibi kadınların TCDB talebi ortalaması 4,3582 iken erkeklerin 4,0886'dır.

Tablo 3.56: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Cinsiyete Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Cinsiyet	N	Ortalama	Düzey
Vatandaşların TCDB Talebi	Kadın	248	4,3582	ÇOK YÜKSEK
	Erkek	252	4,0886	YÜKSEK

3.8.1.2.2. Yaşın Talebe Etkisi

Katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme talebinin yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Vatandaşların TCDB Talebi yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Vatandaşların TCDB Talebi yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.57: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Yaşa Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Vatandaşların TCDB Talebi is the same across categories of Yaş .	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,778	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Tablo 3.57 incelendiğinde katılımcıların yaş grupları arasında TCDB Talep Ölçeğine göre p değeri 0,778 ve $p > 0,05$ olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre, katılımcıların yaşlarına bağlı olarak TCDB Talepleri değişiklik göstermemektedir. Dolayısıyla katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin taleplerinin yaşa bağlı olmadığı söylenebilir. Nitekim Tablo 3.58’de yaş gruplarına göre TCDB talebinin birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 3.58: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Yaşa Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Yaş Grubu	N	Ortalama	Düzy
Vatandaşların TCDB Talebi	16 – 23	122	4,2093	ÇOK YÜKSEK
	24 – 29	95	4,2114	ÇOK YÜKSEK
	30 – 39	114	4,1714	YÜKSEK
	40 – 49	84	4,2747	ÇOK YÜKSEK
	50 – 59	37	4,2754	ÇOK YÜKSEK
	60 ve üzeri	48	4,2660	ÇOK YÜKSEK

3.8.1.2.3. Medeni Durumun Talebe Etkisi

Katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme talebinin medeni durum değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Vatandaşların TCDB Talebi medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Vatandaşların TCDB Talebi medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.59: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Medeni Duruma Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Vatandaşların TCDB Talebi is the same across categories of Medeni D.	7,911	,048	Reject the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Tablo 3.59 incelendiğinde katılımcıların medeni durumları arasında TCDB Talep Ölçeğine göre p değeri 0,048 ve $p < 0,05$ olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Kruskal Wallis H Testi sonucunda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme talep ölçeğinde ortaya çıkan farklılığın hangi grup veya gruplar arasında olduğu ise Tablo 3.60'da gösterilmektedir. Tablo 3.60'da bonferroni düzeltmeli uyarlanmış anlamlılık düzeyleri 0,05'ten yüksek olduğu için farklılığın olduğu grupları uyarlanmamış p değeri göstermektedir.

Tablo 3.60: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinde Medeni Duruma Göre Farklılık

Pairwise Comparisons of Medeni Durum					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Boşanmış-Bekar	5,080	36,155	,140	,888	1,000
Boşanmış-Evli	25,758	36,412	,707	,479	1,000
Boşanmış-Eşi Vefat Etmiş	140,903	64,882	2,172	,030	,179
Bekar-Evli	20,679	13,318	1,553	,120	,723
Bekar-Eşi Vefat Etmiş	-135,824	55,328	-2,455	,014	,085
Evli-Eşi Vefat Etmiş	-115,145	55,496	-2,075	,038	,228

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is, 05.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Tablo 3.60'daki bilgilere göre vatandaşların TCDB taleplerinin “bekâr” ile “eşi vefat etmiş” grubu arasında ($p=0,014<0,05$), “boşanmış-eşi vefat etmiş” arasında ($p=0,030<0,05$) ve “evli-eşi vefat etmiş” grubu arasında ($p=0,038<0,05$) istatistiksel olarak farklılık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3.61: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Medeni Duruma Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Medeni Durum	N	Ortalama	Düzy
Vatandaşların TCDB Talebi	Bekâr	263	4,1930	YÜKSEK
	Evli	213	4,2550	ÇOK YÜKSEK
	Boşanmış	17	4,0978	YÜKSEK
	Eşi Vefat Etmiş	7	4,6333	ÇOK YÜKSEK

Tablo 3.61’de görüldüğü gibi bekârların TCDB talebi düzeyi 4,1930’la “yüksek” seviyede iken eşi vefat etmiş olanların 4,6333 ile “çok yüksek” seviyededir. Yine Tablo 3.61’e göre eşi vefat etmiş kişilerin TCDB talebi düzeyi ortalaması boşanmış bireylere göre daha yüksektir. Eşi vefat etmişlerin evlilere göre de taleplerinin daha fazla olduğu göze çarpmaktadır.

3.8.1.2.4. Eğitim Düzeyinin Talebe Etkisi

Katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme talebinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Vatandaşların TCDB Talebi eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Vatandaşların TCDB Talebi eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.62: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Vatandaşların TCDB Talebi is the same across categories of Eğitim.	8,229	,144	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Tablo 3.62 incelendiğinde katılımcıların eğitim durumları TCDB Talep Ölçeğine göre p değeri 0,144 ve $p>0,05$ olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre, katılımcıların eğitim düzeylerine bağlı olarak TCDB Talep Ölçeği değişiklik göstermemektedir. Nitekim ölçeğin gruplara göre aritmetik ortalama dağılımlarını gösteren Tablo 3.63'teki ortalamaların da birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin taleplerinin eğitim düzeylerine bağlı olmadığı söylenebilir.

Tablo 3.63: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Eğitim Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	Düzye
Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyi	İlkokul	47	4,1994	YÜKSEK
	Ortaokul	32	4,1571	YÜKSEK
	Lise	156	4,2578	ÇOK YÜKSEK
	Ön Lisans	42	4,3017	ÇOK YÜKSEK
	Lisans	208	4,1980	YÜKSEK
	Lisansüstü	15	4,1806	YÜKSEK

3.8.1.2.5. Mesleğin Talebe Etkisi

Katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme talebinin meslek değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H_0 : Vatandaşların TCDB Talebi mesleki duruma göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H_1 : Vatandaşların TCDB Talebi mesleki duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.64: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Mesleklere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Vatandaşların TCDB Talebi is the same across categories of Meslek.	7,961	,336	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Tablo 3.64 incelendiğinde katılımcıların meslekleri TCDB Talep Ölçeğine göre p değeri 0,336 ve $p > 0,05$ olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre, katılımcıların mesleklerine bağlı olarak TCDB Talep Ölçeği değişiklik göstermemektedir. Nitekim ölçeğin gruplar bazında aritmetik ortalamalarını gösteren Tablo 3.65'te de ortalamaların birbirine yakın olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin talepleri mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 3.65: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Meslek Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Meslek Grubu	N	Ortalama	Düzye
Eskişehir'de TCDB'nin Uygulanma Düzeyi	Ücretli	109	4,2371	ÇOK YÜKSEK
	Ticaret Erbabı	31	4,0359	YÜKSEK
	Serbest Meslek E.	35	4,1185	YÜKSEK
	Çiftçi	6	4,1516	YÜKSEK
	Emekli	56	4,2838	ÇOK YÜKSEK
	Ev Hanımı	75	4,3292	ÇOK YÜKSEK
	Öğrenci	134	4,1834	YÜKSEK
	Diğer	54	4,2592	ÇOK YÜKSEK

3.8.1.2.6. Sektörün Talebe Etkisi

Katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme talebinin sektör değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Vatandaşların TCDB Talebi çalışılan sektöre göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Vatandaşların TCDB Talebi çalışılan sektöre göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.66: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Sektöre Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Vatandaşların TCDB Talebi is the same across categories of Sektör.	1,420	,492	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Tablo 3.66 incelendiğinde katılımcıların çalıştıkları sektör TCDB Talep Ölçeğine göre p değeri 0,492 ve $p>0,05$ olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre, katılımcıların çalıştıkları sektöre bağlı olarak TCDB Talep Ölçeği değişiklik göstermemektedir. Nitekim grupların aritmetik ortalamalarını gösteren Tablo 3.67’de de ortalamaların birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin talepleri çalıştıkları sektörlerle göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 3.67: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Sektöre Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Sektör	N	Ortalama	Düzy
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	Kamu	47	4,1718	YÜKSEK
	Özel	188	4,2155	ÇOK YÜKSEK
	Çalışmıyor	265	4,2362	ÇOK YÜKSEK

3.8.1.2.7. Gelir Düzeyinin Talebe Etkisi

Katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme talebinin gelir düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

***H₀:** Vatandaşların TCDB Talebi gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.*

***H₁:** Vatandaşların TCDB Talebi gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.*

Tablo 3.68: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Gelir Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Vatandaşların TCDB Talebi is the same across categories of Gelir .	6,113	,191	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Tablo 3.68 incelendiğinde katılımcıların gelir düzeyleri TCDB Talep Ölçeğine göre p değeri 0,191 ve $p>0,05$ olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre, katılımcıların gelir düzeylerine bağlı olarak TCDB Talep Ölçeği değişiklik göstermemektedir. Nitekim gelir düzeyi gruplarında ölçeğin aritmetik ortalamalarını gösteren Tablo 3.69’da da ortalamaların birbirine yakın değerler

aldığı görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin taleplerinin gelir durumuna göre farklılık göstermediği söylenebilir.

Tablo 3.69: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Gelir Düzeyine Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Gelir Düzeyi	N	Ortalama	Düzy
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	0 – 1.000 TL	109	4,2007	ÇOK YÜKSEK
	1.001 – 2.021 TL	157	4,2397	ÇOK YÜKSEK
	2.022 – 3.000 TL	96	4,2862	ÇOK YÜKSEK
	3.001 – 4.000 TL	69	4,2482	ÇOK YÜKSEK
	4.001 ve üzeri TL	69	4,1024	YÜKSEK

3.8.1.2.8. İkamet Süresinin Talebe Etkisi

Katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme talebinin ikamet süresi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Vatandaşların TCDB Talebi Eskişehir’de ikamet etme süresine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Vatandaşların TCDB Talebi Eskişehir’de ikamet etme süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.70: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin Eskişehir’de ikamet etme Süresine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Vatandaşların TCDB Talebi is the same across categories of İkamet Süresi .	5,895	,207	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Tablo 3.70 incelendiğinde katılımcıların Eskişehir’de ikamet etme süreleri TCDB Talep Ölçeğine göre p değeri 0,207 ve $p > 0,05$ olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre, katılımcıların Eskişehir’de ikamet etme sürelerine bağlı olarak TCDB Talep Ölçeği değişiklik göstermemektedir. Nitekim TCDB Talep Ölçeğinin gruplara göre aritmetik ortalamalarına da bakıldığında değerlerin birbirine oldukça yakın olduğu göze çapmaktadır (Bkz. Tablo 3.71).

Dolayısıyla katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin taleplerinin Eskişehir’de ikamet etme sürelerine göre farklılık göstermediği söylenebilir.

Tablo 3.71: Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin İkamet Sürelerine Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	İkamet Süresi	N	Ortalama	Düzy
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	2 yıldan az	41	4,1610	YÜKSEK
	2-5 yıl	105	4,1661	YÜKSEK
	6-9 yıl	68	4,2830	ÇOK YÜKSEK
	10-19 yıl	68	4,2689	ÇOK YÜKSEK
	20 yıl ve üzeri	218	4,2276	ÇOK YÜKSEK

3.8.2. Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği ve Sosyo-Demografik Belirleyicileri

3.8.2.1. Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği ve Faktörleri

Çalışmada uygulanan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anketinin 36-61 soru aralığı (26 soru) Eskişehir ilinde belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyete duyarlılık düzeyini ya da bir diğer deyişle TCDB’nin uygulanma düzeyini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçeğe ilişkin faktörleri ortaya çıkarabilmek amacıyla açıklayıcı faktör analizinin yapılması tercih edilmiştir.

Çalışmada SPSS 21 istatistik programı aracılığı ile açıklayıcı faktör analizi yapılmış ve Tablo 3.72’de görüldüğü gibi KMO değeri 0,812 bulunmuştur. Ayrıca Bartlett testinin $\alpha = 0,000$ düzeyinde anlamlı olması, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar olduğunu ve veri setinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.72: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği için KMO Değeri ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçütü		,812
Bartlett Küresellik Testi	Ki-Kare test istatistiği	4539,854
	Serbestlik derecesi	190
	Test İstatistiğinin Olasılık Değeri	,000

Tablo 3.73: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Ortak Varyans Tablosu

	Communalities	
	Initial	Extraction
K.38	1,000	,565
K.39	1,000	,530
K.40	1,000	,786
K.41	1,000	,757
K.42	1,000	,747
K.43	1,000	,670
K.44	1,000	,714
K.45	1,000	,711
K.46	1,000	,713
K.47	1,000	,557
K.48	1,000	,546
K.49	1,000	,815
K.50	1,000	,716
K.52	1,000	,888
K.53	1,000	,872
K.55	1,000	,684
K.56	1,000	,650
K.57	1,000	,667
K.58	1,000	,752
K.60	1,000	,582

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tabloda 3.73’te ortak varyans tablosu sonuçlarına yer verilmiştir. İlk aşamada 36-61 arası sorularda yapılan faktör analizi sonucunda ortak varyans tablosuna göre, 0,50’nin altında düşük ortak varyansa sahip olan 51, 54, 59 ve 61. sorular analizden çıkartılarak yeniden yapılmıştır. Ancak faktör analizi sonucunda aynı faktör grubu içerisinde yer alan S36. “Kentsel yaşantımız erkek egemen bir yapıdadır.” ve S.37. “Kentsel hizmetlerin sunumunda kadınlara yeterince öncelik verilmektedir.” ifadeleri arasında tam olarak kavramsal bir bütünlük sağlanamadığı için ilgili sorular teker teker analiz dışı bırakılmış ve toplamda 20 soru ile faktör analizi yeniden yapılmıştır.

Faktör analizi uygulanırken bir ifadenin ilgili faktör grubunda değerlendirilmesi için faktör yükü 0,40 olarak belirlenmiş ve böylece aynı ifadenin birden fazla faktöre yüklenmesi önlenmiştir. Faktör analizi, varimax dik döndürmesi sonuçlarında maddeler toplam altı faktör altında gruplanmıştır.

Tablo 3.74’te korelasyon matrisinin özdeğerleri toplamı, toplam gözlenen değişken sayısına eşit olduğundan her bir özdeğerin 20’ye bölünmesi neticesinde açıklanan varyans değerleri hesaplanmıştır.

Tablo 3.74: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Özdeğer İstatistiğine Bağlı Faktör Sayısı ve Açıklanan Toplam Varyans

Component	Total Variance Explained								
	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	4,908	24,539	24,539	4,908	24,539	24,539	3,972	19,858	19,858
2	3,864	19,318	43,858	3,864	19,318	43,858	2,591	12,956	32,814
3	1,642	8,209	52,067	1,642	8,209	52,067	1,969	9,843	42,657
4	1,253	6,267	58,333	1,253	6,267	58,333	1,885	9,425	52,081
5	1,213	6,067	64,401	1,213	6,067	64,401	1,815	9,075	61,156
6	1,043	5,214	69,614	1,043	5,214	69,614	1,692	8,458	69,614
7	,829	4,146	73,761						
8	,709	3,547	77,308						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tablo 3.74’te görüldüğü gibi belirlenen altı faktör toplam varyansın %69,614’ünü açıklamaktadır. Tablo 3.75’te ise nihai raporlamaya göre döndürülmüş faktör analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3.75: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Döndürülmüş Faktör Analizi Sonuçları

Rotated Component Matrix ^a						
	Component					
	1	2	3	4	5	6
S36	Soru Çıkarıldı.					
S37	Soru Çıkarıldı.					
S38	,695					
S39	,690					
S40	,877					
S41	,858					
S42	,847					
S43	,795					
S44		,787				
S45		,821				
S46		,794				
S47		,575				
S48			,447			
S49			,874			
S50			,780			
S51	Soru Çıkarıldı.					
S52				,897		
S53				,885		
S54	Soru Çıkarıldı.					
S55					,805	
S56					,725	
S57						,764
S58						,826
S59	Soru Çıkarıldı.					
S60						,673
S61	Soru Çıkarıldı.					

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 6 iterations.

Tablo 3.75’te faktör analizinin nihai sonucu yer almaktadır. Birinci grubu oluşturan ifadeler 0,877 ile 0,690 değerleri arasında, ikinci grubu oluşturan ifadeler 0,821 ile 0,575 değerleri arasında, üçüncü grubu oluşturan ifadeler 0,874 ile 0,447 değerleri arasında, dördüncü grubu oluşturan ifadeler 0,897 ile 0,885 değerleri arasında, beşinci grubu oluşturan ifadeler 0,805 ile 0,725 değerleri arasında ve son grup olan altıncı grubu oluşturan ifadeler ise 0,826 ile 0,673 değerleri arasında değerler olmak üzere faktör yükü üstlenmiştir.

Toplam 20 ifade açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre altı faktörde gruplanmıştır. Sonuç olarak birinci faktör 38, 39, 40, 41, 42 ve 43. sorularından oluşurken, ikinci faktör 44, 45, 46 ve 47.sorulardan oluşmaktadır. Üçüncü faktör 48, 49

ve 50. sorulardan ve dördüncü faktör 52 ve 53. sorulardan oluşmaktadır. Beşinci faktör, 55 ve 56. sorulardan ve altıncı faktör 57, 58 ve 60. sorulardan oluşmaktadır. Toplam 26 sorudan 36, 37, 51, 54, 59 ve 61. sorular ise faktör analizine uygun sonuçlar vermediğinden dolayı faktör analizi dışında tutulmuştur.

Tablo 3.75’te yer alan döndürülmüş faktör yükleri verilen ifadelere ilişkin analizler sonucunda 20 ifade ve altı boyuttan oluşan Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği elde edilmiştir. Faktör analizi sonucuna göre altı faktör grubu kendisini oluşturan ifadelerin niteliği doğrultusunda adlandırılmıştır. Buna göre birinci faktör “Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi”, ikincisi “Eskişehir’de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyi”, üçüncüsü “Eskişehir’de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği”, dördüncüsü “Eskişehir’de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizması Yeterliliği”, beşincisi “Eskişehir’de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılık Açısından Yeterliliği”, ve son olarak altıncısı “Eskişehir’de Belediyenin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi” şeklinde adlandırılmıştır.

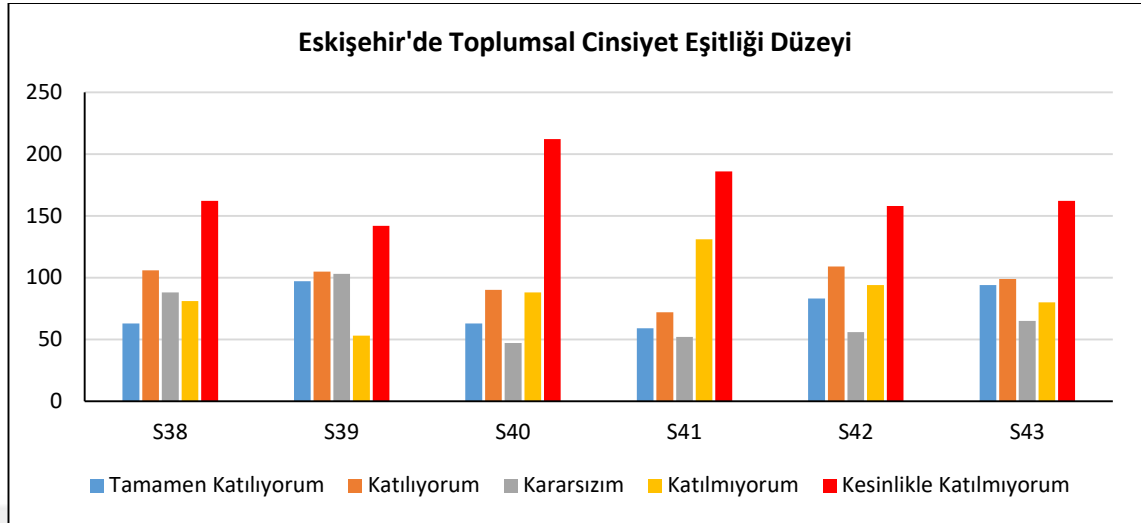
3.8.2.1.1. Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi

Ölçeğin “Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi” adlı ilk faktörü toplam 6 sorudan (S38-S43) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.76 ve Şekil 3.27’de gösterilmektedir.

Tablo 3.76: Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.	Eşitlik Düz. Ort*
Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi (Açıklayıcılık=%19,858)	38	Yaşadığım yerde kadın ve erkekler arasında kamu hizmetlerine erişim açısından eşitsizlik olduğunu düşünüyorum.	2,65	3,35
	39	İçinde bulunduğum belediyede kadınların karar alma makamlarında yeterince yer alamadıklarını düşünüyorum.	2,92	3,08
	40	Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok eğitim alanında eşitsizlik vardır.	2,41	3,59
	41	Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok sağlık alanında eşitsizlik vardır.	2,37	3,63
	42	Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok çalışma (iş-ücret) alanında eşitsizlik vardır.	2,73	3,27
	43	Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok sosyal güvenlik alanında eşitsizlik vardır.	2,77	3,23
Toplam Faktör Ortalaması				3,3573*

* Eşitlik düzeyini göstermesi için ters kodlama yapılarak ortalamalar hesaplanmıştır.

Şekil 3.27: Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi Faktörü

Eskişehir’de toplumsal cinsiyet eşitliği düzeyi açısından ankete katılan 500 kişinin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde; “Eskişehir’de toplumsal cinsiyet eşitliği düzeyi” faktöründe bulunan ifadelere yönelik katılımcılar, yaşadıkları Eskişehir ilinde, kamu hizmetlerine erişim (243, %48,6), eğitim (300, %60), sağlık (317, %63,4), çalışma (iş-ücret) (252, %50,4), sosyal güvenlik (242, %48,4) gibi alanlar açısından kadın ve erkekler arasında herhangi bir eşitsizliğin olmadığını ve kadınların belediyenin karar alma mekanizmalarında yeterince yer aldığını (195, %39) ifade ederek, Eskişehir’de ifade edilen alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin olduğunu düşünmektedirler. Ancak kadınların belediyenin karar alma mekanizmalarında yeterince yer almadığını düşünenlerin (202, %40,4) ve kararsızların (103, %20,6) oranının yüksek olduğu görülmektedir. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 2.37 - 2.92 arası ortalamayla katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Cinsiyet eşitliği düzeyini göstermesi açısından ters kodlama yapıldığında katılımcıların 3.08 ile 3.63 arası ortalamalarla Eskişehir’de genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin bulunduğu yönünde cevaplar verdikleri görülmektedir. Eskişehir’de toplumsal cinsiyet eşitliği düzeyi faktörünün genel ortalaması ise 3,3573’tür. Özetle katılımcılar, Eskişehir’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olmadığını düşünmektedirler.

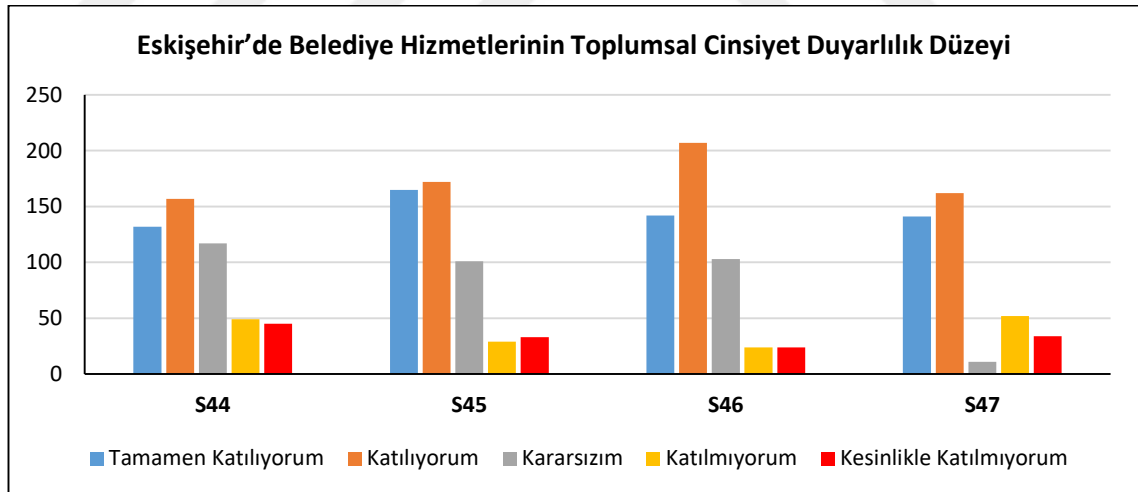
3.8.2.1.2. Eskişehir’de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyi

Ölçeğin “Eskişehir’de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyi” adlı ikinci faktörü toplam 4 sorudan (S44-S47) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.77 ve Şekil 3.28’de gösterilmektedir.

Tablo 3.77: Eskişehir’de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyi Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Eskişehir’de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyi (Açıklayıcılık=%12,956)	44	Kentimizde park ve bahçelerin kadın-erkeklerin ihtiyaçlarına uygun yapıldığını düşünüyorum.	3,56
	45	Kentimizde yaya kaldırımlarının kadın-erkeklerin ihtiyaçlarına uygun yapıldığını düşünüyorum	3,81
	46	Kentimizde toplu ulaşım araçlarının kadın-erkeklerin ihtiyaçlarına uygun olduğunu düşünüyorum	3,84
	47	Kentimizde belediyenin kadına yönelik şiddeti önleyici güvenlik önlemleri aldığını düşünüyorum.	3,65
Toplam Faktör Ortalaması			3,716

Şekil 3.28: Eskişehir’de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Düzeyi Faktörü

Eskişehir’de belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyete duyarlılık düzeyi açısından ankete katılan 500 kişinin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde katılımcılar, yaşadıkları Eskişehir ilinde, kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarına uygun olarak park ve bahçelerin (289, %57,8), yaya kaldırımlarının yapıldığını (337, %67,4), toplu ulaşım araçlarının uygun olduğunu (349, %69,8) ve belediyenin kadına yönelik

şiddeti önleyici güvenlik önlemleri aldığını (303, %60,8) ifade ederek, Eskişehir’de belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde hareket ettiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 3.56 - 3.84 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Eskişehir’de belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyete duyarlılık düzeyi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,716’dır. Bu sonuçlar, Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi açısından belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyet duyarlı olduğunu göstermektedir.

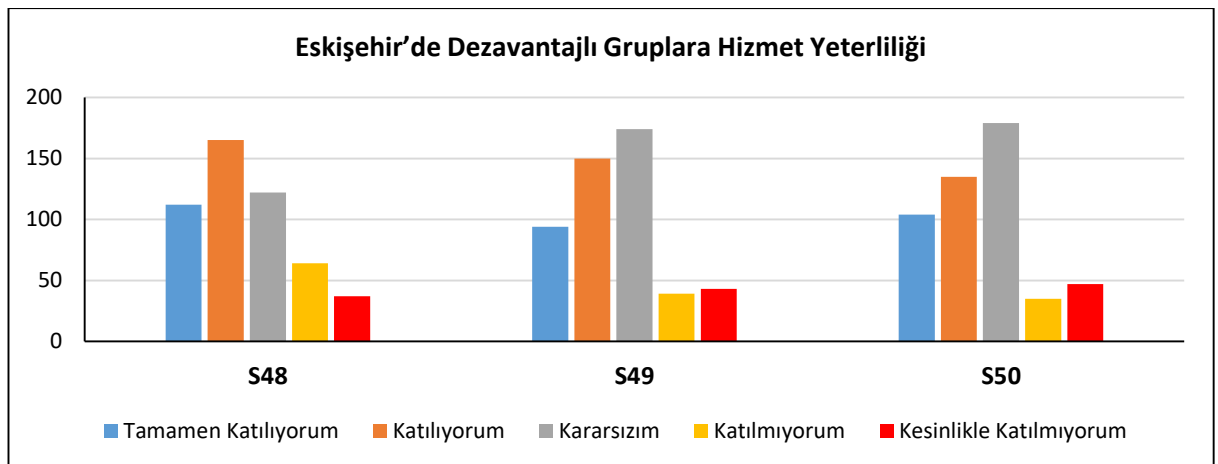
3.8.2.1.3. Eskişehir’de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği

Ölçeğin “Eskişehir’de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği” adlı üçüncü faktörü toplam 3 sorudan (S48-S50) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.78 ve Şekil 3.29’da gösterilmektedir.

Tablo 3.78: Eskişehir’de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Eskişehir’de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği	48	Kentimizde belediyenin şiddet görmüş kadınlara yönelik hizmetlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.	3,50
	49	Kentimizde bakıma muhtaç erkeklere yeterli hizmet verildiğini düşünüyorum.	3,43
	50	Kentimizde bakıma muhtaç kadınlara yeterli hizmet verildiğini düşünüyorum.	3,43
(Açıklayıcılık=%9,843) Toplam Faktör Ortalaması			3,452

Şekil 3.29: Eskişehir’de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği Faktörü

Eskişehir’de dezavantajlı gruplara hizmet yeterliliği faktöründe bulunan ifadelerle yönelik katılımcılar, yaşadıkları şehirde, şiddet görmüş (277, %55,4) ve bakıma muhtaç kadınlara (239, %47,8) ve erkeklere (244, %48,8) yeterli hizmet verildiğini ifade ederek, bu konuda belediyelerin dezavantajlı konumda olan kişilere hizmet verme duyarlılığının olduğunu ve bunun yeterli bir düzeyde olduğunu düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 3.43 - 3.50 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Faktörün genel ortalaması ise 3,452’dir. Bu sonuçlar, Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi açısından dezavantajlı gruplara hizmet yeterliliğinin yeterli seviyede olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte 49 ve 50. sorularda kararsızların sayısının yüksek olması (174, %34,8 ve 179, %35,8) bu konuda bir bilgilendirme eksikliği olabileceğini çağrıştırmaktadır.

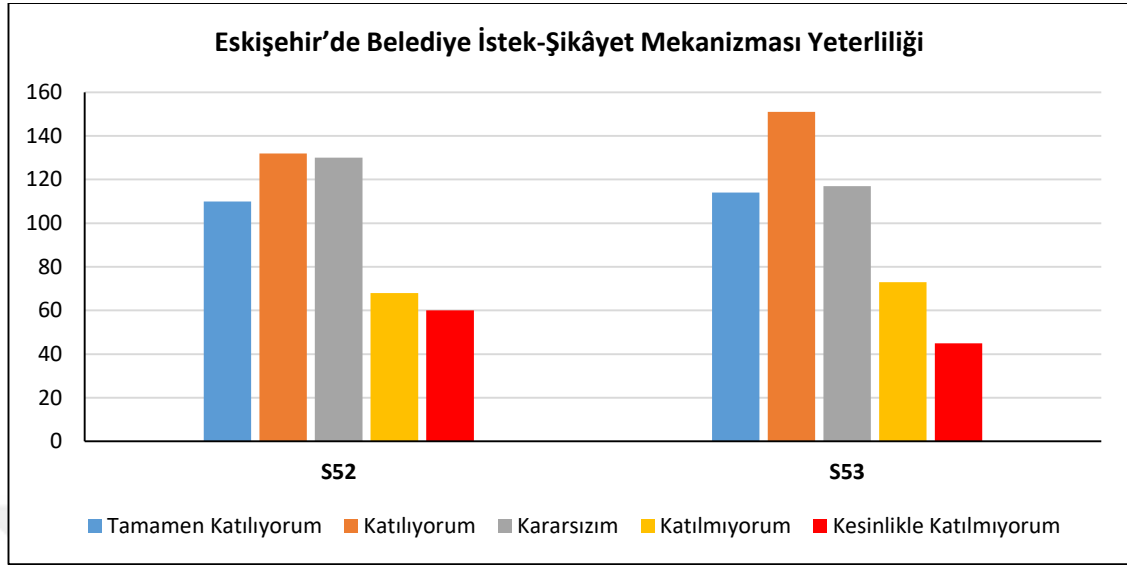
3.8.2.1.4. Eskişehir’de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizması Yeterliliği

Ölçeğin “Eskişehir’de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizmasının Yeterliliği” adlı dördüncü faktörü toplam 2 sorudan (S52-S53) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.79 ve Şekil 3.30’da gösterilmektedir.

Tablo 3.79: Eskişehir’de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizması Yeterliliği Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Eskişehir’de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizması Yeterliliği	52	Kentimizde kadınların istek ve şikâyetlerini belediyeye iletebilecekleri araçlar yeterlidir.	3,33
	53	Kentimizde erkeklerin istek ve şikâyetlerini belediyeye iletebilecekleri araçlar yeterlidir.	3,43
(Açıklayıcılık=%9,425)			Toplam Faktör Ortalaması 3,38

Şekil 3.30: Eskişehir’de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizması Yeterliliği Faktörü

Eskişehir’de belediye istek-şikâyet mekanizması yeterliliği açısından ankete katılan 500 kişinin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde; “Eskişehir’de belediye istek-şikâyet mekanizması yeterliliği” faktöründe bulunan ifadelerle yönelik katılımcılar, yaşadıkları Eskişehir ilinde, kadınların (242, %48,7) ve erkeklerin (265, %53) istek ve şikâyetlerini belediyeye iletebilecekleri araçların yeterli olduğu ifade etmişlerdir. Ancak bu iki soruda kararsızların yüksek sayıda olması (130, %26 ve 117, %23,4) dikkat çekicidir. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 3.33 - 3.43 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Eskişehir’de belediye istek-şikâyet mekanizması yeterliliği faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,38’dir. Bu sonuçlar Eskişehir’de belediye istek-şikâyet mekanizmasının genel olarak yeterli olduğunu ancak bu konuda atılması gereken adımlar olduğunu göstermektedir.

3.8.2.1.5. Eskişehir’de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılık Açısından Yeterliliği

Ölçeğin “Eskişehir’de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılık Açısından Yeterliliği” adlı beşinci faktörü toplam 2 sorudan (S55-S56) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.80 ve Şekil 3.31’de gösterilmektedir.

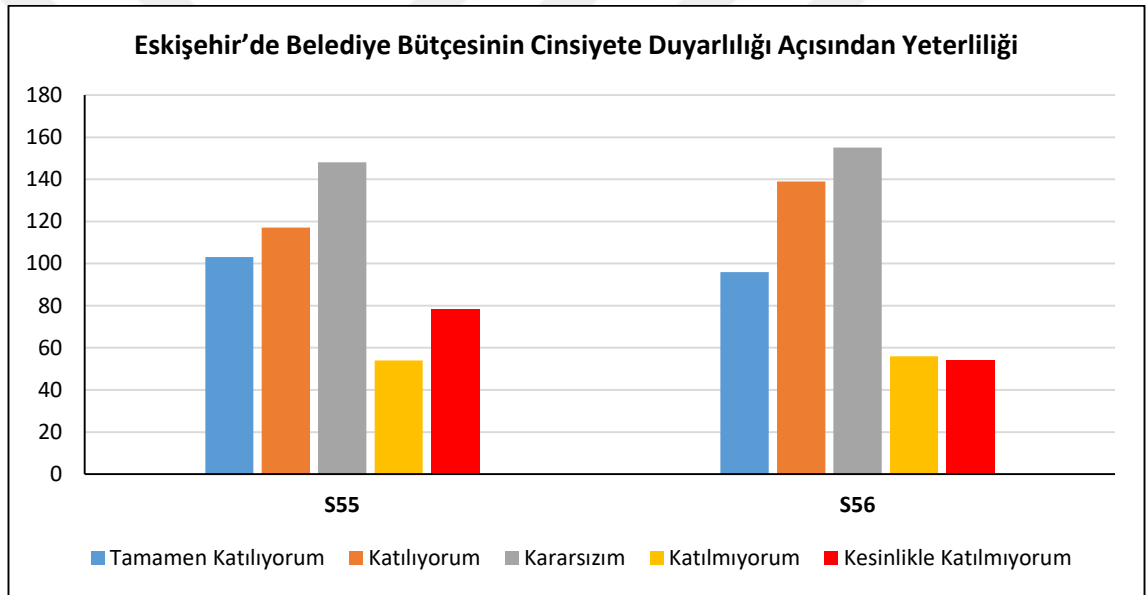
Tablo 3.80: Eskişehir’de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Yeterliliği Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Eskişehir’de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılık Açısından Yeterliliği	55	Belediye bütçesinden kadına yeteri kadar pay ayrılmadığını düşünüyorum (AO=3,23).	2,77*
	56	Belediye bütçesinden erkeğe yeteri kadar pay ayrıldığını düşünüyorum.	3,33
Toplam Faktör Ortalaması			3,054

(Açıklayıcılık=%9,075)

* Ters kodlama ile hesaplanan ortalama değildir.

Şekil 3.31: Eskişehir’de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılık Açısından Yeterliliği Faktörü

Eskişehir’de belediye bütçesinin cinsiyete duyarlılık açısından yeterliliği konusunda ankete katılan 500 kişinin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde katılımcılar Eskişehir’de belediyelerin bütçesinden erkeğe yeterince pay ayrıldığını (235, %47) ancak kadına yeterince pay ayrılmadığını (220, %44) ifade etmişlerdir. Belediye bütçesinin cinsiyete duyarlılık açısından yeterlilik düzeyini sayısal olarak göstermesi için S55 ters kodlandığında bütçenin kadınların ihtiyaçlarına duyarlılığının nispeten düşük (AO=2.77<3) olduğu göze çarpmaktadır. Faktör ortalamasının 3,054 ve kararsızların oranının %30 civarı olduğu düşünüldüğünde Eskişehir’de belediye bütçesinin cinsiyete

duyarlılık açısından yeterli düzeye ulaşması için çeşitli tedbirler alınması gerektiği görülmektedir.

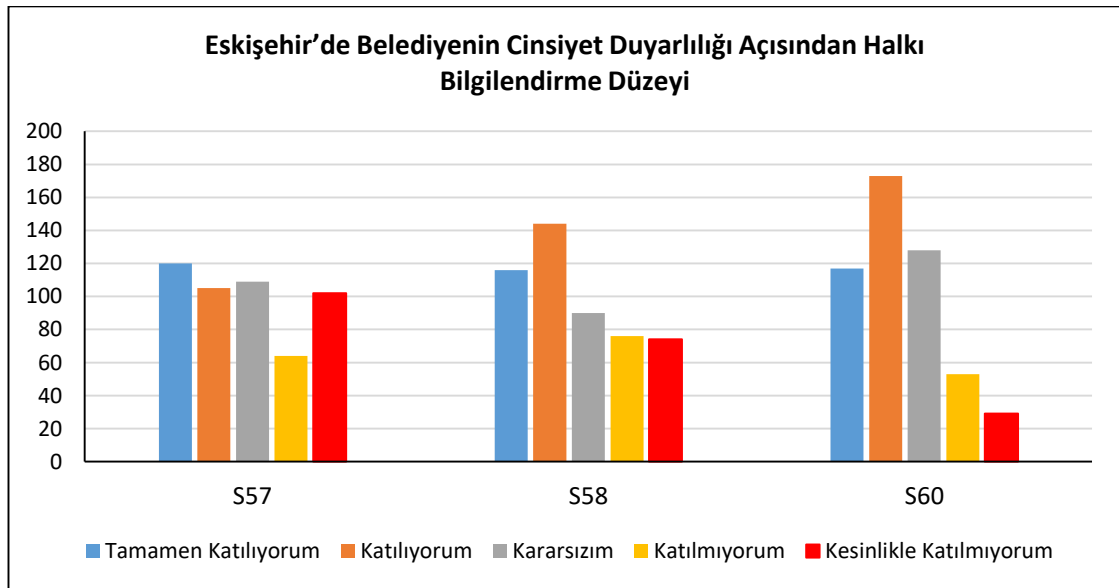
3.8.2.1.6. Eskişehir’de Belediyenin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi

Ölçeğin “Eskişehir’de Belediyenin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi” adlı altıncı faktörü toplam 3 sorudan (S57-S58, S60) oluşmaktadır. Faktöre ilişkin bilgiler Tablo 3.81 ve Şekil 3.32’de gösterilmektedir.

Tablo 3.81: Eskişehir’de Belediyenin Cinsiyet Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi Faktörüne İlişkin Bilgiler

Faktörün Adı	Soru No	İlgili İfadeler	Ort.
Eskişehir’de Belediyenin Cinsiyet Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi	57	Kentimizde kadınlar ve erkekler kent yaşamına dair hakları konusunda aynı düzeyde bilgi sahibidirler.	3,15
	58	Belediyenin kadın-erkek eşitliğini sağlamak için yaptığı çalışmalar konusunda beni yeterince bilgilendirdiğini düşünüyorum.	3,30
	60	Kadın temsili için oluşturulan kent konseyleri kadın meclisleri gibi oluşumlar yeterlidir ve etkin çalışmaktadır.	3,59
(Açıklayıcılık=%8,458) Toplam Faktör Ortalaması			3,35

Şekil 3.32: Eskişehir’de Belediyenin Cinsiyet Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi Faktörü

Eskişehir’de belediyenin cinsiyete duyarlılığı açısından halkı bilgilendirme düzeyine ilişkin ankete katılan 500 kişinin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde katılımcıların Eskişehir ilinde, kadınların ve erkeklerin kent yaşamına dair hakları konusunda aynı düzeyde bilgi sahibi olduklarını (225, %45), kadın-erkek eşitliğini sağlamak için yaptığı çalışmalar konusunda belediyenin vatandaşları yeterince bilgilendirdiğini (260, %52) ifade ederek, belediyenin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda duyarlı ve bu konularda bilgilendirme düzeyinin yüksek olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca Eskişehir’de kadın temsili için oluşturulan kent konseyleri, kadın meclisleri gibi oluşumların yeterli olduğunu ve etkin çalıştığını (290, %58) düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 3.15 - 3.59 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Eskişehir’de belediyenin cinsiyet duyarlılığı açısından halkı bilgilendirme düzeyi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,35’tir.

Tablo 3.82: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Faktörlerinin Açıklayıcılığı ve Ortalamaları

Faktörün Adı	Açıklayıcılık	Ort.	Derece
Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi	%19,858	3,3573	Orta
Eskişehir’de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Duyarlılık Düzeyi	%12,956	3,716	Yüksek
Eskişehir’de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği	%9,843	3,4520	Yüksek
Eskişehir’de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizması Yeterliliği	%9,425	3,38	Orta
Eskişehir’de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Yeterliliği	%9,075	3,054	Orta
Eskişehir’de Belediyenin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi	%8,458	3,35	Orta
ESKİŞEHİR’DE TCDB’NİN UYGULANMA DÜZEYİ ÖLÇEĞİ	%69,614	3,3849	ORTA

Eskişehir’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulanan düzeyini belirleyen faktörlere ilişkin bilgilere Tablo 3.82’de yer verilmiştir. Buna göre toplamda altı faktörün ortalaması 3,3849, açıklayıcılığı ise %69,614’tür. Bu faktörler içerisinde Eskişehir’de belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulanan düzeyi açısından 3,3573 ortalama ve %19,858’lik açıklayıcılığı ile Eskişehir’de toplumsal cinsiyet eşitliği düzeyi faktörünün önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Faktör analizi ile oluşturulan ölçeğe göre *Eskişehir’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme*

belediyeler tarafından uygulanma düzeyinin 3,38'lik ortalama ile “orta” düzeyde olduğu belirtilebilir.

3.8.2.2. Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyinin Sosyo-Demografik Belirleyicileri

Eskişehir’de belediyeler düzeyinde TCDB’nin uygulanma düzeyini katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslekleri gibi sosyo-demografik faktörlerin etkileyip etkilemediğinin tespit edilmesi uygulama etkinliğini artırmada yol gösterici olabilir. Bu kapsamda hangi tür analizin yapılacağına karar verilebilmesi için ölçekteki verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakılması gerekmektedir.

Tablo 3.83: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Normallik Testi

	Tests of Normality					
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	,052	500	,002	,987	500	,000

a. Lilliefors Significance Correction

p<0,05

Tablo 3.83’e göre Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeğinin sig (p) değeri 0,002 ve p<0,05 olduğu için ölçekteki verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Bu nedenle aşağıdaki analizlerde verilerin normal dağılmadığı durumlarda kullanılan parametrik olmayan testlerden Mann-Witney U testi ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

3.8.2.2.1. Cinsiyetin Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyine Etkisi

Katılımcıların Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeğinden aldığı puanların cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Mann-Witney U testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.84: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği Cinsiyete Göre Mann-Witney U Testi Sonucu

Ölçek	Cinsiyet	N	Mean Rank (Sıra Ortalaması)	U	P
Eskişehir’de TCDB’ nin Uygulanma Düzeyi Ölçeği	Kadın	248	243,33	33025,000	,271*
	Erkek	252	257,55		

*p>0,05

Mann Whitney U testi sonucunda araştırmaya katılan katılımcıların Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeğinden aldıkları puanların sıra ortalamaları bakımından kadın katılımcılar ile erkek katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($p = 0,271 > 0,05$) tespit edilememiştir. Buna göre katılımcıların Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyine ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Nitekim kadınlara göre Eskişehir’de Belediyelerin TCDB’yi Uygulama Düzeyi 3,3512 iken erkeklerde bu ortalama 3,4180’dir (Bkz. Tablo 3.85).

Tablo 3.85: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyinin Cinsiyete Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Cinsiyet	N	Ortalama	Düzey
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	Kadın	248	3,3512	ORTA
	Erkek	252	3,4180	YÜKSEK

3.8.2.2.2. Yaşın Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyine Etkisi

Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyinin katılımcıların yaşlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H_0 : Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H_1 : Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.86: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Yaşa Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test Statistic	Sig.	Decision
1	The distribution of Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi is the same across categories of Yaş.	25,632	,000	Reject the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Tablo 3.86’deki test sonuçları incelendiğinde $p=0,000<0,05$ olduğundan H_0 hipotezi reddedilir. Bu nedenle Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyinin katılımcıların yaşlarına göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur. Kruskal Wallis H Testi sonucunda Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeğinde yaş grupları arasında ortaya çıkan farklılığın hangi grup veya gruplar arasında olduğu ise Tablo 3.87’de gösterilmektedir.

Tablo 3.87’deki Kruskal Wallis H Testi sonuçlarına göre katılımcıların yaş gruplarına göre Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi dikkate alındığında, 60 ve üzeri yaş grubu ile 16-23 ($p=0,000<0,05$) ve 40-49 ($p=0,039<0,05$) yaş grubu; 30-39 yaş grubu ile 16-23 yaş grubu arasında ($p=0,023<0,05$) farklılık olduğu gözlenmektedir. Ancak, diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 3.87: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinde Yaş Grupları Arasında Farklılık

Pairwise Comparisons of Yaş					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
60 ve üzeri-50-59	47,495	31,605	1,503	,133	1,000
60 ve üzeri-30-39	55,825	24,858	2,246	,025	,371
60 ve üzeri-24-29	71,308	25,583	2,787	,005	,080
60 ve üzeri-16-23	115,468	24,615	4,691	,000	,000
60 ve üzeri-40-49	78,763	26,140	3,013	,003	,039
50-59-30-39	8,330	27,334	,305	,761	1,000
50-59-24-29	23,813	27,996	,851	,395	1,000
50-59-40-49	31,268	28,505	1,097	,273	1,000
50-59-16-23	67,973	27,114	2,507	,012	,183
30-39-24-29	15,483	20,069	,771	,440	1,000
30-39-40-49	-22,938	20,774	-1,104	,270	1,000
30-39-16-23	59,643	18,819	3,169	,002	,023
24-29-40-49	-7,455	21,637	-,345	,730	1,000
24-29-16-23	44,160	19,768	2,234	,025	,382
40-49-16-23	36,705	20,483	1,792	,073	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is, 05.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Tablo 3.88 incelendiğinde 60 yaş ve üzeri grupta yer alan katılımcılara göre Eskişehir’de TCDB’nin belediyelerce uygulanma düzeyi 3,10 olup bu ortalamanın 16 – 23 grubunda 3,54 ve 40 – 49 grubunda 3,41 olduğu görülmektedir. Bu verilere göre 60 yaş ve üzerinde olanlar, söz konusu yaş gruplarına göre TCDB’nin Eskişehir’de uygulanma düzeyinin daha düşük olduğu görüşündedirler. Ayrıca Kruskal Wallis H Testi sonuçlarına göre 16 – 23 yaş grubunun 30 – 39 grubuna göre TCDB’nin Eskişehir’de uygulanma seviyesinin daha iyi olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Tablo 3.88: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Yaşa Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Yaş Grubu	N	Ortalama	Düzye
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	16 – 23	122	3,5494	YÜKSEK
	24 – 29	95	3,4044	YÜKSEK
	30 – 39	114	3,3062	ORTA
	40 – 49	84	3,4178	YÜKSEK
	50 – 59	37	3,3270	ORTA
	60 ve üzeri	48	3,1021	ORTA

3.8.2.2.3. Medeni Durumun Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyine Etkisi

Eskişehir’de TCDB’nin belediyelerce uygulanma düzeyinin katılımcıların medeni durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

***H₀:** Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.*

***H₁:** Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.*

Kruskal Wallis H Testi sonuçlarını gösteren Tablo 3.89 incelendiğinde, Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeği ile katılımcıların medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki çıktığından ($p=0,017<0,05$) H_0 hipotezi reddedilir. Böylece H_1 hipotezi kabul edilerek, Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyinin katılımcıların medeni durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 3.89: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Medeni Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test Statistic	Sig.	Decision
1	The distribution of Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi is the same across categories of Medeni Durum	10,180	,017	Reject the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Kruskal Wallis H Testi sonucunda hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğu Tablo 3.90’da gösterilmektedir. Tablo 3.90’da bonferroni düzeltmeli uyarlanmış anlamlılık düzeyleri 0,05’ten yüksek olduğu için farklılığın olduğu grupları uyarlanmamış p değeri göstermektedir. Buna göre evli ve bekârlar arasında ($p=0,021<0,05$) ve bekârlar ile boşanmışlar arasındaki ($p=0,046<0,05$) farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 3.90: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinde Medeni Duruma Göre Farklılık

Pairwise Comparisons of Medeni Durum					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Eşi Vefat Etmiş-Boşanmış	-25,324	64,879	-,390	,696	1,000
Eşi Vefat Etmiş-Evli	66,716	55,494	1,202	,229	1,000
Eşi Vefat Etmiş-Bekar	97,373	55,326	1,760	,078	,470
Boşanmış-Evli	41,392	36,410	1,137	,256	1,000
Boşanmış-Bekar	72,049	36,153	1,993	,046	,278
Evli-Bekar	-30,657	13,317	-2,302	,021	,128

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is, 05.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Tablo 3.91 medeni duruma göre Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi ortalamalarını göstermektedir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu gruplara bakıldığında bekârların (AO=3,44) hem evlilere (AO=3,33) hem de boşanmışlara (AO=3,25) göre Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyini daha olumlu gördükleri ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.91: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Medeni Duruma Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Medeni Durum	N	Ortalama	Düzye
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	Bekâr	263	3,4426	YÜKSEK
	Evli	213	3,3377	ORTA
	Boşanmış	17	3,2500	ORTA
	Eşi Vefat E.	7	2,9782	ORTA

3.8.2.2.4. Eğitim Durumunun Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyine Etkisi

Eskişehir’de TCDB’nin belediyelerce uygulanma düzeyinin katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Kruskal Wallis H Testi sonuçlarını gösteren Tablo 3.92’ye göre Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeği ile katılımcıların eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığından ($p=0,125>0,05$) H₀ hipotezi kabul H₁ hipotezi reddedilir. Bu nedenle Eskişehir’de belediyelerin TCDB’nin uygulanma düzeyinin katılımcıların eğitim durumuna göre farklılaşma göstermediği söylenebilir.

Tablo 3.92: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Eğitim Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi is the same across categories of Eğitim Durumu.	8,633	,125	Retain the null hypothesis.
Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.				

Nitekim eğitim durumuna göre aritmetik ortalamaları gösteren Tablo 3.93’te de ortalamaların birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Her ne kadar lise ve lisans mezunlarının ortalamaları “yüksek” düzeyi gösterse de diğer eğitim gruplarına yakın ortalamalara sahip olduklarından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 3.93: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Eğitim Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	Düzey
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	İlkokul	47	3,2920	ORTA
	Ortaokul	32	3,2361	ORTA
	Lise	156	3,4364	YÜKSEK
	Ön Lisans	42	3,2616	ORTA
	Lisans	208	3,4200	YÜKSEK
	Lisansüstü	15	3,3157	ORTA

3.8.2.2.5. Mesleğin Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyine Etkisi

Eskişehir’de TCDB’nin belediyelerce uygulanma düzeyinin katılımcıların mesleklerine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.94: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Mesleklere Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test Statistic	Sig.	Decision
1	The distribution of Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi is the same across categories of Meslek.	14,741	,039	Reject the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Tablo 3.94 incelendiğinde yapılan Kruskal Wallis H Testinde, Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeği ile katılımcıların meslekleri arasında anlamlı bir ilişki çıktığından ($p=0,039<0,05$) H_0 hipotezi red H_1 hipotezi kabul edilir. Bu nedenle Eskişehir’de TCDB’nin belediyelerce uygulanma düzeyinin katılımcıların mesleğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu farklılığın hangi meslek grupları arasında olduğu ise Tablo 3.95’te gösterilmektedir. Tablo 3.95’te bonferroni düzeltmeli uyarlanmış anlamlılık düzeyleri 0,05’ten yüksek olduğu için farklılığın olduğu grupları uyarlanmamış p değerleri göstermektedir

Tablo 3.95: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinde Mesleklere Göre Farklılık

Pairwise Comparisons of Mesleki Durumu					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Emekli-Serbest Meslek Erbabı	7,870	31,129	,253	,800	1,000
Emekli-Ev Hanımı	-15,450	25,514	-,606	,545	1,000
Emekli-Ticaret Erbabı	19,928	32,341	,616	,538	1,000
Emekli-Ücretli	55,394	23,752	2,332	,020	,551
Emekli-Öğrenci	-58,625	22,988	-2,550	,011	,301
Emekli-Diğer	-67,309	27,554	-2,443	,015	,408
Emekli-Çiftçi	84,086	62,058	1,355	,175	1,000
Serbest Meslek Erbabı-Ev Hanımı	-7,580	29,574	-,256	,798	1,000
Serbest Meslek Erbabı-Ticaret Erbabı	12,058	35,631	,338	,735	1,000
Serbest Meslek Erbabı-Ücretli	47,525	28,068	1,693	,090	1,000
Serbest Meslek Erbabı-Öğrenci	-50,755	27,424	-1,851	,064	1,000
Serbest Meslek Erbabı-Diğer	-59,439	31,350	-1,896	,058	1,000
Serbest Meslek Erbabı-Çiftçi	-76,217	63,835	-1,194	,232	1,000
Ev Hanımı-Ticaret Erbabı	4,478	30,847	,145	,885	1,000
Ev Hanımı-Ücretli	39,945	21,674	1,843	,065	1,000
Ev Hanımı-Öğrenci	-43,175	20,834	-2,072	,038	1,000
Ev Hanımı-Diğer	-51,859	25,783	-2,011	,044	1,000
Ev Hanımı-Çiftçi	68,637	61,293	1,120	,263	1,000
Ticaret Erbabı-Ücretli	35,467	29,406	1,206	,228	1,000
Ticaret Erbabı-Öğrenci	-38,697	28,793	-1,344	,179	1,000
Ticaret Erbabı-Diğer	-47,381	32,554	-1,455	,146	1,000
Ticaret Erbabı-Çiftçi	-64,159	64,434	-,996	,319	1,000
Ücretli-Öğrenci	-3,230	18,634	-,173	,862	1,000
Ücretli-Diğer	-11,914	24,041	-,496	,620	1,000
Ücretli-Çiftçi	-28,692	60,581	-,474	,636	1,000
Öğrenci-Diğer	-8,684	23,286	-,373	,709	1,000
Öğrenci-Çiftçi	25,461	60,285	,422	,673	1,000
Dİğer-Çiftçi	16,778	62,169	,270	,787	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is, 05.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Tablo 3.95’teki Kruskal Wallis H Testi sonuçlarına göre katılımcılardan emekli olanlar ile ücretli ($p=0,02<0,05$), öğrenci ($p=0,011<0,05$) ve diğer grubu ($p=0,015<0,05$) arasında ve ev hanımı-öğrenci ($p=0,038<0,05$), ev hanımı-diğer grubunda ($p=0,044<0,05$) anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmektedir.

Nitekim Tablo 3.96’dan istatistiksel olarak anlamlı grupların ortalamaları incelendiğinde emeklilerin (AO=3,2468–orta), ücretlilere (AO=3,4343–yüksek), öğrencilere (AO=3,4527–yüksek) ve diğerlerine (AO=3,4761–yüksek) göre Eskişehir’deki TCDB uygulamasını biraz daha düşük düzeyde yeterli buldukları göze çarpmaktadır. İstatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu bir diğer grupta da ev

hanımlarının (AO=3,3028–orta) öğrencilere (AO=3,4527–yüksek) ve diğerlerine (AO=3,4761–yüksek) göre Eskişehir’deki TCDB uygulamasını daha düşük düzeyde gördükleri göze çarpmaktadır.

Tablo 3.96: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Meslek Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Meslek Grubu	N	Ortalama	Düzy
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	Ücretli	109	3,4343	YÜKSEK
	Ticaret Erbabı	31	3,2984	ORTA
	Serbest Meslek E.	35	3,2734	YÜKSEK
	Çiftçi	6	3,5648	YÜKSEK
	Emekli	56	3,2468	ORTA
	Ev Hanımı	75	3,3028	ORTA
	Öğrenci	134	3,4527	YÜKSEK
	Diğer	54	3,4761	YÜKSEK

3.8.2.2.6. Sektörün Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyine Etkisi

Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyinin katılımcıların çalıştıkları sektöre göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların çalıştıkları sektörlere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların çalıştıkları sektörlere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.97: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Sektöre Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi is the same across categories of Sektör.	1,446	,485	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Tablo 3.97 incelendiğinde yapılan Kruskal Wallis H Testinde, Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeği ile katılımcıların çalıştıkları sektörleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığından ($p=0,485>0,05$) H_0 hipotezi kabul H_1 hipotezi reddedilir. Bu nedenle Eskişehir’de belediyelerin TCDB’nin uygulanma düzeyinin katılımcıların

çalıştıkları sektörlerle göre farklılaşma göstermediği söylenebilir. Nitekim Tablo 3.98’de görüldüğü gibi gruplar arasındaki aritmetik ortalamalar birbirlerine çok yakındır.

Tablo 3.98: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Sektöre Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Sektör	N	Ortalama	Düzy
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	Kamu	47	3,4048	YÜKSEK
	Özel	188	3,4135	YÜKSEK
	Çalışmıyor	265	3,3611	ORTA

3.8.2.2.7. Gelir Düzeyinin Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyine Etkisi

Eskişehir’de belediyelerce TCDB’nin uygulanma düzeyinin katılımcıların gelir düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların gelir seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların gelir seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.99: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Gelir Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test Statistic	Sig.	Decision
1	The distribution of Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi is the same across categories of Gelir.	8,297	,081	Retain the null hypothesis.
Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050				

Tablo 3.99 incelendiğinde yapılan Kruskal Wallis H Testinde, Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeği ile katılımcıların gelirleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmadığından ($p=0,081$; $p>0,05$) H_0 hipotezi kabul H_1 hipotezi reddedilir. Buna göre Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyinin katılımcıların gelirine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Nitekim Tablo 3.100’de görüldüğü gibi gruplar arasındaki aritmetik ortalamalar birbirlerine çok yakındır.

Tablo 3.100: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Gelir Düzeyine Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	Gelir Düzeyi	N	Ortalama	Düzy
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	0 – 1.000 TL	109	3,5064	YÜKSEK
	1.001 – 2.021 TL	157	3,3152	ORTA
	2.022 – 3.000 TL	96	3,3905	ORTA
	3.001 – 4.000 TL	69	3,3480	ORTA
	4.001 ve üzeri TL	69	3,3806	ORTA

3.8.2.2.8. İkamet Süresinin Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyine Etkisi

Eskişehir’de TCDB’nin belediyelerde uygulanma düzeyinin katılımcıların ikamet süresine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Kruskal Wallis H testi yapılmıştır ve buna yönelik iki hipotez kurulmuştur:

H₀: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların Eskişehir’de ikamet etme süresine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

H₁: Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi katılımcıların Eskişehir’de ikamet etme süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3.101: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin Eskişehir’de İkamet Etme Süresine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonucu

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi is the same across categories of İkamet Süresi.	9,995	,041	Reject the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is, 050.

Tablo 3.101 incelendiğinde yapılan Kruskal Wallis H Testinde, Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeği ile katılımcıların Eskişehir’de ikamet etme süreleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p=0,041<0,05$) görüldüğünden H_0 hipotezi red H_1 hipotezi kabul edilir, Bu nedenle Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyinin katılımcıların Eskişehir’de ikamet etme süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 3.102: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinde İkamet Etme Sürelerine Göre Farklılık

Pairwise Comparisons of İkamet Süresi					
Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
6-9 Yıl-2 yıldan az	34,818	28,565	1,219	,223	1,000
6-9 Yıl-10-19 Yıl	-47,096	24,776	-1,901	,057	,573
6-9 Yıl-20 Yıl ve üzeri	-53,526	20,067	-2,667	,008	,076
6-9 Yıl-2-5 Yıl	67,254	22,488	2,991	,003	,028
2 yıldan az-10-19 Yıl	-12,277	28,565	-,430	,667	1,000
2 yıldan az-20 Yıl ve üzeri	-18,707	24,593	-,761	,447	1,000
2 yıldan az-2-5 Yıl	-32,436	26,605	-1,219	,223	1,000
10-19 Yıl-20 Yıl ve üzeri	-6,430	20,067	-,320	,749	1,000
10-19 Yıl-2-5 Yıl	20,158	22,488	,896	,370	1,000
20 Yıl ve üzeri-2-5 Yıl	13,728	17,161	,800	,424	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is, 05.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Kruskal Wallis H Testi sonucunda farklılığın hangi grup veya gruplar arasında olduğu ise Tablo 3.102’de gösterilmektedir. Buna göre 2-5 yıl ile 6-9 yıl grubu ($p=0,028<0,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Tablo 3.103’teki aritmetik ortalamalara bakıldığında 2-5 yıl ikamet edenlerin (AO=3,4778-Yüksek) 6-9 yıl grubuna (AO=3,1863-Orta) göre Eskişehir’deki TCDB uygulamasını daha iyi olarak gördükleri anlaşılmakta ve bu uygulamadan daha memnun oldukları göze çarpmaktadır.

Tablo 3.103: Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinin İkamet Sürelerine Göre Aritmetik Ortalamaları

Ölçek	İkamet Süresi	N	Ortalama	Düzy
Eskişehir’de TCDB’nin Uygulanma Düzeyi	2 yıldan az	41	3,3384	ORTA
	2-5 yıl	105	3,4778	YÜKSEK
	6-9 yıl	68	3,1863	ORTA
	10-19 yıl	68	3,3646	ORTA
	20 yıl ve üzeri	218	3,4172	YÜKSEK

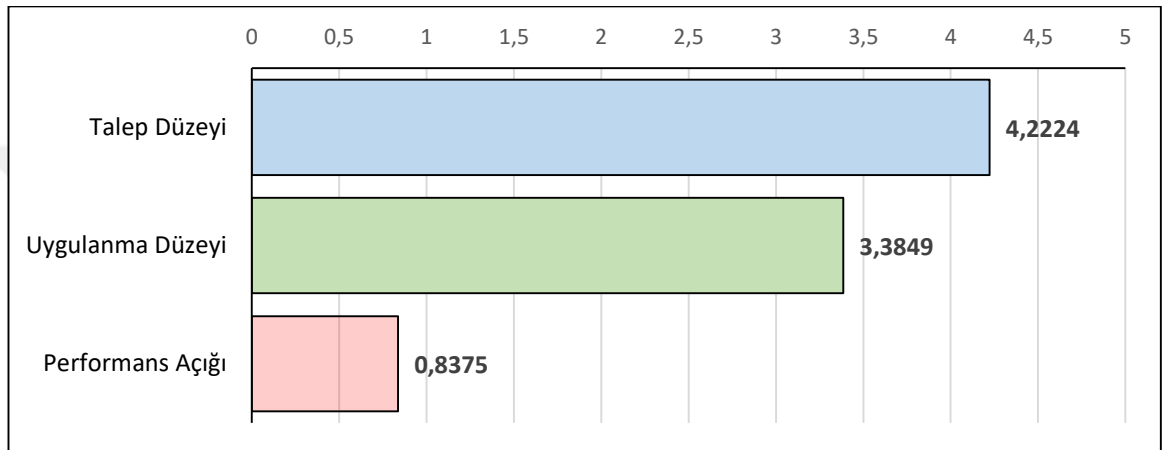
3.8.3. Eskişehir’de TCDB’nin Talebi Karşılama Düzeyi

Çalışma kapsamında Eskişehir ilindeki vatandaşlara uygulanan anketten elde edilen verilerin analizi sonucunda; vatandaşın toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik taleplerini ortaya koyan “Vatandaşın TCDB talebi” ve Eskişehir’deki belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarının değerlendirilmesini

içeren “Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi” adlı iki ölçek oluşturulmuştur. Buna göre;

Eskişehir’de ikamet eden vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe talebi 4,2224’lük ortalama ile “ÇOK YÜKSEK” düzeydedir. Buna karşın Eskişehir’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme belediyeler tarafından uygulanma düzeyinin 3,3849’luk ortalama ile “ORTA” düzeyde olduğu görülmektedir (Bkz. Şekil 3.33).

Şekil 3.33: Eskişehir’de TCDB’nin Beklentiyi Karşılama Durumu

Ankete katılan 500 kişinin verdiği yanıtlar doğrultusunda Eskişehir’deki vatandaşların belediyelerden TCDB yapmaları ve uygulamalarına ilişkin talep düzeyleri 4,2224 olup yüzde olarak ifade edilirse %84,5’tir.

Yanıtlara göre belediyelerin TCDB’yi uygulama yeterliliği ise 3,3849 olup %67,7’dir.

Vatandaşların TCDB talebi düzeyi ile TCDB’nin uygulanma düzeyi arasındaki fark bir anlamda etkinliğin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Buna göre talep ile mevcut durum arasındaki fark ise 0,8375’tir. Bu değerin 0-1 arasında yer alması **genel olarak Eskişehir örneğinde TCDB’nin talebi karşılayabilme anlamında etkin olduğunu** göstermektedir. Yüzde olarak ifade etmek gerekirse Eskişehir’de belediyelerin TCDB talebini karşılama düzeyinin $(67,7 / 84,5)$ %80,1 ve performans açığının $(84,5 - 67,7)$ %16,8 olduğu belirtilebilir.

3.9. TARTIŞMA

Bu çalışmada Türkiye’de yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi en iyi uygulayabilecek potansiyele sahip olan belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin etkinliğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, uygulayıcıların görüşlerini değerlendirmek üzere nitel araştırma yöntemi, vatandaşların algılarının değerlendirilmesi açısından da nicel araştırma yöntemi kullanılarak, belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanabilirliğinin anlaşılması, vatandaşların talep düzeyinin ortaya konması ve uygulama etkinliğinin ölçülmesi ile toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışının etkin uygulanabilmesi için öneriler getirilmesi hedeflenmiştir. Karma yöntemin uygulandığı çalışmadan elde edilen bulgulardan hareketle şu değerlendirmeler yapılabilir:

Çalışmada vatandaşların TCDB yaklaşımını ne ölçüde benimsedikleri - talep ettiklerine ilişkin bir “TCDB talep ölçeği” oluşturulmuştur. Burada özellikle vatandaşların TCDB’yi talep düzeyi ne kadar yüksek olursa bu uygulamanın etkinliğinin de o kadar yüksek olabileceği varsayımından hareket edilmiştir. Bu konuda öncelikle bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve TCDB kavramlarını daha önce duyp duymadıkları öğrenilmeye çalışılmış ve farkındalık düzeylerine bakılmıştır. Eskişehir ilinde yaşayan vatandaşlara uygulanan anket kapsamında katılımcılara, “*Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*” kavramını daha önce duymuş muydunuz?” sorusunda katılımcıların %84’ü toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını duyduğunu ifade etmiş olup kavramı duymayanların oranı yalnızca %16,0’dır. Katılımcıların büyük çoğunluğu toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını duyduklarını ve bunun kaynağı sorulduğunda ise daha çok internet (%43,6) ve televizyon (%16,8) aracılığıyla olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılara “*Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme*” kavramını daha önce duymuş muydunuz?” denildiğinde ise katılımcıların çoğunun (%66,4) bu kavramı duymadığı, duymuş olanların (%33,6) ise yukarıdakine benzer şekilde kaynaklarının daha çok internet (%8,8) ve televizyon (%5,6) olduğunu beyan etmişlerdir. TCDB’nin dayanak noktası toplumsal cinsiyet eşitliğidir ve örneklemdeki büyük çoğunluğun bu kavramı duymuş olması oldukça önemlidir. Zaten ankete katılanların %92,6’sının kadın-erkek eşitliğinin gerekli olduğunu ifade etmiş olmaları da bu konudaki bilinç düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğunun TCDB’yi duymamış olması; bu konunun bir yandan özel nitelikli olması diğer yandan ise kamu, sivil toplum ve medya

kuruluşlarının yeterli tanıtımı yapamadıkları şeklinde yorumlanabilir. Nitekim araştırmanın nitel kısmında da bir katılımcı *“gerek televizyonda gerek radyoda biraz daha tanıtımının duyurunun yapılması gerekiyor. Yani ilk önce halkı bilinçlendirmek gerekiyor. Biraz daha yaygınlaşması, biraz daha kulak aşinalığı olması gerekiyor”* ifadeleriyle bu konunun önemine dikkat çekmektedir. Katılımcıların çoğunluğu TCDB’yi duymamış olsalar da bu kavrama güçlü bir şekilde destek verdikleri belirtilebilir. Çünkü belediyelerin bütçe yaparken kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarını eşit şekilde gözetmesi gerektiğini düşünenlerin oranı %90,4’tür. Dolayısıyla Eskişehir’de yaşayanların her ne kadar bu özel olarak nitelenebilecek terimi çoğunlukla duymamış olsalar da TCDB konusunda önemli bir farkındalığa sahip oldukları söylenebilir. Anket verileri farkındalığı artırmak açısından özellikle internet ve televizyonun önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Vatandaşların TCDB’ye ilişkin talep düzeylerini ölçmek üzere hazırlanan sorulara verilen cevaplar toplam 7 faktörden oluşan **TCDB Talebi Ölçeğini** oluşturmuştur. Talep ölçeğinin birinci faktörü *“toplumsal cinsiyet eşitliği talebi”* adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliğini haklı ve doğru bir uygulama olarak görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının bir insan hakkı olduğunu (%92,2) ve doğru bir uygulama olduğunu (%92,6), toplumun her alanında kadın-erkek eşitliğinin sağlanması gerektiğini (%92), kadın-erkek eşitsizliğinin sadece kadının bir sorunu olmadığını (%91,8) beyan etmişlerdir. Eşitsizliğin giderilmesinde ise hem devletin (%91,8) hem de belediyelerin (%90) aktif rol üstlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 4.46 - 4.60 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Toplumsal cinsiyet eşitliği talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması 4,54636 olup, **Eskişehir’deki vatandaşların toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerinin çok yüksek seviyede olduğu** görülmektedir. Eskişehir’deki vatandaşların kadın-erkek eşitliğini sağlamak açısından hem merkezi idareden hem de belediyelerden önemli bir beklentisinin olması dikkat çekicidir. Nitekim araştırmanın nitel kısmında da katılımcılardan biri *“...Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme...kadının önemini artırmak için toplumda böyle bir uygulamaya ihtiyaç vardır...hizmetler yerelden başlıyor belediyelerden başlıyor. O yüzden belediyelerde uygulanmaya başlanması bunun daha da yukarılara taşınması anlamına geliyor.”* ifadeleriyle toplumsal cinsiyete duyarlı

bütçelemenin özellikle toplumdaki kadınlar açısından önemli olduğunu dile getirmiş ve bu uygulamanın özellikle belediyelerde uygulanmasının önemini vurgulamıştır. Ayrıca katılımcılardan, “...eğer hükümet destekli olursa gerçekten ilerilere götürebileceğini ve istenilen sonucun elde edilebileceğini düşünüyorum.”; “Merkezi hükümetin de bu çalışmaları desteklemesi gerektiğini düşünüyorum.” şeklinde ifadeleriyle, TCDB’nin özellikle devlet tarafından desteklenmesi gerektiğini ve bu uygulamanın yasal bir zorunluluk olması gerektiğini vurgulamışlardır. Cansız (2016) tarafından yapılan çalışmada da katılımcılara “Türkiye’de kadın-erkek eşitliğini en iyi kim sağlayabilir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan %66,2’si devlet ve %6,4’ü ise belediyeler diyerek, eşitsizliğin giderilmesinde en büyük rolü merkezi idare olarak ifade ettiğimiz devlete yüklemiştir.

Talep ölçeğinin ikinci faktörü “**belediyeden hizmetlerinde cinsiyete duyarlı olması talebi**” adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin belediyelerin hizmetlerini kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarını dikkate alarak sunmalarının gerekip gerekmediğine odaklanmıştır. Katılımcılar, kentsel hizmetlerin hem kadınların (%87,8) hem de erkeklerin (%84) ihtiyaçlarını dikkate alarak sunulması gerektiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 4.24 - 4.33 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Belediyeden hizmetlerinde cinsiyete duyarlı olması talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması 4,285 olup, **Eskişehir’deki vatandaşların belediyeden hizmetlerinde cinsiyete duyarlı olması talebinin çok yüksek seviyede olduğu** görülmektedir. Yerel yönetim dışı bir araştırma olmakla birlikte Aktakka (2019) çalışmasında, üniversitelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik algıyı ortaya koymak amacıyla, Adnan Menderes Üniversitesi çalışanları ve üniversite öğrencileri olmak üzere toplamda 399 kişiye anket uygulanmıştır. Ankette katılımcılara “üniversitede kadına ve erkeğe eşit fırsatlar tanınmalıdır.” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılar bu ifadeye %84,2 oranında katılmışlardır. Ayrıca ankette bulunan diğer sorulara göre en yüksek ortalama (4,198) sahip ifade olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla hangi kurum ya da birim olduğu fark etmeksizin verilen hizmetler ve yapılan faaliyetler açısından gerek kadınlara gerekse erkeklere eşit fırsatlar sunularak onların ihtiyaçları doğrultusunda yapılması gerektiği toplumdaki bireyler açısından istenmekte, talep edilmektedir. Ayrıca araştırmanın nitel kısmında da katılımcılardan biri, “**Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kadın ve**

erkeklerle eşit hizmetler götürebilmektir.” ifadesiyle TCDB’nin temelinde eşitlik olduğunu göstermiştir.

Talep ölçeğinin üçüncü faktörü **“belediye bütçesinin cinsiyete duyarlı olması talebi”** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin belediyelerin bütçelerini yaparken kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarını dikkate alarak yapmalarına yönelik düşüncelerini sorgulamaktadır. Katılımcılar, belediyelerin kentte yaşayan kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarını eşit bir şekilde gözetmesi gerektiğini (%90,4) ve kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bütçe yapmalarının zorunlu (%84) olduğunu ifade ederek, belediye bütçesinin cinsiyete duyarlı olmasını ve dolayısıyla belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçenin yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 4.29 - 4.46 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Belediye bütçesinin cinsiyete duyarlı olması talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 4,378 olup, ***Eskişehir’deki vatandaşların belediye bütçesinin cinsiyete duyarlı olması talebinin çok yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Benzer şekilde Aktakka (2019) çalışmasında, katılımcılar üniversitenin bütçesi hazırlanırken kadınlara daha fazla önem verilmesini (%54), daha fazla pay ayrılmasını (%52) adil bulduklarını ifade ederek, üniversite bütçesinden kadına daha fazla pay ayrılması ile toplumsal huzurun (%46,9) ve toplumsal adaletin (%47,6) sağlanacağını düşünmektedirler. Dolayısıyla bireyler, hangi kurum olursa olsun bütçelerini toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde hazırlamalarını istemekte ve bu yaklaşımla hazırlanan bir bütçenin şüphesiz birçok yararının olacağını ifade etmektedir. Nitel araştırmada da belediyelerde çalışan katılımcıların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi nasıl algıladıkları ortaya konulmaya çalışılmış ve katılımcılar genel olarak, “eşitlik ve adalet” kavramları ile bağdaştırarak; “eşitlik, eşit haklar, kadın-erkek fırsat eşitliği, kadın ve erkeklerle eşit hizmet götürebilme ve eşit bütçe sağlanması” şeklinde ifade etmişler ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının bir ihtiyaç olduğunu ve bu uygulamanın zorunlu olması gerektiğini vurgulamışlardır. Dolayısıyla belediyelerde çalışan personelin de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasını benimsedikleri söylenebilir.

Talep ölçeğinin dördüncü faktörü **“belediyeden kadına yönelik şiddetle mücadele etmesi talebi”** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla hizmet verilmesinin belediyelerin temel görevi olarak görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar, belediyelerin kadın-erkek eşitsizliğini

giderme konusunda toplumu bilinçlendirmesini (%77,8), şiddete uğramış kadınlara yönelik hizmet vermesinin (% 88,2) ve kadına yönelik şiddeti önleyici güvenlik önlemleri almasının (%89,6) belediyelerin temel görevlerinden biri olduğunu düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 4.39 - 4.32 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Belediyeden kadına yönelik şiddetle mücadele etmesi talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise, 4,356 olup, **Eskişehir’deki vatandaşların belediyeden kadına yönelik şiddetle mücadele etmesi talebinin çok yüksek seviyede olduğu** görülmektedir. Nitekim katılımcılar “*Belediyez kadın-erkek eşitsizliğini gidermek/önlemek için; hangi alan ya da alanlara öncelik vermelidir?*” şeklinde sorduğumuz çoklu seçenekli ifadeye; %59,8’i Aile içi şiddeti önleme, %43,6’sı Rehberlik-danışma merkezi, %55,0’ı Kadın girişimcileri destekleme, %54,6’sı Meslek-beceri edindirme kursları gibi hizmetleri yüksek oranda tercih ettikleri; %22,8’i Engelli-yaşlı bakım evi, %25,4’ü Aile parasının doğru şekilde kullanılması eğitimi, %27,4’ü Madde bağımlılığı ile mücadele gibi hizmetleri düşük oranda tercih ettikleri görülmüştür. Görüldüğü gibi katılımcılar aile içi şiddetin önlenmesi ve kadınların iş hayatına aktif katılımını (**ekonomik özgürlüğünü**) sağlayacak hizmetlerin ön planda olmasını tercih etmişlerdir. Dolayısıyla bu sonuç vatandaşların kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla hizmet verilmesinin belediyelerin temel görevi olarak görmekte olduğunu ve vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından belediyelerin kadına yönelik şiddetle mücadelede duyarlı olmasının oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Günümüzde kadın-erkek eşitsizliği ve kadına yönelik şiddetin daha da artması dolayısıyla, buna yönelik olarak gerekli birim ve yetkililerce bu sorunların azaltılması veya giderilmesine ilişkin faaliyetlerin ve uygulamaların yapılması ve önlemlerin alınması vatandaşlar tarafından önemli görülmektedir. Nitekim nitel araştırma da katılımcılardan biri “*Belediyeler şiddetin azalması için en azından bununla ilgili bütçelemeyi de kesinlikle duyarlı bir şekilde yapmak zorundalar.*” ifadesiyle, özellikle şiddetin azalmasında TCDB’nin önemine vurgu yapmıştır.

Talep ölçeğinin beşinci faktörü “**belediyeden harcamalarında cinsiyete duyarlı olması talebi**” adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin, kadın-erkek eşitsizliğinin giderilmesine yönelik belediye harcamalarını cinsiyete duyarlı olarak görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar, belediyelerin kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için sosyo-kültürel harcamaları kullanması (%69), kadın istihdamını

geliştirecek harcamalar yapması (%76,4) ve ayni-nakdi yardımlar yapması gerektiğini (%69,6), düşünmektedirler. Bunun yanı sıra kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için belediyelerin, kadınların iş yeri açmalarını kolaylaştırması (%74,4) ve kadın girişimcilere daha fazla proje ve kredi yardımı yaparak pozitif ayrımcılık uygulaması (%55,4) gerektiğini ifade etmektedir. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 3.38 - 4.05 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Belediyeden harcamalarında cinsiyete duyarlı olması talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,826 olup, ***Eskişehir’deki vatandaşların belediyeden harcamalarında cinsiyete duyarlı olması talebinin yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Bu sonuç vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından belediye harcamalarının cinsiyete duyarlılığının önemli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla katılımcılar belediyelerin, kadın-erkek eşitliğinde dezavantajlı konumda olan kadınların (ya da erkeklerin) avantajlı konuma getirilerek ekonomik özgürlüğünü elde etmesine yardımcı olabileceğini düşünmektedirler. Cansız (2016) çalışmasında kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliklerin azaltılmasına/önlenmesine yönelik yapılacak harcamalar açısından katılımcıların %40,7’si “sosyal harcamaların” kullanılmasını ve %53’ü ise “kendi işini kuranlara kadınlara proje ve kredi yardımının” yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Ayas (2016) çalışmasında, Marmara Bölgesi’nde cinsiyete duyarlı bütçelemenin toplumsal kabulünü ölçmek amacıyla 391 kişiye anket uygulanmıştır. Katılımcılar, çocuklara ve kadınlara yönelik sosyal yardımların arttırılmasını doğru bulmakta (%94) ve kadınların krediye erişimlerinin kolaylaştırılmasını (%67) desteklemektedirler. Aktakka (2019) çalışmasında ise, katılımcılar ülkede kadına yönelik sosyal yardımların arttırılmasını (%80), üniversite bütçesinde harcama yapılırken kadına yapılacak bir pozitif ayrımcılığı (%54,6) haklı ve doğru bulmaktadırlar. Ayrıca kadınlara daha verimli bir çalışma ortamının sağlanması için üniversitenin bütçesinden kreş ve benzeri harcamalar için pay ayrılması (%81,5) ve kadınlara toplumsal açıdan ilerlemesini hızlandırmak için üniversite bütçesinde cinsiyete duyarlı sosyal önlemler (aylıklar, nakit transferler, genel sağlık kapsamı vb.) alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Görüldüğü gibi bu doğrultuda yapılan çalışmalarla benzer sonuçlar ortaya çıktığı görülmektedir.

Talep ölçeğinin altıncı faktörü “***belediyeden vergilerinde cinsiyete duyarlı olması talebi***” adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin, kadın-erkek

eşitsizliğinin giderilmesine yönelik belediye vergilerini cinsiyete duyarlı olarak görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar, belediyelerin kadın yoksulluğu konusuna daha fazla önem vermesini (%69,2) ve dolayısıyla kadın girişimcilere vergi indirim ve muafiyetleri sağlaması (%71,6) ve kadın istihdam eden iş yerlerine de vergi avantajı getirmesi (%62,6) gerektiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 3.91 - 3.72 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Belediyeden vergilerinde cinsiyete duyarlı olması talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,8422 olup, ***Eskişehir’deki vatandaşların belediyeden vergilerinde cinsiyete duyarlı olması talebinin yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Dolayısıyla bu sonuç vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından belediye vergilerinin cinsiyete duyarlılığının önemli olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Ayas (2016) çalışmasında, katılımcılar evli olan ve her iki eşin çalışması durumunda vergi indirim uygulanmasını (%66), vergi sistemlerinin cinsiyete duyarlı bir hale getirilerek kadınlardan daha az gelir vergisi alınmasını (%48), kadın girişimcilere (%64) ve kadın istihdam eden iş yerlerine (%49) vergi muafiyeti getirilmesini desteklemektedirler. Aktakka (2019) çalışmasında katılımcılar, “*vergi sistemimizin cinsiyete duyarlı olması sağlanarak kadınlardan daha az gelir vergisi alınmasını desteklerim*” ifadesine %39,1 oranında, “*kadınların kullandığı temel ürünlerden alınan vergilerin daha düşük oranda tutulmasını desteklerim.*” ifadesine %58,7 oranında katılmaktadırlar. Cansız (2016) çalışmasında konuyu genelleştirerek, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliklerin giderilmesi amacıyla, bütçede harcamaların ve gelirlerin kullanılmasına yönelik olarak katılımcıların %15’i kamu harcamalarının, %8’i ise kamu gelirlerinin kullanılması gerektiğini ancak katılımcılardan büyük bir çoğunluğu kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliğin giderilmesi için kamu harcamaları ile kamu gelirleri birlikte kullanılması (%76,7) gerektiğini düşünmektedirler. Görüldüğü gibi toplumsal cinsiyete eşitsizliğinin çözüme kavuşabilmesi için hem kamu harcamaları hem de kamu gelirleri cinsiyete duyarlı olmalı ve birlikte kullanılması toplumda yaşayan bireyler tarafından istenmekte ve talep edilmektedir.

Talep ölçeğinin yedinci faktörü “***vatandaşın TCDB’den fayda beklentisi***” adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik hazırlanan bir bütçeden fayda beklentileri olup olmadığına odaklanmıştır. Katılımcılar, belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bütçe

yapmasının, kadın-erkek eşitsizliğini çözmeye katkı sağlayacağı (%85), katılımcılığı (%90,4), şeffaflığı ve hesap verebilirliği artıracığı (%90), ekonomik kalkınmayı hızlandıracağı (%87) ve dolayısıyla toplumsal refahın artmasını sağlayacağını (%87,4) ifade ederek, toplumsal cinsiyete duyarlı yapılan bir bütçenin birçok yararının olduğunu düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 4.24 - 4.39 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Vatandaşın TCDB'den fayda beklentisi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 4,3228 olup, ***Eskişehir'deki vatandaşların vatandaşın TCDB'den fayda beklentisinin çok yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Dolayısıyla bu sonuç vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından vatandaşların TCDB' den fayda beklentisinin oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Nitekim nitel araştırma da katılımcılar, *“Toplumsal refah diyebilirim”*; *“İnsanlarda farkındalık oluştu...hesap verilebilirlik....eşitlik...”*; *“Belediye açısından farkındalık yaratır. Hizmet sunumunda eşitlik yaratır.”* ; *“Saydamlık ve hesap verebilmeyi bir kere en başta sağlıyor. Çünkü çıkardığımız raporla biz kadınlara yapılan harcamaları tespit edebiliyoruz.”*; *“Herkesin bakış açısı değişti, farkındalık oluştu. Özellikle diğer daire başkanlıkları önceden “biz ne yapabiliriz ki, bizle ne alakası var” şeklinde diyenlerin hepsi şimdi “hakikaten yapabiliyoruz, bizi de ilgilendiriyormuş” şeklinde düşünmeye başladılar.”* ; *“Kadınları sosyal hayata döndürüyor. Kadınları kendi ayakları üzerinde durduruyor. Kadınlara farkındalık kazandırıyor.”* ifadeleriyle TCDB'nin birçok faydasının olduğunu dile getirmişlerdir. Benzer şekilde Ghate çalışmasında, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili olarak yönelttiği sorulara, 189 kadın katılımcıdan 58'i uygulanan programların muhtaç kadınlar için çok faydalı olacağını, 63'ü kadınlar yönelik hazırlanan programların faydalı olacağını ve kadınların sorunlarını çözeceğini, 80'i kadınların güçlendirilmesi için yararlı bir araç olduğunu ve 83'ü cinsiyet eşitsizliğinin azaltılmasını sağlayacağını ifade ederek, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin özellikle kadınlar üzerinde çok faydalı olduğunu konusunda hem fikirdirler.

Vatandaşların TCDB talebini cinsiyet, yaş, eğitim durumu vb. sosyo-demografik faktörlerin etkileyip etkilemediğinin araştırılması etkinlik artışı sağlamada yol gösterici olabileceği amacıyla, vatandaşın TCDB talebinin sosyo-demografik faktörlere göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Araştırmaya kapsamında yapılan analizlerde yaş, meslek, eğitim durumu, sektör, gelir durumu ve Eskişehir'de

ikamet etme süresi değişkenlerinin vatandaşın TCDB talebi üzerinde herhangi bir etkisi görülmemiştir. Ancak cinsiyet ve medeni durum değişkenlerinin vatandaşın TCDB talebi üzerinde bir etkisi olduğu görülmüştür. Buna göre kadınların (287,47), TCDB talebi ölçeğine ilişkin sıra ortalamaları erkeklere (214,12) göre daha yüksektir. Bu durum kadınların erkeklere göre toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin taleplerinin daha fazla olduğunu ifade etmektedir. Diğer bir deyişle kadınların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi erkeklere göre daha fazla benimsedikleri söylenebilir. Öyle ki kadınların TCDB talebi ortalaması 4,3582 iken erkeklerin 4,0886'dır. Aktakka (2019) çalışmasında, cinsiyete duyarlı bütçeleme tutumuna göre kadın çalışanların (235,13), erkek çalışanların (163,97) sıra ortalamalarına göre duyarlılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilerek benzer bir sonuç bulmuştur. Bununla birlikte benzer bir sonuçta Ayas (2016) çalışmasında ortaya koymuş ve yapılan analizler sonucunda kadınların cinsiyete duyarlı bütçelemenin toplumsal kabul edilebilirlik düzeyi skoru sıralamasının ortalaması daha yüksek çıkmıştır. Çalışmada analizler sonucunda vatandaşların TCDB talebinin medeni duruma göre de anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu sonuçlara göre, eşi vefat etmiş kişilerin, evli, boşanmış ve bekar kişilere göre toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin taleplerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle eşi vefat etmiş kişilerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi evli, boşanmış ve bekar kişilere göre daha fazla benimsedikleri söylenebilir. Nitekim eşi vefat etmiş kişilerin TCDB talebi ortalaması 4,6333 iken, evlilerin 4,2550, boşanmış 4,0978 ve bekarların 4,1930'dır. Bu doğrultuda bireylerin, yaş, meslek, eğitim durumu, sektör, gelir durumu ve Eskişehir'de ikamet etme süresi gibi demografik faktörlerden etkilenmeden toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi talep etmekte olduğu söylenebilir.

Çalışmada Eskişehir ilinde belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyete duyarlılık düzeyini ya da bir diğer deyişle TCDB'nin uygulanma düzeyini ölçmek üzere hazırlanan sorulara verilen cevaplar toplam 6 faktörden oluşan **TCDB'nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğini** oluşturmuştur. TCDB'nin uygulanma düzeyi ölçeğinin birinci faktörü **“Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi”** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte eşitsizliklerin olup olmadığına odaklanmıştır. Katılımcılar, yaşadıkları Eskişehir ilinde, kamu hizmetlerine erişim (%48,6), eğitim (%60), sağlık (%63,4), çalışma (iş-ücret) (%50,4), sosyal güvenlik (%48,4) gibi alanlar açısından kadın ve erkekler arasında herhangi bir eşitsizliğin olmadığını ve kadınların

belediyenin karar alma mekanizmalarında yeterince yer aldığını (%39) ifade ederek, Eskişehir’de ifade edilen alanlarda genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin olduğunu düşünmektedirler. Ancak kadınların belediyenin karar alma mekanizmalarında yeterince yer almadığını düşünenlerin (%40,4) ve kararsızların (%20,6) oranının yüksek olduğu görülmektedir. Özsoy & Sipahi (2016) çalışmasında, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nden beklentilerinin neler olduğunu ve yerel hizmetlerden memnuniyetlerini ölçmek amacıyla 1004 kadına anket uygulanmıştır. Katılımcılar yaşadıkları Gaziantep ilini ilgilendiren kararlara kadınların erkeklerle eşit bir biçimde katılmadıklarını (%61,3) ifade etmişlerdir. Burada ilginç olan ise çalışmanın yapıldığı zaman belediye başkanı kadın olan bir şehirde kadınların yerel kararlara katılımında eşitlik olduğuna (%38,7) inancının düşük olduğu ve kadınlar siyasi alanda erkeklerle eşit düzeyde temsil edildiklerini düşünmedikleri görülmektedirler. Dolayısıyla bu sonuçlar, kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasında siyasi karar alma mekanizmalarında katılım konusunda eksikliklerin olduğu göstermekte ve bu konuda gerekli adımların atılması gerekmektedir. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 2.37 - 2.92 arası ortalamayla katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Cinsiyet eşitliği düzeyini göstermesi açısından ters kodlama yapıldığında katılımcıların 3.08 ile 3.63 arası ortalamalarla Eskişehir’de genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin bulunduğu yönünde cevaplar verdikleri görülmektedir. Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,3573 olup, ***Eskişehir’de toplumsal cinsiyet eşitliği düzeyinin orta seviyede olduğu*** görülmektedir. Dolayısıyla katılımcılar, Eskişehir’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olmadığını düşünmektedirler. Nitekim nitel araştırmada da katılımcılardan biri, “*kamusal hizmetlerden tüm vatandaşların eşit oranda faydalanabilmektedir.*” şeklinde destekleyici ifade kullanmıştır. Kavas (2018) çalışmasında, “*illerin kadın erkek eşitliği konusundaki mevcut durumlarını ortaya koymak, yıllar arası illerin toplumsal cinsiyet eşitliği karşısındaki durumlarını karşılaştırmalı olarak değerlendirmek ve yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliliğini temel alan sosyal politika üretim sürecinde yol göstermek*” amaçlanmıştır. Çalışma da 2012 -2017 yılları arasında beş yıllık dönem ele alınarak, Türkiye’nin iller ölçeğinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği incelenmiş ve bu süre içerisinde iyileşmelerin yaşadığı iller arasında Eskişehir’in de yer aldığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte 2017 yılına ait veriler

kullanılarak oluşturulan raporda, toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi değeri 0,334¹² olarak hesaplanan Eskişehir, eşitsizliğin en az olduğu (en eşitlikçi) ilk 10 il içine girerek 8. sırada yer almıştır. Ayrıca çalışmada sadece kadınların konumu dikkate alınarak oluşturulan Türkiye Kadın Güçlenme Endeksi 2017 yılında yapılan iller ölçeğinde, kadın güçlenme endeks değeri 3,308¹³ olarak hesaplanan Eskişehir'in yerel düzeyde kadın güçlenme sırası 6'dır ve yine ilk 10 il içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla çalışmada çıkan sonuçların, çalışmamızı destekler nitelikte sonuçlar gösterdiğini söyleyebiliriz.

Dumlupınar & Güngör-Göksu (2020) çalışmalarında, Sakarya'daki mahalli idareler tarafından toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik faaliyetler, cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamındaki hizmetler ve yöneticilerin konuya ilişkin tutumları/yaklaşımları ile kadın vatandaşların memnuniyeti arasındaki ilişkiyi analiz etmek amacıyla 1592 kadına anket uygulanmıştır. Ankette katılımcılar, yaşadıkları şehirde “mahalli idarelerin toplumsal cinsiyet eşitliği fikrini yeterince desteklediği” ifadesine %32,6, “mahalli idarelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir yönetim anlayışına sahip olduğu” ifadesine %30,9 oranında katıldıkları görülmektedir. Özsoy & Sipahi (2016) çalışmasında ise, katılımcılar yaşadıkları Gaziantep ilinde kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmaların yapıldığına %22,7 oranında katılarak Dumlupınar & Güngör-Göksu'nun çalışmasına benzer sonuçlar elde etmiştir. Ayrıca Dumlupınar & Güngör-Göksu (2020) çalışmalarında, katılımcılar yaşadıkları şehirde mahalli idareler tarafından “kadınlara yönelik yeterli istihdam imkânları sunmaktadır.” ifadesine %30,9, “kadınlara yönelik eğitim destek hizmetleri (okuryazarlık kursu, okul diploması almak için kurs, dil kursu gibi) sağlamaktadır” ifadesine %68,4, “kız çocuklarının gelişimleri için yeterli girişimlerde bulunmaktadır.” ifadesine %36,3, “kadınlara yönelik sağlık destek hizmetleri sunmaktadır.” ifadesine %51,8 ve “toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için sunduğu hizmetlerden ve gerçekleştirdiği faaliyetlerden memnunum.” ifadesine %27,8 oranında katılmaktadır. Çalışmada genel olarak vatandaşlar yöneticilerinin eşitlikçi bir bakış açısı olmadığını, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için verdiği hizmetlerden memnun olmadıklarını, ancak mahalli idarelerin kadınlara yönelik sağlık ve eğitim destek hizmetleri (okuryazarlık kursu, dil kursu, vb.) sunduklarını ifade etmişlerdir.

¹² 0'a yakınlık, kadın ve erkeğin eşit olduğunu gösterirken 1'e yakınlık değeri ise iki cinsiyet arasındaki eşitsizliği yansıtmaktadır.

¹³ Endeks değerleri 1'den büyüktür. 1'e yakınlık kadının gücünün düşük olduğu seviyeyi göstermektedir.

Aktakka (2019) çalışmasında katılımcılar, üniversitede kadın yönetici sayısının (%73,4) ve bütçe karar mekanizmalarında kadın sayısının (%71,2) artırılmasını desteklemekte ve üniversitede daha fazla kadın çalışanlar istihdam edilmesini %67,6 oranında istedikleri görülmektedir. Bu sonuçlara göre katılımcıların karar alma mekanizmalarında kadınların olmasını ve sayılarının artırılmasını desteklediği söyleyebiliriz. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet eşitliği önemli bir faktör olarak görülmekle birlikte yapılan çalışmalarda kadınlar ve erkekler arasında özellikle siyasi karar alma mekanizmalarına katılım ve eşit düzeyde temsil edilme konusunda eksikliklerin olduğu görülmekte ve buna yönelik çalışmalar yapılması önemlilik arz etmektedir. Zira eşit temsiliyeti olmayan bir kesimin ne istekleri ne talepleri dikkate alınarak plan, politika ve belgelerde yer verilecek ne de buna yönelik hizmetler ve uygulamalar gerçekleştirilmesi uzun vade de mümkün olabilecektir.

TCDB'nin uygulanma düzeyi ölçeğinin ikinci faktörü ***“Eskişehir’de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Duyarlılık Düzeyi”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte belediye hizmetlerinin kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarına uygun olarak yapılıp yapılmadığı konusundaki düşüncelerine yöneliktir. Katılımcılar, yaşadıkları Eskişehir ilinde, kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarına uygun olarak park ve bahçelerin (%57,8), yaya kaldırımlarının yapıldığını (%67,4), toplu ulaşım araçlarının uygun olduğunu (%69,8) ve belediyenin kadına yönelik şiddeti önleyici güvenlik önlemleri aldığını (%60,8) ifade ederek, Eskişehir’de belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde hareket ettiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 3.56 - 3.84 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Eskişehir’de belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyete duyarlılık düzeyi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,716 olup, ***Eskişehir’de belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyet duyarlılık düzeyinin yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Nitekim 17 sayılı Başbakanlık Genelgesi’nde; yerel yönetimler, kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla hizmetlerin sunulması, kent planlanmasında, parkların ve sokakların iyi aydınlatılması gibi mekânsal düzenlenmeler konusunda sorumlu kurum olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi açısından belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyet duyarlı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte nitel araştırmada katılımcılar, ***“Mekânsal düzenlemede daha çok kadınlara yönelik olarak, örneğin kadınlar kendilerini güvenli hissetsin diye***

sokak aydınlatmalarına dikkat ediyoruz. Genelde park bahçe olarak yapıyoruz...”; *“...sokakların, karanlık köşelerin aydınlatılmasında en öncelik dezavantajlı gruplardır. Sokağın yaşanılabilir güvenli ortam olmasına yapılan yatırımların hepsi aslında bir TCDB’dir.”* ifadeleriyle bu sonucu desteklemiştir. Dumlupınar & Güngör-Göksu (2020) çalışmalarında, katılımcılar yaşadıkları şehirde mahalli idareler tarafından kadınlara yönelik kötü muameleleri (şiddet, istismar vb.) engelleyici gerekli önlemlerin alınmadığı (%45,3), toplu taşıma hizmetlerinde kadınlara yönelik iyileştirici önlemlerin olmadığını (%44), kadınların kent mimarisinden olumsuz etkileneceği düzenlemelerin olduğunu (%35,8) ve ortak kamusal alanların tasarımında kadınların ihtiyaçlarının dikkate alınmadığı (%31,1) ifade etmişlerdir. Bu sonuçlara göre vatandaşlar Sakarya’da mahalli idareler tarafından verilen hizmetlerin toplumsal cinsiyete duyarlı olmadığını ve mahalli idarelerin özellikle kadınların ihtiyaçlarını dikkate almadan hizmet verdiklerini düşünmektedirler. Bu sonuçların aksine Eskişehir’de yaşayan vatandaşlar, belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde hareket ettiğini düşündükleri ve belediyelerin verdikleri hizmetlerden memnun oldukları söylenebilir.

TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeğinin üçüncü faktörü ***“Eskişehir’de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte belediyelerin bakıma muhtaç erkeklere veya kadınlara yeterli düzeyde hizmet verme konusundaki düşüncelerine odaklanmıştır. Katılımcılar, yaşadıkları şehirde, şiddet görmüş (%55,4) ve bakıma muhtaç kadınlara (%47,8) ve erkeklere (%48,8) yeterli hizmet verildiğini ifade ederek, bu konuda belediyelerin dezavantajlı konumda olan kişilere hizmet verme duyarlılığının olduğunu ve bunun yeterli bir düzeyde olduğunu düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 3.43 - 3.50 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Eskişehir’de dezavantajlı gruplara hizmet yeterliliği faktörünün genel ortalaması ise 3,452 olup, ***Eskişehir’de dezavantajlı gruplara hizmet yeterliliğinin yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Dolayısıyla Eskişehir’de TCDB’nin uygulanma düzeyi açısından dezavantajlı gruplara hizmet yeterliliğinin yeterli seviyede olduğunu göstermektedir. Nitekim Büyükşehir Belediye Kanunu’n 14. Maddesinde *“Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.”* şeklinde görev ve sorumluluklar

verilmiştir. Bununla birlikte bakıma muhtaç kadınlara (%35,8) ve erkeklere (%34,8) yeterli hizmet verilmesiyle ilgili ifadelerde kararsızların oranının yüksek olması bu konuda bir bilgilendirme eksikliği olabileceğini düşündürmektedir. Dumlupınar & Güngör-Göksu (2020) çalışmalarında, katılımcılar yaşadıkları şehirde mahalli idarelerin ihtiyaç sahibi kadınlara maddi olarak sosyal yardım sağladığı ifadesine %35,4 oranında katılırken, mahalli idarelerin şiddet mağduru kadınları yeterince desteklemediğini (%43,9) ve kadına yönelik şiddet konularında eğitim ve farkındalık geliştirmek amacıyla yeterli girişimlerinin olmadığını (%43,9) ifade etmişlerdir. Bu sonuçlara göre vatandaşlar Sakarya’da kadınlara yönelik olarak özellikle şiddet alanında yeterli hizmetlerin olmadığını düşünmektedirler. Bu sonuçların aksine Eskişehir’de yaşayan vatandaşlar dezavantajlı konumda olan kadınlara ya da erkeklere yönelik olarak hizmet verildiğini düşünmektedirler ve bu hizmetleri yeterli görmektedirler. Dolayısıyla Eskişehir’deki vatandaşların belediyenin vermiş olduğu bu hizmetlerden memnun olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim nitel araştırmada katılımcılar, *“Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi dezavantajlı grupların avantajlı hale getirilmesini sağlar şeklinde ifade edebilirim”*; *“Kamu kaynaklarının....dezavantajlı gruplar içinde eşit ve adil bir şekilde paylaştırılmasıdır....Ama beklenti olarak kadınların toplum içerisinde daha aktif yaşamı kolaylaştıran uygulamaların olmasını bekliyoruz. Bu uygulama yasal olarak belediyeler açısından yapılması gereklidir.”* ifadeleriyle TCDB’nin dezavantajlı konumda olan kişiler açısından önemini vurgulamışlardır.

TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeğinin dördüncü faktörü ***“Eskişehir’de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizması Yeterliliği”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte belediyelerin bakıma muhtaç erkeklere veya kadınlara hizmet verilmesini yeterli görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar, yaşadıkları Eskişehir ilinde, kadınların (%48,7) ve erkeklerin (%53) istek ve şikâyetlerini belediyeye iletebilecekleri araçların yeterli olduğu ifade etmişlerdir. Ancak bu iki soruda kararsızların yüksek sayıda olması (130, %26 ve 117, %23,4) dikkat çekicidir. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 3.33 - 3.43 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Eskişehir’de belediye istek-şikâyet mekanizması yeterliliği faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,38 olup, ***Eskişehir’de belediye istek-şikâyet mekanizması yeterliliğinin orta seviyede olduğu*** görülmektedir. Dolayısıyla bu sonuç Eskişehir’de belediye istek-şikâyet mekanizmasının genel olarak

yeterli olduğunu ancak bu konuda atılması gereken adımlar olduğunu göstermektedir. Özsoy & Sipahi (2016) çalışmasında katılımcılar, kadınların istek ve şikâyetleri yeterli düzeyde dikkate alındığına %9 ve istek ve şikâyetlerini iletebilecekleri kurumların yeterli düzeyde olduğuna %8,9 katılarak, kadınların isteklerinin ve şikâyetlerinin önemsenmediğini (%59) ifade etmişlerdir. Bu sonuçlara göre vatandaşlar Gaziantep'te kadınların isteklerini ve şikâyetlerinin önemsenmediğini ve dikkatte alınmadığını, isteklerini ve şikâyetlerini iletebilecekleri kurumlarında yeterli düzeyde olmadığını düşünmektedirler. Bu doğrultuda Eskişehir ilinde gerçekleştirdiğimiz uygulamadaki sonucun tam tersi çıkmış, dolayısıyla Gaziantep'te yaşayan vatandaşların aksine, Eskişehir'de yaşayan vatandaşların her iki cinsiyet açısından yeterli düzeyde isteklerini ve şikâyetlerini iletebilecek mekanizmaların olduğunu düşündüklerini ve bu hizmetlerden memnun olduklarını söyleyebiliriz. Bununla birlikte nitel araştırmada katılımcılar "...mavi masamız" var. *Burada istek, şikâyet, önerilerin analizleri yapılıyor...*"; "...belediye de talep doğrultusunda...belediyemizin halk masası adlı bir birimi var. Bu birimler farklı mahallerdedir ve halk buraya istek ve şikâyetle bulunabilmektedir. Bu birimler...oradaki sosyo- ekonomik kültürel yaşama bakılarak, bu faaliyetler belirleniyor..." ifadeleriyle belediyelerinin istek-şikâyet mekanizmasının olduğu belirtmişlerdir.

TCDB'nin uygulanma düzeyi ölçeğinin beşinci faktörü "**Eskişehir'de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Yeterliliği**" adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte belediyelerin bütçelerinde erkeklere veya kadınlara pay ayrılmasını yeterli görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar Eskişehir'de belediyelerin bütçesinden erkeğe yeterince pay ayrıldığını (%47) ancak kadına yeterince pay ayrılmadığını (%44) ifade etmişlerdir. Belediye bütçesinin cinsiyete duyarlılık açısından yeterlilik düzeyini sayısal olarak göstermesi için S55 ters kodlandığında bütçenin kadınların ihtiyaçlarına duyarlılığının nispeten düşük ($AO=2.77<3$) olduğu göze çarpmaktadır. Eskişehir'de belediye bütçesinin cinsiyete duyarlılığı açısından yeterliliği faktörünün genel ortalaması 3.054 olup, **Eskişehir'de belediye bütçesinin cinsiyete duyarlılığı açısından yeterliliğinin orta seviyede olduğu** görülmektedir. Ayrıca incelendiğinde kararsızların oranının %30 civarı olduğu düşünüldüğünde Eskişehir'de belediye bütçesinin cinsiyete duyarlılık açısından yeterli düzeye ulaşması için çeşitli tedbirler alınması gerektiği görülmektedir. Nitekim nitel

araştırmada katılımcılardan biri “*Bütçede toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sadece kadınlara yönelik olmamalıdır. Erkeklerinde bu işin içinde olması gerekir. Ve erkeklerinde bundan ne kadar pay aldığının da rakamsal olarak konması gerekir diye düşünüyorum.*” ifadesiyle her iki cinsiyet açısından bütçede yeterli düzeyde pay ayrılması gerektiğini vurgulamıştır. Aktakka (2019) çalışmasında katılımcılar, üniversite bütçesinden kadına daha az harcama yapıldığını (%53,9) ifade etmişlerdir. Görüldüğü gibi elde edilen bu sonuçlar bireylerin bulundukları yerde toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçelemenin yapılmadığı ve bu konudan rahatsızlık duydukları söylenebilir.

TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeğinin altıncı faktörü “***Eskişehir’de Belediyenin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi***” adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte belediyeler tarafından hizmetler vb. konularda bilgilendirmesini yeterli görüp görmediğine odaklanmıştır. Katılımcıların Eskişehir ilinde, kadınların ve erkeklerin kent yaşamına dair hakları konusunda aynı düzeyde bilgi sahibi olduklarını (%45), kadın-erkek eşitliğini sağlamak için yaptığı çalışmalar konusunda belediyenin vatandaşları yeterince bilgilendirdiğini (%52) ifade etmişlerdir. Ayrıca Eskişehir’de kadın temsili için oluşturulan kent konseyleri, kadın meclisleri gibi oluşumların yeterli olduğunu ve etkin çalıştığını (%58) düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 3.15 - 3.59 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Eskişehir’de belediyenin cinsiyet duyarlılığı açısından halkı bilgilendirme düzeyi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması 3,35 olup, ***Eskişehir’de belediyenin cinsiyete duyarlılığı açısından halkı bilgilendirme düzeyinin orta seviyede olduğu*** görülmektedir. Özsoy & Sipahi (2016) çalışmasında ise katılımcılar, Gaziantep’te kadın temsili için oluşturulan kadın meclisleri, kent konseyleri gibi oluşumların yeterli ve etkin çalıştığına %7,3 oranında katılmaktadır. Ayrıca Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından sunulan yerel hizmetlerden yeterince haberdar olmadıkları (%68,7) ve haberdar olan kişilerin (%24,5) ise çevresi (aile, arkadaş, komşu vb.) (%41,1) aracılığıyla olduklarını görülmüştür. Bu sonuçlara göre, vatandaşlar belediyenin verdiği hizmetlere yönelik yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları görülmektedirler. Ancak Büyükşehir Belediye Kanunu’n 13. Maddesinde “*Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin,.....belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme...hakları vardır...*” şeklinde ibare mevcuttur. Dolayısıyla belediyeler verdikleri hizmetler hakkında vatandaşlarını bilgilendirmek zorundadırlar. Bu

doğrultuda Gaziantep'te yaşayan vatandaşların aksine Eskişehir'de yaşayan vatandaşlar, belediyenin verdiği hizmetlerde cinsiyet duyarlılığı açısından bilgilendirme düzeyini yeterli görmektedirler. Nitekim nitel araştırmada katılımcılardan biri, *“Bir defa iletişimi kolay bir belediyeyiz. Yani biz halka temasımız telefonla kişisel başvurularla internet ve sosyal medya aracılığıyla, yani bütün ulaşım araçlarının hepsini kullanıyoruz...”* ifadesiyle bütün iletişim kanallarını kullanmakta oldukları görülmüştür.

Eskişehir'de belediyeler düzeyinde TCDB'nin uygulanma düzeyini cinsiyet, yaş, eğitim durumu vb. sosyo-demografik faktörlerin etkileyip etkilemediğinin araştırılması etkinlik artışı sağlamada yol gösterici olabileceği için, Eskişehir'de TCDB'nin uygulanma düzeyini sosyo-demografik faktörlere göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Araştırmaya kapsamında yapılan analizlerde cinsiyet, eğitim durumu, katılımcıların çalıştıkları sektör ve gelir düzeyi değişkenlerinin Eskişehir'de belediyelerde TCDB'nin uygulanma düzeyini üzerinde herhangi bir etkisi görülmemiştir. Ancak yaş, medeni durum, meslek ve Eskişehir'de ikamet etme süresi değişkenlerinin Eskişehir'de belediyelerde TCDB'nin uygulanma düzeyi üzerinde bir etkisi görülmüştür. Örneğin ileri yaşlardaki vatandaşların Eskişehir'deki belediyelerin TCDB'nin uygulanma düzeyini nispi olarak daha düşük buldukları; gerek boşanmışların gerekse evlilerin bekarlara göre Eskişehir'deki TCDB uygulamasını daha düşük seviyede gördükleri; emeklilerin (orta), ücretlilere (yüksek), öğrencilere (yüksek) ve diğerlerine (yüksek) göre Eskişehir'deki TCDB uygulamasını biraz daha düşük düzeyde yeterli buldukları göze çarpmaktadır.

Çalışmada vatandaşların algılarının değerlendirilmesi açısından nicel araştırma yöntemi kullanılarak, vatandaşların talep düzeyinin ortaya konması ve uygulama etkinliğinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda yapılan analizlerde ortaya çıkan sonuçlar, kadınlar ve erkekler açısından toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerekli olduğunu ve vatandaşların toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik yapılan faaliyet ve uygulamaları desteklediklerini ortaya koymuştur. Bu doğrultuda temelinde toplumsal cinsiyet eşitliği olan, kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarına göre yapılan bir bütçenin kamu gelir ve giderlerinin cinsiyete göre yeniden düzenlenmesi olarak adlandırılan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve buna yönelik yapılacak uygulamaların toplumda yaşayan bireyler tarafından kabul derecesinin yüksek olduğu ifade edilebilir. Diğer taraftan vatandaşlar, Eskişehir ilinde belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme

kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik faaliyet ve uygulamalarının olduğunu ve buna yönelik hizmetler verdiklerini ifade ederek, belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde hareket ettiklerini düşünmektedirler. Dolayısıyla Eskişehir ilinde bulunan belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yaptıkları faaliyetler, hizmetler ve uygulamalar orada yaşayan vatandaşların genel olarak beklentilerini karşılamakta ve vatandaşlar tarafından bu uygulamalar desteklenmektedir. Öyle ki katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%84,6) kendisini Eskişehir'in bir parçası olarak görmektedir. Bununla birlikte vatandaşların talep düzeyinin ve uygulama etkinliğinin sayısal olarak ifade etmek gerekirse, Eskişehir'de ikamet eden vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe talebi 4,2224'lük (%84,5) ortalama ile “çok yüksek” düzeydedir. Buna karşın Eskişehir'de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme belediyeler tarafından uygulanma düzeyinin 3,3849'luk (%67,7) ortalama ile “orta” düzeyde olduğu görülmektedir. Vatandaşların TCDB talebi düzeyi ile TCDB'nin uygulanma düzeyi arasındaki fark bir anlamda etkinliğin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Buna göre talep ile mevcut durum arasındaki fark ise 0,8375'tir. Bu değerin 0-1 arasında yer alması **genel olarak Eskişehir örnekleminde TCDB'nin talebi karşılayabilme anlamında etkin olduğunu** göstermektedir. Yüzde olarak ifade etmek gerekirse Eskişehir'de belediyelerin TCDB talebini karşılama düzeyinin %80,1 (67,7 / 84,5) ve performans açığının %16,8 (84,5-67,7) olduğu belirtilebilir.

Çalışmada belediyelerin TCDB'yi daha etkin uygulayabilmesi için dikkat edilmesi gereken hususlara yönelik bazı çıkarımlarda da bulunulmuştur. Bunlardan biri TCDB'ye geçiş ve sürdürülebilirlik konusunda üst yönetimin desteğinin kilit konumda olduğudur. Genel olarak nitel araştırmada yer alan katılımcılar belediye başkanlarının bu konuda çok hassas olduğunu vurgulayarak, yöneticilerin bakış açılarının bu gibi konularda önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Benzer şekilde Altun (2019) çalışmasında yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi incelemiş ve çalışmasında katılımcılardan biri “*Urla Belediyesi'nin 2016 yılı bütçesi ile başlattığı TCDB uygulamasına ilişkin karar alıcılar, üst yönetici olarak belediye başkanın kararlılığının önemini vurgulamışlardır. Katılımcıların hiç biri, daha önce TCDB'yi duymamıştır, başkanın talimatıyla bir üniversiteden alınan danışmanlık desteği sırasında ilk kez duymuşlardır...*” ifadesiyle, belediyelerin TCDB uygulamasına geçiş süreci ve belediye başkanlarının bu süreçte önemli bir rolü olduğuna ilişkin benzer bir bulguya ulaşmıştır.

Çalışmada belediyelerde TCDB'nin etkinliğini artırmak açısından ulaşılan bir diğer tespit TCDB'nin bütçede rakamsal olarak izlenmesi gerektiğidir. Nitel araştırmada katılımcılar genel olarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili faaliyetleri, stratejik planlarında yer verdiklerini, bu kapsamda da yönetmeliklerine, rapor vb. belgelerine göre yaptıklarını, ancak bütçelerinde buna yönelik fonksiyonel bir kod olmadığını ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik ayrı bir bütçe ayrılmadığını dile getirmişlerdir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili faaliyetler için yapılan harcamaların izlenmesinin ve denetiminin yapılamadığını ifade ederek bunun önemini vurgulamışlardır. Kurular (2016) çalışmasında *“toplumsal cinsiyetin ana akımlaşması için bir maliye politikası aracı olan toplumsal cinsiyet bütçelemesinin bütçe politikalarının uygulanabilirliğini, seçilmiş bir belediyede ve hizmet sunucuları/hizmet faydalanıcılarıyla derinlemesine görüşmeler”* yaparak ortaya koymayı amaçlamıştır ve çalışmasında katılımcılardan biri *“kadına yönelik bir eğitim faaliyetinin bütçede nasıl gösterildiği sorusuna katılımcı; kadın program faaliyetlerinde tanımlı ama eğitim olarak tanımlanmış.2015 bütçesinde eğitim olarak geçiyor”* ifadesiyle benzer sonuçlar çıkmıştır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan faaliyetlerin bütçede gösterilmediği ve bu durumun her belediyede benzer şekilde olduğu söylenebilir. Bu konudaki eksikliklerin giderilmesi için çalışmalar yapılması gerektiği açıktır.

Çalışmada belediyelerde TCDB'nin etkinliğini artırmak açısından ulaşılan bir diğer tespit uygulamada karşılaşılan sorunlar olduğudur. Belediyeler de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulaması kapsamında karşılaşılan sorunlara yönelik katılımcılar genel olarak, eğitim eksikliği ve buna bağlı olarak farkındalık oluşmaması, uzman personel yetersizliği ve bütçe olarak ifade etmişlerdir. Bu karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik ise katılımcılar genel olarak bu konuda hükümetin desteklemesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bütçede toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik bir harcama kalemi, bununla ilgili fonksiyonel bir kod olmadığını ifade ederek, bütçe açısından mevzuatta bir değişiklik yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Benzer bir şekilde Kurular (2016) çalışmasında katılımcılardan biri, *“hem kaynak hem de kalifiye personel sorununu gündeme getirmekte bununla beraber bütçe gibi uzmanlık isteyen süreçlerde kalifiye personel çalıştırılamaması da maaşların yetersiz olmasına bağlanmakta ve TCDB'nin hayata geçirilmesi noktasında yetkililerden gelen en önemli*

sorun alanı kaynak ihtiyacı yani bütçedir.” ifadesiyle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin hayata geçirilmesi noktasında ise, yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılmasına vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanması kapsamında karşılaşılan sorunların başında hiç şüphesiz bütçe kaynaklarının yetersiz oluşu gelmektedir. Diğer taraftan belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme faaliyetlerini genellikle belli müdürlüklerin yaptığı görülmekte, en azından bu müdürlüklerin bütçelerinin artırılması sağlanabilir. Ancak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme belediyede tek müdürlük kapsamında sınırlandırılmayacağı için bütçe sorunun acil çözüme kavuşturulması gerektiği açıktır.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının yayılmasına (yaygınlaşmasına) ilişkin katılımcılar, kurum olarak bilinçlendirilmeleri ve bunun içinde tüm personellere bu konuda eğitim verilebileceğini, belediyelerin farkındalığını artırma ve bilinçlendirme konusunda STK ile ortak çalışmalar yapılabileceğinin yanı sıra ayrıca bu konuda gerek yurt dışında gerek yurt içinde farklı belediyelerdeki uygulama örneklerine bakılabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca gece aydınlatmaları, sığınma evleri, emzirme odaları, ebeveyn tuvaletleri, meslek edindirme kursları, kreş gibi konularda çalışmalar yapılabilir şeklinde öneriler sunmuşlardır. Bununla birlikte bütçe ödeneklerinin daha fazla ayrılması ve kaliteli elemanında nitel ve nicel olarak artırılmasının da önemli olduğunu vurgulamışlardır. Nitekim Altun (2019) çalışmasında katılımcılardan biri *“TCDB’nin ne anlama geldiği, uygulama süreçleri, hedeflenen çıktılar, planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme boyutları da dahil edilerek öncelikle karar alıcılardan başlayarak tüm personele ve kentteki paydaşlara belirli periyotlarla anlatılmalıdır. TCDB çalışmasının öncesinden başlayarak, belediye içindeki tüm hizmetlerin toplumsal cinsiyet eşitliği bakışıyla hazırlanması ve sunulması, sonuçlarının faydalanıcı kadınlarla birlikte değerlendirilerek hizmetlerin revize edilmesi gerektiğinden, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalık artırıcı her türlü çalışma, hizmet içi eğitimler, atölyeler, projeler yoluyla kurum içi ve dışında sürekli yapılmalıdır.”* ifadesiyle TCDB’ye ilişkin öneriler getirmiştir. Görüldüğü gibi toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının yaygınlaşmasında en önemli kriter eğitimidir. Kurumlarda çalışan kişilere eğitim verildikçe bilinçlenme artacağı için, bu uygulamaya yönelik farkındalık artacak ve uygulanması için adımlar atılacaktır.

Katılımcılar genel olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin bütün kurumlarda özellikle belediyelerde uygulanabileceğini ifade etmişler ancak bu uygulamanın devlet tarafından desteklenmesinin önemli olduğunu ve bu kapsamda bu uygulamanın yasal bir zorunluluk olması gerektiğini vurgulamışlardır. Dolayısıyla kısa vadeli çözümler toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi bir yere kadar götürür. Asıl kalıcı uzun vadede çözüm yolu devletin bu uygulamayı desteklemesi, en önemlisi de bu uygulamanın gerek kamu gerekse özel sektörde yasal bir zorunluluk haline getirmesi için adımlar atılmasıdır. Ancak bu şekilde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin tam anlamıyla uygulanabilirliği sağlanabilir.

SONUÇ

Günümüzde toplumsal cinsiyet eşitliği, ulusal ve uluslararası düzeyde kadın ve erkek açısından bir insan hakkı olarak değerlendirilmektedir. Demokrasi, adalet ve eşitlik için siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel yaşama eşit katılımının sağlanmasının temel şartının toplumsal cinsiyet eşitliğinin görülmeye başlanması ile birlikte toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme daha önemli bir hale gelmiştir.

Bütçe, hükümet politikalarını vatandaşlar için programlara ve hizmetlere dönüştüren en önemli araçtır ve aynı zamanda politika önceliklerini, kaynak tahsisini seçme mekanizmasıdır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, toplumsal cinsiyet eşitliği taahhütlerini yerine getirilmesini sağlar. Bu nedenle iyi bir ekonomik yönetim için çok önemli bir adımdır. Dolayısıyla devlet hizmetlerinin kime ulaştığını bilmek, hükümet politikalarının sonuçlarını gerçekten ölçebilir ve eksiklikleri tespit edebilir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin kadınlar için özel bir bütçe oluşturmadığını ve sadece kadınları, haklarını ve ihtiyaçlarını teşvik etmeye yönelik bütçe ödenekleriyle sınırlı olmadığını, tüm bütçeyi ve bunun toplam gelir ve giderlerini kapsadığını belirtmek de önemlidir. Bu sürecin sağlanabilmesi için, bütçe sürecini toplumsal cinsiyet eşitliği açısından sürekli olarak denetlemek gerekmektedir.

Yapılan literatür çalışması sonucunda genel olarak ülkeler, dezavantajlı konumdaki grupların özellikle de kadınların günlük yaşamlarına daha fazla vurgu yaparak, eğitim, sağlık, şiddet, istihdam, çevre, güvenlik, siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel alanlarda faaliyetler gerçekleştirmektedirler. Bu kapsamda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi uygulamaya başlayan kamu kurumlarında öncelikle burada çalışan gerek personele gerekse üst düzey yöneticilere dışarıdan gelen bir toplumsal cinsiyet uzmanı tarafından eğitim verilmekte ve uygulamayı nasıl gerçekleştirecekleri hakkında yönlendirilmektedirler. Daha sonrasında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan hizmetlerden yararlananların üzerinde toplumsal cinsiyet analizleri yapılmakta ve buna göre toplumsal cinsiyete duyarlı hedefler belirlenerek, kaynaklar ayrılmaktadır.

Dünyadaki uygulamalara kıyasla, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı, Türkiye’de gerek merkezi gerekse yerel yönetimlerde yeterli düzeyde uygulama alanı bulamadığı görülmektedir. Özellikle, halka yakın ve hizmet verme

açısından görevleri sebebiyle, hizmet götürme ve toplumsal cinsiyete duyarlı plan ve politikalar yapma konusunda yerel yönetimler kritik öneme sahiptir. Bu nedenle yerel bütçenin planlanması, yerel politikaların uygulanmasının en önemli yönlerinden biridir. Yerel yönetimin siyasi kararının bir ifadesi olarak, bütçe önceliklerini tanımlar ve kadınların ve erkeklerin özel ihtiyaçlarını farklı gruplar olarak tanımlar veya tanımlamaz. Ancak, bu tanımlamanın sonucu, tüm gelirlerin ve giderlerin erkeklere ve kadınlara eşit olarak dağıtılması değildir. Çünkü genel ortak ve farklı ihtiyaçlara sahip olmaları değil, kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarının ve önceliklerinin eşit ağırlıkta olması ve ekonomik ve sosyal kalkınma için eşit derecede değerli olmalarıdır. Bu analizin ardından, bu analizden ortaya çıkan değişiklikler yapılmalı ve bu nedenle yerel toplulukta kaynakların dağılımı cinsiyet açısından adil olmalıdır. Bu nedenle, yerel yönetim yapılarındaki her iki cinsiyetten temsilciler, bütçenin oluşturulması ve benimsenmesi konusunda eşit şekilde karar vermelidirler ve bütçeye ilişkin kararın sonucu cinsiyet eşitliği olmalıdır veya bütçenin harcanmasında kadınların ve erkeklerin özel ihtiyaçlarını eşit derecede dikkate almalıdırlar. Dolayısıyla yerel yönetimler özellikle de belediyeler, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasında ana aktör olarak görülmekte ve bu misyon yüklenmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Türkiye’de yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme en iyi uygulayabilecek potansiyele sahip olan belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme etkinliğinin değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Odunpazarı Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesi’nde uygulayıcıların görüşlerini değerlendirmek üzere nitel araştırma yöntemi, Eskişehir ili sınırlarındaki vatandaşların algılarının değerlendirilmesi açısından da nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Böylelikle belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının uygulanabilirliğinin anlaşılması, vatandaşların talep düzeyinin ortaya konması ve uygulama etkinliğinin ölçülmesi ile toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışının etkin uygulanabilmesi için öneriler getirilmesi hedeflenmiştir.

Belediyelerde TCDB’nin etkinliğinin ölçülmesi amacıyla araştırmada modeli kurulurken etkinliğin arz ve talep olmak üzere iki temel boyutu olduğundan hareket edilmiştir. Arz yönü TCDB’nin uygulayıcısı olan belediyelerdir. TCDB, belediyeler tarafından ne kadar iyi uygulanabilirse etkinliği o kadar artacaktır. Bu nedenle araştırma kapsamında belirlenen belediyeler, hizmet sunan idare (arz) olarak ele alınmış ve ilgili belediyelerin daire başkanlıkları ve müdürlüklerinde çalışan personel ile nitel araştırma

yöntemi olan görüşmeler yapılarak “uygulayıcıların bakış açısıyla TCDB’nin etkinliği”nin araştırılmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede uygulayıcıların TCDB’nin güçlü yönleri, sorunları, çözüm önerileri ve geleceğe dair beklentileri ortaya konarak etkinlik artışı için tavsiyeler üretilmesi hedeflenmiştir.

Belediyelerde TCDB etkinliğinin talep boyutunda ise belediye hizmetlerinden yararlanan vatandaşlar yer almaktadır. Vatandaşlar TCDB’yi ne kadar çok talep ederlerse ve taleplerinin karşılandığını ne kadar çok görürlerse TCDB’nin etkinliği de o kadar yüksek olacaktır. Bu nedenle TCDB kapsamında hizmet alan vatandaşların algı ve görüşleri oldukça değerlidir. Bu çerçevede anket yöntemiyle vatandaşların; TCDB yaklaşımını ne ölçüde benimsedikleri-talep ettiklerine ilişkin bir “TCDB talep ölçeği” ve Eskişehir’deki belediye hizmetlerini cinsiyete duyarlılık açısından değerlendirebilecekleri bir “TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeği” geliştirilmiştir. Bu sayede vatandaşların talep ve beklentileri ile taleplerinin ne ölçüde karşılandığının (mevcut durumun) karşılaştırılması yoluyla bir etkinlik değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışma kapsamında belediyelerin Sosyal Hizmetler, Strateji Geliştirme, Mali Hizmetler, Park ve Bahçeler, Destek Hizmetleri, Gençlik ve Spor, İnsan Kaynakları ve Eğitim, Kadın ve Aile Hizmetleri birimlerinde görev yapmakta olan toplam 16 belediye çalışanı ile mülakat yapılmıştır. Bununla birlikte Eskişehir ilinde ikamet eden toplam 500 vatandaşa anket uygulanmıştır.

Çalışmada vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımını ne ölçüde benimsedikleri - talep ettiklerine ilişkin bir “TCDB talep ölçeği” oluşturulmuştur. Burada vatandaşların TCDB’yi talep düzeyi ne kadar yüksek olursa bu uygulamanın etkinliğinin de o kadar yüksek olabileceği düşünülmektedir. Bu konuda öncelikle bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve TCDB kavramlarını daha önce duyup duymadıkları öğrenilmeye çalışılmış ve farkındalık düzeylerine bakılmıştır. Eskişehir ilinde yaşayan vatandaşlara uygulanan anket kapsamında katılımcılara, “*Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*” kavramını daha önce duymuş muydunuz?” sorusunda katılımcıların %84’ü toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını duyduğunu ifade etmiş olup kavramı duymayanların oranı yalnızca %16,0’dır. Katılımcıların büyük çoğunluğu toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını duyduklarını ve bunun kaynağı sorulduğunda ise daha çok internet (%43,6) ve televizyon (%16,8) aracılığıyla olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcılara “*Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme*” kavramını daha önce duymuş muydunuz?” denildiğinde ise katılımcıların çoğunun (%66,4) bu kavramı duymadığı, duymuş olanların (%33,6) ise yukarıdakine benzer şekilde kaynaklarının daha çok internet (%18,8) ve televizyon (%5,6) olduğunu beyan etmişlerdir. TCDB’nin dayanak noktası toplumsal cinsiyet eşitliğidir ve örneklemdeki büyük çoğunluğun bu kavramı duymuş olması oldukça önemlidir. Zaten ankete katılanların %92,6’sının kadın-erkek eşitliğinin gerekli olduğunu ifade etmiş olmaları da bu konudaki bilinç düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Eskişehir’de yaşayanların her ne kadar TCDB terimi çoğunlukla duymamış olsalar da TCDB konusunda önemli bir farkındalığa sahip oldukları söylenebilir. Anket verileri farkındalığı artırmak açısından özellikle internet ve televizyonun önemli bir rol oynayabileceğini göstermiştir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik olarak öncelikle ne olduğu amaç ve yararları gibi kuramsal çerçevesi ile ilgili eksikliklerin giderilmesine yönelik çözümler getirilmesi gerektiği açıktır.

Çalışmada “*toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında kadınlara yönelik olarak sizce hangisi ön planda olmalıdır?*” sorusuna ise katılımcıların %46,4’ü Eğitim, %21,6’sı Şiddet, %15,0’ı İstihdam, %12,8’i Sosyal ve Kültürel faaliyetler, %3,8’i Katılım (Siyasi) şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında kadınlara yönelik olarak “Eğitim” alanını seçerek, bu alanın ön planda olması gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca “*Belediyeniz kadın-erkek eşitsizliğini gidermek/önlemek için; hangi alan ya da alanlara öncelik vermelidir*” şeklinde sorduğumuz çoklu seçenekli sorusunda ise katılımcıların; Aile içi şiddeti önleme (%59,8), Rehberlik-danışma merkezi (%43,6), Kadın girişimcileri destekleme (%55,0), Meslek-beceri edindirme kursları (%54,6) gibi hizmetleri yüksek oranda tercih ettikleri; Engelli-yaşlı bakım evi (%22,8), Aile parasının doğru şekilde kullanılması eğitimi (%25,4), Madde bağımlılığı ile mücadele (%27,4) gibi hizmetleri düşük oranda tercih ettikleri görülmüştür. Görüldüğü gibi katılımcılar günümüzün de en büyük problemi olan aile içi şiddetin önlenmesi ve kadınların iş hayatına aktif katılımını (**ekonomik özgürlüğünü**) sağlayacak hizmetlerin ön planda olmasını istemekte ve talep etmektedirler.

Çalışmada vatandaşların TCDB’ ye ilişkin talep düzeylerini ölçmek üzere hazırlanan sorulara verilen cevaplar toplam 7 faktörden oluşan **TCDB Talebi Ölçeğini**

oluşturmuştur. TCDB talep ölçeğinde yer alan ifadelerin ortalamaları incelendiğinde en yüksek ortalamanın (4,60) “*Toplumun her alanında kadın-erkek eşitliği gereklidir.*” ve “*Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması doğru bir uygulamadır.*” ifadelerine ve en düşük ortalamanın (3,38) ise “*Belediyeler kadın girişimcilere daha fazla proje ve kredi yardımı yaparak pozitif ayrımcılık uygulamalıdır.*” ifadesine ait olduğu görülmektedir. Bununla birlikte TCDB Talebi Ölçeğini oluşturan yedi faktörün ortalaması **4,22202**, açıklayıcılığı ise **%63,170**’tir. Bu faktörler içerisinde vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından **4,54636** ortalaması ve **%15,201** açıklayıcılığı ile toplumsal cinsiyet eşitliği talebi faktörünün önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Görüldüğü gibi *Eskişehir’de ikamet eden vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe talebi 4,22’lik ortalama ile “çok yüksek” düzeydedir.* Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğini oluşturan faktörler açısından bakıldığında;

- Vatandaşların TCDB Talebi Ölçeğinin birinci faktörü “***toplumsal cinsiyet eşitliği talebi***” adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliğini haklı ve doğru bir uygulama olarak görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının bir insan hakkı olduğunu (%92,2) ve doğru bir uygulama olduğunu (%92,6), toplumun her alanında kadın-erkek eşitliğinin sağlanması gerektiğini (%92), kadın-erkek eşitsizliğinin sadece kadının bir sorunu olmadığını (%91,8) beyan etmişlerdir. Eşitsizliğin giderilmesinde ise hem devletin (% 91,8) hem de belediyelerin (%90) aktif rol üstlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 4.46 - 4.60 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Toplumsal cinsiyet eşitliği talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması 4,54636 olup, *Eskişehir’deki vatandaşların toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerinin çok yüksek seviyede olduğu* görülmektedir. Eskişehir’deki vatandaşların kadın-erkek eşitliğini sağlamak açısından hem merkezi idareden hem de belediyelerden önemli bir beklentisinin olduğu görülmektedir.
- Talep ölçeğinin ikinci faktörü “***belediyeden hizmetlerinde cinsiyete duyarlı olması talebi***” adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin belediyelerin hizmetlerini kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarını dikkate alarak sunmalarının gerekip gerekmediğine odaklanmıştır. Katılımcılar, kentsel hizmetlerin hem kadınların (%87,8) hem de erkeklerin (%84) ihtiyaçlarını dikkate

olarak sunulması gerektiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 4.24 - 4.33 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Belediyeden hizmetlerinde cinsiyete duyarlı olması talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması 4,285 olup, ***Eskişehir’deki vatandaşların belediyeden hizmetlerinde cinsiyete duyarlı olması talebinin çok yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Bu sonuçlar, vatandaşların belediyeden sunduğu hizmetlerde toplumsal cinsiyete duyarlı olmasını yüksek düzeyde talep ettiklerini göstermektedir.

- Talep ölçeğinin üçüncü faktörü ***“belediye bütçesinin cinsiyete duyarlı olması talebi”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin belediyelerin bütçelerini yaparken kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarını dikkate alarak yapmalarına yönelik düşüncelerini sorgulamaktadır. Katılımcılar, belediyelerin kentte yaşayan kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarını eşit bir şekilde gözetmesi gerektiğini (%90,4) ve kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bütçe yapmalarının zorunlu (%84) olduğunu ifade ederek, belediye bütçesinin cinsiyete duyarlı olmasını ve dolayısıyla belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçenin yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 4.29 - 4.46 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Belediye bütçesinin cinsiyete duyarlı olması talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 4,378 olup, ***Eskişehir’deki vatandaşların belediye bütçesinin cinsiyete duyarlı olması talebinin çok yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Bu sonuçlar, vatandaşların belediyeden toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçe yapmalarını yüksek derecede talep ettiklerini göstermektedir.
- Talep ölçeğinin dördüncü faktörü ***“belediyeden kadına yönelik şiddetle mücadele etmesi talebi”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla hizmet verilmesinin belediyelerin temel görevi olarak görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar, belediyelerin kadın-erkek eşitsizliğini giderme konusunda toplumu bilinçlendirmesini (%77,8), şiddete uğramış kadınlara yönelik hizmet vermesinin (%88,2) ve kadına yönelik şiddeti önleyici güvenlik önlemleri almasının (%89,6) belediyelerin temel görevlerinden biri olduğunu düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 4.39 - 4.32 arası ortalamayla katıldıklarını beyan

etmişlerdir. Belediyeden kadına yönelik şiddetle mücadele etmesi talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise, 4,356 olup, ***Eskişehir’deki vatandaşların belediyeden kadına yönelik şiddetle mücadele etmesi talebinin çok yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Bu sonuçlar, vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından belediyelerin kadına yönelik şiddetle mücadele duyarlı olmasının oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

- Talep ölçeğinin beşinci faktörü ***“belediyeden harcamalarında cinsiyete duyarlı olması talebi”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin, kadın-erkek eşitsizliğinin giderilmesine yönelik belediye harcamalarını cinsiyete duyarlı olarak görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar, belediyelerin kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için sosyo-kültürel harcamaları kullanması (%69), kadın istihdamını geliştirecek harcamalar yapması (%76,4) ve ayni-nakdi yardımlar yapması gerektiğini (%69,6), düşünmektedirler. Bunun yanı sıra kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için belediyelerin, kadınların iş yeri açmalarını kolaylaştırması (%74,4) ve kadın girişimcilere daha fazla proje ve kredi yardımı yaparak pozitif ayrımcılık uygulaması (%55,4) gerektiğini ifade etmektedir. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 3.38 - 4.05 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Belediyeden harcamalarında cinsiyete duyarlı olması talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,826 olup, ***Eskişehir’deki vatandaşların belediyeden harcamalarında cinsiyete duyarlı olması talebinin yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Bu sonuç vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından belediye harcamalarının cinsiyete duyarlılığının önemli olduğunu göstermektedir.
- Talep ölçeğinin altıncı faktörü ***“belediyeden vergilerinde cinsiyete duyarlı olması talebi”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin, kadın-erkek eşitsizliğinin giderilmesine yönelik belediye vergilerini cinsiyete duyarlı olarak görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar, belediyelerin kadın yoksulluğu konusuna daha fazla önem vermesini (%69,2) ve dolayısıyla kadın girişimcilere vergi indirimi ve muafiyetleri sağlaması (%71,6) ve kadın istihdam eden iş yerlerine de vergi avantajı getirmesi (%62,6) gerektiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 3.91 - 3.72 arası ortalamayla

katıldıklarını beyan etmişlerdir. Belediyeden vergilerinde cinsiyete duyarlı olması talebi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,8422 olup, ***Eskişehir’deki vatandaşların belediyeden vergilerinde cinsiyete duyarlı olması talebinin yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Dolayısıyla bu sonuç vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından belediye vergilerinin cinsiyete duyarlılığının önemli olduğunu göstermektedir.

- Talep ölçeğinin yedinci faktörü “***vatandaşın TCDB’ den fayda beklentisi***” adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik hazırlanan bir bütçeden fayda beklentileri olup olmadığına odaklanmıştır. Katılımcılar, belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bütçe yapmasının, kadın-erkek eşitsizliğini çözmeye katkı sağlayacağı (%85), katılımcılığı (%90,4), şeffaflığı ve hesap verebilirliği artıracığı (%90), ekonomik kalkınmayı hızlandıracağı (%87) ve dolayısıyla toplumsal refahın artmasını sağlayacağını (%87,4) ifade ederek, toplumsal cinsiyete duyarlı yapılan bir bütçenin birçok yararının olduğunu düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 4.24 - 4.39 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Vatandaşın TCDB’ den fayda beklentisi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 4,3228 olup, ***Eskişehir’deki vatandaşların vatandaşın TCDB’ den fayda beklentisinin çok yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Dolayısıyla bu sonuç vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik talepleri açısından vatandaşların TCDB’ den fayda beklentisinin oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

Vatandaşların TCDB talebini cinsiyet, yaş, eğitim durumu vb. sosyo-demografik faktörlerin etkileyip etkilemediğinin araştırılması etkinlik artışı sağlamada yol gösterici olabileceği amacıyla, vatandaşın TCDB talebinin sosyo-demografik faktörlere göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Araştırmaya kapsamında yapılan analizlerde yaş, meslek, eğitim durumu, sektör, gelir durumu ve Eskişehir’de ikamet etme süresi değişkenlerinin vatandaşın TCDB talebi üzerinde herhangi bir etkisi görülmemiştir. Ancak cinsiyet ve medeni durum değişkenlerinin vatandaşın TCDB talebi üzerinde bir etkisi olduğu görülmüştür. Buna göre kadınların (287,47), TCDB talebi ölçeğine ilişkin sıra ortalamaları erkeklere (214,12) göre daha yüksektir. Bu durum kadınların erkeklere göre toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin taleplerinin

daha fazla olduğunu ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle kadınların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi erkeklere göre daha fazla benimsedikleri söylenebilir. Öyle ki kadınların TCDB talebi ortalaması 4,3582 iken erkeklerin 4,0886'dır. Çalışmada analizler sonucunda vatandaşların TCDB talebinin medeni duruma göre de anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu sonuçlara göre, eşi vefat etmiş kişilerin, evli, boşanmış ve bekar kişilere göre toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye ilişkin taleplerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, eşi vefat etmiş kişilerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi evli, boşanmış ve bekar kişilere göre daha fazla benimsedikleri söylenebilir. Nitekim eşi vefat etmiş kişilerin TCDB talebi ortalaması 4,6333 iken, evlilerin 4,2550, boşanmış 4,0978 ve bekarların 4,1930'dır. Bu doğrultuda bireylerin, yaş, meslek, eğitim durumu, sektör, gelir durumu ve Eskişehir'de ikamet etme süresi gibi demografik faktörlerden etkilenmeden toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi talep etmekte olduğu söylenebilir.

Çalışmada Eskişehir ilinde belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyete duyarlılık düzeyini ya da bir diğer ifadeyle TCDB'nin uygulanma düzeyini ölçmek üzere hazırlanan sorulara verilen cevaplar toplamda 6 faktörden oluşan **TCDB'nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğini** oluşturmuştur. TCDB'nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğinde yer alan ifadelerin ortalamaları incelendiğinde en yüksek ortalamanın (4,28) "*Kendimi Eskişehir'in bir parçası olarak görüyorum.*" ifadesine, en düşük ortalamanın (2,37) ise "*Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok sağlık alanında eşitsizlik vardır.*" ifadesine ait olduğu görülmektedir. Bununla birlikte TCDB'nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğini oluşturan toplamda altı faktörün ortalaması **3,3849**, açıklayıcılığı ise **%69,614**'tür. Bu faktörler içerisinde Eskişehir'de belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanma düzeyi açısından **3,3573** ortalama ve **%19,858**'lik açıklayıcılığı ile Eskişehir'de toplumsal cinsiyet eşitliği düzeyi faktörünün önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Faktör analizi ile oluşturulan ölçeğe göre ***Eskişehir'de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin belediyeler tarafından uygulanma düzeyinin 3,38'lik ortalama ile "orta" düzeyde olduğu belirtilebilir.*** TCDB'nin Uygulanma Düzeyi Ölçeğini oluşturan faktörler açısından bakıldığında;

- TCDB'nin uygulanma düzeyi ölçeğinin birinci faktörü "***Eskişehir'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi***" adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte eşitsizliklerin olup olmadığına odaklanmıştır. Katılımcılar,

yaşadıkları Eskişehir ilinde, kamu hizmetlerine erişim (%48,6), eğitim (%60), sağlık (%63,4), çalışma (iş-ücret) (%50,4), sosyal güvenlik (%48,4) gibi alanlar açısından kadın ve erkekler arasında herhangi bir eşitsizliğin olmadığını ve kadınların belediyenin karar alma mekanizmalarında yeterince yer aldığını (%39) ifade ederek, Eskişehir’de belirtilen alanlarda genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin olduğunu düşünmektedirler. Ancak kadınların belediyenin karar alma mekanizmalarında yeterince yer almadığını düşünenlerin (%40,4) ve kararsızların (%20,6) oranının yüksek olduğu görülmektedir. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 2.37 - 2.92 arası ortalamayla katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Cinsiyet eşitliği düzeyini göstermesi açısından ters kodlama yapıldığında katılımcıların 3.08 ile 3.63 arası ortalamalarla Eskişehir’de genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin bulunduğu yönünde cevaplar verdikleri görülmektedir. Eskişehir’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Düzeyi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,3573 olup, ***Eskişehir’de toplumsal cinsiyet eşitliği düzeyinin orta seviyede olduğu*** görülmektedir. Dolayısıyla katılımcılar, Eskişehir’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yüksek olmadığını düşünmektedirler.

- TCDB’nin uygulanma düzeyi ölçeğinin ikinci faktörü ***“Eskişehir’de Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Duyarlılık Düzeyi”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte belediye hizmetlerinin kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarına uygun olarak yapılıp yapılmadığı konusundaki düşüncelerine yöneliktir. Katılımcılar, yaşadıkları Eskişehir ilinde, kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarına uygun olarak park ve bahçelerin (%57,8), yaya kaldırımlarının yapıldığını (%67,4), toplu ulaşım araçlarının uygun olduğunu (%69,8) ve belediyenin kadına yönelik şiddeti önleyici güvenlik önlemleri aldığını (%60,8) ifade ederek, Eskişehir’de belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde hareket ettiğini düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelerle 3.56 - 3.84 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Eskişehir’de belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyete duyarlılık düzeyi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,716 olup, ***Eskişehir’de belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyet duyarlılık düzeyinin yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Dolayısıyla, Eskişehir’de TCDB’ nin

uygulanma düzeyi açısından belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyet duyarlı olduğunu göstermektedir.

- TCDB'nin uygulanma düzeyi ölçeğinin üçüncü faktörü ***“Eskişehir’de Dezavantajlı Gruplara Hizmet Yeterliliği”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte belediyelerin bakıma muhtaç erkeklere veya kadınlara yeterli düzeyde hizmet verme konusundaki düşüncelerine odaklanmıştır. Katılımcılar, yaşadıkları şehirde, şiddet görmüş (%55,4) ve bakıma muhtaç kadınlara (%47,8) ve erkeklere (%48,8) yeterli hizmet verildiğini ifade ederek, bu konuda belediyelerin dezavantajlı konumda olan kişilere hizmet verme duyarlılığının olduğunu ve bunun yeterli bir düzeyde olduğunu düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 3.43 - 3.50 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Eskişehir’de dezavantajlı gruplara hizmet yeterliliği faktörünün genel ortalaması ise 3,452 olup, ***Eskişehir’de dezavantajlı gruplara hizmet yeterliliğinin yüksek seviyede olduğu*** görülmektedir. Dolayısıyla Eskişehir’de TCDB’ nin uygulanma düzeyi açısından dezavantajlı gruplara hizmet yeterliliğinin yeterli seviyede olduğunu göstermektedir.
- TCDB'nin uygulanma düzeyi ölçeğinin dördüncü faktörü ***“Eskişehir’de Belediye İstek-Şikâyet Mekanizması Yeterliliği”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte belediyelerin bakıma muhtaç erkeklere veya kadınlara hizmet verilmesini yeterli görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar, yaşadıkları Eskişehir ilinde, kadınların (%48,7) ve erkeklerin (%53) istek ve şikâyetlerini belediyeye iletebilecekleri araçların yeterli olduğu ifade etmişlerdir. Ancak bu iki soruda kararsızların yüksek sayıda olması (130, %26 ve 117, %23,4) dikkat çekicidir. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 3.33 - 3.43 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Eskişehir’de belediye istek-şikâyet mekanizması yeterliliği faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması ise 3,38 olup, ***Eskişehir’de belediye istek-şikâyet mekanizması yeterliliğinin orta seviyede olduğu*** görülmektedir. Dolayısıyla bu sonuç Eskişehir’de belediye istek-şikâyet mekanizmasının genel olarak yeterli olduğunu ancak bu konuda atılması gereken adımlar olduğunu göstermektedir.

- TCDB'nin uygulanma düzeyi ölçeğinin beşinci faktörü ***“Eskişehir’de Belediye Bütçesinin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Yeterliliği”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte belediyelerin bütçelerinde erkeklere veya kadınlara pay ayrılmasını yeterli görüp görmediklerine odaklanmıştır. Katılımcılar Eskişehir’de belediyelerin bütçesinden erkeğe yeterince pay ayrıldığını (%47) ancak kadına yeterince pay ayrılmadığını (%44) ifade etmişlerdir. Belediye bütçesinin cinsiyete duyarlılık açısından yeterlilik düzeyini sayısal olarak göstermesi için S55 ters kodlandığında bütçenin kadınların ihtiyaçlarına duyarlılığının nispeten düşük ($AO=2.77<3$) olduğu göze çarpmaktadır. Eskişehir’de belediye bütçesinin cinsiyete duyarlılığı açısından yeterliliği faktörünün genel ortalaması 3.054 olup, ***Eskişehir’de belediye bütçesinin cinsiyete duyarlılığı açısından yeterliliğinin orta seviyede olduğu*** görülmektedir. Ayrıca incelendiğinde kararsızların oranının %30 civarı olduğu düşünüldüğünde Eskişehir’de belediye bütçesinin cinsiyete duyarlılık açısından yeterli düzeye ulaşması için çeşitli tedbirler alınması gerektiği görülmektedir.
- TCDB'nin uygulanma düzeyi ölçeğinin altıncı faktörü ***“Eskişehir’de Belediyenin Cinsiyete Duyarlılığı Açısından Halkı Bilgilendirme Düzeyi”*** adını almaktadır. Bu faktörde yer alan sorular bireylerin yaşadıkları kentte belediyeler tarafından hizmetler vb. konularda bilgilendirmesini yeterli görüp görmediğine odaklanmıştır. Katılımcıların Eskişehir ilinde, kadınların ve erkeklerin kent yaşamına dair hakları konusunda aynı düzeyde bilgi sahibi olduklarını (%45), kadın-erkek eşitliğini sağlamak için yaptığı çalışmalar konusunda belediyenin vatandaşları yeterince bilgilendirdiğini (%52) ifade etmişlerdir. Ayrıca Eskişehir’de kadın temsili için oluşturulan kent konseyleri, kadın meclisleri gibi oluşumların yeterli olduğunu ve etkin çalıştığını (%58) düşünmektedirler. Genel olarak katılımcılar, bu faktörde yer alan ifadelere 3.15 - 3.59 arası ortalamayla katıldıklarını beyan etmişlerdir. Eskişehir’de belediyenin cinsiyet duyarlılığı açısından halkı bilgilendirme düzeyi faktöründe yer alan ifadelerin genel ortalaması 3,35 olup, ***Eskişehir’de belediyenin cinsiyete duyarlılığı açısından halkı bilgilendirme düzeyinin orta seviyede olduğu*** görülmektedir.

Eskişehir’de belediyeler düzeyinde TCDB’nin uygulanma düzeyini cinsiyet, yaş, eğitim durumu vb. sosyo-demografik faktörlerin etkileyip etkilemediğinin

araştırılması etkinlik artışı sağlamada yol gösterici olabileceği için, Eskişehir’de TCDB’ nin uygulanma düzeyini sosyo-demografik faktörlere göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Araştırmaya kapsamında yapılan analizlerde cinsiyet, eğitim durumu, katılımcıların çalıştıkları sektör ve gelir düzeyi değişkenlerinin Eskişehir’de belediyelerde TCDB’ nin uygulanma düzeyini üzerinde herhangi bir etkisi görülmemiştir. Ancak yaş, medeni durum, meslek ve Eskişehir’de ikamet etme süresi değişkenlerinin Eskişehir’de belediyelerde TCDB’nin uygulanma düzeyi üzerinde bir etkisi görülmüştür. Örneğin ileri yaşlardaki vatandaşların Eskişehir’deki belediyelerin TCDB’ nin uygulanma düzeyini nispi olarak daha düşük buldukları; gerek boşanmışların gerekse evlilerin bekarlara göre Eskişehir’deki TCDB uygulamasını daha düşük seviyede gördükleri; emeklilerin (orta), ücretlilere (yüksek), öğrencilere (yüksek) ve diğerlerine (yüksek) göre Eskişehir’deki TCDB uygulamasını biraz daha düşük düzeyde yeterli buldukları görülmüştür.

Çalışmada vatandaşların algılarının değerlendirilmesi açısından nicel araştırma yöntemi kullanılarak, vatandaşların talep düzeyinin ortaya konması ve uygulama etkinliğinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda yapılan analizlerde ortaya çıkan sonuçlar, kadınlar ve erkekler açısından toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerekli olduğunu ve vatandaşların toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik yapılan faaliyet ve uygulamaları destekledikleri ortaya koymuştur. Bu doğrultuda temelinde toplumsal cinsiyet eşitliği olan, kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarına göre yapılan bir bütçenin kamu gelir ve giderlerinin cinsiyete göre yeniden düzenlenmesi olarak adlandırılan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve buna yönelik yapılacak uygulamaların toplumda yaşayan bireyler tarafından kabul derecesinin yüksek olduğu ifade edilebilir. Diğer taraftan vatandaşlar, Eskişehir ilinde belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik faaliyet ve uygulamalarının olduğunu ve buna yönelik hizmetler verdiklerini ifade ederek, belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde hareket ettiklerini düşünmektedirler. Dolayısıyla Eskişehir ilinde bulunan belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yaptıkları faaliyetler, hizmetler ve uygulamalar orada yaşayan vatandaşların genel olarak beklentilerini karşılamakta ve vatandaşlar tarafından bu uygulamalar desteklenmektedir. Öyle ki katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%84,6) kendisini Eskişehir’in bir parçası olarak görmektedir. Bununla birlikte vatandaşların talep düzeyinin ve uygulama

etkinliğinin sayısal olarak ifade etmek gerekirse, **Eskişehir’de ikamet eden vatandaşların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe talebi 4,2224’lük (%84,5) ortalama ile “çok yüksek” düzeydedir. Buna karşın Eskişehir’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme belediyeler tarafından uygulanma düzeyinin 3,3849’luk (%67,7) ortalama ile “orta” düzeyde olduğu görülmektedir.** Vatandaşların TCDB talebi düzeyi ile TCDB’nin uygulanma düzeyi arasındaki fark bir anlamda etkinliğin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Buna göre talep ile mevcut durum arasındaki fark ise **0,8375**’tir. Bu değer 0-1 arasında yer alması **genel olarak Eskişehir örnekleminde TCDB’nin talebi karşılayabilme anlamında etkin olduğunu göstermektedir.** Yüzde olarak ifade etmek gerekirse Eskişehir’de belediyelerin TCDB talebini karşılama düzeyinin %80,1 ve performans açığının %16,8 olduğu belirtilebilir.

Çalışmada belediyelerin TCDB’yi daha etkin uygulayabilmesi için; TCDB’ye geçiş ve sürdürülebilirlik konusunda üst yönetimin desteğinin en önemli faktör olduğu görülmüştür. Genel olarak nitel araştırmada yer alan katılımcılar belediye başkanlarının bu konuda çok hassas olduğunu vurgulayarak, yöneticilerin bakış açılarının bu gibi konularda önemli olduğunu dile getirmişlerdir.

Çalışmada belediyelerde TCDB’nin etkinliğini artırmak açısından ulaşılan bir diğer önemli nokta ise, TCDB’nin bütçede rakamsal olarak izlenmesi gerektiğidir. Nitel araştırmada katılımcılar genel olarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili faaliyetleri, stratejik planlarında yer verdiklerini, bu kapsamda da yönetmeliklerine, rapor vb. belgelerine göre yaptıklarını, ancak bütçelerinde buna yönelik fonksiyonel bir kod olmadığını ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik ayrı bir bütçe ayrılmadığını dile getirmişlerdir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili faaliyetler için yapılan harcamaların izlenmesinin ve denetiminin yapılamadığını ifade ederek bunun önemini vurgulamışlardır. Bu konudaki eksikliklerin giderilmesi için çalışmalar yapılması gerektiği açıktır.

Çalışmada belediyelerde TCDB’nin uygulanması esnasında bir takım sorunlarla karşılaşıldığı tespit edilmiştir. Belediyeler de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması kapsamında karşılaşılan sorunlara yönelik katılımcılar genel olarak, eğitim eksikliği ve buna bağlı olarak farkındalık oluşmaması, uzman personel yetersizliği ve bütçe olarak ifade etmişlerdir. Bu karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik ise

katılımcılar genel olarak bu konuda hükümetin desteklemesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bütçede toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik bir harcama kalemi, bununla ilgili fonksiyonel bir kod olmadığını ifade ederek, bütçe açısından mevzuatta bir değişiklik yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Dolayısıyla belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanması kapsamında karşılaşılan sorunların başında hiç şüphesiz bütçe kaynaklarının yetersiz oluşu gelmektedir. Diğer taraftan belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme faaliyetlerini genellikle belirli müdürlüklerin yaptığı görülmekte, en azından bu müdürlüklerin bütçelerinin artırılması sağlanabilir. Ancak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme belediyede tek müdürlük kapsamında sınırlandırılmayacağı için bütçe sorunun acil çözüme kavuşturulması gerektiği açıktır.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının yayılmasına (yaygınlaşmasına) ilişkin katılımcılar, kurum olarak bilinçlendirilmeleri ve bunun içinde tüm personellere bu konuda eğitim verilebileceğini, belediyelerin farkındalığını artırma ve bilinçlendirme konusunda STK ile ortak çalışmalar yapılabileceğini belirtmişlerdir. Bunun yanında gerek yurt dışında gerek yurt içinde farklı belediyelerdeki uygulama örneklerine bakılabileceğini de ifade etmişlerdir. Ayrıca gece aydınlatmaları, sığınma evleri, emzirme odaları, ebeveyn tuvaletleri, meslek edindirme kursları, kreş gibi konularda çalışmalar yapılabilir şeklinde öneriler sunmuşlardır. Bununla birlikte bütçe ödeneklerinin daha fazla ayrılması ve kaliteli elemanında nitel ve nicel olarak artırılmasının da önemli olduğunu vurgulamışlardır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının yaygınlaşmasında en önemli kriter eğitimidir. Kurumlarda çalışan kişilere eğitim verildikçe bilinçlenme artacağı için, bu uygulamaya yönelik farkındalık artacak ve uygulanması için adımlar atılacaktır.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanabilirliği ile ilgili katılımcılar genel olarak bütün kurumlarda özellikle belediyelerde uygulanabileceğini ifade etmişler ancak bu uygulamanın devlet tarafından desteklenmesinin önemli olduğunu ve bu konu ile ilgili mevzuatta düzenlemelerin yapılması gerektiğini ifade ederek, bu uygulamanın yasal bir zorunluluk haline getirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Dolayısıyla kısa vadeli çözümler toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi bir yere kadar götürür. Asıl kalıcı uzun vadede çözüm yolu devletin bu uygulamayı desteklemesi, en önemlisi de bu uygulamanın gerek kamu gerekse özel sektörde yasal bir zorunluluk haline getirmesi için

adımlar atılmasıdır. Ancak bu şekilde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin tam anlamıyla uygulanabilirliği sağlanabilir.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin belediyelerde etkinliğinin ölçülmeye çalışıldığı çalışmamızda yapılan değerlendirmeler sonucunda, belediyede uygulayıcıların, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması hakkında genel bilgiye sahip olduğu ve bu kapsamda faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Ancak belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulama kısmına yönelik bazı eksiklikler olduğu görülmüştür. Örneğin, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında faaliyetler yapılmakta, hizmetler verilmekte ancak bu yapılan faaliyetler ve hizmetler için bir harcama kalemi bununla ilgili fonksiyonel bir kod olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu durumda bütçeleme konusunda mevzuat vb. hususlarda eksiklikler olduğunu göstermektedir. Ayrıca Eskişehir’de yaşayan bireyler, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında ele aldığımız toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını bilmekte, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik faaliyetleri, hizmetleri ve uygulamaları desteklemektedir. Ancak bu yapılan uygulamaların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında olduğunu bilmemekte ve bu konuda eksiklikler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu konuda eksikliklerin giderilmesi ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin etkinliğinin artırılabilmesi adına şunlar söylenebilir:

- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin hayata geçirilebilmesi için öncelikle, toplumsal cinsiyet eşitliğinin bir politika hedefi olarak belirlenmesi gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin bir politika hedefi olarak belirlenebilmesi için, toplumda cinsiyet eşitsizliklerinin olduğunu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sorun haline geldiğinin kabul edilmesi gerekir. Ancak toplum tarafından toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğu kabul edilir ve sorun olarak görülürse, o zaman çözüm yolları bulunur ve dolayısıyla da toplum bulunan çözüm yollarını kabul etmesiyle birlikte eşitsizlik tam anlamıyla giderilerek, toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanır. Aksi takdirde toplumdaki eşitsizlerin tam anlamıyla ortadan kalkması mümkün görünmemektedir.
- Toplumsal cinsiyet eşitsizliği; ulusal ve uluslararası, merkezi ve yerel düzeylere dayanmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak için; kamu maliyesi politikasında bir önlem programı tasarlamak şarttır. Bunu başarmak için; toplumsal cinsiyet bilincinin artırılması (farkındalığı) ve toplumsal cinsiyetle

ilgili sorunların anlaşılmasını artırmak, bununla ilgili mevzuat ortaya koymak ve toplumsal cinsiyet hakkının geliştirilmesi gibi çeşitli yönlerde adımlar atılmalıdır.

- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin, kadınların ve erkeklerin konumu üzerindeki etkileri dikkate alınarak, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı; kalkınma planları, ulusal programlar vb. tüm ana plan ve programlarda yer verilmeli, politikalara yerleştirilmelidir. Bu amaçla, toplumsal cinsiyet perspektiflerini tüm düzeylerde bütçe politikalarına sistemli bir şekilde yerleştirmek için ulusal ve uluslararası göstergeler dahil olmak üzere araçlar geliştirilerek uygulanmalıdır.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, merkezi ve yerel düzeyde olmak üzere tüm kurumlarının program ve politikalarının hedeflerine dahil edilmesi, bunların uygulanması toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşılmasına katkıda bulunulabilir. Program ve politikalar oluştururken kadınların ve erkeklerin eşit katılımının sağlanması; tüm program ve politikaların, özellikle dezavantajlı grup konumunda kadınlar ve erkekler olmak üzere kadınlar ve erkekler için eşit derecede erişilebilir olmasını ve ayrıca kadınların ve erkeklerin bu uygulamalardan eşit şekilde yararlanmaları açısından önemlilik arz etmektedir.
- Toplumsal, ekonomik, kültürel ve sosyal birçok alanda cinsiyet eşitsizliğinin devam etmekte ve kadınların daha dezavantajlı cinsiyet olduğu kabul edilmektedir. Kadınlar açısından kaynaklara ve hizmetlere erişim, eğitim, sağlık, yoksulluk ve ev içi hayatı ile işi dengeleme ihtiyacı gibi belirli konuların ele alınması gerekmektedir. Bununla birlikte kadınların evde çocuk, hasta, engelli ve yaşlı bakımı gibi görünmeyen emeği olan ev içi hizmetleri GSYH'ye eklenmeli ve devlet bu hizmetlerin kadınlar üzerindeki yükünü hesaba katmalıdır. Ayrıca kadınların siyasi katılımını artırmak için kotalar ve diğer olumlu eylemler birçok ülkede hala gereklidir. Bu belirli alanların her birine hitap etmek kadınları güçlendirir ve cinsiyet eşitliğinin uzun vadeli hedefine katkıda bulunur. Kadınların güçlendirilmesi çalışmaları, toplumsal cinsiyet eşitliği ile birlikte yürütülmelidir.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği hedefi doğrultusunda belirlenen göstergeler, performans ölçümleri ve cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler de büyük önem arz etmektedir. Yeterli veri toplanmadan yapılan analizler sonucunda oluşturulan programlar misyonunu gerçekleştirmekte eksik kalabilir. Bu nedenle başta TÜİK

olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlara veri toplamak, cinsiyet istatistikleri üretmek ve veri setleri oluşturmak hususunda önemli görev düşmektedir. Bu nedenle özellikle dezavantajlı konumda olan kadınlar ve kız çocukların sağlık, eğitim, istihdam vb. istatistikleri tutulmalıdır. Dolayısıyla cinsiyet eşitliği sonuçları düzenli olarak ölçülür ve cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler mevcut olursa merkezi ve yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik adımlar atılarak, politikalar oluşturulabilir ve geliştirilebilir. Aksi takdirde yeterli veri olmadan yapılan ölçümler ile toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçe hazırlamak zorlaşır ve başarısızlıkla sonuçlanabilir.

- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili bilgiler, veriler ve istatistikler; bu kapsamda çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları, ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yapılarak elde edilebilir. Böylece daha sağlam bir şekilde hareket edilerek, ilerlenmiş olur. Ayrıca bu işbirliği, toplumun toplumsal cinsiyet eşitliğine verdiği önemi ve bütçeye olan ilgisini artırarak daha fazla katılımın sağlanmasını sağlayacaktır.
- Ülkemizde, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı, gibi tüm bakanlıkların, kamu kurum ve kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin politikalarını toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşımla yapmaları ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçenin oluşturulması için beraber çalışmalıdırlar. Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşlarında toplumsal cinsiyet eşitliği birimleri, koordinatörlükleri kurularak, birimler arası koordinasyonun sağlanması için organizasyon yapısı oluşturulmalıdır. Bununla birlikte, bu kurum ve kuruluşlarda çalışanlara toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme gibi eğitimler verilerek, çalışanların bu kavramlara karşı bilgi ve farkındalık düzeyinin artırılması sağlanmalıdır.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeyi bakanlıklarda, yerel birimlerde, kamu kurum ve kuruluşlarında uygulanmalıdır. TBMM, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sayıştay, yerel yönetimler ve STK'ların katılımı ile “*Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Çalışma Grubu*” adı altında bir uzmanlar grubu oluşturulmalı; strateji, eylem, veri toplama ve kamu hizmetlerinin sonuçlarını değerlendirmek gibi konularda faaliyet göstermeli ve denetimin yapılması sağlanmalıdır. Ayrıca

tüm kamu kurum ve kuruluşlarında “*Toplumsal Cinsiyet Eşitlik Uzmanı*” istihdamı yapılmalıdır.

- TBMM bünyesinde “*Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu*” kurularak, toplumsal cinsiyete duyarlılık açısından bütçe ve ekli cetveller incelenmelidir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliğini önlemeye yönelik Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Tasarısına, “*Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Cetveli*” eklenerek, bütçe gider ve gelirleri açısından cinsiyet eşitsizliğinin ne boyutta olduğunu ve cinsiyet eşitsizliğinin ne kadarının giderildiği hakkında bilgiler verilmelidir. Ayrıca TBMM’de görüşülmek üzere Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Tasarısı’na “*Toplumsal Cinsiyet Raporu*” şeklinde bir belge hazırlanarak eklenmelidir.
- Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yapıldığı alanlar tespit edilerek, beş yıllık bir “*Toplumsal Cinsiyet Politikaları Eylem Planı*” hazırlanmalıdır.
- Merkezi ve yerel yönetim düzeyinde kadınların karar alma mekanizmalarına daha fazla katılımının sağlanması, kadın milletvekili oranının artırılması ya da erkek ve kadın milletvekillerinin bütçe komisyonlarında eşit sayıda olması gibi gerekli düzenlemeler yapılarak, bu düzenlemelerin yasal dayanaklarla desteklenmesi gerekmektedir.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında, kamu kurum ve kuruluşlarının, toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde plan, program ve politikalarının hazırlanarak, bütçelerine entegre edilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca cinsiyet üzerinde bütçenin nasıl bir etkisinin olduğu değerlendirilerek, ona göre kaynak aktarılmalıdır. Dolayısıyla da bütçeleme aşamalarının (hazırlık, uygulama, denetim) gözden geçirilerek, gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayanan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, başta kadınlar olmak üzere tüm dezavantajlı konumda olanları da içerecek şekilde hazırlanmalıdır. Ayrıca dezavantajlı konumda olanlara yönelik pozitif ayrımcılık sağlamaları için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sürecine, halkın daha aktif ve etkin katılımının sağlanması, dezavantajlı konumdaki grupların ihtiyaçlarının daha kolay tespit edilmesini ve kamu harcamalarının daha planlı bir şekilde yapılmasını sağlayacaktır.

- Merkezi ve yerel yönetim bütçelerinde kadın istihdamının ve kalkınmasının artırılmasına yönelik projelerin, yatırım paylarının ve kaynakların artırılmasının sağlanmalıdır.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması uzun vadeli bir süreci kapsamaktadır. Bu bağlamda plan ve programlar hazırlanmalı ve politikalar üretilmelidir. Dolayısıyla kurumlarda başlayan değişim sürecinde, yeni kavramlara ilişkin uyumun sağlanması, bu konuya duyarlılık kazandırılması ve buna yönelik eğitimler verilmesi önemlidir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda üst yöneticilerden başlanılarak toplumsal bilinç oluşturulmalıdır. Bunun içinde merkezi ve yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları, özel kuruluşlar ve bağışçılar, üniversiteler ve medya gibi kurum ve kuruluşları işbirliği içerisinde olması gerekmektedir.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında kadına yönelik şiddetin engellenebilmesi için, istihdamda erkeklerin ön planda tutulması, düşük ve ücretsiz çalıştırılma ve ayrımcılık yapılması, eğitime kısıtlı bir şekilde erişim, sağlık ve güvenlik hizmetlerinden eşit bir şekilde yararlanamama, siyasete ve yönetime sınırlı oranda katılım gibi alanlarda eşitsizliğin giderilmesi için çalışılmalıdır. Ayrıca kadına yönelik şiddetin engellenmesini sağlayacak yasal tedbirler getirilmeli ve bu konudaki cezalar artırılmalıdır.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konularının milli eğitime bağlı okullarda ve üniversitelerde lisans, yüksek lisans veya doktora programlarının müfredatlarına eklenerek, ders olarak okutulması ve buna yönelik kitap, dergi vb. yayınlar hazırlanması ile toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda farkındalık kazandırılması sağlanmalıdır.
- Üniversitelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında araştırma ve uygulama merkezlerinin kurularak, kadın sorunlarına yönelik araştırmalar ve uygulamalar yapılması, projeler geliştirilmesi ve bu kapsamda üniversite bütçelerinden daha fazla kaynak ayrılması sağlanmalıdır. Ayrıca kalkınma ajanları vb. kurum ve kuruluşlarla işbirlikleri yapılmalıdır.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin bireyler üzerindeki etkisinin vurgulanması amacıyla bu konuda eğitimler

verilebilir, seminerler ve kongreler düzenlenebilir, televizyon ve radyo programları yapılabilir ve kamu spotları hazırlanabilir.

- Hükümet politikası, kadınların ekonomik katılımını kolaylaştıran kolaylaştırıcı bir ortam oluşturmak için kritik öneme sahiptir ve artık birçok hükümet, kadınları çalışmaya teşvik eden ve bunu kolaylaştıran politikalar ortaya koymaktadır. Annelik, babalık ve ebeveyn izni, dünyanın birçok yerinde özellikle kadınların ekonomik katılımı ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Annelerin, babaların veya her ikisinin de doğumdan sonra çocuğa bakmak için ücretli veya ücretsiz zaman ayırmasına olanak veren ebeveyn yardımları, kadınların işgücüne katılımını artırabilir. Anneler için daha uzun süre tam ücretli annelik ve ebeveyn izni olan ekonomilerde daha fazla kadın işgücüne katıldığı görülmektedir. Örneğin, köklü bir günlük bakım sistemi kadınları istihdamda destekleyerek işgücü piyasalarının verimliliğini artırabilir.
- Kadınlara yönelik girişimcilik kurslarının açılması ve kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi, kadınların terfi alamama, iş hayatlarında yaşadığı taciz gibi sorunları denetleyecek bir mekanizma oluşturulması ve aile içi şiddete yönelik yaptırımların ağırlaştırılması gerekir.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında dezavantajlı grupların özellikle de kadınların yardım ve desteğe muhtaç olma konumundan kurtarılarak gelir getirici faaliyetlere yönelmeleri sağlanmalıdır.
- Kadınlar ve erkekler arasında vergi yükünün dengeli bir şekilde dağılımı maliye politikasının sosyal amaçlarından biridir. Bu nedenle de vergi sistemi kadınların ekonomik sorunlarının giderilmesine yönelik dahası vergi mükellefiyeti kadın-erkek eşitliğine katkı sağlayacak şekilde dönüştürülmelidir.
- Gelir Vergisi Kanunu'nda "*hane içinde kadınlar tarafından üretilen her nevi ürünlerin tertiplenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması sonucu elde edilen gelirler vergiden muaf tutulmuştur.*" şeklinde bir ifade yer almaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında vergi vb. kanunlar toplumsal cinsiyete duyarlı bir hale getirilmelidir.

- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında, kadının ekonomik hayata katılmasını ve güçlenmesini sağlamak amacıyla, sigorta primi destekleri, vergi indirimi gibi teşvik sistemlerinin geliştirilmesi ve kadın istihdamının artırılmalıdır. Bunların yanı sıra belirli sektörlerde faaliyet gösteren kadın girişimcilere vergi teşvikleri sağlanması, işyeri açan kadın girişimcilere belirli süreliğine vergi muafiyeti sağlanması, uzun vadeli, düşük faizli veya faizsiz krediler sağlanması şeklinde uygulamalar getirilmelidir. Dolayısıyla kadınlara yönelik Gelir ve Kurumlar vergisinde muafiyet ve vergi indirimlerinin getirilmesi kadın-erkek eşitliğine katkı sağlayacaktır.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında yapılan faaliyetler belediye bütçesinde toplu bir şekilde gösterilmemesi gerekir. Bunun yerine toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik yapılan faaliyetler ayrı ayrı tanımlanarak bütçelendirilmelidir. Bunun için de ayrı bir birimin kurularak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik faaliyetlerin tamamının oradan gösterilmesi sağlanmalıdır. Bütçede görünmeyen bir kamu hizmeti toplumsal cinsiyete duyarsız olarak değerlendirilebilir ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişimi adına önemlilik arz eden cinsiyete duyarlı bir verilerin üretilebilmesine ve elde edilmesine engel olabilir. Bu hizmetler neticesinde elde edilecek veriler sadece kadınlara yönelik faaliyetleri değil erkeklere yönelik yapılan faaliyetleri de kapsamalıdır.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme girişiminin hayata geçirilmesi için, toplumsal cinsiyetin bütçe sürecine entegrasyonuna sırasında, belediye personeline toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili eğitimler verilmeli, seminerler düzenlenmelidir. Bununla birlikte görevlilerin proje döngüsünün her aşamasında toplumsal cinsiyet temelli yaklaşımları sağlanmalı ve desteklenmelidir. Ayrıca toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin süreçleri hakkında bilgilendirme toplantıları yapılmalıdır.
- Belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında kadınlara yönelik yapılan; istihdam garantili meslek kursları, ücretsiz bakım evleri ve kreşler, kadın danışma merkezlerinin kurulması, toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik farkındalık oluşturulmalıdır. Ayrıca, bilgi düzeyini artıracak eğitim seferberliği ve güvenli alan oluşturulmalı,

şiddetin önlenmesi için tedbirler alınmalı, kamusal hizmetler hakkında bilgi almayı kolaylaştıracak kanallar vb. faaliyetlere ilişkin bütçeden önemli bir pay ayrılmalıdır. Böylelikle kadın-erkek eşitliğine katkı sağlanabilecektir.

- Belediyede hazırlanan faaliyet raporları, stratejik planlar ve performans programları vb. içeren belediye yönergeleri, planlama biçimleri toplumsal cinsiyete duyarlı planlama ve bütçelemeyi yönlendirecek şekilde tasarlanmalıdır.
- Merkezi ve yerel yönetimlerle istişare edilerek, devlet daireleri için “*Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme*” kılavuzları yayınlanmalıdır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kamu daireleri için toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik kılavuz ilkeler belirlenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin kurumsallaştırılmasını sağlayacaktır.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında özellikle yerel yönetimlerde örnek uygulamalar gerçekleştirilmeli ve değerlendirmeler yapılmalıdır. Ancak bu şekilde bu uygulamaya yönelik olarak, karşılaşılabilecek eksiklikler tespit edilebilir ve gerekli önlemler alınabilir.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ilgili genel bilgiler içeren tanıtım kitapçıkları veya broşürler hazırlanarak; kamu kurum ve kuruluşlarla birlikte halka dağıtılmalıdır. Böylelikle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin yaygınlaşması sağlanabilir.
- Yerel yönetim düzeyinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında; belediye meclisinde kadınların payı, belediye başkanları arasında kadınların payı, yerel yönetimlerdeki üst düzey yönetici pozisyonlarında kadınların payı; kız ve erkek çocukların ilk ve orta öğretime kaydolması, eğitim profillerine göre ayırım, genç erkek ve kadınların üniversite eğitimine kaydolması, okuryazarlık oranı; cinsiyete özgü faaliyet, istihdam ve işsizlik oranı, erkekler ve kadınlar arasında kayıt dışı istihdamın payı, geçen yıl istihdam edilenler arasında kadınların payı, erkekler ve kadınlar arasında uzun vadeli işsizlik gibi karşılaştırmalı işgücü piyasası göstergeleri vb. veriler hazırlanarak, toplumsal cinsiyete duyarlı istatistikler oluşturulabilir ve politikalar geliştirilebilir. Dolayısıyla kadınların ve kız çocuklarının, erkeklerin ve erkek çocukların, istihdam, sağlık, eğitim vb. alanlarda düzeylerine ilişkin bölgeler, iller, yıllar ve aylar itibarıyla istatistiklerin tutulması gerekmektedir.

- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında merkezi ve yerel düzeyde cinsiyete duyarlı analizler yapılmalı, özellikle belediyelerde kadınlara ve erkeklere yönelik ihtiyaçlar belirlenmeli ve bu doğrultuda bütçenin planlama ve hazırlama süreçlerine dahil edilmelidir. Dolayısıyla belediyeler kadınların veya erkeklerin ihtiyaçlarını ve taleplerini mülakat, anket vb. uygulamalarla belirleyebilir ve ona göre hizmetlerini yapabilirler. Ayrıca kadınların ve erkeklerin rahat bir şekilde toplanıp, şikayetlerini dile getirecekleri platformlar oluşturabilirler.
- Kadınlar ve erkekler kamusal alanla iletişim ve bilgilenme kanallarına yönelik olarak; kamu hizmetlerine erişimleri ve hakları konusunda bilgilendirme hizmeti almalı ve alınan bu hizmet ve imkanların artırılması sağlanmalıdır.
- Belediyeler, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında özellikle kadınlara yönelik olarak belediye bünyesinde takı, dikiş, nakış, diksiyon, okuma yazma, İngilizce gibi kurslar düzenlemeli veya mevcut kursların sayısı artırılmalı ve kadınların kendilerini geliştirmeleri ve iş imkanı sağlanmalıdır. Dahası bu kurslar sayesinde kadınlar bir takım ürünler üretebilir ve kermes vb. yerlerde bu ürünleri satarak az da olsa gelir elde edebilir.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin yaygınlaştırılması sürecinde basın-yayın kanalı da önemlilik arz etmektedir. Basında cinsiyetçi bir bakış açısının yerine toplumsal cinsiyet duyarlı bir bakış açısıyla hareket edilerek, bu kanal ile kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme gibi konularda farkındalığını artıracak bilinçlendirici yayınlar yapılmalıdır. Bilinçlendirme çalışmalarının yanı sıra belediyelerin vermiş olduğu hizmetlerden faydalanma noktasında da bireylerin haberdar edilmeleri amacıyla güçlü bir iletişim ağı kurulmalıdır.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme devlet tarafından desteklenmeli ve mevzuat açısından gerekli düzenlemelerin yapılarak, bu uygulama gerek kamu gerekse özel sektörde yasal bir zorunluluk haline getirilmelidir.

Çalışmamızda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin etkinliği Eskişehir ili örneği üzerinden incelenmiştir. Araştırma bulgularına, Eskişehir ilinde yaşayan vatandaşlar ve Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Odunpazarı Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesi'nde çalışan personeller ile ulaşılmıştır. Bu ve buna benzer çalışmalar, farklı

illerde yaşayan ve/veya farklı kurumlarda çalışan personel örnekleme ile tekrarlanması sonuçların genelleme olasılığını artırabilir. Literatürde de belirtildiği gibi toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme sadece belediyelerde uygulanan bir yaklaşım değildir. Belediyeler haricindeki diğer kurumlarda bütçeleme çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçeleme yapması gerekmektedir. Bu nedenle buna benzer bir çalışmanın farklı bireyler ve kurumlar üzerinde gerçekleştirilmesi önerilir. Ayrıca çalışma, belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme etkinliğine yönelik olarak ele alınmış olmakla birlikte, ileriye dönük birçok problemin çözümünde de yol gösterici nitelikte olduğunu düşünülmektedir. Çalışmada yer alan mülakat ve anket uygulamasından faydalanarak TCDB konusunda gerekli eksiklikler tespit edilebilir.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, farklı kesimden insanların farklı ihtiyaçlarının olduğu düşünülerek bütçelerin hazırlanması ve kamu gelir ve giderlerinin buna göre yapılmasının sağlanmasıdır. Dolayısıyla bu uygulama kaynakların daha verimli ve etkin kullanılmasını sağlayarak israfı önleyecektir. Bununla birlikte kadın ve erkeğin siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel olmak üzere hayatın her alanında eşit olması, toplumsal refahın artmasını sağlayacaktır. Ancak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme en önemli yararı ise, toplumdaki mevcut kadın-erkek eşitsizliklerini giderilerek, toplumdaki en küçük birimi oluşturan ailenin temel yapı taşı oluşturan annelerin, eğitim seviyelerinin artmasıyla bilinçlenip, kendini geliştirmesi sonucunda kendine güvenen, ayakları üzerinde duran bir neslin yetişmesini sağlayacaktır.

Sonuç olarak, Türkiye’de toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması sadece belediyelerde değil, tüm kurumlarda uygulanmalıdır. Ancak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının geleceğe dönük devamının sağlanabilmesi için, bu uygulama devlet tarafından desteklenmeli ve buna yönelik bütçe açısından mevzuatta bir değişiklik yapılmalıdır. Ayrıca tüm kamu kurum ve kuruluşları açısından bu uygulama yasal bir zorunluluk haline getirilmelidir.

EKLER

EK 1: MÜLAKAT GÖRÜŞME FORMU

BELEDİYELERDE TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME KONULU DOKTORA TEZİNE AİT GÖRÜŞME FORMU

ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI

- (1) Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulamasının sağladığı faydaları ortaya çıkarmak,
- (2) Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulamasında karşılaşılan sorunları belirlemek,
- (3) Uygulayıcıların Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme etkinliğini artırmaya yönelik önerilerini almak,

GİRİŞ

Merhaba benim adım Fatma ALKAN ve Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Bölümü doktora öğrencisi ve aynı zamanda İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümünde araştırma görevlisiyim. Türkiye’deki Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi en iyi uygulayabilecek olan Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulaması ile ilgili olarak sizinle konuşmak istiyorum. Bu görüşmede amacım Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulamasının belediyelerde kendisinden beklenen faydaları sağlayıp sağlayamadığı ve uygulamada herhangi bir sorunla karşılaşılıp karşılaşmadığını ortaya çıkarmaktır. Belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulayıcılarıyla görüşmeler yapıyorum çünkü Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulamasının teorik hedeflerine pratikte ne derece ulaştığına en iyi uygulayıcıların hâkim olabileceğini düşünüyorum. Bu araştırmanın Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulamasının etkinliğini artırıcı öneriler getireceğini umut ediyorum. Bu nedenle uygulamakta olduğunuz Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulaması ile ilgili düşüncelerinizi ve önerilerinizi öğrenmek istiyorum.

- Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tamamı gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken görüştüğüm kişilerin isimlerini kesinlikle belirtmeyeceğim.
- Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim. Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru varsa bunu yanıtlamak isterim.
- Görüşmeden daha doğru ve güvenilir sonuçlar çıkarabilmek ve bilgisayar programı aracılığıyla çeşitli analizler yapabilmek için ses kaydı alınmasına izin verir misiniz? İzin vermeniz halinde görüşme kaydının bir kopyası tarafınıza verilecek, çıkarılmasını istediğiniz ifadeler olursa silinecektir.
- Bu görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. Araştırma sonuçlarından haberdar olmak istemeniz halinde tarafınıza bilgi verilecektir.
- İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

GÖRÜŞME SORULARI

1. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi nasıl tanımlarsınız? Bu uygulamaya sizce neden ihtiyaç vardır?

2. Belediyenizin Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulamasına geçişi nasıl gerçekleşmiştir?
3. Belediyenizdeki / biriminizdeki Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme süreçleri hakkında bilgi verebilir misiniz?
4. Sizce Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulaması açısından belediyenizin güçlü yönleri nelerdir?
5. Belediyenizin uyguladığı Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin sağladığı faydalar konusunda bilgi verebilir misiniz?
6. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulaması kapsamında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
7. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçelemeyi bir dağın zirvesine çıkmaya benzetirsek sizce belediyeniz bu dağın neresindedir? Bu konuda yapılan çalışmalar yeterli midir? Belediyenize bununla ilgili önerileriniz neler olabilir?
8. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme uygulamasının geleceğini nasıl görüyorsunuz?/Bu uygulama (belediyelerde vb.) tam anlamıyla uygulanabilir mi?

EK 2: ANKET FORMU

Sayın İlgili,

Bu anket, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalında yürütülen “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Belediyelerin Etkinliğine Yönelik Bir Çalışma” adlı Doktora Tezinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Anketin hedef kitlesi Eskişehir ilinde ikamet eden vatandaşlardır. Ankette isminiz ve çalıştığınız kurum adı gibi özel bilgiler istenmemektedir. Vereceğiniz cevaplar bilimsel ahlâka uygun ve gizlilik ilkesine bağlı kalınarak akademik çalışma amacı dışında hiçbir şekilde kullanılmayacaktır. Ankete içtenlikle verdiğiniz cevaplar ile yaptığınız katkı için teşekkür ederiz. Saygılarımızla.

Doç. Dr. Hatice DAYAR
Dumlupınar Üniversitesi İİBF
Maliye Bölümü (Tez Danışmanı)

Fatma ALKAN
Dumlupınar Üniversitesi İİBF
Maliye Bölümü Araştırma Görevlisi

Lütfen aşağıdaki soruları yanıtlayınız:

YAŞINIZ	☐ 16-23	☐ 24-29	☐ 30-39	☐ 40-49	☐ 50-59	☐ 60 ve üstü
CİNSİYETİNİZ	☐ KADIN	☐ ERKEK				
MEDENİ DURUMUNUZ	☐ EVLİ	☐ BEKÂR	☐ EŞİ VEFAT ETMİŞ	☐ BOŞANMIŞ		
EĞİTİM DÜZEYİNİZ	☐ İlkokul	☐ Ortaokul	☐ Lise	☐ Ön lisans	☐ Lisans	☐ Lisansüstü
MESLEĞİNİZ	☐ Ücretli ☐ Ticaret Erbabı ☐ Serbest Meslek Erbabı ☐ Çiftçi ☐ Emekli ☐ Ev hanımı ☐ Öğrenci ☐ Diğer (Belirtiniz).....					
SEKTÖR	☐ KAMU	☐ ÖZEL	☐ ÇALIŞMIYOR			
AYLIK GELİR DURUMUNUZ	☐ 0 – 1 000 TL'ye kadar ☐ 1 000 TL – 2 021 TL (asgari ücret) ☐ 2 022 TL – 3 000 TL ☐ 3 001 TL – 4 000 TL ☐ 4 001 TL ve üstü					
Eskişehir'de Kaç Yıldır İkamet Ediyorsunuz?						
İKAMET	☐ 2'yıldan Az	☐ 2-5 Yıl	☐ 6-9 Yıl	☐ 10-19 Yıl	☐ 20 Yıl ve Üstü	
“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” kavramını daha önce duymuş muydunuz? “Evet” ise, hangi kaynaklardan duydunuz?						
☐ Gazete, Kitap vb. ☐ İnternet ☐ Televizyon ☐ Aile, Akraba, Arkadaş vb. ☐ Diğer Kaynaklar ☐ Duymadım						
“Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” kavramını daha önce duymuş muydunuz? “Evet” ise, hangi kaynaklardan duydunuz?						
☐ Gazete, Kitap vb. ☐ İnternet ☐ Televizyon ☐ Aile, Akraba, Arkadaş vb. ☐ Diğer Kaynaklar ☐ Duymadım						
Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme kapsamında kadınlara yönelik olarak sizce hangisi ön planda olmalıdır?(Tek Seçenek İşaretleyiniz)						
☐ Eğitim ☐ İstihdam ☐ Katılım(Siyasi) ☐ Şiddet ☐ Sosyal ve Kültürel Faaliyetler ☐ Diğer (Belirtiniz).....						

*Sizce Belediyeniz Kadın-Erkek Eşitsizliğini Gidermek / Önlemek için aşağıdaki hizmetlerden hangisine ya da hangilerine öncelik vermelidir? Birden fazla işaretleme Yapabilirsiniz. (Lütfen seçtiğiniz hizmete ilişkin seçenek/seçenekleri “ (X)” şeklinde işaretleyiniz.)

BELEDİYELERİN VERDİĞİ HİZMETLER			
Birden fazla işaretleme Yapabilirsiniz.(X)			
Kadın sığınma evleri		Kadın girişimcileri destekleme	
Rehberlik-danışma merkezi			
Çocuk sağlığı-gelişimi		Çocuk istismarını önleme	
Çocuk bakım tesisleri		Aile içi şiddeti önleme	
Engelli-yaşlı bakım evi		Madde bağımlılığı ile mücadele	
Okuryazarlık kursları		Kararlara kadınların aktif katılımı	
Meslek-beceri edindirme kursları		Aile parasının doğru şekilde kullanılması eğitimi	

	1:Kesinlikle Katılmıyorum/2:Katılmıyorum /3:Kararsızım /4:Katılıyorum/5:Kesinlikle Katılıyorum	1	2	3	4	5
1	Toplumun her alanında kadın-erkek eşitliği gereklidir.					
2	Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması doğru bir uygulamadır.					
3	Kadın-erkek eşitsizliği sadece kadının bir sorunu değildir.					
4	Kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasının bir insan hakkı olduğunu düşünüyorum.					
5	Devlet, kadın-erkek eşitsizliğinin giderilmesinde aktif bir rol oynamalıdır					
6	Belediyeler, kadın-erkek eşitsizliğinin engellenmesinde aktif bir rol oynamalıdır					
7	Belediye meclisinde toplumsal cinsiyet dengesinin gözetilmesi gerekir.					
8	Belediyenin bütçe komisyonunda kadınların erkekler kadar temsil edilmesi önemlidir.					
9	Belediye başkanının kadın olması, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması açısından daha iyidir.					
10	Kentsel hizmet sunumunda kadınların ihtiyaçları dikkate alınmalıdır.					
11	Kentsel hizmet sunumunda erkeklerin ihtiyaçları dikkate alınmalıdır.					
12	Belediyeler bütçe yaparken kentte yaşayan kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarını eşit şekilde gözetmelidirler.					
13	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bütçe yapmaları zorunludur.					
14	Belediye bütçesinden kadına daha fazla pay ayrılması adil bir durumdur.					
15	Belediye tarafından düzenlenen eğitim ve meslek edinme kurslarında toplumsal cinsiyet dengesinin gözetilmesi gerekir.					
16	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için eğitim harcamalarını kullanmalıdır.					
17	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini giderme konusunda toplumu bilinçlendirmelidir.					
18	Şiddete uğramış kadınlara yönelik hizmet vermek belediyelerin temel görevlerinden biridir.					
19	Kadına yönelik şiddeti önleyici güvenlik önlemleri almak belediyelerin temel görevlerinden biridir.					
20	Belediyeler kadın girişimcilere daha fazla proje ve kredi yardımı yaparak pozitif ayrımcılık uygulamalıdır					
21	Belediyeler kadınların işyeri açmalarını kolaylaştırmalıdır.					
22	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için kadın istihdamını geliştirecek harcamalar yapmalıdır.					
23	Belediyeler kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için ayni ve nakdi yardımlar yapmalıdır.					
24	Belediyelerin kadın-erkek eşitsizliğini gidermek için sosyal-kültürel harcamaları kullanmalıdır.					
25	Belediyelerin tanzim satış mağazalarında kadınların çok kullandığı temizlik malzemeleri ve ev gereçleri gibi ürünlerin ucuz satılmasını desteklerim.					
26	Belediyelerin kadın yoksulluğu konusuna daha fazla önem vermesi gerekir.					
27	Belediyeler kadın istihdam eden iş yerlerine vergi avantajı getirmelidir.					
28	Belediyeler kadın girişimcilere mümkün olduğunca vergi indirimi ve muafiyetleri sağlamalıdır.					
29	Belediyeler eşit konumda olmayan kadınlara yönelik yaptıkları harcamaları halka açıklamalıdır.					
30	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması toplumun refahının artmasını sağlar.					
31	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması ekonomik kalkınmayı hızlandırır.					
32	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması katılımcılığın artmasını sağlar.					
33	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırır.					
34	Belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçe yapması kadın-erkek eşitsizliğini çözmeye katkı sağlar.					
35	Belediyelerin kadın-erkek eşitsizliğini çözmek konusunda sivil toplum, üniversite vb. kuruluşlardan destek alması gereklidir.					
36	Kentsel yaşamımız erkek egemen bir yapıdadır.					
37	Kentsel hizmetlerin sunumunda kadınlara yeterince öncelik verilmektedir.					
38	Yaşadığım yerde kadın ve erkekler arasında kamu hizmetlerine erişim açısından eşitsizlik olduğunu düşünüyorum.					
39	İçinde bulunduğum belediyede kadınların karar alma makamlarında yeterince yer alamadıklarını düşünüyorum.					
40	Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok eğitim alanında eşitsizlik vardır.					
41	Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok sağlık alanında eşitsizlik vardır.					
42	Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok çalışma (iş-ücret) alanında eşitsizlik vardır.					
43	Kentimizde kadınlar ve erkekler arasında en çok sosyal güvenlik alanında eşitsizlik vardır.					
44	Kentimizde park ve bahçelerin kadın-erkeklerin ihtiyaçlarına uygun yapıldığını düşünüyorum.					
45	Kentimizde yaya kaldırımlarının kadın-erkeklerin ihtiyaçlarına uygun yapıldığını düşünüyorum.					
46	Kentimizde toplu ulaşım araçlarının kadın-erkeklerin ihtiyaçlarına uygun olduğunu düşünüyorum.					
47	Kentimizde belediyenin kadına yönelik şiddeti önleyici güvenlik önlemleri aldığını düşünüyorum.					
48	Kentimizde belediyenin şiddet görmüş kadınlara yönelik hizmetlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
49	Kentimizde bakıma muhtaç erkekler için yeterli hizmet verildiğini düşünüyorum.					
50	Kentimizde bakıma muhtaç kadınlara yeterli hizmet verildiğini düşünüyorum.					
51	Spor tesisleri ve diğer imkanlardan kadınların eşit bir şekilde yararlanmasına yönelik hizmetler yapıldığını düşünüyorum.					
52	Kentimizde kadınların istek ve şikâyetlerini belediye iletebilecekleri araçlar yeterlidir.					
53	Kentimizde erkeklerin istek ve şikâyetlerini belediye iletebilecekleri araçlar yeterlidir.					
54	Yaşadığım yerde belediyenin kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yaptığını düşünüyorum.					
55	Belediye bütçesinden kadına yeteri kadar pay ayrıldığını düşünüyorum.					
56	Belediye bütçesinden erkeğe yeteri kadar pay ayrıldığını düşünüyorum.					
57	Kentimizde kadınlar ve erkekler kent yaşamına dair hakları konusunda aynı düzeyde bilgi sahibidirler.					
58	Belediyenin kadın-erkek eşitliğini sağlamak için yaptığı çalışmalar konusunda beni yeterince bilgilendirdiğini düşünüyorum.					
59	Belediyeye ödediğim vergilerin hizmet olarak karşılığını aldığımı düşünüyorum.					
60	Kadın temsili için oluşturulan kent konseyleri kadın meclisleri gibi oluşumlar yeterlidir ve etkin çalışmaktadır.					
61	Kendimi Eskişehir'in bir parçası olarak görüyorum.					

EK 3: BELEDİYELERDEN MÜLAKAT İÇİN ALINAN BİRİM İZİNLERİ

EK 3.1: ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BİRİM İZİNLERİ

Ek 3.1.1: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı

T.C.
ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı

Sayı : 50358583-000-754 -20450-
Konu : Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bütçeleme Çalışması

30.04.2019

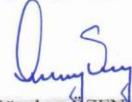
Sayın: Fatma ALKAN
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Evliya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10.km/KÜTAHYA

İlgi: 03/04/2019 tarihli dilekçeniz.

İlgi dilekçenize istinaden; "Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme" konulu doktora tezinizin uygulama kısmı için Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığımızda çalışan bir personel ile mülakat yapmak istediğiniz belirtilmiştir.

Söz konusu görüşme talebiniz uygun görülmüş olup, görüşmeye gelmeden önce tarafımıza bilgi verilmesi ve ilgili çalışma sonuçlarının tarafımızla paylaşıldıktan sonra tezinizde yer alması hususunda;

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Oğuzhan ÖZEN
Belediye Başkanı a.
Genel Sekreter Yardımcısı

Ek 3.1.2: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı

T.C.
ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Bütçe Performans ve Denetim Şube Müdürlüğü

Sayı : 30993225-841-155 - 12873
Konu : Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete
Duyarlı Bütçeleme Konulu Tez Çalışması

04.04.2019

Sayın: Fatma ALKAN
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Evliya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10. Km
KÜTAHYA

İlgi : 03.04.2019 tarihli dilekçeniz.

“Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” konulu doktora teziniz için görüşme talebiniz biririmizce uygun olup, görüşme günü ve saati ile ilgili randevuyu iletişim numaramızı arayarak talep edebilirsiniz.

Bilgilerinize rica ederim.

Ali Rıza ÖZSALTIK
Mali Hizmetler Dairesi Başkanı

Ek 3.1.3: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı

,T.C.
ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Sayı : 37546236 -622.03- 186-15097
Konu : Dilekçe Hk.

03.04.2019

Sayın Fatma ALKAN
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü
(Evliya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10 km Kütahya)

İlgi: 03.04.2019 tarihli Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme konulu dilekçeniz.

İlgide yer alan dilekçenizde, Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme konulu doktora tezinizin uygulama kısmı için Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığımızda çalışan bir personel ile mülakat yapmak istediğiniz belirtilmiştir.

Bu kapsamda bir personelimiz ile mülakat yapmanız uygun görülmüş olup görüşmeye gelmeden 2 gün önce tarafımıza bilgi verilmesi hususunda;
Gereğini bilgilerinize rica ederim

Evren KOLSAL
Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı

Ek 3.1.4: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

icde teahhüt

T.C.
ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

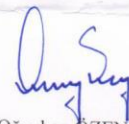
Sayı : 17404583-622.03-475
Konu : Dilekçe Hk.

08.05.2019

Sayın Fatma ALKAN
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü
Evliya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10.Km
KÜTAHYA

İlgi : 03.04.2019 tarih ve 14820 Genel Evrak Kayıt sıra numaralı dilekçeniz.

İlgi dilekçeniz incelenmiş olup "Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme" konulu doktora teziniz için Daire Başkanlığımızda yapacağınız görüşme Etik Kurul Raporunun kopyasının getirilmesi ve ilgili çalışma sonuçlarının Daire Başkanlığımızca paylaşılması koşulu ile mülakatınız uygun görülmüş olup görüşmeye gelmeden 2 (iki) gün önce tarafımıza bilgi verilmesi hususunda;
Gereğini bilgilerinize rica ederim.

 Oğuzhan ÖZEN
 Belediye Başkanı a.
 Genel Sekreter Yardımcısı

İki Eylül Caddesi – 26010 – ESKİŞEHİR
e-posta : info@eskisehir.bel.tr

Tel : 0 (222) 211 55 00

Fax : 0 (222) 220 42 36
Elektronik Ağ : www.eskisehir.bel.tr

Ek 3.1.5: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Dairesi Başkanlığı

T.C.
ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Park ve Bahçeler Dairesi Başkanlığı

Sayı : 38737126-622-1038 -20640
Konu : Doktora Tezi İçin Görüşme Talebi Hk.

9.05.2019

Sayın Fatma ALKAN
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Evliya ÇELEBİ Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10 Km.
KÜTAHYA

İlgi :03.04.2019 tarihli ve 14821 numaralı dilekçeniz.

“Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” konulu doktora teziniz için görüşme talebiniz birimimizce uygun olup, görüşme günü ve saat ile ilgili randevuyu iletişim numaramızı arayarak talep edebilirsiniz.
Bilgilerinize rica ederim.

Mahmut İzzet EROL

Park ve Bahçeler Dairesi Başkan V.

Ek 3.1.6: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

T.C.
ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı İdari İşler Şube Müdürlüğü

Sayı : 58586083-800-600
Konu : Dilekçeniz.

-19270

30.04.2019

Fatma ALKAN
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Maliye Bölümü Evliya Çelebi Yerleşkesi
Tavşanlı Yolu 10 km KÜTAHYA

İlgi : 03.04.2019 tarihli ve 14811-338-447 sayılı dilekçeniz.

İlgi dilekçeniz incelenmiş olup "Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bütçeleme" konulu doktora teziniz için Daire Başkanlığımızda yapacağınız görüşmede Etik Kurul Raporunun kopyasının getirilmesi ve ilgili çalışma sonuçlarının Daire Başkanlığımızca paylaşılması koşulu ile mülakatınız uygun görülmüştür.

Bilgilerinize rica ederim.

Oğuzhan ÖZEN
Belediye Başkanı a.
Genel Sekreter Yardımcısı

EK 3.2: ODUNPAZARI BELEDİYESİ BİRİM İZİNLERİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 03/04/2019-E.5329

T.C.
ODUNPAZARI BELEDİYE BAŞKANLIĞI
İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 17213942-900- -
Konu : Personel İşleri (Genel)

FATMA ALKAN
Kütahya Dumlupınar Ünv. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Maliye Bölümü
Evliya Çelebi Yerleşkesi
KÜTAHYA

İlgi : 19/03/2019 tarih ve 7817 sayılı dilekçeniz.

İlgi tarih ve sayılı dilekçe başvurunuz incelenmiştir.

Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bütçeleme konulu doktora teziniz için Belediyemizde görüşme yapmak üzere tarafınıza gerekli izin verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-imza

Necati SARICA
Belediye Başkanı a.
Belediye Başkan Yardımcısı

Bu evrakın dijital ortamda imzalandığına dair elektronik imza ile doğrulanmış ve E-İmza ile imzalandığına dair elektronik imza ile doğrulanmış olduğunu göstermektedir.

03.04.2019
Necati SARICA

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://cbys.odunpazari.bel.tr/en/Vision/Dogrula/NU3E58U>
Yenidoğan Mahallesi Çankırı Sokak No:2 Odunpazarı/ESKİŞEHİR
Telefon:0222 213 30 30
e-Posta : mavimasa@odunpazari.bel.tr Elektronik Ağ: <http://www.odunpazari.bel.tr>

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Nesrin Çınar
Evrak Pin Kodu: 30602
Sayfa 1 / 1

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince dijital olarak imzalandığından geçerlidir.

EK 3.3. TEPEBAŞI BELEDİYESİ BİRİM İZİNLERİ

Ek 3.3.1: Tepebaşı Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü

 TEPEBAŞI BELEDİYESİ	T.C. TEPEBAŞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü
Sayı : M.26.3.TEP.0.36-041.99-E.114475 / 39 / 6486 09.05.2019	
Konu : "Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme" Konulu Tez Çalışması	
Sayın: Fatma ALKAN Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Evliya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10.km KÜTAHYA	
"Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme" konulu doktora teziniz için görüşme talebiniz birimimizce uygun olup, görüşme günü ve saati ile ilgili randevuyu iletişim numaramızı arayarak talep edebilirsiniz. Bilgilerinize rica ederim.	
Fikriye Güven ZAPTİYE Belediye Başkanı a. Belediye Başkan Yardımcısı	
İletişim No :0530 604 94 02	
GUVENLİ ELEKTRONİK İMZALI ASLI İLE AYKIRIDIR Endog SARAY Birim Görevlisi	
Bu belge 5070 Sayılı Kanun gereğince E-imza ile imzalanmıştır. Bu belgenin kontrolü 1557404229696#1 belge takip no ile http://www.tepebasi.bel.tr e-belediye uygulaması üzerinden sağlanabilir.	
Adres: Hoşnudiye Mah. Şahin Cad. No:84 26130 Eskişehir Tel : (0222) 211 40 00 Faks: (0222) 320 88 88 e-posta:bim@tepebasi.bel.tr Elektronik Ağ: www.tepebasi.bel.tr	Bilgi İçin : NURŞAH KILIÇ Dahili :

Ek 3.3.2: Tepebaşı Belediyesi Strateji Geliştirme Müdürlüğü

T.C.
TEPEBAŞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Strateji Geliştirme Müdürlüğü

Sayı : 27689689-106.99-E.114316/26-6422
Konu : Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı
Bütçeleme

09.05.2019

Sayın Fatma ALKAN

İlgi: 08/05/2019 tarihli ve 12533 kayıt numaralı dilekçeniz

İlgili dilekçede belirtmiş olduğunuz “Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” konulu doktora tezinin uygulama kısmının belediyemiz bünyesinde çalışan personelimize birebir mülakat yapma talebiniz uygun görülmüştür.

Bilgi ve gereğini rica ederim .

Fikriye GÜVEN ZAPTİYE
Belediye Başkanı a.
Belediye Başkan Yardımcısı

GÜVENLİ ELEKTRONİK İMZALI
ASLI İMZA: HİDİR
Ender SARAY
Bim Görevlisi

Bu belge 5070 Sayılı Kanun gereğince E-imza ile imzalanmıştır.
Bu belgenin kontrolü 1557321961957#1 belge takip no ile <http://www.tepebasi.bel.tr> e-belediye uygulaması üzerinden
sağlanabilir.

Adres: Hoşnudiye Mah. Şahin Cad. No:84 26130 Eskişehir
Tel : (0222) 211 40 00 Faks: (0222) 320 88 88
e-posta:bim@tepebasi.bel.tr Elektronik Ağ: www.tepebasi.bel.tr

Bilgi İçin : AYŞE ELÇİN BURHAN
Dahili :

EK 4: ETİK KURUL İZNİ

T. C.
KÜTAHYA DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul Başkanlığı

Toplantı Tarihi: 19/06/2019
Toplantı Sayısı: 2019/08

GÜNDEM 7 : Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 30.05.2019 tarih ve E-23851 sayılı yazısı gereğince; Doktora programı öğrencisi Fatma ALKAN'ın *"Toplamsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Belediyelerin Etkinliğine Yönelik Bir Çalışma"* konulu tezinde kullanılmak amacıyla Eskişehir Büyükşehir Belediyesinde anket ve mülakat yapma talebinin etik açıdan uygunluğu üzerine görüşme.

KARAR 7 : Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 30.05.2019 tarih ve E-23851 sayılı yazısı gereğince; Doktora programı öğrencisi Fatma ALKAN'ın *"Toplamsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Belediyelerin Etkinliğine Yönelik Bir Çalışma"* konulu tezinde kullanılmak amacıyla Eskişehir Büyükşehir Belediyesinde anket ve mülakat yapma talebinin etik açıdan uygunluğu üzerine görüşüldü.

Yapılan görüşmeler ve değerlendirmeler sonucunda, çalışmada etik açıdan bir sakınca olmadığına ve uygulanabilirliğine oy birliği ile,

Karar verilmiştir.

Prof.Dr.Orhan ELMACI
Başkan

Evliya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10. Km 43100 KÜTAHYA Ayrıntılı bilgi için irtibat: Havva AĞARTAN Bilgisayar İşletmeni
Telefon: (0 274) 265 20 31 Faks: (0 274) 265 20 13 Dahili: 1452

e-posta: hukuk@dpu.edu.tr Elektronik Ağ: www.dumlupinar.edu.tr

KAYNAKÇA

- Akduran Erol, Ö. (2019). Gender Budgeting In Local Administration: İstanbul Beylikdüzü And Eskişehir Odunpazarı Cases. (29-37). 34. *International Public Finance Conference/Turkey, April 24-27, 2019, Antalya–Turkey*. https://www.academia.edu/40915693/GENDER_BUDGETING_IN_LOCAL_ADMINISTRATION_%C4%B0STANBUL_BEYL%C4%B0KD%C3%9CZ%C3%9C_AND_ESK%C4%B0%C5%9EEH%C4%B0R_ODUNPAZARI_CASES, (20.07.2020).
- Akduran, Ö. (2011). *Bakım emeği: Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında bir değerlendirme* (Yayınlanmış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akduran, Ö. (2013). 5018 Sayılı Kanun ve Kamu İdarelerinde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme. F. Altuğ & A. Kesik & M. Şeker (Ed.), *Kamu Bütçesinde Yeni Yaklaşımlar*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aksoy, N. (2006). *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün Rolü*. Ankara: Beyda Ofset
- Aktakka, A. (2019). *Cinsiyete duyarlı bütçe algısı: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi üzerine bir çalışma* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Al, H. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri Akademik Yazım Kuralları*. (Genişletilmiş 2.Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Alcueres, M. N. J. R. (2020). Bukidnon-Magahat Learners' Plight: Factors Affecting Learning Academic Performance. *International Journal for Research in Social Science and Humanities*, 6(5): 1–32.
- Alpar, R. (2013). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatiksel Yöntemler* (Dördüncü Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altıngöz Zarplı, S. (2017). *Kamu bütçelemesinde yeni bir yaklaşım olarak katılımcı bütçeleme: Türkiye’de belediyelere yönelik bir araştırma* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Altun, D. (2019). *Yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Altunışık, R. & Coşkun, R. & Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı* (6.Baskı). İstanbul: Sakarya Yayıncılık.
- Ayas, I. (2016). Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin Toplumsal Kabul Edilebilirliği: Marmara Bölgesi Alan Araştırması. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1): 7-22.
- Baş, T. & Akturan, U. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri* (3.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Bayram, N. (2013). *Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi* (4. Baskı). Bursa: Ezgi Yayınevi.
- Bellamy, K. (2002). *Gender Budgeting, A Background Paper for The Council of Europe's Informal Network of Experts on Gender Budgeting*. Council of Europe, <https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2016/11/Gender-Budgets-Council-of-Europe-Bellamy-2003.pdf>, (03.05.2019).
- Budlender, D. (2000). *A Global Assessment Of Gender Responsive Budget Initiatives*. Banco Mundial, Washington, Dc. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.200.4797&rep=rep1&type=pdf>, (01.12.2019).
- Budlender, D. & Elson, D. & Hewitt, G. & Mukhopadhyay, T. (2002). *Gender Budgets Make Cents Understanding Gender Responsive Budgets*. Commonwealth Secretariat.
- Budlender, D. & Hewitt, G. (2003). *Engendering Budgets, A Practitioner's Guide to Understanding and Implementing Gender-Responsive Budgets*. Commonwealth Secretariat: London.
- Budlender, D. & Sharp, R. & Allen, K. (1998). *How To Do A Gender-Sensitive Budget Analysis: Contemporary Research And Practice*. Commonwealth Secretariat.
- Cansız, H. (2016). Afyonkarahisar'da Bazı Meslek Gruplarının Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Algısı. *Journal of Economics & Administrative Sciences/Afyon*

- Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1): 111-13.
- Ceviz, B. (2018), Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığı Çerçevesinde Belediyeler. *Söke İşletme Fakültesi Priene Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3): 19-29.
- Chakraborty, L. & Ingrams, M. & Singh, Y. (2017). *Effectiveness of Gender Budgeting on Gender Equality and Fiscal Space: Empirical Evidence from Asia Pacific*.
- Chakraborty, L. (2016). *Asia: A Survey Of Gender Budgeting Efforts*. International Monetary Fund.
- Çelebi Boz, F. (2018). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İşgücü Piyasalarının Yapısı ve Endüstri 4.0 Gerçeği. Y. Kubar & H. Karakaya (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Algısına Ekonomik ve Sosyolojik Bir Bakış*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çelik, Ö. ve Atabey, S. E. (2013). Toplumsal Cinsiyetin Ana Akımlaştırılması ve Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 13(4): 151-165.
- Çobanoğulları, G. & Yereli, A. B. (2017). Budgeting for Equality: The Turkey's Experience. *4th International Annual Meeting of Sosyoekonomi Society*, Proceedings Book, Hacettepe University Centre for Market Economics and Entrepreneurship & Sosyoekonomi Journal, Hotel Imperial - A Luxury Collection Hotel, October 27-28, Vienna-Austria: 192-196.
- de Europa, C. (2005). Gender Budgeting. *Final Report Of The Group Of Specialists On Gender Budgeting (EG-S-GB)*. 48.
- Demir, M. (2011). Devlet Bütçesinin Cinsiyet Eşitliği Sağlamasındaki Rolü ve Türkiye. *Bütçe Dünyası Dergisi*, 1(35): 136-150.
- Demirdirek, H. & Şener, Ü. (2014). 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi. *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı*.
- Dena, M. K. (2013). *Public budgeting with a gender lens: Fulton County, Georgia and San Francisco, California*. Dissertation, University of Texas. <https://rc.library.uta.edu/uta->

ir/bitstream/handle/10106/11854/Dena_uta_2502D_12257.pdf?sequence=1&isAllowed=y., (17.03.2020).

Directorate General of Human Rights (2005). *Gender Budgeting: Final Report Of The Group Of Specialists On Gender Budgeting (EG-S-GB)*. <https://eige.europa.eu/resources/Gender%20budgeting.pdf>, (04.06.2020).

Dumlupınar, S. & Göksu, G. G. (2020). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Faaliyetler, Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamaları ve Kadın Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi: Sakarya İli Örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 15(2): 713-764.

Duran, D. Ş. & Temür, Y. (2018). Türk Yerel Yönetimlerinde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Yaklaşımları: Büyükşehir Belediyelerinin Bütçeleri Üzerinde Bir İnceleme. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1): 353-380.

EIGE, (2013). *Mainstreaming Gender Into The Policies And The Programmes Of The Institutions Of The European Union And EU Member States*. Belgium.

EIGE, (2019). *Gender mainstreaming: Gender budgeting, Luxembourg: Publications Office of the European Union*, <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-budgeting>, (18.05.2020).

Elson, D. (2003). *Gender Mainstreaming And Gender Budgeting. Gender Equality And Europe's Future, European Commission, DG Education and Culture and Jean Monnet Project Brussels*, <https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2016/11/gender-mainstreaming-and-budgetingelisonEU2003.pdf>, (25.02.2020).

Ergen, Z. & Durak, B. (2017). Bütçeleme Anlayışında Yeni Bir Yaklaşım: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 9(2): 107-126.

Eskişehir Eşitlik Platformu (2014). *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Eskişehir Eşitlik Platformu (ESEP) Proje Kitapçığı*. Eskişehir, <https://studylibr.com/doc/1816723/i%CC%87%C3%A7i%CC%87ndeki%CC%87ler-i.-b%C3%B6l%C3%BCm-toplumsal-cinsiyet-e%C5%9Fitli%C4%9Fi-ve-to....>, (12.06.2020).

- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi (2020). *Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2020 – 2024*. http://www.eskisehir.bel.tr/dosyalar/stratejik_plan/2020.pdf, (10.10.2020).
- Eskişehir Odunpazarı Belediyesi (2019). *Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Performans Programı 2020*. <https://www.odunpazari.bel.tr/i/pdf/77.pdf>, (10.10.2020).
- Eskişehir Odunpazarı Belediyesi (2020 (a)). *Eskişehir Odunpazarı Belediyesi 2020–2024 Stratejik Planı*. <https://www.odunpazari.bel.tr/i/pdf/78.pdf>, (10.10.2020).
- Eskişehir Odunpazarı Belediyesi (2020(b)). *Odunpazarı Belediyesi, İdari Faaliyet Raporu 2019*. <https://www.odunpazari.bel.tr/i/pdf/83.pdf>, (10.10.2020).
- Eskişehir Odunpazarı Belediyesi, (2020 (c)). *Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Bütçe Uygulama Eşitlik Raporu 2019*. https://www.odunpazari.bel.tr/dosya_yoneticisi/Di%C4%9Fer%20Foto%C4%9Fraflar/butceuygulamaesitlikraporu2019.pdf, (10.10.2020).
- Eskişehir Odunpazarı Belediyesi. *Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi*, https://www.odunpazari.bel.tr/dosya_yoneticisi/E%c5%9fitlik%20y%c3%b6nergesi/esitlikyonerge.pdf, (10.10.2020).
- Eskişehir Odunpazarı Belediyesi. *Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi İşlemleri Yönergesi Ekleri*. https://www.odunpazari.bel.tr/dosya_yoneticisi/E%c5%9fitlik%20y%c3%b6nergesi/yonergeekleri.pdf, (10.10.2020).
- Eskişehir Tepebaşı Belediyesi (2020). *Eskişehir Tepebaşı Belediyesi 2019 Yılı Faaliyet Raporu*. <http://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan/FaaliyetRaporu2019.pdf>, (10.10.2020).
- Eskişehir Tepebaşı Belediyesi. *2020-2024 Stratejik Plan*. <http://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan/Stratejik%20Plan%202020-2024.pdf>, (10.10.2020).
- Eskişehir Tepebaşı Belediyesi (2019). *Tepebaşı Belediyesi 2020 Performans Programı*. <http://www.tepebasi.bel.tr/stratejikplan/PerformansProgrami2020.pdf>, (10.10.2020).
- European Women's Lobby (2004). *Gender Budgeting, An Overview by European Women's Lobby*. Brussels.

- Frey, R. (2008). Paradoxes of Gender Budgeting. In *Paper for the First International Conference on Gender Responsive Budgeting and Social Justice in Vilnius*. 14(15).
- Genç, M. (2010). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kamu Hizmetlerinde Etkinlik. *Sayıştay Dergisi*, 21(77): 33-61.
- Genç, M. (2011). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Ulaşmada Mali Politika Aracı: Bütçeler. *Bütçe Dünyası Dergisi*, (35): 121-135.
- Gençoğlu, P. & Kuşkaya, S. (2016). Küresel Cinsiyet Uçurumu (Global Gender Gap) Açısından Avrupa ve Orta Asya Ülkelerinin Değerlendirilmesi: İstatistiksel Bir Analiz. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (46): 696-705.
- Gender Development Index (GDI); <http://hdr.undp.org/en/faq-page/gender-development-index-gdi#t371n2908>, (10.08.2020).
- Gender Empowerment Measure (GEM); https://en.wikipedia.org/wiki/Gender_Empowerment_Measure, (10.08.2020).
- Gender Inequality Index (GII); <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>, (10.08.2020).
- Gender Inequality Index (GII); http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2019_technical_notes.pdf, (10.08.2020).
- Ghate, S. *Budgeting For Social Sector With Special Reference To Women And Girls In Gujarat*. <http://www.umiyacollege.org/images/summary.pdf>, (07.08.2018).
- Gökbunar, R. & Doğan, A. (2016). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeler Ve Başarı Etmenleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2):1-20
- Greckol, S. (2005). Gender Mainstreaming in Local Governments. *Women and Urban Environments*: 1-9. <http://cawi-ivtf.org/sites/default/files/news/gendermainstreaming.pdf>, (03.09.2018).
- Günlük-Şenesen, G. & Ergüneş, N. & Önal, A.Y & Çakar, B.Y. & Yücel, Y. (2014). *Kamu Politikaları, Yerel Yönetimler, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kadın Dostu Kentler, Türkiye Örneği*. (Tübitak SOBAG: 112K481 No'lu Proje Raporu)

- Günlük-Şenesen, G. & Yücel, Y. & Önal, A.Y. & Ergüneş, N. & Çakar, B.Y. (2017). *Kadınsız Kentler Toplumsal Cinsiyet Açısından Belediyelerin Politika ve Bütçeleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Günlük-Şenesen, G. (2008). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Türkiye İçin Bir Değerlendirme. (327-350). *Bütçe Sürecinde Parlamentonun Değişen Rolü Sempozyumu, Bütçelemede Yeni Yaklaşımlar Oturumu*, Afyonkarahisar.
- Günlük-Şenesen, G. (2013). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kapsam, Örnekler ve Türkiye İçin Öneriler. F. Altuğ & A. Kesik & M. Şeker (Ed.), *Kamu Bütçesinde Yeni Yaklaşımlar*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güriş, S. & Astar, M. (2015). *SPSS İle İstatistik* (2.Basım). İstanbul: Der Yayınları.
- Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2020). *2019 Yılı Genel Yönetim Bütçe Giderlerinin Kurumsal Sınıflandırılması Tablosu, Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Yönetim Bütçe İstatistikleri*, <https://muhasabat.hmb.gov.tr/genel-yonetim-butce-istatistikleri>, (15.11.2020).
- Heintz, J. (2013). *Kadınların Yokluğu: G20, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Küresel Ekonomik Yönetişim*, https://tr.boell.org/sites/default/files/heintz_missing_women-ceviri-_eng-tr_1.pdf, (12.07.2020).
- Holvoet, N. (2006). Gender Budgeting: Its Usefulness In Programme-Based Approaches To Aid, *Briefing Note*.
- ILO, (2006). Overview Of Gender-Responsive Budget Initiatives; https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/publication/wcms_111403.pdf, (20.10.2018).
- India Ministries and Departman. (2007). *Gender Budgeting Experiences In India And Around The Globe*. <http://wcd.nic.in/gbhb/Link%20hand%20pdf/Hand%20Book%20Chap%203.pdf>, (27.03.2020).
- Işık, A. & Işık, H. (2010). Sosyal Eşitsizliklerin Giderilmesinde Bir Çözüm Önerisi: Cinsiyet Esaslı Bütçeleme (Teori, Gelişim ve Uygulama). *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (57): 168-211.

- Ivanina, T. & Levchenko, S. & Karpets, N. & Mykytas O. & Ostapchuk, O. & Riabushenko, N. & Zhukova, O. & Yarosh, O. (2016). *Gender-Responsive Budgeting In Ukraine: Theory And Practice*; <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/12554.pdf>, (09.11.2019).
- Jahan, S. (2016). *Human Development Report 2016: Human Development For Everyone*. New York, NY: United Nations Development Programme (UNDP)
- Kalaycı, Ş. (2017). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Dinamik Akademi.
- Karaismailoğlu, S. (2020). *Kadın Beyni Erkek Beyni* (17. Baskı). Ankara: Elma Yayınevi.
- Karakaş, B. & Çevik, Ö. C. (2016). Cinsiyet Eşitsizliğinin Ölçülmesi: Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksine Eleştirel Bir Yaklaşım. *Hak İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, 5(13): 67-8.
- Kavas, A. (2018). Karşılaştırmalarla 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi. Ankara: TEPAV.
- KEFEK. (2014). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu. *Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları* No: 14
- Khosla, P. & Barth, B. (2008). *Gender In Local Government: A Sourcebook For Trainers*. Nairobi, Kenya: United Nations Human Settlements Programme.
- Klatzer, E. (2012). Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Bütçeleme Kılavuzu. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Klatzer, E. & Akduran, Ö & Gültaşlı, M. (2015a). *Belediyeler için Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Rehberi*. Ankara: Un Women Birleşmiş Milletler Kadın Birimi.
- Klatzer, E. & Akduran, Ö. & Gültaşlı, M. (2015b). *Sivil Toplum Kuruluşları İçin Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Rehberi*. Ankara: Un Women Birleşmiş Milletler Kadın Birimi.
- Klatzer, E. & Akduran, Ö. & Gültaşlı, M. (2015c). *Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Eğitimlerine Yönelik Eğitici Rehberi*. Ankara: Un Women Birleşmiş Milletler Kadın Birimi.

- Krösschell, C. & Pijls, N. & Barileva, M. & Rrahmani, F. & Vuniqi, L. (2012). *Gender in Municipal Plans and Budgets / Manual With Practical Guidelines on Gender Responsive Planning And Budgeting At Local Level, Based On Experiences With Municipalities In Kosovo*. Helvetas.
- KSGM, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)*. Ankara.
- KSGM, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2018). *Tamamlanan Projeler*. https://ailevecalisma.gov.tr/KSGM/PDF/ksgb_tamamlanan_projeler_ekim_2018.pdf, (06.08.2020).
- Kubar, Y. (2018). Toplumsal Cinsiyet Algısıyla Gelişen Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme. Y. Kubar & H. Karakaya (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Algısına Ekonomik ve Sosyolojik Bir Bakış*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kurular, G. Y. Ş. (2016). *Toplumsal cinsiyeti ana akımlaştırma stratejisi doğrultusunda bir maliye politikası aracı: Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurular, G. Y. Ş. (2018). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe Politikalarının Feminist Kökenleri. *Fe Dergi*, 10(1): 94-108.
- Külekçi, C. & Canbay, T. (2012). Kadına Haklarının Kazandırılmasıyla Birlikte Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 2(1): 32-48.
- Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi. <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2020/key-findings/>, (08.08.2020).
- Leech, N. L. & Onwuegbuzie, A. J. (2009). A Typology Of Mixed Methods Research Designs. *Quality & Quantity*, 43(2): 265-275.
- Leest, K. J. V. & Xhelo, R. & Wittberger, D. (2012). Gender Equality and Local Governance. *Austrian: Publishing & Printing House "PEG"*.
- Lubani, E. & Coello, R. (2015). *Promoting Gender Responsive Policies Budgets. Lessons From South East Europe Experiences In The Period 2011-2013*. New York: UN Women.

- Mantouvalou, K. & Gay, M. B. & Milio, S. & Nierop, P. & Törnström, J. & Guri, D. & P. A. M. (2015). *The Station Of Gender Equality At Local And Regional Level In Europe Final Report*. Belgium: European Union. https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_Situation_of_gender_equality_at_local_and_regional_level_in_Europe_Final_report_2015_EN.pdf, (06.12.2019).
- Meriç, M. (2007). Feminizme Mali Bakış (Cinsiyete Duyarlı Bütçeler). *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 44(509): 58-67.
- Meriç, M. (2013). Bütçe Sistemlerinde Dönüşüm ve Değişim. F. Altuğ & A. Kesik & M. Şeker (Ed.), *Kamu Bütçesinde Yeni Yaklaşımlar*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Meriç, M. & Ay, H. (2014). Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamada Cinsiyet Bütçesi Uygulamaları. *Prof. Dr. Naci Birol MUTER'e ARMAĞAN*: 161-178.
- Ministry of Women And Child Development. (2015). *Gender Budgeting Handbook For Government Of India Ministries/Departments State Governments*; <https://wcd.nic.in/sites/default/files/GB%20-%20Handbook%20October%202015.pdf> , (20.03.2020).
- Morgan, C. (2007). *Gender Budgets: An Overview*. Parliamentary Information and Research Service.
- Nandal, S. (2014). An Overview of Changing Scenario of Economic Empowerment through Gender Budgeting. *Global Journal of Management And Business Research*, 14(1): 78-83
- Näslund-Hadley, E. & Urban, A. M. & Pineda Mannheim, C. R. (2008). *Technical Notes On Gender Equality In Municipal Development: Experiences From Latin America And The Caribbean*. Inter-American Development Bank. <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Technical-Notes-on-Gender-Equality-in-Municipal-Development-Experiences-from-Latin-America-and-the-Caribbean.pdf>, (15.04.2020).
- NCPE, (2009). *Gender Responsive Budgeting A Study On GRB Initiatives In Sweden, Switzerland, Italy, United Kingdom And France, Malta*.

- https://ncpe.gov.mt/en/Documents/Projects_and_Specific_Initiatives/Living_Equality/grb.pdf, (20.05.2020).
- Nelson, J. A. (1995). Feminist and Economics. *Journal of Economic Perspectives*, 9(2): 131-148.
- OECD, (2014). Women, Government and Policy Making in OECD Countries: Fostering Diversity for Inclusive Growth. *OECD Publishing*. <https://uweboard.files.wordpress.com/2014/08/women-government-and-policy-making.pdf>, (20.06.2020).
- Oropeza, J. (2013). *Advancing Gender Equality Through The Budget: Latin American Experiences With Gender-Responsive Budgeting*; Ella Area: Governance | Ella Theme: Gender Equity Policie. http://ella.practicalaction.org/wp-content/uploads/files/130928_GOV_GenEquPol_BRIEF3.pdf, (20.06.2020).
- Örücü, A. İ. & Bakırtaş, D. (2012). 6111 Sayılı Kanunun Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Maliye Dergisi*, (162): 467-477.
- Özdamar, K. (2013). *Paket Programları İle İstatiksel Veri Analizi-2* (9.Baskı). Ankara: Nisan Kitapevi
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1): 323-343.
- Özen, A. (2016). Assesment Of Gender Budgeting To Increase The Women Employment İn Turkey. *Presented At The X.European Conference On Social And Behavioral Sciences*, Saraybosna.
- Özsoy, B. & Sipahi, E. B. (2016). Türkiye’de Kadın Dostu Olma İddiasında Bir Kent: Gaziantep. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 25(3): 35-68.
- Parlaktuna, İ. & Kaynak, H. K. & Seber, G. S. & Cangöz, İ. (2016). Gender-Responsive Budgeting As A Tool To Get Equal Society: Case Study Of Monitoring Gender Responsive Budgeting In Eskisehir From Perspective Of Eskişehir Equality Platform, *Inclusive And Sustainable Development And The Role Of Social And Solidarity Economy*: 132-137

- Place, M. & Street, B. (2012). *Technical Report: Submission For The 2013/14 Division Of Revenue*. [https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q= cache:t2dQeePdZvMJ:scholar.google.com/&hl=tr&as_sdt=0,5, \(20.05.2020\)](https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:t2dQeePdZvMJ:scholar.google.com/&hl=tr&as_sdt=0,5,(20.05.2020).).
- Polat, İ. & Ağduk, E. (2019). *Yerel Yönetimler İçin Kadın Katılımı ve Eşitlikçi Mekanizmalar*. İstanbul: *Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV) Yayınları*
- Quinn, S. (2009). *Gender Budgeting: Practical Implementation. Handbook*. Council of Europe.
- Quinn, S. (2016). *Europe: A Survey Of Gender Budgeting Efforts* (No. 16/155). International Monetary Fund.
- Quinn, S. (2017). Gender Budgeting In Europe: What Can We Learn From Best Practice?. *Administration*, 65(3): 101-121.
- Rençber, N. (2020). *Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve Türkiye’de merkezi yönetim bütçesi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Rubin, M.M. & Bartle, J. R. (2005). Integrating Gender Into Government Budgets: A New Perspective. *Public Administration Review*, 65(3): 259-272
- Sarraf, F. (2003). *Gender-Responsive Government Budgeting (WP/03/83), IMF Working Paper*.
- Saunders, M. & Lewis, P. & Thornhill, A. (2000). *Research Methods For Business Students*. Fifth Edition. Prentice Hall. Italy.
- Sayer, H. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeklerin Katılımı*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara
- Schratenstaller, M. (2008). Gender Budgeting In Austria. *CESifo DICE Report*, 6(2): 44-51
- Seaforth, W. & Mwaniki, E. (2008). Gender Mainstreaming In Local Authorities: Best Practices. *Un-Habitat*.

- Seyyar, A. (2010). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (Gender Mainstreaming) Uygulamaları Hangi Sosyal Teoriler İçin Kullanılmaktadır*.
http://www.sosyalsiyaset.net/documents/25022010_1.asp, (15.03.2019).
- Sharp, R. & Broomhill, R. (2002). Budgeting For Equality: The Australian Experience. *In: Feminist Economics*, 8(1): 25-47.
- Social Watch, Gender Equity Index 2012, <http://www.socialwatch.org/node/14366>, (08.07.2020).
- Socially Inclusive And Gender Responsive Budgeting Survey (2018).
https://www.shareweb.ch/site/DDLGN/Documents/Socially%20Inclusive%20and%20Gender%20Responsive%20Budgeting%20Survey_SDC_March2018.pdf, (20.03.2020).
- Stephenson, M. A. (2018). *A Guide To Gender-Responsive Budgeting What Is Gender-Responsive Budgeting?*. Oxfamwomen's Budget Group.
<https://oxfamlibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620429/gt-guide-gender-responsive-budgeting-280218-en.pdf;jsessionid=0C078AD9EFD8085AB667071CE3314926?sequence=13>, (20.03.2020).
- Stotsky, J. G. (2006). Gender Budgeting (No. WP/06/232). *IMF Working Paper*
<https://www.imf.org/External/pubs/ft/wp/2006/wp06232.pdf>, (12.10.2018).
- Stotsky, J. G. (2016). Gender Budgeting; Fiscal Context and Current Outcomes (No. 16/149). *International Monetary Fund*.
- Sumbas, A. (2013). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye'de Belediyelerin Hukuksal ve Siyasal Durumları. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1): 31-44.
- Şahin, D. (2009). Feminizm ve Devlet Bütçesi: Türkiye'de Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Olasılığı Üzerine Bir Değerlendirme. (321- 329). *Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi Bildiri Kitabı-I*. Cilt. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Basım Evi.

- Şahin Duran, D. & Temür, Y. (2018). Türk Yerel Yönetimlerinde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Yaklaşımları: Büyükşehir Belediyelerinin Bütçeleri Üzerinde Bir İnceleme. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1): 353-380.
- Şahin İpek, E. A. (2017). Cinsiyete Duyarlı Performans Esaslı Bütçeleme Sisteminin Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*, 8(19): 44-61.
- Şahin, M. (2011). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (TCDB) Yazınına Kuşbakışı. *Fe Dergi*, 3(2): 85-100.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2018). *Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023*. Ankara. Ocak, https://ailevecalisma.gov.tr/KSGM/PDF/kadinin_guclenmesi_strateji_ve_eylem_plani.pdf, (28.07.2020).
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013*. Ankara. <http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/TCEUlusaleylemplani.pdf>, (28.07.2020).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/11/ON_BIRINCI_KALKINMA-PLANI_2019-2023.pdf, (01.07.2020).
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*. <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf>, (01.07.2020).
- TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. (2014). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu. Ankara: *TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları* No: 14, TBMM Basımevi.
- Tekin, H. H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(13): 101-116.
- Tepekule, U. & Mastar Özcan, P. & Kayalidere, G. (2016). Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Türkiye Örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7): 2316-2331.

- TÜİK, (2020). *Belediye Sayısı ve Nüfusu, 2007-2019*, <https://data.tuik.gov.tr>, (15.11.2020).
- TÜİK, *Eskişehir İl Nüfusu*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, (15.02.2020).
- Turan, H. & Şentürk, A. (2016). Local Government Budgeting For Gender Equality. *Procedia Economics And Finance*, (38): 224-231
- Turan, H. & Şen, M. L. (2014). Büyükşehir Belediyelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algısı: Stratejik Planlar Üzerine Bir Araştırma. *Trakya University Journal Of Social Science*, 16(1): 53-72.
- Tüğen, K. & Özen, A. (2008). Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Anlayışı. *Maliye Dergisi*, (154): 1-11.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24): 543-559.
- UN, (1995). The Beijing Platform Of Action Cited In UNIFEM. *The Progress of the World's Women*. https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf. (01.07.2020).
- UNDP, (2015). *The Islamic Republic Of Afghanistan Ministry Gender Responsive Budgeting Handbook*; <https://www.undp.org/content/dam/afghanistan/docs/womemp/EGEMA/GRB%20Handbook.pdf>, (01.09.2019).
- UNDP, (2015). *UNDP Türkiye-Sürdürülebilir ve Kapsayıcı İnsani Gelişme İçin Çalışıyor*, Türkiye. <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/corporatereports/undp-in-turkey---working-for-sustainable-and-inclusive-human-dev.html>, (01.05.2020).
- UNDP, (2018). *Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Anaakımlaştırılması*. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Ülke Ofisi, Ankara. <https://www.undp.org/content/dam/turkey/UNDP-TR-GENDERGUIDE-TR.pdf>, (01.04.2019).

- UNDP, (2019a). *Human Development Report 2019*; http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2019_overview_-_turkish.pdf, (08.08.2020).
- UNDP, (2019b). *Human Development Report 2019*. http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdro_statistical_data_table4.pdf. (08.08.2020).
- UNDP, (2019c). *Human Development Report 2019*, <http://hdr.undp.org/en/content/table-5-gender-inequality-index-gii>, (08.08.2020).
- UNDP, (2019). *Technical Notes*. http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019_technical_notes.pdf. (08.08.2020).
- UNDP, (2019). *2019 İnsani Gelişme Raporu'ndaki Ülkelerle İlgili Açıklama Notu*. https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/hdr2019.html. (08.08.2020).
- UNDP, (2019). *Teknik Not 2*. http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019_technical_notes.pdf, (08.08.2020).
- UNDP, (2019). *2019 İnsani Gelişme Raporu'ndaki Ülkelerle İlgili Açıklama Notu: Türkiye*. Ankara: UNDP-TR-EN-HDR-2019-OVERVIEW-TUR-TR
- UNECE, (2009). *Gender Gap And Economic Policy Trends And Good Practices From The Ece Region*. United Nations, Geneva. <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/publications/gender/GenderGapAndEconomicPolicy.FINAL.pdf>, (18.04.2020).
- UNFPA, (2006). *Gender Responsive Budgeting and Women's Reproductive Rights: A Resource Pack*. New York. https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/gender_responsive_eng.pdf, (09.04.2020).
- UNIFEM, (2008). *UNIFEM's Work In Support Of Gender Responsive Budgeting. Gender Responsive Budgeting and Women's Reproductive Rights: A Resource Pack*. New York. <http://www.gendermatters.eu/images/gendermatters/documents/UNIFEM%20GRB%20brochure%202008.pdf>, (03.05.2020).
- Uzgören, N. (2012), *Bilimsel Araştırmalarda Kullanılan Temel İstatistiksel Yöntemler ve SPSS Uygulamaları*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları

- Van der Leest, K. J. & Xhelo, R. & Wittberger, D. (2012). Gender Equality and Local Governance. *Austrian: Publishing & Printing House "PEGP"*.
<https://www2.unwomen.org/-/media/files/un%20women/grb/resources/gender%20equality%20and%20local%20governance.pdf?vs=2117>,
 (08.02.2020).
- Varbanova, A. (2010). Gender Responsive Budgeting In South Eastern Europe: Unifem Experiences. *United Nations Development Fund On Women*, 7.
<https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/media/publications/unifem/grb%20kp%20final%20web.pdf?la=en&vs=1012>, (25.10.2019).
- Vargeloğlu, A.C. (2020). *Toplumsal cinsiyet perspektifinden bütçeleme ve yerel yönetimlerde cinsiyete duyarlı bütçeleme yaklaşımı* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla
- Villagómez, E. (2004). *Gender Responsive Budgets: Issues, Good Practices And Policy Options*. UN, Economic Commission For Europe. <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/Gender/documents/gender.2004.grb.pdf>, (05.06.2019).
- WEF, (2020). *The Global Gap Report 2020*; http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf, (08.08.2020).
- Wehner, J. & Byanyima, W. (2004). *Parliament, The Budget And Gender*. Inter-Parliamentary Union.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, N. (2015). *Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yıldız, S. & Uğur, A. (2016). Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Ülke Deneyimleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 271-292.
- Yücel, Y. (2016). Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe Denetimi: Büyükşehir Belediyeleri Arasında Bir Karşılaştırma, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 25(1): 25-46.

2006 Tarihli 17 sayılı Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketiyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Konulu Başbakanlık Genelgesi, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 26218, 04/07/2006; <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm>, (15.11.2020).

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004). *Resmi Gazete*, Sayı: 25531, 23/7/2004 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>, (05.11.2020).

5393 sayılı Belediye Kanunu (2005). *Resmi Gazete*, Sayı: 25874, 23/7/2004, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>, (15.11.2020).

6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2011). *Resmi Gazete*, Sayı: 27857, 25/2/2011, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110225M1-1.htm>, (05.06.2020).

https://www.odunpazari.bel.tr/icerik-73-belediye_tarihimiz, (15.09.2020).

https://www.odunpazari.bel.tr/icerik-117-odunpazari_rehber, (15.09.2020).

<http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>, (08.08.2020).

http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019_technical_notes.pdf, (08.08.2020).

<http://ingev.org/hakkimizda/insani-gelisme->

nedir/#:~:text=%C4%B0nsani%20Geli%C5%9Fme%20Endeksi%20%C3%BClkeler%20i%C3%A7in,niteli%C4%9Fini%20ne%20d%C3%BCzeyde%20etkil edi%C4%9Fini%20g%C3%B6sterir., (08.08.2020).

<http://ingev.org/hakkimizda/insani-gelisme->

nedir/#:~:text=%C4%B0nsani%20Geli%C5%9Fme%20Endeksi%20%C3%BClkeler%20i%C3%A7in,niteli%C4%9Fini%20ne%20d%C3%BCzeyde%20etkil edi%C4%9Fini%20g%C3%B6sterir., (08.08.2020).

<http://rapory.tuik.gov.tr/07-12-2019-21:47:32->

10357916002852521681403496864.html?, (15.06.2019).

http://www.socialwatch.org/sites/default/files/GEI2009_MeasuringInequity_eng.pdf,
(08.08.2020).

<https://www.socialwatch.org/about>, (08.08.2020).

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>, (08.08.2020).

[https://charter-equality.eu/exemple-de-bonnes-pratiques/project-to-prevent-gender-based-stereotypes-in-school-in-the-province-of-sienna.html?ref_id=164\(a\)](https://charter-equality.eu/exemple-de-bonnes-pratiques/project-to-prevent-gender-based-stereotypes-in-school-in-the-province-of-sienna.html?ref_id=164(a)),
(12.07.2020)

https://charter-equality.eu/exemple-de-bonnes-pratiques/the-graz-way-implementing-gender-mainstreaming-at-local-level.html?ref_id=158 (b) (10.07.2020).

<https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> , (15.07.2020).

https://en.wikipedia.org/wiki/Human_Development_Index, (15.07.2020).

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_Human_Development_Index#cite_note-1, (01.08.2020).

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_Human_Development_Index#cite_note-1, (01.08.2020).

<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/news/none-dunya-ekonomi-forumu-2017-kuresel-cinsiyet-es/>, (15.08.2020).

DİZİN

-A-

Almanya, ix, 22, 51, 53, 57, 59, 64, 66, 99, 114
 Amerika, ix, 22, 59, 66, 67
 Analiz, x, xi, 40, 75, 159, 168, 228, 328
 Anayasa, 69, 124
 Anket, x, xi, xvi, 8, 9, 153, 154, 156, 157, 162, 168, 169, 203, 206, 207, 210, 263, 286
 Araştırma, x, xi, 5, 7, 8, 33, 68, 96, 102, 114, 118, 119, 121, 127, 154, 158, 159, 168, 306, 309, 323, 324, 325, 336, 337, 339
 Arnavutluk, ix, 22, 51, 53, 59, 82, 83, 84, 85, 115, 117
 Avustralya, ix, xiv, 3, 14, 20, 21, 22, 25, 51, 53, 57, 59, 70, 71, 72, 118, 120
 Avusturya, ix, 22, 25, 26, 59, 72, 73, 115, 117

-B-

Belediyeler, v, 8, 113, 120, 128, 158, 172, 173, 187, 197, 199, 200, 207, 208, 209, 217, 219, 221, 222, 224, 266, 280, 287, 296, 306, 307, 325, 330
 Betimsel Analiz, x, 159
 Bosna Hersek, ix, 22, 51, 53, 86
 Brezilya, ix, 22, 87, 88, 89
 Bütçe, xiv, xv, 2, 3, 13, 24, 27, 30, 31, 33, 40, 43, 44, 45, 66, 70, 71, 74, 77, 80, 88, 98, 103, 106, 113, 114, 117, 122, 132, 135, 136, 137, 138, 140, 144, 145, 146, 147, 149, 176, 179, 181, 194, 195, 197, 198, 283, 301, 325, 327, 328, 329, 331, 332, 336, 339

-C-

Cinsiyet, v, xii, xiv, xix, xxii, xxiii, 7, 11, 17, 18, 20, 25, 27, 49, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 66, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 82, 83, 84, 86, 89, 91, 93, 94,

98, 101, 102, 114, 116, 119, 121, 122, 123, 125, 128, 130, 134, 139, 162, 201, 203, 216, 217, 226, 228, 240, 241, 247, 248, 249, 250, 262, 271, 273, 285, 292, 301, 325, 326, 328, 329, 330, 331, 332, 334, 336, 337

-D-

Demokrasi, 37, 113, 283
 Devlet, xxiii, 1, 2, 97, 102, 107, 118, 124, 140, 195, 207, 217, 325, 335

--E

Endeks, 272
 Endonezya, ix, 22, 59, 91
 Endülüs, xiv, 76, 77, 78, 79, 117
 Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, x, xiv, xv, xxi, 8, 9, 96, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 141, 151, 155, 158, 175, 284, 306, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 326
 Eşitlik Birimi, xv, 131, 135, 136, 137, 138, 139, 175, 176, 327
 Etkinlik, v, 6, 28, 328

-F-

Faktör Analizi, xi, xvii, xix, 169, 215, 239
 Filipinler, ix, 20, 22, 26, 51, 53, 54, 59, 92, 93, 116
 Fransa, ix, 22, 74, 75, 115

-G-

Gelir, viii, xii, xiv, xv, xviii, xx, xxi, 24, 41, 48, 51, 52, 79, 109, 166, 167, 234, 235, 258, 259, 303, 304
 Görüşme, x, 98, 153, 155, 158, 159, 336, 337
 Güney Kore, ix, 59, 75, 116

-H-

Harcama, viii, xv, 41, 47, 80, 137, 138, 140

Hesap Verebilirlik, 27, 32
Hindistan, 22, 26, 51, 53, 59, 116, 118
Hükümet, 35, 40, 91, 303

-İ-

İspanya, ix, 22, 76
İstatistik, xxiii, 329, 330
İsviçre, ix, xiv, 20, 22, 51, 53, 54, 57,
59, 79, 80, 115
İtalya, ix, 22, 36, 59, 80, 81, 114, 115
İyi Yönetişim, 28

-K-

Kalkınma Planı, 103, 105, 118, 125,
336
Kamu Harcamaları, 39
Kanada, ix, 22, 25, 81, 82, 178
Kanun, x, 85, 97, 108, 118, 119, 128,
141, 301, 323, 333, 340
Karma Yöntem, x, 151
Katılım, 27, 55, 57, 58, 100, 205, 286
Koordinasyon, 33

-M-

Meksika, ix, 22, 25, 26, 59, 94
Merkezi Yönetim, 98, 123, 301, 334
Mülakat, 158, 159

-N-

Nitel Araştırma, 324, 336, 339
Nicel Araştırma, 300, 302, 344

-O-

Odunpazarı Belediyesi, x, xv, xxi, 8,
128, 133, 134, 135, 136, 137, 138,
139, 140, 155, 158, 284, 306, 327

-Ö-

Ölçek, 228, 229, 231, 232, 233, 234,
235, 236, 250, 252, 254, 255, 257,
258, 259, 260

-P-

Parlamento, 35, 45
Performans Programı, 327

Personel, xv, 44, 130, 134, 135, 140,
158
Peru, 22

-R-

Rapor, 77

-S-

Sırbistan, 22, 51, 53, 57
Sivil Toplum Kuruluşları, xxiii, 36, 91,
330
SPSS, xxiii, 9, 169, 202, 212, 236, 324,
329, 330, 338
Stratejik Plan, 83, 131, 135, 141, 143,
148, 175, 189, 193, 326, 327, 337

-Ş-

Şeffaflık, 27, 34

-T-

Talep, 201, 229, 230, 232, 233, 234,
235, 263, 264, 265, 266, 267, 268,
287, 288, 289, 290
Tepebaşı Belediyesi, x, xv, xxi, 8, 128,
141, 142, 143, 144, 145, 146, 147,
148, 149, 155, 158, 284, 306, 320,
321, 327
Toplumsal Cinsiyet, 4, v, viii, x, xi, xii,
xiv, xvi, xvii, xix, xxi, xxii, xxiii, 5, 7,
11, 12, 17, 22, 26, 27, 29, 33, 34, 37,
38, 39, 40, 43, 44, 47, 48, 49, 53, 54,
55, 56, 57, 59, 60, 64, 65, 66, 68, 70,
72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 82, 83, 84,
86, 89, 91, 93, 94, 98, 100, 101, 102,
103, 107, 113, 114, 115, 117, 118,
119, 120, 121, 122, 123, 124, 125,
128, 130, 131, 132, 136, 139, 155,
156, 169, 171, 172, 173, 174, 175,
176, 177, 178, 179, 180, 181, 182,
183, 188, 189, 190, 191, 192, 193,
194, 195, 196, 197, 198, 199, 200,
201, 202, 203, 204, 205, 207, 208,
209, 210, 211, 216, 217, 226, 240,
241, 242, 248, 262, 270, 273, 285,
291, 292, 300, 301, 305, 309, 310,
323, 324, 325, 326, 328, 329, 330,
331, 332, 334, 335, 336, 337, 339

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, viii, xi, xii, xiv, xvii, xix, xxi, xxii, 7, 27, 49, 54, 55, 73, 74, 75, 82, 84, 86, 89, 94, 98, 102, 115, 119, 122, 123, 128, 130, 139, 203, 216, 217, 226, 240, 241, 248, 262, 270, 285, 291, 301, 325, 326, 328, 329, 330, 331, 332, 334, 336, 337

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı

Bütçeleme, 4, v, viii, xi, xiv, xvi, xvii, xxi, xxiii, 5, 8, 11, 12, 17, 22, 26, 29, 34, 37, 43, 44, 47, 48, 64, 65, 66, 70, 75, 86, 98, 100, 103, 107, 113, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 128, 130, 131, 132, 155, 156, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 207, 208, 209, 262, 286, 300, 301, 305, 309, 310, 323, 324, 326, 328, 329, 330, 331, 334, 336, 339

TÜİK, xxiii, 102, 121, 125, 126, 299, 336

Türkiye, v, vii, xiv, xxiii, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 22, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 96, 97, 99, 100, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 156, 182, 197, 200, 201, 262, 264, 271, 283, 307, 309, 323, 325, 328, 329, 333, 334, 335, 336, 337, 338

-U-

Uygulama, xv, xvi, 100, 102, 114, 135, 137, 140, 154, 189, 190, 193, 194, 195, 199, 200, 201, 202, 250, 327, 329

-V-

Vergi, 39, 42

Veri, x, xi, 154, 159, 168, 324, 333, 336

-Y-

Yerel Yönetim, x, 85, 89, 102, 109, 113, 119, 121, 122, 123, 125, 324, 326, 328, 330, 332, 333, 334, 335, 337, 339

